

કિશોર ન્યાય ગુજરાતના
નિયમો - ૨૦૧૧

ભાષાંતર કરનાર

ડૉ. કૌશિક સી. રાવલ

ગુજરાત જુવેનાઈલ જસ્ટીસ રૂલ્સ, ૨૦૧૧ નો અનુવાદ કરવામાં પુર્ણ કાળજી લેવામાં આવેલ છે. આમ છતાં સ્પષ્ટતા કરવાની કે મુળ રૂલ્સ (નિયમો) અંગ્રેજીમાં હોય, જ્યાં ગુંચવાડો કે સ્પષ્ટતા ન થતી જણાય ત્યાં અંગ્રેજીનો મુળ પાઠ જોવા વિનંતી છે.

અનુવાદક : .ડૉ. કૌશિક સી. રાવલ અને મિત્રમંડળ

અનુક્રમણિકા

કલમ નં.	નામ	પૃષ્ઠ નં.
	જાહેરનામું	
૧	ટુંકું શીર્ષક અને શરૂઆત	૨
૨	વ્યાખ્યા	૨
૩	આ નિયમોના વહીવટમાં અનુસરવાના મુળભુત સિધ્ધાંતો	૭
૪	કિશોરન્યાયિક મંડળ	૧૫
૫	કિશોરન્યાયિક મંડળની રચના	૧૫
૬	મંડળનો કાર્યકાળ	૧૬
૭	મંડળના સભ્યોની લાયકાતો	૧૬
૮	બેઠક અને મુસાફરી ભથ્થું	૧૭
૯	મંડળની બેઠકો	૧૭
૧૦	મંડળના કાર્યો	૧૮
૧૧	રજુ કર્યા પહેલાં અને પછી પોલીસ અને અન્ય એજન્સીઓની કાર્યવાહી	૧૯
૧૨	ઉંમર નક્કી કરવામાં અનુસરવાની પ્રવિધિ	૨૩
૧૩	(કિશોરને) મંડળ સમક્ષ હાજર કરાયા બાદની પ્રક્રિયાઓ	૨૫
૧૪	કાનુની સહાય	૨૮
૧૫	તપાસની પુર્ણતા અને નિકાલ કરતા માટેના વિકલ્પો	૨૯
૧૬	કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરો માટેનાં ગૃહો	૩૧
૧૭	મુક્તિ	૩૨
૧૮	કાયદાની કલમો ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫ અને ૨૬ નીચે અનુસરવાની પ્રવિધિ	૩૪
૧૯	બાળકલ્યાણસમિતિ	૩૭
૨૦	બાળકલ્યાણસમિતિનું બંધારણ	૩૭
૨૧	સમિતિનો કાર્યકાળ	૩૭
૨૨	સમિતિના અધ્યક્ષ અને સભ્યો માટેની લાયકાતો	૩૮
૨૩	બેઠકો અને મુસાફરી ભથ્થું	૩૯
૨૪	સમિતિની બેઠકો	૪૦
૨૫	સમિતિનાં કાર્યો અને સત્તાઓ	૪૧
૨૬	સમિતિસંબંધી પ્રવિધિ	૪૩
૨૭	સમિતિ સમક્ષ બાળકની રજુઆત	૪૩
૨૮	તપાસની પ્રવિધિ	૪૭
૨૯	સંઘર્ષ, ધમ્મલ, દુર્ઘટનાથી અસર પામેલો બાળક	૪૮
૩૦	બાળગૃહો	૫૨
૩૧	આશ્રયગૃહો	૫૪
૩૨	બાળકોનું જાતીય શોષણ રોકવા માટેની માર્ગદર્શક સુચનાઓ	૫૬
૩૩	પુનઃવસન અને સામાજિક એકીકરણ	૫૭

૩૪	દત્તકવિધાન	૫૭
૩૫	દેખરેખલક્ષી સંભાળ (ઉછેરલક્ષી કાળજી)	૬૧
૩૬	દેખરેખલક્ષી રક્ષણ માટેના કુટુંબની પસંદગી કરવાના માપદંડો	૬૧
૩૭	દત્તકવિધાન પહેલાં દેખરેખલક્ષી સંભાળ	૬૩
૩૮	સ્પોસરશીપ (સૌજન્યદ્વારા)	૬૩
૩૯	ઉત્તર સંભાળ માટેનાં સંગઠનો	૬૪
૪૦	જોડાણો અને સંકલન	૬૬
૪૧	ભૌતિક માળખું	૬૮
૪૨	વસ્ત્રો અને પથારી	૭૨
૪૩	સાફસફાઈ અને આરોગ્યપ્રદતા	૭૨
૪૪	દૈનિક ક્રમ (નિત્યક્રમ)	૭૩
૪૫	પોષણ અને આહાર માપન	૭૩
૪૬	તબીબી કાળજી	૭૪
૪૭	માનસિક તંદુરસ્તી	૭૬
૪૮	શિક્ષણ	૭૭
૪૯	વ્યવસાયિક તાલીમ	૭૮
૫૦	આનંદ પ્રમોદની સગવડો	૭૮
૫૧	કિશોરો અને બાળકો માટેની સંસ્થાઓનું સંચાલન	૭૮
૫૨	પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ	૮૨
૫૩	તપાસ અને ચકાસણી દરમિયાન મળેલી વસ્તુઓ	૮૨
૫૪	ચીજવસ્તુઓને નિકાલ	૮૩
૫૫	કેસફાઈલની જાણવણી	૮૪
૫૬	સંચાલનસમિતિ	૮૬
૫૭	બાળ સમિતિઓ	૯૦
૫૮	પુરસ્કારો અને કમાણી	૯૨
૫૯	કિશોરો અને બાળકો સાથે મુલાકાત અને માહિતી સંચાર	૯૨
૬૦	કિશોર અથવા બાળકનું અવસાન	૯૩
૬૧	કિશોર અથવા બાળકનાં ગેરઉપયોગ અને શોષણ	૯૫
૬૨	જોખમી રોગો અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓથી પીડાતાં બાળકો	૯૬
૬૩	કિશોર અથવા બાળકને મળતી રજા	૯૭
૬૪	ચકાસણીલક્ષી નિરીક્ષણ	૧૦૦
૬૫	સામાજિક અન્વેષણ (ઓડીટ)	૧૦૧
૬૬	પુનઃસ્થાપન અને પછીનું અવલોકન	૧૦૧
૬૭	મુલાકાતીઓની નોંધપોથી	૧૦૪
૬૮	પત્રકોની જાણવણી	૧૦૪
૬૯	ગૃહના કર્મચારીઓ	૧૦૫
૭૦	યોગ્ય વ્યક્તિઓ અથવા સંસ્થા	૧૦૬

૭૧	સંચાલન સંસ્થાઓ અને ઉત્તર સંભાળનાં સંગઠનોનું પ્રમાણીકરણ અથવા માન્યતા અને હસ્તાંતર	૧૦૭
૭૨	આ કાયદા નીચે નોંધણી	૧૦૯
૭૩	પ્રમાણિત અથવા નોંધાયેલ સંગઠનને અનુદાન	૧૦૯
૭૪	બહારની વ્યક્તિઓનો પ્રવેશ	૧૧૦
૭૫	ઓળખ તસ્વીરો	૧૧૧
૭૬	સાદાં વસ્ત્રોમાં પોલીસ અધિકારીઓ	૧૧૧
૭૭	હથકડીઓ અને જંજીરોનાં ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ	૧૧૧
૭૮	કાયદાની નીચે સત્તા ન ધરાવતા ન્યાયાધીશે અપનાવવાની પ્રવિધિ	૧૧૧
૭૯	બદલી	૧૧૨
૮૦	સક્ષમ સત્તાવાળાના ન્યાયાધિકારની બહાર કિશોર અથવા બાળકને મોકલવાની પ્રવિધિ	૧૧૨
૮૧	રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ	૧૧૬
૮૨	જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ	૧૧૭
૮૩	બાળ કલ્યાણ સમિતિઓની સ્થાપના	૧૧૯
૮૪	કિશોર ન્યાય મંડળની સ્થાપના	૧૨૦
૮૫	વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમ	૧૨૧
૮૬	માનદ્ અથવા સ્વૈચ્છિક કલ્યાણ અધિકારીઓ અને પરીવિક્ષા અધિકારીઓ	૧૨૨
૮૭	સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીની ફરજો	૧૨૩
૮૮	પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસવર્કરની ફરજો	૧૨૫
૮૯	ગૃહપિતા અથવા ગૃહમાતાની ફરજો	૧૨૭
૯૦	હવાલો સંભાળતા અધિકારી, પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસવર્કર અથવા ગૃહપિતા અથવા ગૃહમાતા અથવા અન્ય કાળજી રાખનાર કર્મચારીની ગેરલાયકાત	૧૨૮
૯૧	કર્મચારીઓની તાલિમ	૧૨૮
૯૨	પસંદગી સમિતિ અને તેનું બંધારણ	૧૨૯
૯૩	પસંદગી સમિતિના કાર્યો	૧૩૦
૯૪	સલાહકારી મંડળો	૧૩૧
૯૫	ખુલ્લાપણું અને પારદર્શિતા	૧૩૨
૯૬	કિશોર ન્યાય ભંડોળ (ફંડ)	૧૩૩
૯૭	પડતર કેસો	૧૩૪
૯૮	કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના નિકાલ થયેલા કેસો	૧૩૫
૯૯	દફતર અથવા દસ્તાવેજોનો નિકાલ	૧૩૬
	પરિશિષ્ટ અને પત્રકો	

જાહેરનામું

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર

તા. ૧૪-૨-૨૦૧૧

નં.જીએચ/એસએચ/૨/૨૦૧૧/જેજેએ-૧૦૨૦૪૮-૧૬૨૦-સીએસએચ જ્યાં બંધારણમાં કેટલીક જોગવાઈઓ, કે જેમાં અનુચ્છેદ ૧૫ની જોગવાઈ (૩), અનુચ્છેદ-૨૧, અનુચ્છેદ ૨૧-એ, અનુચ્છેદ-૨૨ની જોગવાઈઓ (૧) અને (૨) અનુચ્છેદ ૨૩ અને ૨૪, અનુચ્છેદ ૩૯ની જોગવાઈ (ઈ) અને (એફ) અનુચ્છેદ ૩૯ (એ), અનુચ્છેદ ૪૫, ૪૭ અને અનુચ્છેદ-૫૧-એ(કે) દ્વારા બાળકોની જરૂરીયાતો પૂરી કરવા અને તેમના પાયાના અધિકારોને સંપૂર્ણ રક્ષણ આપવાની ખાત્રીઓની પ્રાથમિક જવાબદારી રાજ્યની મુકરર કરવામાં આવેલ છે.

તેમજ સંયુક્ત રાષ્ટ્રોની ૨૦ નવેમ્બર, ૧૯૮૯ની સામાન્ય સભામાં બાળ અધિકારોનું ખતપત્ર સ્વીકારવામાં આવેલ છે અને ભારત દ્વારા ૧૧ ડીસેમ્બર, ૧૯૯૨ના રોજ સ્વીકારેલ (માન્ય) છે. જે કિશોરોના એકીકરણ અને ક્ષણભંગુર બાળકોની કાળજી અને રક્ષણને જીવન, વિકાસ, રક્ષણ અને સહભાગીતાના અધિકારને ધ્યાનમાં લઈને, બાળકોના અધિકારોની માન્યતા ઉપર ભાર મુકે છે.

અને જ્યાં યુનાઈટેડ નેશન્સ સ્ટાન્ડર્ડ મીનીમન રુલ્સ ફોર એડમીનીસ્ટ્રેશન ઓફ જુવેનાઈલ જસ્ટીસ, ૧૯૮૫ (ધ બેન્જિંગરૂલ્સ) અને ધ યુનાઈટેડ નેશન્સ રૂલ્સ ફોર ધ પ્રોટેક્શન ઓફ જુવેનાઈલ ડીપ્રાઈવ્ડ ઓફ ઘેર લીબર્ટી (૧૯૯૦), કાયદાના સંઘર્ષમાં આવતા કિશોરના અનુસંધાને કિશોર ન્યાય પદ્ધતિના વહિવટ માટે ન્યુનતમ ધોરણો સાથે સાંકળવામાં આવેલ છે અને જ્યાં, યુનાઈટેડ નેશન્સ ગાર્ડલાઈન્સ ફોર ધ પ્રિવેન્શન ઓફ જુવેનાઈલ ડેલીક્વન્સી (રીયા ધ ગાર્ડલાઈન્સ) અને બીજી સંબંધિત આંતરરાષ્ટ્રીય જોગવાઈઓ (ખતપત્રો) કે, જે કિશોર અપરાધને નિવારવા માટેની માર્ગદર્શિકા રજૂ કરીને, ધ્યાન આકર્ષે છે, અને જ્યાં બંધારણીય જોગવાઈઓ અને સંબંધિત આંતરરાષ્ટ્રીય જોગવાઈઓ (ખતપત્રો), ધ જુવેનાઈલ જસ્ટીસ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ (૨૦૦૦નો ૫૬) જેને જુવેનાઈલ જસ્ટીસ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ, ૨૦૦૬ (૨૦૦૫નો ૩૩) દ્વારા સુધારો કરી લાગુ પાડવામાં આવેલ છે, જે કાયદાના સંઘર્ષમાં આવતા કિશોરો અને કાળજી અને રક્ષણની જરૂરીયાતવાળા બાળકોની યોગ્ય કાળજી લઈને, રક્ષણ અને સારવાર દ્વારા તેમની વિકાશલક્ષી જરૂરીયાતો, બાળ મિત્ર સહજ વલણનો ન્યાયિક

પ્રક્રિયામાં સ્વીકાર કરી બાળકોના ઉત્તમ હિતની બાબતમાં અને અંતે તેમના પુનઃવસન અને તેની બિન-સંસ્થાકિય ઘોરણોને ખ્યાલમાં લઈને આ અધિનિયમમાં આવરી લેવામાં આવેલ છે.

હવે તેથી આ અધિનિયમની જોગવાઈઓનો અમલ અને વહિવટ તેના દ્વારા સત્વ અને અર્કથી થાય, તે માટે રાજ્ય સરકાર ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ અને જુવેનાઈલ જસ્ટીશ કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન એક્ટ, ૨૦૦૦ (૨૦૦૦નો ૫૬)ની કલમ-૬૮ની પેટા કલમ (૧) નીચે મળેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને અને આ બાબતે મહાબેઠકોમાં બનાવેલા નીચેના નિયમો અને મુળભુત સિધ્ધાંતો કિશોર ન્યાય વહિવટ માટે અમલમાં મુકે છે. જેમાં-

ગુજરાત કિશોર ન્યાય નિયમો – ૨૦૧૧

પ્રકરણ-૧

પ્રાથમિક

૧. ટૂંકુ શીર્ષક અને શરૂઆત :

- (૧) આ નિયમોને ગુજરાત કિશોર ન્યાયના નિયમો (બાળકોની કાળજી અને રક્ષણ) ૨૦૧૧ તરીકે ઓળખવામાં આવશે.
- (૨) સત્તાવાર ગેઝેટમાં જે તારીખે પ્રકાશન થાય તે દિવસથી આ નિયમો અમલમાં આવશે.

૨. વ્યાખ્યા :

સંદર્ભની જરૂરિયાત અન્યથા ન હોય તો આ નિયમોમાં :

- (એ) “ત્યજી દેવાયેલું” એટલે યોગ્ય તપાસ બાદ સમિતિએ જેને કોઈના સાથે વગરનું અને તરછોડી દેવાયેલું જાહેર કર્યું હોય તેવું બાળક;
- (બી) “કાયદો” અર્થાત્ કિશોર ન્યાય (બાળકોની કાળજી અને રક્ષણ) ધારો ૨૦૦૦ (૨૦૦૦ નો ૫૬);
- (સી) “બાળકનું સર્વોત્તમ હિત” એટલે કિશોર અથવા બાળકના શારીરિક, લાગણીગત, બૌદ્ધિક, સામાજિક અને નૈતિક વિકાસની બાહેધરી માટે લેવામાં આવેલો નિર્ણય;
- (ડી) “બાળક તરફ મૈત્રીભર્યું” અર્થાત્ એવી કોઈપણ પ્રક્રિયા અને અર્થઘટન, વલણ, પર્યાવરણ અને વર્તાવ કે જે બાળકના સર્વોત્તમ હિતની બાબતમાં માનવીય અને પુરતી ખેવનાયુક્ત હોય;
- (ઈ) “કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાત ધરાવતું બાળક” કલમ-૨ (ડી) ના સંદર્ભમાં કાયદા હેઠળ નીચેનાનો સમાવેશ કરે છે.
 - એવું બાળક કે જેની ઉપર કામચલાઉ ધોરણે અથવા કાયમી ધોરણે પારિવારિક, સામાજિક, સાંસ્કૃતિક, રાજકીય અને નાગરિક સંઘર્ષોની અસર થઈ છે.
 - એવું બાળક કે જેના માતા-પિતા અથવા વાલી તેના માટે કામચલાઉ ધોરણે અથવા અન્યથા તેની પાયાની શૈક્ષણિક અને અન્ય જરૂરિયાતો તરફ પોતાના ધંધા અને રોજગારના સાધનોને લીધે વિકાસલક્ષી કાર્યની અસરને લીધે, કાયદાના અમલને કારણે, તેના પરિવારની જમીન કે તેવા અન્ય સાધનો (સરકાર હસ્તક લેવાયા હોવાથી) તેના યોગ્ય ગુજરાની ભોગવાઈ કરવા સક્ષમ ન હોય;
- (એફ) “સામુદાયિક સેવા” – એવી સામાજિક સેવા છે કે જે કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરો માટેના ન્યાયિક ઉપાયો અને દંડોના બદલામાં સમાજને પુરી પાડવામાં આવતી હોય અને જે તેમના ગૌરવને હાનિ ન પહોંચાડતી હોય અને તેમનું અમાનુષીકરણ ન કરતી હોય. તેના કેટલાંક ઉદાહરણો નીચે પ્રમાણે છે.

i. બગીચો, શાળા અથવા ગ્રંથાલયની સફાઈ

- ii. માનવીય વસવાટ સ્થાનમાં સંલગ્નતા
 - iii. નર્સીંગ હોમ્સમાં વૃદ્ધોની સેવા
 - iv. સ્થાનિક અગ્નિશામન દળ અથવા ટ્રાફિક પોલીસને મદદ
 - v. સ્થાનિક હોસ્પિટલ અથવા નર્સીંગ હોમમાં સહાય
 - vi. વિકલાંગ બાળકોની સેવા
- (જી) “સક્ષમ સત્તાવાળા” એટલે કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરો માટેનું ન્યાયિક મંડળ અને કાળજી અને રક્ષણના સંદર્ભમાં કાર્યશીલ બાળકલ્યાણ સમિતિ;
- (એચ) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા બાળકના કિસ્સામાં “અટકાયત” એટલે એવી સુરક્ષાત્મક અટકાયત કે જે પુનઃસ્થાપનલક્ષી ન્યાયના સિધ્ધાંતો સાથે સુસંગત હોય.
- (આઈ) “પત્રક” એટલે આ નિયમો સાથે બીડવામાં આવેલા પત્રક
- (જે) “વ્યક્તિગત વિકાસ યોજના” એટલે કિશોરો અને બાળકોને માટેની એવી સર્વગ્રાહી વિકાસ યોજના કે જે બાળકની ઉંમર અને જાતિની નિશ્ચિત જરૂરિયાતો લક્ષમાં રાખી અને કિશોર અથવા બાળકના કેસના ઇતિહાસ પર આધાર રાખી, કિશોર અથવા બાળક સાથે પરામર્શ કરીને બનાવવામાં આવી હોય ને જેનો હેતુ જે તે કિશોર અથવા બાળકના આત્મસમ્માન, ગૌરવ અને તેના સ્વમુલ્યને પ્રસ્થાપિત કરે અને તેને જવાબદાર નાગરિક બનવા માટે વિકસાવે અને આ સંદર્ભે આવી યોજના કિશોર અથવા બાળકની નીચેની જરૂરિયાતોને લક્ષમાં લેશે.
- i. આરોગ્યલક્ષી જરૂરિયાતો
 - ii. લાગણીગત અને મનોવૈજ્ઞાનિક જરૂરિયાતો
 - iii. શૈક્ષણિક અને તાલીમલક્ષી જરૂરિયાતો
 - iv. આરામ, સર્જનાત્મકતા અને રમત-ગમત
 - v. સંબંધો અને લગાવો
 - vi. દરેક પ્રકારના શોષણ, અવગણના અને ગેરવર્તાવ સામે સુરક્ષા
 - vii. સામાજિક મુખ્ય પ્રવાહમાં ભળી જવાની સજ્જતા
 - viii. મુક્તિ અને પુનઃસ્થાપન પછી ફેર અવલોકન
- (કે) “સંસ્થા” એટલે અવેક્ષણગૃહ, કોઈ ખાસ ગૃહ અથવા ખાસ બાળગૃહ અથવા આશરાનું સ્થાન કે જેની સ્થાપના કલમ-૮,૯,૩૪ કલમ-૩૪ ની પેટાકલમ-(૩) અને કાયદાની કલમ-૩૭ નીચે અનુક્રમે કરવામાં આવી હોય;
- (એલ) “હવાલો સંભાળતા અધિકારી” અથવા સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા તેવા અર્થના શબ્દો, જેવા કે નિરીક્ષક અર્થાત્ એવી વ્યક્તિ કે જે સંસ્થાના સંચાલન અને નિયંત્રણ માટે નિમવામાં આવી હોય;
- (એમ) “અનાથ” એટલે એવું બાળક કે જેના માતાપિતા અથવા ઐચ્છિક અને સક્ષમ કાનુની અથવા કુદરતી વાલી નથી;

- (એન) “સલામત જગ્યા” એટલે કાયદાની કલમ-(૧૨) ની પેટાકલમ-(૩), કલમ-(૧૬) ની પેટાકલમ-(૧) નીચે કાયદાની સાથે (સંઘર્ષમાં) હોય તેવાં બાળકો માટે સ્થપાયેલી અને સ્વીકારાયેલી કોઈપણ માન્ય સંસ્થા;
- (ઓ) “માન્યતાપ્રાપ્ત” એટલે સક્ષમ સત્તાવાળા દ્વારા યોગ્ય ગણવામાં આવેલ વ્યક્તિ અથવા કાયદાની કલમ-(૨) ની પેટા જોગવાઈઓ (એચ) અને (આઈ) મુજબ સક્ષમ સત્તાવાળાની ભલામણથી રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય ગણવામાં આવેલ સંસ્થા; અથવા રાજ્ય સરકારની માન્યતા પ્રાપ્ત કરેલ સંસ્થા અથવા એજન્સી અથવા સ્વૈચ્છિક સેવા સંસ્થાને કે જેણે બાળગૃહ, અવેક્ષણગૃહ અને વિશેષગૃહ ચલાવવાના હોય; અથવા કાયદાની કલમ-૩૭ની પેટા કલમ-(૧), કલમ-૪૧ ની પેટાકલમ-(૪) અને કલમ-૪૪ ની પેટા કલમ-(૧) નીચેનું આશ્રયગૃહ વિશેષ દત્તક એજન્સી અથવા પછીના સમયમાં કાળજી રાખતું વ્યવસ્થા તંત્ર;
- (પી) “નોંધાયેલ” એટલે કાયદાની કલમ-૩૪ ની પેટા કલમ-(૩) નીચે નોંધાયેલ, જરૂરતમંદ બાળકોને કાળજી અને રક્ષણ તેમજ રહેવાની વ્યવસ્થા પુરી પાડતી બધી જ સંસ્થાઓ અથવા એજન્સીઓ અથવા સ્વૈચ્છિક સેવા સંસ્થાઓ;
- (ક્યુ) “નિયમો” એટલે આ કાયદા હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમો;
- (આર) “કલમ” એટલે આ કાયદાની કલમ;
- (એસ) “રાજ્ય સરકાર” એટલે ગુજરાત રાજ્ય સરકાર;
- (ટી) “શેરીના અને કામકાળ બાળકો” અર્થાત્ કાયદાની કલમ-૨ (ડી) (૧) નીચે કરેલી જોગવાઈઓ મુજબ ભરણ-પોષણના સાધન, કાળજી, સુરક્ષા અને ટેકાના દેખીતા સાધન વગરના બાળકો;
- (યુ) “સોંપી દેવાયેલું” બાળક અર્થાત્ કે જે સમિતિના અભિપ્રાય મુજબ માતા-પિતા અથવા વાલીના કાબુ બહારના લાગણિગત અને સામાજિક પરિબળોથી પર હોવાને કારણે છોડી દેવાયેલું હોય;
- (વી) કાયદામાં વ્યાખ્યા કરવામાં આવેલા બધાં જ શબ્દો અને અભિવ્યક્તિઓ, પરંતુ આ નિયમોમાં વ્યાખ્યા ન કરાયેલા હોય તો તેનો અર્થ કાયદામાં તેને અપાયેલ અર્થ મુજબ રહેશે.

પ્રકરણ-૨

બાળકો માટે ન્યાય અને સુરક્ષાના મુળભુત સિધ્ધાંતો

૩. આ નિયમોના વહીવટમાં અનુસરવાના મુળભુત સિધ્ધાંતો :

- (૧) રાજ્ય સરકાર, કિશોર ન્યાય મંડળ, બાળ કલ્યાણ સમિતિ અથવા અન્ય સક્ષમ સત્તા વાળાઓ અને એજન્સીઓ, જે તે કિસ્સા મુજબ આ નિયમોની જોગવાઈઓનો અમલ કરવા દરમિયાન, પેટા કલમ-૨ માં જણાવ્યા મુજબના સિધ્ધાંતોમાંથી માર્ગદર્શન મેળવશે.
- (૨) નીચેના સિધ્ધાંતો મુળભુત રીતે તેને લાગુ પાડવામાં, અર્થઘટનમાં અને અમલીકરણમાં કાયદાની નીચે બનાવાયેલ આ પ્રમાણેના નિયમને અનુસરશે.

I. નિર્દોષતાની પુર્વધારણાનો સિધ્ધાંત :

- (એ) કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવાં કિશોર અને બાળકો ૧૮ વર્ષની ઉંમર સુધી કોઈ પણ પ્રકારના દ્વેષપુર્ણ અથવા ગુનાહિત ઇરાદાની બાબતમાં નિર્દોષ છે તેમ માનવામાં આવશે.
- (બી) ન્યાય અને સુરક્ષા, પ્રારંભિક સંપર્કથી વૈકલ્પિક કાળજી તેમજ પછીથી લેવાતી કાળજી સહિતમાં, કિશોરના, કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોર અથવા બાળકની નિર્દોષતાની પુર્વધારણાના સિધ્ધાંતનું સતત સન્માન કરવામાં આવશે.
- (સી) કિશોર અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોર અથવા બાળકનું ટકી રહેવા માટે કરાયેલું કૃત્ય, પર્યાવરણગત પરિબળોને લીધે થયું હોય અથવા પુખ્તોના કાબુ નીચે થયેલ હોય અથવા સમવયસ્કોના લીધે થયેલ હોય તો તેને નિર્દોષતાના સિધ્ધાંત નીચે આવરી લેવાશે.
- (ડી) નિર્દોષતાની પુર્વધારણાના સિધ્ધાંતના પાયાના ઘટકો આ પ્રમાણે છે.

(એ) નિર્દોષતાની ઉંમર :

નિર્દોષતાની ઉંમર એ ઉંમર છે કે જેની નીચેનું બાળક, કિશોર અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને ફોજદારી ન્યાયિક વ્યવસ્થાને આધિન કરી શકાય નહિ. બૈલિંગ નિયમ (૪) સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરે છે કે, “માનસિક અને બૌદ્ધિક પુખ્તતાની ઉંમરના તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખ્યા વગર ફોજદારી જવાબદારીની ઉંમર ખુબ નીચા સ્તરે નક્કી કરી શકાશે નહિ.” આ સિધ્ધાંત સાથે સુસંગત રીતે કિશોર, બાળક અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની ઉંમર ૧૮ વર્ષની નીચે નક્કી કરવી દુનિયાભરમાં અપુરતી ગણવામાં આવી છે.

(બી) નિર્દોષતાની પ્રવિધિગત સુરક્ષા :

બંધારણ અને અન્ય કાયદાઓની નીચે પુખ્તોને પ્રવિધિગત સુરક્ષાઓની જે બાહેધરી આપવામાં આવી છે અને જે કિશોરો, બાળકો અને કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોને તેઓની નિર્દોષતાની પુર્વધારણાની સુરક્ષાને મજબુત કરવા મદદ કરે તેમ હોય તેની બાહેધરી મળી રહેશે.

(સી) કાયદાની સહાયની જોગવાઈઓ અને પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો વાલીનો હક્ક :

કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોને તેમની સામેના આરોપોની માહિતી મેળવવાનો અને કાનુની પ્રતિનિધિત્વ મેળવવાનો હક્ક છે. વાલી તેઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરી શકે, તથા તેઓ અન્ય કાનુની સહાય, રાજ્યના ખર્ચે મેળવી શકે તેવી જોગવાઈઓ થવી જોઈએ. આમાં સક્ષમ સત્તાવાળા સમક્ષ જાતે પોતાનો કેસ રજૂ કરવાના કિશોરના હક્કનો પણ સમાવેશ થશે.

II. ગૌરવ અને મુલ્યનો સિદ્ધાંત :

(એ) કિશોર ન્યાયના મુળભુત સિદ્ધાંતમાં એવા વર્તનનો સમાવેશ થાય છે કે જે બાળકની ગૌરવ અને સ્વ-મુલ્યની ભાવના સાથે સુસંગત હોય. આ સિદ્ધાંતમાં મુળભુત માનવહક્ક કે જેની સુરક્ષાની જોગવાઈ માનવ અધિકારના સાર્વત્રિક ઢંઢેરાની કલમ-(૧) માં કરવામાં આવી છે કે બધાં માનવ પ્રાણીઓ સમાનપણે જન્મેલા છે અને સમાન હક્કોથી ગૌરવ ધરાવે છે. ગૌરવના સન્માનમાં અપમાનિત ન થવાના, અંગત ગૌરવના, સરહદોના અને મોકળાશના, સન્માનના હનન કે થપ્પો ન લગાવવાના, માહિતી અને પસંદગી મળવાના અને તેઓના કૃત્યો માટે દોષિત ન ઠરાવવાના મુદ્દાઓનો સમાવેશ થાય છે.

(બી) કિશોર અથવા બાળકના ગૌરવ અને સ્વ-મુલ્યના હક્કનું સન્માન અને સુરક્ષા, કાયદાના અમલીકરણની એજન્સીઓ સાથેના બાળકના પ્રથમ સંપર્કથી માંડીને તેની સાથે કામ પાડવાના બધાં જ પગલાંના અમલીકરણ સુધીની સમગ્ર પ્રક્રિયા દરમિયાન કરવામાં આવશે.

III. સુનાવણી મેળવવાનો અધિકાર :

કિશોર ન્યાયના બધા જ તબક્કા દરમિયાન દરેક બાળકને તેના હિતને અસર કરતી બધી જ બાબતોમાં તેના અભિપ્રાયો રજૂ કરવાના તેના અધિકારનું સન્માન કરવામાં આવશે. સુનાવણી મેળવવાના બાળકના હક્કમાં તેની સાથે વિકાસલક્ષી રીતે આંતરક્રિયા કરવાના સાધનો અને પ્રક્રિયાઓના, બાળકોના પોતાના જીવનને લગતી બાબતોમાં સક્રિય રીતે સંલગ્ન થવાના અને તેઓના ચર્ચા અને સંવાદ કરવાના મુદ્દાઓનો સમાવેશ થાય છે.

IV. ઉત્તમ (શ્રેષ્ઠ) હિતનો સિદ્ધાંત :

(એ) કિશોર ન્યાયના બધા જ સંદર્ભોમાં લેવાયેલા બધા જ નિર્ણયોમાં, કિશોરના અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના ઉત્તમ હિતનો સિદ્ધાંત પ્રાથમિક રીતે વિચારણામાં લેવામાં આવશે.

(બી) દાખલા તરીકે, કિશોરના અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના ઉત્તમ હિતના સિદ્ધાંતમાં પરંપરાગત ફોજદારી ન્યાયના સિદ્ધાંતો, વેરમુલક અથવા કચડી નાખવાના સિદ્ધાંતોના સ્થાને કિશોર ન્યાયના પુનઃવસવાટલક્ષી અને પુનઃસ્થાપનલક્ષી સિદ્ધાંતો આવવા જોઈએ.

(સી) આ સિદ્ધાંતનો હેતુ કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના શારીરિક, લાગણીગત, બૌદ્ધિક, સામાજિક વિકાસની બાંહેધરી ઉભી કરવાનો હોય છે કે જેથી તેની સલામતી,

સુરક્ષા કાયમી અને અને પરિણામે દરેક બાળક ટકી રહીને તેની પુરી ક્ષમતા મુજબ વિકાસ કરે.

V. પારિવારિક જવાબદારીનો સિધ્ધાંત :

- (એ) બાળકોના ઉછેર, તેમને કાળજી પુરી પાડવી, ટેકો અને સુરક્ષા પુરી પાડવાની જવાબદારી પ્રાથમિક રીતે તેના જૈવિક માતાપિતાની રહેશે. અલબત્ત, અપવાદરૂપ સંબંધોમાં, આ જવાબદારી રાજીખુશી ધરાવનાર દત્તક લેનાર અથવા ઉછેર કરનાર માતાપિતાને સોંપી શકાશે.
- (બી) બાળકને લગતા બધા નિર્ણયોની પ્રક્રિયા તેના જન્મદાતા પરિવારને હસ્તક રહેશે સિવાય કે તે બાળકના ઉત્તમ હિતમાં ન હોય.
- (સી) જો ઉત્તમ હિતનાં અથવા આદેશો અન્યથા જણાવતા ન હોય તો કાયદા નીચે કિશોર અથવા બાળકને પોતાની કાળજી નીચે ધરાવતા પરિવાર – જૈવિક – દત્તક લેનાર અને ઉછેરનાર (તે ક્રમમાં) તેને જરૂરી કાળજી, ટેકો અને સુરક્ષા પુરી પાડવા જવાબદાર રહેશે.

VI. સલામતીનો સિધ્ધાંત (કોઈ નુકસાન, ગેરઉપયોગ, અવગણના અને ગેરવર્તાવ નહિ) :

- (એ) પ્રારંભિક સંપર્કથી માંડીને કિશોર, બાળક અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોર જ્યાં સુધી કાળજી અને રક્ષણ વ્યવસ્થામાં રહે અને ત્યારબાદ પણ તેને કોઈ હાનિ, (શોષણ), અવગણના, ગેરવર્તાવ, શારીરિક શિક્ષા, અથવા એકાંત કારાવાસ કે અન્યથા પ્રકારના કારાવાસને આધીન અને તેવા બાળક અથવા કિશોરને કોઈપણ પ્રકારની હાનિ ટાળવા અત્યંત કાળજી રાખવામાં આવશે.
- (બી) પોતાની કાળજી અને રક્ષણમાં છે તે બહાના નીચે, કોઈપણ પ્રકારના નિયંત્રણકારી પગલાં અને પ્રક્રિયાઓનો આશરો લીધા વગર, દરેક બાળકની સુરક્ષાની બાંહેધરી રહે તે બાબતમાં રાજ્યની જવાબદારી વધુ મોટી છે.

VII. વિદેયાત્મક પગલાં :

- (એ) વિદેયાત્મક પગલાંને કાર્યાન્વિત બનાવવા માટે શક્ય તેટલાં બધાં સંશોધનોના પુર્ણ વિનિયોગને સંલગ્ન બનાવતી જોગવાઈઓ કરવી જોઈએ કે જેમાં પરિવાર, સ્વયંસેવકો અને અન્ય જુથો, તેમજ શાળાઓ અને મુખ્ય પ્રવાહની અન્ય સંસ્થાઓ અથવા પ્રક્રિયાઓ કિશોર અથવા બાળકની સુખાકારીની પ્રેરિત કરવા માટે વ્યક્તિગત કાળજીની યોજનાઓ કાળજીપુર્વક ઘડે.
- (બી) વિદેયાત્મક પગલાંનો હેતુ બાળક અથવા કિશોરને હાનિ પહોંચે તેવી સ્થિતિઓ અને કાયદાની દરમિયાનગીરી જરૂરિયાત ઘટાડવાનો અને તેઓ તરફના વ્યવહારો અસરકારક અને માનવીય બનાવવાનો હોવો જોઈએ.
- (સી) વિદેયાત્મક પગલાંમાં આરોગ્ય, શિક્ષણ, સંબંધો, રોજગારીનાં સાધનો, આરામ, સર્જનાત્મકતા અને ખેલકુદનો સમાવેશ થવો જોઈએ.
- (ડી) આવા વિદેયાત્મક પગલાં બાળકની પહેચાનના વિકાસને વધુ સુગમ બનાવે તેવા અને તેને સારી રીતે સમાવી લે અને સક્ષમ બનાવે તેવું પર્યાવરણ પુરું પાડનારા હોવા જોઈએ.

VIII. વખોડણી વગરના ભાષાકીય પ્રયોગો, નિર્ણયો અને કાર્યોનો સિધ્ધાંત :

કાયદાના વખોડણીની ગેરહાજરી સુચવતા શબ્દ પ્રયોગોને ચુસ્ત રીતે અનુસરવા જોઈએ, અને વિરોધ સુચક તેમજ આરોપાત્મક શબ્દો જેવાં કે ધરપકડ, રીમાન્ડ, આરોપી, આરોપનામું ખટલો, સુનાવણી, સમન્સ, વોરંટ, શિક્ષા, કારાવાસમાં રહેલો કેદી, ગુનેગાર, અવગણાયેલ, કસ્ટડી અથવા જેલનો ઉપયોગ કાયદાની સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા બાળક અને કિશોર સંબંધી કાર્યવાહીઓમાં પ્રતિબંધિત છે.

IX. હક્કોને જતાં કરવાનો સિધ્ધાંત :

- (એ) કાયદાની સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા બાળક અથવા કિશોર દ્વારા, પોતાની જાતે અથવા સક્ષમ સત્તાવાળા દ્વારા, અથવા બાળક કે કિશોર વતીથી કશુંક કરવાનો દાવો કરનારા દ્વારા તેનો કોઈપણ હક્કોને જતાં કરવાનું છુટ-છાટને પાત્ર અથવા કાનુન માન્ય નથી.
- (બી) મુળભુત અધિકારને આગળ ન ધરવો, તે હક્કોને જતાં કરવા બરાબર ગણાતું નથી.

X. સમાનતા અને ભેદભાવની ગેરહાજરીનો સિધ્ધાંત :

- (એ) ઉંમર, જાતિ, જન્મસ્થળ, અક્ષમતા, સ્વાસ્થ્ય, દરજ્જો, જાતિ, સાંસ્કૃતિકતા, ધર્મ, જ્ઞાતિ, સાંસ્કૃતિક રીતે રિવાજો, કામ, પ્રવૃત્તિ અથવા કિશોર કે બાળક કે તેના માતા-પિતા કે વાલી કે કિશોર અથવા બાળકના નાગરિક અને રાજકીય દરજ્જાના આધાર પર તેની સાથે કોઈ જાતનો ભેદભાવ કરાશે નહિં.
- (બી) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા દરેક બાળક અને કિશોરને પ્રાપ્ત, તકની અને કાયદા નીચેના વર્તાવમાં સમાનતાની બાહેધરી મળશે.

XI. ખાનગીપણા અને ગોપનીયતાના હક્કનો સિધ્ધાંત :

કાર્યવાહીઓ, કાળજી અને રક્ષણની પ્રક્રિયાઓના બધા જ તબક્કાઓમાં કિશોરના અને બાળકના ખાનગીપણા અને ગોપનીયતાના હક્કની બધી જ રીતે સુરક્ષા કરવામાં આવશે.

XII. આખરી ઉપાયનો સિધ્ધાંત :

બાળક અથવા કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને વ્યાજબી તપાસ બાદ જ અને તે પછી છેલ્લા ઉપાય તરીકે અને શક્ય તેટલાં લઘુત્તમ સમય માટે સંસ્થામાં દાખલ કરવામાં આવશે.

XIII. મુળ જગ્યાએ સ્થાનાંતર અને પુનઃસ્થાપનનો સિધ્ધાંત :

- (એ) દરેક કિશોર અથવા બાળક અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને તે કાયદાના કાર્યક્ષેત્ર સમક્ષ આવ્યો હોય અને કોઈપણ અવગણના, શોષણ અને ગેરલાભનો ભોગ બન્યો હોય તેને, તેના પરિવાર સાથે ફરી હળીભળી જવાનો અને એ જ સામાજિક, આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક દરજ્જો ફરી વખત મેળવવાનો હક્ક છે.
- (બી) કોઈપણ બાળક અથવા કિશોર કે જેનો, તેના પરિવાર સાથેનો સંપર્ક કપાઈ ગયો હોય તે કાયદા હેઠળ સુરક્ષાને પાત્ર છે અને તેને વહેલામાં વહેલી તકે તેના મુળ સ્થાને પાછો પહોંચાડશે અને તેના પરિવાર સાથે તેનું પુનઃસ્થાપન કરાશે. આ પ્રકારનું મુળ સ્થાને પાછા

પહોંચાડવાનું અને પુનઃ સ્થાપન કિશોર અથવા બાળકના શ્રેષ્ઠ હિતની વિરુદ્ધ જતું હોય તો તે પ્રમાણે કરવામાં આવશે નહીં.

XIV. નવી શરૂઆતનો સિધ્ધાંત :

- (એ) બાળક અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરના ભુતકાળના રેકોર્ડને ભુંસી નાંખીને તેની નવી શરૂઆતને આ સિધ્ધાંત પ્રેરિત કરે છે.
- (બી) રાજ્ય, કાનુની પ્રવિધિઓમાં પડ્યા વગર, જે બાળકોએ શિક્ષાત્મક કાયદાનો કહેવાતો અથવા ખરેખર સ્વીકારાયેલ ભંગ કર્યો હોય તેની સાથે યોગ્ય રીતે વર્તવાના પગલાં પ્રેરિત કરવા પ્રયત્નશીલ રહેશે.

પ્રકરણ-૩

કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવો કિશોર

૪. કિશોર ન્યાયિક મંડળ :

દરેક જિલ્લામાં એક અથવા તે કરતાં વધુ કિશોર ન્યાયિક મંડળ રહેશે જેની રચના રાજ્ય સરકાર દ્વારા કાયદાની કલમ-(૪) મુજબ કરવામાં આવશે.

૫. કિશોર ન્યાયિક મંડળની રચના :

૧. જે તે કિસ્સા મુજબ મંડળની રચનામાં પ્રથમ શ્રેણીના એક મેટ્રોપોલિટન ન્યાયાધીશ અથવા એક જ્યુડિશિયલ ન્યાયાધીશ રહેશે અને બે સામાજિક કાર્યકરો રહેશે જે પૈકીની એક વ્યક્તિ મહિલા રહેશે અને તે સાથે બેન્ય(પીઠ)ની રચના થશે:

તે સાથે એવી જોગવાઈ છે કે મંડળના મુખ્ય ન્યાયાધીશ મંડળ સમક્ષ પડેલા કેસોનું અવલોકન કરશે અને તે બધાંના ઝડપી નિકાલ માટે જરૂરી પગલાં લેશે.

૨. આવી દરેક બેન્યને ફોજદારી પ્રવિધિ સંહિતા ૧૯૭૩ (૧૯૭૪ કમ ૨ માં) જણાવ્યા મુજબની સત્તાઓ રહેશે.

૩. (એ) બાળ મનોવિજ્ઞાની અથવા બાળકલ્યાણની વિશિષ્ટ તાલીમ અથવા ખાસ જ્ઞાન ધરાવનાર ન્યાયાધીશને મંડળના મુખ્ય ન્યાયાધીશ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવશે..

(બી)અમુક કિસ્સામાં આવું ખાસ જ્ઞાન અને વિશિષ્ટ તાલીમ ધરાવનાર મુખ્ય ન્યાયાધીશ પ્રાપ્ય ન હોય ત્યારે રાજ્ય સરકાર પોતાને જરૂરી લાગે તે રીતે બાળ મનોવિજ્ઞાન અને બાળકલ્યાણમાં ટુંકાગાળાની તાલીમની જોગવાઈ કરશે.

૪. બે સામાજિક કાર્યકર પૈકીની ઓછામાં ઓછી એક મહિલા રહેશે, જેની નિમણૂંક આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૯૨ નીચે નિમાયેલી પસંદગી સમિતિની ભલામણો મુજબ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કરાશે.

૫. કેન્દ્ર સરકારની સંકલિત બાળ સુરક્ષા યોજના મુજબ, જે રાજ્ય સરકારને જરૂરી લાગે તો તે કિશોર ન્યાયના મંડળના બધા જ સભ્યો માટે બાળ મનોવિજ્ઞાન, બાળ કલ્યાણ, બાળકના હક્કો અંગે રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણો બાબતની તાલીમ અને વલણલક્ષીતા પુરા પાડશે.

૬. મંડળનો કાર્યકાળ :

(૧) મંડળનો કાર્યકાળ ત્રણ વર્ષનો રહેશે અને સભ્યોની નિમણૂંક તે કાર્યકાળ સાથે સંકળાયેલી ગણાશે.

(૨) મંડળનો સભ્ય હોય તેવો સામાજિક કાર્યકર મહત્તમ સતત બે વખત નિમણૂંક મેળવવા માટે પાત્ર ગણાશે.

(૩) રાજ્ય સરકારના જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ દ્વારા મંડળના સભ્યોની કાર્યવાહીના મુલ્યાંકનને આધારે તેના સભ્યોનો કાર્યકાળ લંબાવી શકાશે તેમજ મંડળની કાર્યવાહીઓમાં

તેના સભ્યોની હિસ્સેદારીના આધાર પર તેઓની કાર્યવાહીનું ઉપર જણાવેલા હેતુ માટે મુલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

- (૪) કાયદાની કલમ-૪ ની પેટા કલમ-૫ ની જોગવાઈ મુજબ કોઈપણ સભ્ય એક મહિનાની આગોતરા નોટિસ આપીને રાજીનામું આપી શકશે અથવા તેને તેના સ્થાન પરથી હટાવી શકાશે.
- (૫) મંડળમાં ખાલી પડતી કોઈપણ જગ્યા પસંદગી સમિતિ દ્વારા તૈયાર કરાયેલી નામોની યાદીમાંથી નક્કી કરાયેલ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા ભરવામાં આવશે અને તે મંડળના બાકીના કાર્યકાળ દરમિયાન પોતાના હોદ્દા પર રહેશે.

૭. મંડળના સભ્યોની લાયકાતો :

- (૧) મંડળના સભ્ય તરીકે નીમાનાર વ્યક્તિની ઉંમર ૩૫ વર્ષથી ઓછી રહેશે નહીં, તેની પાસે સામાજિક કાર્ય, સ્વાસ્થ્ય, તાલીમ, મનોવિજ્ઞાન, બાળ મનોવિજ્ઞાન અથવા સમાજ વિજ્ઞાનની અન્ય કોઈ પણ શાખામાં અનુસ્નાતક પદવી હોવી જોઈએ અને તે ઓછામાં ઓછા ૭ વર્ષ સુધી બાળ કલ્યાણ સાથે સંબંધિત પગલાંઓના આયોજન, અમલીકરણ અને વહીવટમાં સક્રિય રીતે સંલગ્ન હોય તે અનિવાર્ય ગણાશે.
- (૨) મંડળના સભ્ય તરીકે પસંદગી પામવા માટે એવા કોઈપણ સભ્યને વિચારણામાં લેવાશે નહિં કે જે –
 - (એ) કોઈપણ કાયદા હેઠળ કસુરવાર ઠરાવવામાં આવ્યો હોય.
 - (બી) બાળકના શોષણમાં અથવા બાળમજદુરની રોજગારીમાં અથવા માનવ હક્કોના ભંગમાં અથવા અનૈતિક કૃત્યોમાં કોઈપણ સમયે સંડોવાયેલ હોય.
 - (સી) એવા કોઈ અન્ય વ્યવસાયમાં રોકાયેલો હોય કે જેથી તે મંડળના કામકાજ માટે જરૂરી સમય અને ધ્યાન ન આપી શકે.
 - (ડી) કાયદા હેઠળ નિશ્ચિત કરાયેલ યોગ્યતાઓ અને અનુભવ ન ધરાવતો હોય અને તેની નીચે ઘડાયેલા નિયમો પુર્ણ ન કરતો હોય તેવા કિસ્સાઓમાં પસંદગી સમિતિ જરૂરી તપાસ બાદ અને તેવું તથ્ય સ્થાપિત થાય ત્યારે તેની અરજી નકારી કાઢશે અને ખાલી જગ્યાઓ ભરવા માટે જે નામોની યાદી બનેલી હોય તેમાંથી ત્યાર પછીની વ્યક્તિની ભલામણ કરશે.

૮. બેઠક અને મુસાફરી ભથ્થું :

રાજ્ય સરકાર વખતો વખત નક્કી કરે તે મુજબ મંડળના સામાજિક કાર્યકર સભ્યોને બેઠક અને મુસાફરી ભથ્થું ચુકવવામાં આવશે પરંતુ તે પ્રત્યેક બેઠક દરમિયાન ૫૦૦ રૂપિયા કરતા ઓછું નહીં હોય.

૯. મંડળની બેઠકો :

- (૧) મંડળ તેની બેઠકો અવલોકન ગૃહ અથવા અવેક્ષણ ગૃહની નજીક હોય તેવા કોઈ સ્થળે અથવા કાયદા હેઠળ ચલાવાતી કોઈપણ અનુકુળ જગ્યાએ યોજાશે અને કોઈપણ સંન્નેગોમાં મંડળ કોઈપણ અદાલતી ભવનમાં પોતાની કાર્યવાહી કરશે નહીં.

- (૨) મંડળ જે સ્થળે પોતાની બેઠક યોજે તે બાળકને મૈત્રીભર્યું લાગે તેવું હોવું જોઈએ અને તે કોઈપણ રીતે અદાલત જેવું દેખાવું જોઈએ નહીં; દાખલા તરીકે મંડળ ઉંચા પ્લેટફોર્મ પર બેસશે નહીં અને બેઠક વ્યવસ્થા એક સરખી અથવા સમરૂપ રહેશે અને સાક્ષીના કોઈ પાંજરા રાખવામાં આવશે નહીં.
- (૩) જો કોઈ જિલ્લામાં બાકી નીકળતા કેસોની સંખ્યા વધુ હોય અને સંબંધ કરતાં સત્તાવાળાએ આ અંગે આદેશ ન આપ્યો હોય તેવા કિસ્સામાં, મંડળ દર અઠવાડિયે કામકાજના બે દિવસ માટે મળશે.
- (૪) એક વર્ષ દરમિયાન મંડળના અધ્યક્ષ અને સભ્યોની લઘુત્તમ ૩/૪ હાજરી જરૂરી છે.
- (૫) મંડળનો દરેક સભ્ય દરેક બેઠકમાં લઘુત્તમ ૩ કલાકની હાજરી આપશે.

૧૦. મંડળના કાર્યો :

કાયદાના હેતુઓ સિધ્ધ કરવા માટે મંડળ નીચે મુજબના કાર્યો કરશે.

- (એ) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના કેસો પર સુનાવણી કરી, ચુકાદો આપી અને તેનો નિકાલ કરશે;
- (બી) કાયદાની કલમો ૨૩ થી ૨૮ નીચે કરવામાં આવેલા ગુનાઓને લક્ષ્યમાં લેશે.
- (સી) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોની સંસ્થાઓનું ઝીણવટભર્યું અવલોકન કરશે તેમજ મંડળે કરેલા સુધારાત્મક સુચનોમાં નોંધપાત્ર ત્રુટિઓના કિસ્સામાં જે તે સુચનોનું પાલન કરવા આદેશ આપશે;
- (ડી) કાયદાની જરૂરી પ્રક્રિયા મુજબ જે તે કિસ્સામાં, સંબંધકર્તા સરકારી અધિકારીઓ અથવા સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓના અધિકારીઓના હિસ્સે, નિયમોનું પાલન ન થયું હોય તેવા કેસો હાથ ધરશે;
- (ઈ) કાયદાની મુળભુત ભાવના મુજબ ન્યાય અને વર્તણૂકના લઘુત્તમ ધોરણો મુજબ જરૂરી માળખું અને સુવિધાઓ સર્જવા અથવા પુરી પાડવા જિલ્લા સત્તાવાળાઓ અને પોલીસને જરૂરી માર્ગદર્શન પુરું પાડશે;
- (એફ) કાળજી અને રક્ષણ જરૂરી હોય તેવા કિસ્સાઓમાં સમિતિ સાથે સઘન સંપર્ક જાણવશે;
- (જી) કાયદા મુજબની પ્રક્રિયા દ્વારા કેસોની ઝડપી તપાસ અને નિકાલમાં સુગમતા લાવવા અન્ય જિલ્લાઓના બોર્ડ સાથે સઘન સંપર્ક જાળવશે;
- (એચ) કાયદાના અમલમાં ઉભી થતી આણધારી પરિસ્થિતિઓને સુયોગ્ય રીતે હાથ ધરવા પગલાં લેશે અને કિશોરના શ્રેષ્ઠ હિતમાં તેવી મુશ્કેલીઓને દુર કરશે;
- (આઈ) પોતાની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરો વિશેની ત્રિમાસિક માહિતી જિલ્લા, રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ, રાજ્ય સરકાર અને મુખ્ય જ્યુડિશિયલ ન્યાયાધીશને અથવા મુખ્ય મેટ્રોપોલિટન ન્યાયાધીશને જે તે કિસ્સા મુજબ કાયદાની કલમ-૧૪ ની પેટા કલમ-૨ હેઠળ અવલોકન અને વિચારણા હેઠળ મોકલશે;
- (જે) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરો સંબંધી વખતોવખત રાજ્ય સરકાર દ્વારા સોંપવામાં આવેલા અન્ય કાર્યો કરશે.

૧૧. રજુ કર્યા પહેલાં અને પછી પોલીસ અને અન્ય એજન્સીઓની કાર્યવાહી :

- (૧) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની જાણકારી મળે કે તરત પોલીસ, સંબંધકર્તા પોલીસ અધિકારી :
 - (એ) નામાંકન કરાયેલ સંબંધકર્તા કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારીને સૌથી નજીકના પોલીસ મથકે જાણ કરીને આ બાબતે હવાવો લઈ લેવા જણાવશે.
 - (બી) કાયદા સાથે કહેવાતા સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની ખબર પડતાં તેના માતાપિતા અથવા વાલીને એ સરનામા, તારીખ અને સમયની જાણ કરશે કે જ્યાં કિશોરને મંડળ સમક્ષ રજુ કરવાનો થશે તેમજ માતાપિતા અથવા વાલીએ હાજર થવાનું જરૂરી રહેશે;
 - (સી) આવી જાણકારી મળતાં પરીવિક્ષા અધિકારીને જાણ કરશે કે જેથી તે કિશોરની સામાજિક પાશ્ચાદભુમિકા અને એવી પ્રસ્તુત સામગ્રી મેળવવા સક્ષમ બનશે કે જે મંડળને તપાસ કરવામાં સહાયરૂપ બને તેમ હોય.
- (૨) પોતાને હસ્તક આવ્યા પછી તરત જ કિશોરને સૌથી નજીકના પોલીસ મથકના બાળ અથવા કિશોર કલ્યાણ અધિકારીની હસ્તક મુકશે, જે તેને કાયદાની કલમ-૧૦ ની પેટા-કલમ-(૧૦) મુજબ, મંડળ સામે રજુ કરશે અને જ્યાં એવા કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી કાયદાની કલમ-૬૩ ની પેટા કલમ-(૨) ની જોગવાઈઓ મુજબ નિયુક્ત ન થયા હોય અથવા કોઈ સત્તાવાર કારણોસર પ્રાપ્ત ન હોય ત્યારે તેવા કિશોરની જાણકારી મેળવનાર અધિકારી, તેને મંડળ સામે રજુ કરશે.
- (૩) કાયદા સાથે કહેવાતા સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની ખબર પડતાં જ પોલીસ કોઈપણ સંજોગોમાં તેને લોકઅપમાં મોકલશે નહિ અને જો સૌથી નજીકના પોલીસ મથકમાં નિયુક્ત બાળકલ્યાણ અધિકારી હોય તો તેનો હવાલો તેઓને સોંપવામાં જરાપણ વિલંબ કરશે નહિ.
- (૪) એક જિલ્લામાં બધા જ નિયુક્ત કરાયેલા, કિશોર અને બાળ કલ્યાણ અધિકારીઓને અને વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમના સભ્યોના સંપર્કની વિગતો દરેક પોલીસ મથકમાં નોંધપાત્ર રીતે મુકવામાં આવશે.
- (૫) ઉત્તમ પ્રાપ્ત માહિતી મેળવવા માટે પોલીસ અથવા સૌથી નજીકના પોલીસ મથકના બાળકલ્યાણ અધિકારી પર એ બંધનકર્તા રહેશે કે તે કિશોરના માતાપિતાનો અથવા વાલીનો સંપર્ક સાધે અને તેઓને કિશોરના કાનુનભંગકારી વર્તનની જાણ કરે.
- (૬) સૌથી નજીકના પોલીસ અથવા કિશોર કલ્યાણ અધિકારી અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી જે તે કેસમાં કિશોરની ડાયરીમાં કિશોરની સામાજિક ભુમિકાની નોંધ કરશે અને તેણે કરેલા કહેવાતા ગુનાની પરિસ્થિતિઓની પણ નોંધ કરશે.
- (૭) પોલીસ અથવા કિશોર અને સૌથી નજીકના પોલીસ મથકના બાળકલ્યાણ અધિકારી, તેના એવા જ કહેવાતા ગંભીર ગુનાની સંડોવણીના કિસ્સામાં કિશોરને પોતાને હસ્તક લેવાની

સત્તાનો ઉપયોગ કરશે કે જેમાં (પુખ્તોના કિસ્સામાં ૭ થી વધુ વરસની સજ્જ થઈ શકતી હોય).

- (૮) એવા કિસ્સાઓ કે જેમાં કિશોરને પોતાને હસ્તક લેવાનું દેખીતી રીતે તેના સર્વશ્રેષ્ઠ હિતમાં જણાતું હોય તે વખતે પોલીસ અથવા સૌથી નજીકના પોલીસ મથકના કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી સાથે તે કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાતમાં હોય તેવો વર્તાવ કરીને તેને મંડળની સમક્ષ રજૂ કરશે, એ બાબતની પોતાના અહેવાલમાં સ્પષ્ટતા કરશે કે તે કિશોરને કાળજી અને રક્ષણની જરૂર છે અને ત્યારબાદ તે નિયમ ૧૩ (૧) (બી) હેઠળ મંડળ પાસેથી યોગ્ય આદેશો મેળવશે.
- (૯) આ સિવાયના અન્ય બધાં જ બિનગંભીર પ્રકારના ગુનાઓને સંડોવતા (પુખ્તોના કિસ્સામાં જેમાં ૭ કરતાં ઓછા વર્ષની સજ્જ થતી હોય) અને એવા કિસ્સાઓ કે જ્યાં કિશોરના હિતમાં તેને પોતાને હસ્તક લેવું જરૂરી ન હોય ત્યાં સૌથી નજીકના પોલીસ મથકના પોલીસ અથવા કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી, કિશોરના માતા-પિતાને અથવા વાલીને તેણે આચરેલા કહેવાતા ગુનાના સ્વરૂપની માહિતી આપશે અને તે સાથે મંડળને તેની સામાજિક-આર્થિક ભુમિકા જણાવશે કે જેની પાસે કિશોરને ત્યાર પછીની સુનાવણીઓમાં બોલાવવાની સત્તા રહેશે.
- (૧૦) મંડળની બેઠક ચાલુ ન હોય તેવા કિસ્સામાં કાયદાની કલમ-૫ ની પેટા કલમ-(૨) ની જોગવાઈઓ મુજબ, કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને મંડળના એક જ સભ્યની સામે પણ રજૂ કરી શકાશે.
- (૧૧) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના કિસ્સાઓ હાથ ધરતી વખતે પોલીસ અથવા સૌથી નજીકના પોલીસ મથકના કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી માટે એફ.આઈ.આર. નોંધવી અથવા આરોપનામું ફાઈલ કરવું જરૂરી નથી. સિવાય કે કિશોરે આચરેલો કહેવાતો ગુનો બળાત્કાર અથવા ખુન જેવા ગંભીર પ્રકારનો હોય અથવા આવો કહેવાતો ગુનો પુખ્તોની સાથે મળીને આચરવામાં આવેલો હોય; તેને બદલે સામાન્ય પ્રકારની બાબતોને સંડોવતા ગુનાઓમાં સૌથી નજીકના પોલીસ મથકના પોલીસ અથવા કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી કિશોરે આચરેલા કહેવાતા ગુનાની માહિતીના ગુનાની નોંધ પોતાની સાધારણ દૈનિક ડાયરીમાં કરશે અને તેની પછી કિશોરની સામાજિક ભુમિકાનો અહેવાલ અને જે સંબોગોમાં તેને કહેવાતા ગુના માટે પોતાને હસ્તક લેવાયો તે નોંધીને મંડળ સમક્ષ પ્રથમ સુનાવણી વખતે રજૂ કરશે.
- (૧૨) રાજ્ય સરકાર માત્ર એવી જ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓને માન્યતા આપશે જે પરીવિક્ષા, પરામર્શ, કેસને લગતી કામગીરી, સલામત સ્થળની સેવાઓ આપવાની સ્થિતિમાં હોય અને વિશિષ્ટ કિશોર પોલીસ એકમના, પોલીસ અથવા કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી સાથે સંકળાયેલ હોય અને સુરક્ષા એજન્સીઓના જેવી ક્ષમતા, વ્યવસ્થાઓ અને કૌશલ્યો ધરાવતા હોય અને જે બાળક અથવા કિશોરને પોલીસ દ્વારા સ્વહસ્તક લેવામાં આવ્યો હોય તે સમયે પોલીસ અથવા કિશોર અથવા બાળકલ્યાણ અધિકારીને, એવો અહેવાલ તૈયાર

કરવામાં સહાયરૂપ બની શકે કે જેમાં કિશોરની સામાજિક ભુમિકા અને તેને પકડ્યાની પરિસ્થિતિઓ અને તેના કહેવાતા ગુનાની માહિતી હોય, તેમજ કિશોરને મંડળ સમક્ષ રજૂ કરતા સુધીમાં અને તેને ૨૪ કલાકમાં હકીકતમાં મંડળ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી તેનો હવાલો સંભાળી શકે તેમ હોય.

- (૧૩) વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમના, પોલીસ અથવા કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી અથવા માન્ય સ્વૈચ્છિક સંસ્થામાંથી પકડાયેલો કિશોર પોતાને હસ્તક હોય તે સમય ગાળા દરમિયાન તેને સલામતી, આહાર અને પાયાની સુવિધાઓ પુરી પાડવા માટે જવાબદાર ગણાશે.
- (૧૪) જ્યારે કિશોરને મંડળના એક જ સભ્ય સામે રજૂ કરીને તેની પાસેથી આદેશ મેળવાયો હોય ત્યારે મંડળની ત્યાર પછીની બેઠકમાં તે આદેશનું સમર્થન મેળવવું જરૂરી રહેશે.

૧૨. ઉંમર નક્કી કરવામાં અનુસરવાની પ્રવિધિ :

- (૧) બાળક અથવા કાયદ સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરના દરેક કિસ્સામાં, અદાલત અથવા મંડળ, આ નિયમો પૈકીના નિયમ ક્રમાંક ૧૯ માં ઉલ્લેખ કરાયેલી સમિતિને તેવા કિશોર, બાળક અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની ઉંમર તે હેતુસર અરજી કર્યાની તારીખના ૩૦ દિવસમાં નક્કી કરવા જણાવશે.
- (૨) જે તે કિસ્સા મુજબ અદાલત, મંડળ અથવા સમિતિ, કિશોર, બાળક અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરનું સગીરપણું શારીરિક દેખાવ અથવા જે દસ્તાવેજો પ્રાપ્ય હોય તો તેના આધાર પ્રથમદર્શી રીતે તેની ઉંમર નક્કી કરીને તેને અવલોકન ગૃહ અથવા જેલમાં મોકલી આપશે.
- (૩) બાળક અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરના દરેક કિસ્સામાં, ઉંમરના નિર્ણયની તપાસ અદાલત અથવા મંડળ અથવા સમિતિ દ્વારા નીચેના કાગળો પ્રાપ્ત કરીને કરવામાં આવશે.
- (એ) (એ) મેટ્રીક્યુકેલશન અથવા તેને સમકક્ષ પ્રમાણપત્ર જે પ્રાપ્ય હોય તો; અને તેની ગેરહાજરીમાં;
- (બી) પ્લે સ્કુલની સિવાયની સૌથી પહેલી શાળાએ આપેલું જન્મનું પ્રમાણપત્ર; અને તેની ગેરહાજરીમાં;
- (સી) કોર્પોરેશન અથવા મ્યુનિસિપલ સત્તાવાળા અથવા પંચાયતે આપેલું જન્મનું પ્રમાણપત્ર;
- (બી) ઉપર જણાવેલા નિયમ (એ) ની નીચેના ૧, ૨ અને ૩ ની ગેરહાજરીમાં યોગ્ય રીતે ઘડાયેલા મેડીકલ મંડળનો તબીબી અભિપ્રાય માગવામાં આવશે કે જે કિશોર અથવા બાળકની ઉંમર જાહેર કરશે. જે કેસમાં સચોટ ઉંમરનું મુલ્યાંકન ન થઈ શકે તેમાં અદાલત, મંડળ અથવા સમિતિ, જરૂરી જણાય તો કારણોની નોંધ કરીને, નીચલી તરફ એક વર્ષનો ગાળો રાખીને તેની ઉંમરની વિચારણામાં બાળક અથવા કિશોરને લાભ આપશે, અને આવા કેસમાં આદેશો જારી કરતાં પહેલાં પ્રાપ્ય

પુરાવાઓને અથવા તબીબી અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લઈને ઉપર જણાવેલા નિયમ (એ) ની નીચેના ૧, ૨ અને ૩ મુજબ ઉંમર સંબંધી પોતાનું તારણ નોંધશે, અથવા તેની ગેરહાજરીમાં નિયમ (બી) બાળક, કિશોર અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને ઉંમરનો આખરી પુરાવો ગણાશે.

- (૪) ગુનો કર્યાની તારીખે ઉપર જણાવેલા પેટા નિયમ (૩) ના આખરી પુરાવાઓને આધારે, ગુનાની તારીખે કિશોર, બાળક અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની ઉંમર ૧૮ વર્ષની નીચે જણાય તો જે તે કેસ મુજબ અદાલત અથવા મંડળ અથવા સમિતિ લેખિતમાં આદેશ જારી કરીને અને સગીરતા અથવા અન્યથાની, કાયદાના અને આ નિયમોના હેતુઓ માટે તેવા આદેશની નકલ કિશોર અથવા સંબંધકર્તા વ્યક્તિને સોંપશે.
- (૫) કાયદાની કલમ-૭ (એ) અથવા ૬૪ અને આ નિયમોની પરિભાષામાં વધુ તપાસ અથવા અન્યથા જરૂરી ન હોય તો, પેટા નિયમ ૩ માં જણાવાયેલા પ્રમાણપત્રો અને દસ્તાવેજ પુરાવા મેળવીને અને તેને તપાસીને, અદાલત અથવા મંડળ આગળની કોઈ કાર્યવાહી કરશે નહીં.
- (૬) આ નિયમમાં કરાયેલી જોગવાઈઓ નિકાલ થઈ ગયેલા કેસોને પણ લાગુ પડશે જ્યાં સગીરતાનો દરજ્જો કાયદાના પેટા નિયમ ૩ ની જોગવાઈઓ મુજબ નક્કી ન થઈ શકતાં કાયદા હેઠળ સજા ફરમાવતા આદેશની જરૂર હોય ત્યાં કિશોરના હિતને લક્ષમાં રાખી તેને જારી કરશે.

૧૩. (કિશોરને) મંડળ સમક્ષ હાજર કરાયા બાદની પ્રક્રિયાઓ :

- (૧) કિશોરને મંડળ સમક્ષ હાજર કરાય, તેની સામાજિક ભુમિકા અને તેને જે સંજોગોમાં પકડવામાં આવ્યો હોય અને અધિકારીઓ, વ્યક્તિઓ અને એજન્સીઓ મુજબ તેણે જે કહેવાતો ગુનો આચર્યો હોય તેનું મંડળ મુલ્યાંકન કરીને તે જ દિવસે પ્રથમ તત્કાલ તપાસ કરીને નીચે મુજબનો આદેશ આપશે :-
- એ) જો તેના કાયદા સાથેના સંઘર્ષ અંગેનો પુરાવો પાયા વગરનો જણાય અથવા કિશોર કાયદાના તુચ્છ પ્રકારના ભંગમાં સંડોવાયેલ જણાય તો કેસનો નિકાલ કરી નાખશે;
- બી) કિશોરને મંડળ સમક્ષ રજૂ કરાયો હોય તે સમયે અપાયેલા પોલીસ અહેવાલ પરથી જો કિશોરને કાળજી અને રક્ષણની સ્પષ્ટ જરૂરિયાત છે તેવું જણાતું હોય તો કેસની સમિતિને સોંપણી કરશે;
- સી) પત્રક-૧ માં જે તે કેસ મુજબ આદેશ આપીને કિશોરને મુક્ત કરીને સુયોગ્ય વ્યક્તિ અથવા સુયોગ્ય સંસ્થા અથવા પરીવેક્ષા અધિકારીઓને સોંપણી કરવા સાથે કિશોરને ત્યાર પછીની કઈ તારીખે તપાસ માટે હાજર કરવાનો છે તે અંગેની જરૂરી સુચના આપશે;

- ડી) ગંભીર ગુનાઓમાં કિશોરની સંડોવણી હોય તેવા જ કિસ્સાઓમાં તેને કિશોર અવેક્ષણ ગૃહ અથવા યોગ્ય સંસ્થામાં, તપાસ બાકી રહે ત્યાં સુધી રાખવાનો પત્રક-૨ માં આદેશ આપશે;
- ઈ) તપાસ બાકી હોય અને મુક્તિ અપાઈ હોય તેવા બધા જ કિસ્સાઓમાં પત્રક-૩ માં મંડળ પ્રથમ તપાસના ૧૫ દિવસ કરતાં મોડી નહીં એવી તારીખ આગળની તપાસ માટે નક્કી કરશે અને તે દરમિયાન કિશોરની સામાજિક ભુમિકા વિશે સંબંધકર્તા પરીવિક્ષા અધિકારી પાસેથી અહેવાલ માગશે;
- (૨) ન્યાયસંગત અને ઝડપી તપાસ થઈ શકે તે માટે મંડળ નીચેના પગલાં લેશે :
- એ) તપાસ શરૂ કરતી વખતે, મંડળ પોતાની જાત માટે એ બાબતનો સંતોષ મેળવશે કે કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની સાથે પોલીસ દ્વારા કે અન્ય કોઈ અધિકારી દ્વારા કે જેમાં વકીલ અને પરીવિક્ષા અધિકારીનો સમાવેશ થાય છે અને જે ગેરવર્તાવ થયેલો જણાય તો સુધારાત્મક પગલાં લેશે;
- બી) કાયદા નીચેના બધાં જ કેસોની કાર્યવાહી શક્ય તેટલી સરળ રીતે હાથ ધરવામાં આવશે અને એ બાબતની ચોકસાઈ રાખશે કે જે કિશોરની વિરુદ્ધ કાર્યવાહીઓ ચલાવવામાં આવી રહી છે તેને તે દરમિયાન મિત્રાચારી ભર્યું વાતાવરણ જળવાઈ રહે;
- સી) મંડળની સમક્ષ લવાયેલા દરેક કિશોરને તેની વાત સંભળાવવાની અને તેની તપાસમાં ભાગ લેવાની તક આપવામાં આવશે;
- ડી) જે તુચ્છ ગુનાઓનો વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમે અથવા પોલીસ મથકે નિકાલ કરી દેવામાં ન આવ્યો હોય તો, ઝડપી કાર્યવાહી અથવા તપાસ દ્વારા મંડળ તેનો નિકાલ કરી દેશે, જ્યારે ૭ વર્ષ કે તેથી વધુની સજા જરૂરી બનતી હોય તેવા જઘન્ય અપરાધોમાં વિગતવાર તપાસ ચાલુ રખાશે;
- ઈ) ગંભીર ગુનાઓ સાથે સંકળાયેલી તપાસના કિસ્સાઓમાં પણ મંડળ સમન્સ કેસોના ખટલા ચલાવવાની પ્રવિધિને અનુસરશે;
- (૩) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની વિરુદ્ધની તપાસ દરમિયાન સાક્ષીઓને હાજર કરવામાં આવ્યા હોય ત્યારે, મંડળ એ વાતનો ખ્યાલ રાખશે કે તપાસ ચુસ્ત વિરોધીપણાની ભાવના સાથે કરવાની નથી અને તે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ (૧૮૭૨ નો એક) ની કલમ-૧૬૫માં તેને અપાયેલી સત્તાઓ પ્રમાણે કિશોરની પુછપરછ કરશે અને કિશોરને પુનઃસ્થાપનનો હક્ક છે તેવી ધારણાઓ સાથે ચાલશે.
- (૪) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની તપાસ કરીએ અને તેનું નિવેદન નોંધતી વખતે મંડળ કિશોરને મિત્રતાભરી રીતે સંબોધશે કે જેથી કિશોર સ્વસ્થ રહે અને તેને હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓ નિર્ભયપણે જણાવતા પ્રોત્સાહિત કરશે, કે જેનો સંબંધ કિશોર સામે જેનો આરોપ મુકાયો છે માત્ર તે ગુના સાથે નહીં પરંતુ તેના ઘર અને સામાજિક વાતાવરણ અને કિશોર જે અસરો નીચે આવ્યો હોય તેની સાથે હોય.

- (૫) પત્રક ૩ મુજબ મંડળ આપેલા આદેશો પ્રમાણે પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા સ્વૈચ્છિક સંસ્થાએ પત્રક ૪ માં કિશોરને પોલીસે પોતાને હસ્તક લીધો તે વિશેનો અને તેની સામાજિક સ્થિતિનો અહેવાલ આપ્યો હોય તે સાથે જુદા જુદા પક્ષકારોએ આપેલા પુરાવાને આધારે કિશોર બાબત મંડળ તારણ પર આવશે.
- (૬) મંડળ દ્વારા થતી દરેક તપાસ, પ્રથમ સંક્ષિપ્ત તપાસના ૪ મહિના જેટલી મુદતમાં પુરી કરી નાંખશે અને માત્ર રાષ્ટ્રવ્યાપી ગુનાખોરીને સંડોવતા અપવાદરૂપ કિસ્સાઓ, આરોપીની મોટી સંખ્યા અને સાક્ષીઓને રજૂ કરવામાં થયેલા વિલંબના કિસ્સામાં જ મંડળ દ્વારા કારણોની નોંધના આધારે તપાસની મુદત ૨ મહિના લંબાવી અપાશે.
- (૭) બધા જ કિસ્સાઓમાં કે જેમાં, કહેવાતા ગુનાનું સ્વરૂપ ગંભીર પ્રકારનું છે, તેને બાદ કરવા ચાર થી છ મહિના કરતાં વધુ સમયનો વિલંબ, કાર્યવાહીઓના રદીકરણ તરફ દોરી જશે.
- (૮) જ્યાં કાર્યવાહીઓમાં, કિશોર દ્વારા આચરાયેલા કહેવાતા ગુનાઓનું સ્વરૂપ ગંભીર પ્રકારનું હોવાને કારણે છ મહિના કરતાં વધુ સમયનો વિલંબ થયો હોય ત્યાં, મંડળ વખતો વખત ચીફ જ્યુડીશીયલ મેજિસ્ટ્રેટને અથવા ચીફ મેટ્રોપોલીટન મેજિસ્ટ્રેટને વિલંબ માટેનું કારણ જણાવીને આ કિસ્સામાં મોડુ થવા માટે લેવામાં આવી રહેલાં પગલાંની જાણ કરતો અહેવાલ મોકલશે.

૧૪. કાનુની સહાય :

- ૧) મંડળની સમક્ષની કાર્યવાહીઓ બિનવિરોધી વાતાવરણમાં, પરંતુ પરામર્શના અને મફત કાનુની સહાયના હક્કની પ્રક્રિયાગત બાહેધરીઓ સાથે ચલાવવામાં આવશે.
- ૨) મંડળ એ બાબતની ચોકસાઈ કરશે કે જે જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અને રાજ્ય કાનુની સહાય સત્તાવાળા, કાનુન સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને વિના મુલ્યે મફત કાનુની સેવા મળી રહે.
- ૩) મંડળ દ્વારા માગવામાં આવેલી કાનુની સેવાઓ પુરી પાડવાનું, જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અને રાજ્ય કાનુની સેવા સત્તાવાળાઓના કાનુની અધિકારી માટે બંધનકર્તા રહેશે.
- ૪) રાજ્ય કાનુની સહાયક સેવાઓ જ્યારે પુરતી નહિ હોય ત્યારે, માન્ય સ્વૈચ્છિક સેવા સંગઠનો અથવા યુનિવર્સિટી કાનુની સેવા કેન્દ્રો પાસેથી સહાય માગવા માટે મંડળ જવાબદાર રહેશે.
- ૫) મંડળ, વિદ્યાર્થી કાનુની સેવાઓના અને બિન સરકારી સંગઠનોના સ્વયંસેવકો પાસેથી કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના માતાપિતાનો સંપર્ક કરતા અને કિશોરો માટેની પ્રસ્તુત સામાજિક અને પુનઃસ્થાપનાત્મક માહિતી એકઠી કરાવવાની અર્ધ-કાનુની સેવાઓ કામે લગાડશે.

૧૫. તપાસની પુર્ણતા અને નિકાલ કરતા માટેના વિકલ્પો :

- ૧) નક્કી કરાયેલી ચાર મહિનાની મુદતમાં મંડળ દરેક તપાસ પુરી કરશે અને ગુનામાં કિશોરની કહેવાતી સંડોવણી બાબતના તારણની નોંધ કરી કાયદાની કલમ-૧૫ માં નોંધાવામાં આવેલ સાત નિકાલલક્ષી આદેશો પૈકીનો એક પસાર કરશે.

- ૨) આદેશ જરી કરતાં પહેલાં મંડળ, પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા સ્વૈચ્છિક સંસ્થાને સામાજિક તપાસ અહેવાલ તૈયાર કરવા હુકમ કરશે અને તેનાં તારણોને લક્ષમાં લેશે.
- ૩) બોર્ડે જરી કરેલ બધા નિકાલલક્ષી આદેશોમાં અનિવાર્યપણે, કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરની કાળજીની યોજના સમાવવામાં આવશે કે જે કિશોર અને તેના પરિવાર સાથેની આંતરક્રિયાના આધાર પર પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા સ્વૈચ્છિક સંસ્થા દ્વારા તૈયાર કરાયેલ હોય.
- ૪) જ્યારે મંડળ કિશોરને સલાહ અને ઠપકો આપીને અથવા જુથ પરામર્શમાં હિસ્સેદાર બનાવીને અથવા સામુદાયિક સેવા બાદ મુક્ત કરવાનું નક્કી કરે ત્યારે, મંડળ જિલ્લા અથવા રાજ્ય શાળા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારને તે પ્રકારના વ્યક્તિગત પરામર્શ, જુથ પરામર્શ અથવા સામુદાયિક બાબત આવશ્યક માર્ગદર્શન પણ આપી શકે છે.
- ૫) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને મંડળ જ્યારે પરીવિક્ષા પર મુક્ત કરે અને તેને માતાપિતા, વાલી અથવા યોગ્ય વ્યક્તિની કાળજી નીચે મુકે ત્યારે, તેને જેના હવાલે મુકવામાં આવતો હોય ત્યારે, તેવી વ્યક્તિએ પત્રક ૫ માં કિશોરના સારા વર્તનની અને કલ્યાણની મહત્તમ ત્રણ વરસના સમયગાળા માટે બાહેધરી આપવાની રહેશે.
- ૬) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને બાહેધરીને બદલે પત્રક ૬ માં જાત મુચરકાને અમલી કરાવડાવી મંડળ તેને મુક્ત કરવાનો આદેશ આપી શકે.
- ૭) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને યોગ્ય સંસ્થા અથવા ખાસ ગૃહમાં કાળજી માટે મુકાય ત્યારે મંડળ એ વાતનો ખ્યાલ રાખશે કે તેવી સંસ્થા અથવા ખાસ ગૃહ કિશોરના માતાપિતા અથવા વાલીના નિવાસસ્થાનની સૌથી નજીકના સ્થળે આવેલ હોય.
- ૮) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને પરીવિક્ષા પર મુક્ત કરીને મંડળ તેના માતાપિતા અથવા વાલી અથવા યોગ્ય વ્યક્તિની કાળજી નીચે મુકે અથવા કિશોરને પરીવિક્ષા પર છોડીને યોગ્ય સંસ્થાની કાળજી નીચે મુકવામાં આવે ત્યારે એવો આદેશ પણ આપી શકે કે, કિશોરને પરીવિક્ષા અધિકારીના અવલોકન નીચે પણ રાખવો. આવા અવલોકનનો મહત્તમ સમયગાળો ત્રણ વરસ હોઈ શકે છે.
- ૯) જ્યારે મંડળ નક્કી કરે કે કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને કાળજી અથવા સુરક્ષાની જરૂર છે તેવા બાળક તરીકે ગણવો ત્યારે તે તેને સાનુકુળ કાળજી, સુરક્ષા અને પુનઃસ્થાપન માટે કિશોરને સૌથી નજીકની સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરશે.
- ૧૦) જ્યારે મંડળને એવું જણાય કે કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરે પરીવિક્ષાની શરતોનું પાલન કર્યું નથી ત્યારે તે એ કિશોરને ખાસ ગૃહમાં અટકાયત માટે મોકલવાનો આદેશ આપી શકશે.
- ૧૧) જ્યાં કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવો કિશોર સોળ વરસની ઉંમરનો થઈ ગયો હોય અને તેણે આચરેલો ગુનો એવા ગંભીર સ્વરૂપનો છે તેમ મંડળને લાગે કે તેને ખાસ ગૃહમાં રાખવાનું તેના ખુદના અને ખાસ ગૃહના અન્ય કિશોરોના હિતમાં નથી ત્યારે બોર્ડે તેને સૌથી વધુ યોગ્ય જણાય તેવી રીતે તેને સલામત સ્થળે ખસેડવાનો આદેશ આપી શકે છે.

- ૧૨) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા ખાસ વર્ગના કિશોરને, અટકાયતી આદેશનું પાલન કરવા ખાસ ગૃહ સિવાયની સલામત જગ્યાએ મુકવા રાજ્ય સરકાર ખાસ વ્યવસ્થા કરશે.
- ૧૩) કોઈપણ કિસ્સામાં અટકાયતનો મહત્તમ સમયગાળો કાયદાની કલમ-૧૬ ની પેટા-કલમ-(૧) ના વિભાગ (જી) ની જોગવાઈ કરતાં વધશે નહિ.

૧૬. કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરો માટેનાં ગૃહો :

- ૧) રાજ્ય સરકાર અથવા રાજ્યની માન્યતા જેને મળી હોય તેવી સ્વૈચ્છિક સંસ્થા છોકરાઓ અને છોકરીઓ માટે અલગ અલગ અવેક્ષણ ગૃહો સ્થાપશે.
- ૨) અવેક્ષણ ગૃહો ૧૨ વરસ સુધીના, ૧૩-૧૫ વરસ સુધીના અને ૧૬ વરસ કે તેથી વધુ મોટા છોકરા અને છોકરીઓ માટે અલગ અલગ વસવાટ સુવિધાઓ ઉભી કરશે.
- ૩) કાયદા અને રાજ્ય નિયમોની નકલ દરેક સંસ્થા તેમાં વસતા કર્મચારીઓ, કિશોરો અને બાળકોના ઉપયોગ માટે રાખશે.
- ૪) રાજ્ય સરકાર, નાગરિક સમાજ સાથે સંકલન કરીને કાયદા અને નિયમોની સરળ અને બાળકો માટે મૈત્રીભરી બને તેવી આવૃત્તિઓ પ્રાંતિય ભાષાઓમાં તૈયાર કરાવશે.
- ૫) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને કાયદા અને રાજ્ય નિયમોની જોગવાઈઓ અનુસાર બધી જ સુવિધાઓ અને સેવાઓ પુરી પાડવામાં અને જાળવવામાં આવશે.

૧૭. મુક્તિ :

- ૧) મંડળે આપેલા આદેશ મુજબ, કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના કેસોમાં તેમને મુક્ત કરવાના સમયની યાદી, હવાલો સંભાળતા અધિકારી મંડળના આદેશ મુજબ જાળવશે.
- ૨) મુક્તિ બાદના સમયમાં કિશોર સામાજિક મુખ્ય પ્રવાહમાં ભળી જઈ શકે તેટલા માટે, દરેક કેસ સંબંધિત પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા બાળકલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસ વર્કર દ્વારા, આ નિયમોની નીચેના નિયમ પદ મુજબ સ્થપાયેલી સંચાલન સમિતિ સાથે રજૂ કરશે.
- ૩) મુક્તિ, મુક્તિ-પુર્વની અને મુક્તિ-પછીની વ્યક્તિગત કાળજી યોજના મુજબ થશે અને તેનું પુનરાવલોકન મુક્તિના બધા જ કેસોમાં, વખતોવખત સંચાલન સમિતિ હાથ ધરશે કે જેની સ્થાપના આ નિયમો પૈકીના નિયમ પદ નીચે થયેલ હોય, આ કાર્યવાહીની જરૂરી તૈયારી મુક્તિ પહેલા પુરતો સમય હોય ત્યારથી શરૂ કરાશે અને તેમાં મુક્તિ-બાદના અવલોકનની વ્યવસ્થા પણ કરાશે.
- ૪) કિશોરની મુક્તિની ચોક્કસ તારીખથી જાણ તેના માતાપિતાને સમયસર કરવામાં આવશે અને તેવા માતાપિતા અથવા વાલીને જે તે તારીખે સંભાળી લેવા સંસ્થામાં આવવા આમંત્રણ આપવામાં આવશે.
- ૫) જરૂર જણાય તો કિશોરની મુક્તિ વખતે, સંસ્થામાં આવી પાછા જવાનો માતાપિતા અથવા વાલીનો ખરેખરો ખર્ચ અને કિશોરનો જવાનો ખર્ચ, હવાલો સંભાળતા અધિકારી દ્વારા માતાપિતા અથવા વાલીને ચુકવવામાં આવશે.

- ૬) જે તે કેસ મુજબ માતાપિતા કે વાલી નક્કી થયેલી તારીખે કિશોરનો હવાલો લેવા અઆવવામાં નિષ્ફળ જાય તો તેને સંસ્થા દ્વારા સુરક્ષા ટુકડી મુકી આવશે; અને છોકરીના કિસ્સામાં મહિલા સુરક્ષા ટુકડી મોકલવામાં આવશે.
- ૭) મુક્તિ વખતે જે હવાલો સંભાળતા અધિકારીને જરૂર લાગે તો, કિશોરને ઉનાળા અથવા શિયાળાનાં વસ્ત્રો અને ચોખ્ખાઈ જાળવવાની સામગ્રી પુરી પાડશે.
- ૮) જે કિશોરને કોઈ માતાપિતા કે વાલી ન હોય તો તેને પછીની કાળજી પુરી પાડતી સંસ્થામાં મોકલી શકાશે અથવા જે તેની પાસે રોજગારી હોય તો કિશોરને નોકરીએ રાખવા સજ્જતા બતાવી હોય તે વ્યક્તિ પાસે મોકલવામાં આવશે.
- ૯) છોકરીઓની સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારી છોકરી અને સંબંધકર્તા અધિકારીની મંજૂરીથી, છોકરી સમાજમાં પુનઃસ્થાપન થાય તેમાં તેને મદદરૂપ થવા માટે, તેવી છોકરી ૧૮ વરસથી મોટી હોય તો તેને ઉત્તર સંભાળના કાર્યક્રમમાં મોકલશે અથવા તેને પારિવારિક જીવનમાં સ્થિર થવા માટે મદદ કરશે અને તેમાં સક્ષમ સત્તાવાળાઓએ વખતો વખત અમલી કરેલી પ્રવિધિઓને અનુસરશે.
- ૧૦) જે કિશોરની અટકાયતનો સમય પુરો થઈ ગયો હોય તેની મુક્તિનો આદેશ હવાલો સંભાળનાર અધિકારી પત્રક ૭ માં જારી કરીને, તે કાર્યવાહી પુરી થયાના સાત દિવસમાં સક્ષણ સત્તાવાળાને જાણ કરશે અને જે મુક્તિનો દિવસ રવિવાર અથવા જાહેર રજા હોય તો મુક્તિના પત્રકમાં તે બાબતની નોંધ કરીને, કિશોરને આગલા દિવસે મુક્ત કરી શકશે.
- ૧૧) યોગ્ય કિસ્સાઓમાં, હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, ગુજરા (નિર્વાહ)ના પૈસાની ચુકવણીનો આદેશ આપી શકે કે જેના દર વખતો વખત રાજ્ય અથવા જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા માર્ગ પરિવહન (રોડ) અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે; તે ઉપરાંત, જે તે કિસ્સા મુજબ રેલ્વે અથવા બંનેનાં ભાડાં કિશોરને ચુકવશે.
- ૧૨) યોગ્ય કિસ્સાઓમાં, હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, કિશોરને કામદંધો શરૂ કરવા જરૂરી હોય તેવાં નાનાં ઓજારો આપશે જેની મહત્તમ કિંમત મુક્તિ પછીની યોજનાના ભાગરૂપે સંસ્થા દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.
- ૧૩) જ્યારે મુક્તિ પછી છોકરી પાસે જવા માટેની કોઈ જગ્યા ન હોય અને તેના વસવાટનો સમય પુરો થઈ ગયા બાદ વિનંતી કરે તો, હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, સક્ષમ સત્તાવાળાની મંજૂરીને આધીન રહીને, તેની અન્ય વ્યવસ્થા ન થાય ત્યાં સુધી તેને સંસ્થામાં રહેવા દઈ શકે.

૧૮. કાયદાની કલમો ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫ અને ૨૬ નીચે અનુસરવાની પ્રવિધિ :

- (૧) કાયદાની કલમ-૨૧ માં કરાયેલી જોગવાઈઓનો ભંગ થયાના કિસ્સામાં :
 - એ) મંડળ, મુદ્રિત અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમો દ્વારા તેવા ભંગની નોંધ લેશે અને જરૂરી તપાસ કરીને કાયદાની કલમ-૨૧ ના પેટા વિભાગ (૨) માંની જોગવાઈઓ મુજબ સુયોગ્ય આદેશ જારી કરશે; અને

- બી) જ્યારે રાષ્ટ્રીય અથવા રાજ્ય સ્તરનું બાળ હક્ક સુરક્ષા કમિશન કાયદાની કલમ-૨૧ ના ભંગની સર્વગ્રાહી સમીક્ષા હાથ ધરે ત્યારે, તે સંબંધકર્તા જિલ્લાના અને રાજ્યના બાળ સુરક્ષા એકમની જાણ કરીને મંડળ દ્વારા જરૂરી પગલા લેવાય તેવો આદેશ આપશે.
- (૨) કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવો કિશોર અથવા બાળક ભાગી છુટે (ભાગી જાય) તો તેના ચોવીસ કલાકમાં નીચે મુજબની કાર્યવાહી કરવામાં આવશે :-
- એ) કોઈપણ સંસ્થાનો હવાલો સંભાળનાર અધિકારી જે તે વિસ્તારના પોલીસ મથકને અથવા ખાસ કિશોર પોલીસ એકમને કિશોર અથવા બાળકના વર્ણન, ઓળખની નિશાનીઓ અને તસ્વીર સાથેનો અહેવાલ મોકલશે, તેમજ તેની નકલો મંડળ, જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અને અન્ય સંબંધકર્તા સત્તાવાળાઓને મોકલશે;
- બી) આશ્રય ગૃહ અથવા કામચલાઉ ધોરણે કિશોરો અને બાળકોને રાખનાર કેન્દ્રો સિવાયની, સંસ્થાનો હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, ચોકિયતો અથવા સંબંધકર્તા કર્મચારીઓને કિશોરની શોધખોળ કરવા રેલ્વે સ્ટેશનો, બસ મથકો અને અન્ય એવાં સ્થળો કે જ્યાં કિશોરના જવાની શક્યતા હોય ત્યાં મોકલશે;
- સી) આવી ભાગી છુટવાની ઘટના બાદ તરત જ કિશોરના માતાપિતા અથવા વાલીને જાણ કરવામાં આવશે; અને
- ડી) આશ્રય ગૃહ અથવા કામચલાઉ ધોરણે કિશોરો અને બાળકોને રાખનાર કેન્દ્રો સિવાયની, સંસ્થાનો હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, કિશોર નાસી ગયાની તેવી ઘટના વિશે તપાસ કરીને તેનો અહેવાલ સંબંધકર્તા સત્તાવાળાઓને અને કાયદાના નિયમ ૫૬ નીચે સંચાલન સમિતિ સામે પછીની બેઠકમાં મુલ્યાંકન થઈ શકે તે માટે મોકલશે.
- (૩) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોર સામેના કલમો ૨૩, ૨૪, ૨૫ અને ૨૬ માં બતાવાયેલ ગુનાઓ ફોજદારી કાર્યવાહી અધિનિયમ ૧૯૭૩ (૧૦૭૪ નો ૨) ની જોગવાઈઓ મુજબ જામીનપાત્ર અથવા બિનજામીનપાત્ર ઉપરાંત કોગનીઝેબલ રહેશે અને તે અંગેની પ્રવિધિઓ પોલીસ, મંડળ અને સંબંધકર્તા સત્તાવાળાઓ અને કાર્યવાહકોને તે મુજબ લાગુ પડશે.

પ્રકરણ-૪

કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાતવાળું બાળક

૧૯. બાળકલ્યાણ સમિતિ :

દરેક જિલ્લામાં એક બાળ કલ્યાણ સમિતિ રહેશે, જેનું નિર્માણ રાજ્ય સરકાર દ્વારા, કાયદાની કલમ-૨૯ ની પેટા કલમ-(૧) મુજબ સત્તાવાર રાજપત્રમાં જાહેરનામું બહાર પાડીને કરવામાં આવશે.

૨૦. બાળકલ્યાણ સમિતિનું બંધારણ :

- ૧) આ સમિતિમાં એક અધ્યક્ષ અને અન્ય ચાર સભ્યો રહેશે, જે પૈકીની ઓછામાં ઓછી એક મહિલા રહેશે.
- ૨) નિયમ ૯૨ નીચે પ્રસ્તુત હેતુ માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા રચાયેલી પસંદગી સમિતિની ભલામણો મુજબ સમિતિના સભ્યો અને અધ્યક્ષની નિમણૂક કરવામાં આવશે.
- ૩) પસંદગી સમિતિ, સમિતિના અધ્યક્ષની અને સભ્યોની પસંદગી કરતી વખતે શક્ય હોય ત્યાં સુધી એ વાતની ચોક્કસાઈ રાખશે કે તેમાંનો કોઈ બાળકો દત્તક આપનાર એજન્સીમાંથી નથી.
- ૪) રાજ્ય સરકાર પોતાને આવશ્યક લાગે તે રીતે બધા જ સભ્યો માટે બાળ મનોવિજ્ઞાન, બાળકલ્યાણ, બાળ અધિકારો, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણો મુજબના કિશોર ન્યાયના સિદ્ધાંતોની યોગ્ય તાલીમ આપવાની અને તે માટેની વલણલક્ષીતા વિકસાવવાની જોગવાઈ કરશે.

૨૧. સમિતિનો કાર્યકાળ :

- ૧) સમિતિનો કાર્યકાળ ત્રણ વર્ષનો રહેશે અને તેટલા જ સમયગાળામાં સમિતિનાં અધ્યક્ષ અને સભ્યોનો કાર્યકાળ પુરો થશે.
- ૨) સમિતિના અધ્યક્ષ અને સભ્યો મહત્તમ ૨ મુદત સુધી નિમણૂકને પાત્ર ગણાશે.
- ૩) જિલ્લા બાળ કલ્યાણ એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર અને પસંદગી સમિતિએ, સમિતિ દ્વારા થયેલી કાર્યવાહી પર કરેલી ભલામણના આધારે તેના સભ્યોની મુદત વધારવાનું નક્કી કરાશે.
- ૪) પ્રવર્તમાન સમિતિની મુદત પુરી થાય તે પહેલા કામકાજનું સાતત્ય સચવાઈ રહે તે હેતુથી રાજ્ય સરકાર આગોતરા નવી સમિતિનું ગઠન કરી લેશે; ત્યારબાદ પ્રવર્તમાન સમિતિ નવી સમિતિને બધા જ રેકોર્ડો (દફતરો) અને માહિતીની સોંપણી કરશે.
- ૫) એક મહિનાની લેખિત નોટિસ આપીને અધ્યક્ષ અને સભ્યો રાજીનામું આપી શકશે અથવા કાયદાની કલમ-૨૯ ની પેટા કલમ-૪ ની જોગવાઈ મુજબ તેઓને હોદ્દાથી દુર કરી શકાશે.

- ૬) સમિતિમાં આકસ્મિક રીતે ખાલી પડેલી જગ્યા પર, પસંદગી સમિતિએ નક્કી કરેલા નામોની પેનલમાંથી બીજી વ્યક્તિની નિમણૂંક કરાશે અને તે સમિતિની બાકીની મુદત સુધી પર ઉપર રહેશે.
- ૭) સમિતિના ઓછામાં ઓછા બે સભ્યો જિલ્લા વડા મથકમાં વસવાટ કરતા હોય તે અનિવાર્ય છે.

૨૨. સમિતિના અધ્યક્ષ અને સભ્યો માટેની લાયકાતો :

- ૧) સમિતિના અધ્યક્ષ અથવા સભ્ય તરીકે નિયુક્ત થવા માટે વ્યક્તિમાં, પોતાના ક્ષેત્રના લઘુત્તમ સાત વરસના અનુભવ ઉપરાંત નીચેના બે પૈકીની એક પદવી હોવી જોઈએ:
 - એ) સામાજિક કાર્ય, (મનોવિજ્ઞાન), બાળ વિકાસ, શિક્ષણ, સમાજશાસ્ત્ર, ગુનાશાસ્ત્રમાં પદવી ધરાવતી વ્યક્તિ અથવા એવી વ્યક્તિ પ્રાપ્ય ન હોય ત્યાં કોઈપણ સમાજિક વિજ્ઞાન પદવી ધરાવતી વ્યક્તિ;
 - બી) બાળકો સંબંધી કામકાજમાં સંકળાયેલ શિક્ષક, તબીબ અથવા સામાજિક કાર્યકર.
- ૨) સમિતિનો અધ્યક્ષ ૩૫ વર્ષથી ઓછી ઉંમરનો ન હોવો જોઈએ.
- ૩) એવી કોઈપણ વ્યક્તિને સમિતિના અથવા સભ્યપદ માટે પસંદ કરાશે નહિ જો તે :-
 - (i) તેને અગાઉ કોઈ ગુના સબબ શિક્ષા ફરમાવાઈ હોય;
 - (ii) જો તે કોઈ અનૈતિક કૃત્યમાં અથવા બાળ (શોષણ) અથવા બાળકને મજદુરી પર રાખવામાં સંડોવાયો હોય;
 - (iii) તે પુરા સમયનો વ્યવસાય ધરાવતો હોવાથી કાયદા અને આ નિયમો નીચે સમિતિના કામને પુરતો સમય અને ન્યાય આપી શકતો ન હોય;
 - (iv) કાયદા અને તેની નીચે બનાવાયેલ નિયમો પ્રમાણેની શૈક્ષણિક યોગ્યતા અને અનુભવ ધરાવતી કોઈ વ્યક્તિ ન હોય અને તેવા કિસ્સામાં પુરતી તપાસ બાદ આ તથ્યની ખાત્રી કરીને, પસંદગી સમિતિ તેની અરજી નકારી નાખશે અને ખાલી જગ્યા ભરવા માટે, યાદીમાંના ત્યારપછીના નામની ભલામણ કરવામાં આવશે.

૨૩. બેઠકો અને મુસાફરી ભથ્થુ :

રાજ્ય સરકાર નક્કી કરે તે મુજબ સમિતિના અધ્યક્ષ અને સભ્યોને બેઠકો અને મુસાફરીનું ભથ્થું ચુકવાશે, પરંતુ તે દરેક બેઠક અને દરેક સભ્ય દીઠ ૫૦૦ રૂપિયા કરતા ઓછું નહિ હોય.

૨૪. સમિતિની બેઠકો :

- (૧) સમિતિ પોતાની બેઠકો બાળકના ઘરની નજીકના ગૃહમાં, અથવા બાળકના ઘરની નજીકની જગ્યાએ અથવા કાયદાની નીચે ચલાવાતી કોઈપણ અનુકુળ સંસ્થામાં ચલાવવામાં આવશે.
- (૨) કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાતવાળા બાળક વિશે માહિતી મળતાં, પરિસ્થિતિઓ એવી જોય કે હોય કે બાળકને અથવા બાળકોને સમિતિની સામે હાજર રાખી શકાય તેમ નથી, તો

સમિતિ બાળક અથવા બાળકો સુધી પહોંચશે અને તેઓને અનુકુળ હોય તેવી જગ્યાએ તેની બેઠક યોજશે.

- (૩) જે સ્થાને સમિતિ પોતાની બેઠક યોજે તે સ્થાન કોઈપણ રીતે અદાલતના ખંડ જેવું લાગવું જોઈએ નહિ; દાખલા તરીકે, સમિતિ ઉંચા તખ્તા (આસન) ઉપર બેસશે નહિ, વ્યવસ્થા સમરૂપ હશે અને સાક્ષીઓનાં પાંજરાં નહિ હોય.
- (૪) સમિતિ સપ્તાહમાં ઓછામાં ઓછી એક દિવસ માટે મળશે અને તે મુદત કેસ અને બાકી નિકળતા કાર્યભાર પ્રમાણે રાજ્ય સરકાર દ્વારા લંબાની શકાશે.
- (૫) એક વર્ષ દરમિયાન અધ્યક્ષ અને સભ્યોની લઘુત્તમ ત્રણ ચતુર્થાંશ (૩/૪) હાજરી જરૂરી ગણાશે.
- (૬) બાકી નીકળતા કાર્યભાર પર સમિતિના કામકાજની મુદત લંબાવવાનું આધારિત છે.
- (૭) સમિતિનો દરેક સભ્ય દરેક બેઠકમાં લઘુત્તમ ત્રણ કલાક હાજરી આપશે.

૨૫. સમિતિનાં કાર્યો અને સત્તાઓ :

કાયદાના હેતુઓને સિધ્ધ કરવા માટે સમિતિ નીચે મુજબના કાર્યો કરશે, જેવાં કે :-

- એ) સમિતિ સામે રજૂ કરાતાં બાળકોને આવકારશે અને નોંધ લેશે.
- બી) સમિતિ સમક્ષ લવાયેલી બાબતો પર નિર્ણય લેશે;
- સી) કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાતવાળાં એવાં બાળકો સુધી પહોંચશે કે જે સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરી શકાય તેવી સ્થિતિમાં નથી, કેમ કે તેઓ કપરી પરિસ્થિતિઓમાં છે અને તેમ કરવામાં તે જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ, રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારનો ટેકો મેળવશે;
- ડી) બાળકની સલામતી અને સુખાકારીને અસર કરતા બધા જ મુદ્દાઓ પણ જરૂરી તપાસ કરશે;
- ઈ) બાળ કલ્યાણ અધિકારીઓ અથવા પરીવેક્ષા અધિકારીઓ અથવા બિનસરકારી સંગઠનોને સામાજિક તપાસ કરીને તેનો અહેવાલ સમિતિને આપવા જણાવશે;
- એફ) તત્કાલ આશ્રય સહિત જરૂરી કાળજી અને રક્ષણની ચોકસાઈ કરશે;
- જી) જરૂરી પુનઃવસવાટ અને પુનઃસ્થાપનની ચોકસાઈ કરશે કે જેમાં આ બાબતે માતાપિતા, વાલીઓ, યોગ્ય વ્યક્તિઓ અથવા યોગ્ય સંસ્થાઓને જરૂરી માર્ગદર્શન આપવા ઉપરાંત અનુકાર્ય અને જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય દત્તક સંશોધન એજન્સી અને અન્ય સાથે સંકલનનો સમાવેશ થાય છે.
- એચ) આશ્રય અને કાળજીની જરૂરતવાળાં બાળકોને બાળ ગૃહોમાં સ્વીકારવા, તેનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીઓને આદેશ આપશે;
- આઈ) સમિતિ સમક્ષ આવેલા દરેક કેસનું દસ્તાવેજીકરણ કરીને જે તે કેસનો સવિસ્તાર અને સંક્ષિપ્ત નોંધ જાણવશે.
- જે) બાળકો માટે બાળ-મૈત્રીભર્યું વાતાવરણ પુરું પાડશે;
- કે) બાળકોની કાળજી અને રક્ષણ માટે રાજ્ય સરકારને 'યોગ્ય સંસ્થાઓની' ભલામણ કરશે;

- એલ) 'યોગ્ય વ્યક્તિઓ' બાબત જાહેરાત કરશે;
- એમ) દત્તકવિધાન માટે બાળક મુક્ત હોવાનું જાહેર કરશે;
- એન) પોતાના કાર્યક્ષેત્રમાંથી ગુમ થયેલાં બાળકો બાબત જરૂરી માહિતી રાખશે અને ત્યારપછીની જરૂરી કાર્યવાહી કરશે;
- ઓ) જેને કાળજી અને રક્ષણની જરૂર છે તેવા કિસ્સાઓમાં મંડળ સાથે માહિતીસંચાર જાળવશે;
- પી) જે સંસ્થાઓમાં બાળકોને કાળજી અને રક્ષણ અને દત્તકવિધાન માટે મોકલાયાં હોય તેની દર ત્રણ મહીને એકવાર મુલાકાત લેવી અને ત્યાં બાળકોની સ્થિતિનું સરકારની મદદથી અવલોકન કરવું;
- ક્યુ) પોતાના કાર્યક્ષેત્રમાંથી એજન્સીઓ અને સંગઠનોનું અવલોકન કરી, એ વાતની ચકાસણી કરવી કે બાળકોનો ગેરઉપયોગ અને (શોષણ) થાય છે કે કેમ;
- આર) જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારના ટેકાથી, પોલીસ, શ્રમ વિભાગ અને બાળકોની કાળજી અને રક્ષણમાં સંલગ્ન એજન્સીઓની સાથે સંકલન કરશે;
- એસ) કોર્પોરેટ ક્ષેત્ર અને બીન-સરકારી સંગઠનો અને ઉપર બતાવેલાં પૈકીના કોઈની પણ સાથે, જ્યારે જરૂરી હોય ત્યારે, સામાજિક તપાસ, પુનઃવસવાટ અને પુનઃસ્થાપન માટે સંકલન અને નેટવર્કિંગ (જોડાણ-સંપર્ક) કરશે;
- ટી) બાળકો અને પુખ્તોને પોતાનાં સુચનો સુચન પેટીમાં નાખવા પ્રોત્સાહિત કરવા જરૂરી પગલાં લેશે.

૨૬. સમિતિ સંબંધી પ્રવિધિ :

- ૧) બેઠકમાં કોરમ ત્રણ હાજર સભ્યોથી બનશે જેમાં અધ્યક્ષનો સમાવેશ કરાશે.
- ૨) સમિતિની બેઠક ચાલુ ન હોય ત્યારે વ્યક્તિગત સભ્યે લીધેલો નિર્ણય ત્યાર પછીની બેઠકમાં અનુમોદિત કરાવવો જરૂરી રહેશે.
- ૩) કેસોનો નિકાલ કરતાં પહેલાં સમિતિ, બાળકની ઉંમર, વિકાસગત તબક્કો, શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય, બાળકનો અભિપ્રાય અને બાળ કલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસ વર્કની ભલામણોને ધ્યાનમાં લેશે.
- ૪) કેસના આખરી નિકાલ અને આદેશ પર અધ્યક્ષ સહિત ઓછામાં ઓછા બે સભ્યોની સહી જરૂરી છે.

૨૭. સમિતિ સમક્ષ બાળકની રજૂઆત :

- ૧) જેને કાળજી અને રક્ષણની જરૂરત હોય તેવા બાળકને, મુસાફરીનો સમય બાદ કરીને, નીચેના પૈકી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે.
 - એ) કોઈપણ પોલીસ અધિકારી, અથવા ખાસ કિશોર પોલીસ એકમ અથવા નિયુક્ત પોલીસ અધિકારી;
 - બી) કોઈપણ સરકારી કર્મચારી;

- સી) ચાઈલ્ડલાઈન, કોઈ નોંધાયેલી સ્વૈચ્છિક સામાજિક સંસ્થા અથવા તેવી અન્ય સામાજિક સંસ્થા અથવા કોઈ એજન્સી કે જેને સરકાર દ્વારા માન્યતા આપવામાં આવી હોય;
- ડી) સામાજિક કાર્યકર;
- ઈ) જાહેર મિજબ (પબ્લીક સ્પીરીટેડ) ધરાવતો કોઈપણ નાગરિક;
- એફ) ખુદ બાળક પોતે
- ૨) જે કિસ્સામાં બે વર્ષથી ઓછી ઉંમરનું બાળક તબીબી રીતે સ્વસ્થ ન હોય ત્યારે, વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા બાળકના ફોટા સાથે ચોવીસ કલાકમાં સમિતિને અહેવાલ મોકલશે અને જ્યારે બાળક તબીબી રીતે સ્વસ્થ થાય ત્યારે તે મતલબના પ્રમાણપત્ર સાથે તેને સમિતિ સામે રજુ કરશે.
- ૩) સમિતિ તેની સમક્ષ લવાયેલા કેસોને પોતાની જાતે સમગ્રલક્ષી રીતે ધ્યાનમાં લઈ શકશે અને કાળજી અને રક્ષણની જરૂર હોય તેવા બાળક સુધી પહોંચી શકશે અને આવાં કાર્યો અમલી કરવામાં જિલ્લા અથવા રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર તેને જરૂરી ટેકો અને સહાય પુરાં પાડશે.
- ૪) જે કિસ્સામાં સમિતિની બેઠક ચાલુ ન હોય, ત્યારે બાળકને કાયદાની કલમ-૩૦ ની પેટા કલમ-(૨) નીચે કરાયેલી જોગવાઈ મુજબ સમિતિના એક સભ્ય સમક્ષ રજુ કરી શકાશે કે જેથી તેને માતા-પિતા અથવા વાલી અથવા યોગ્ય વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાને ત્યાં સુધી તે સલામત રહે તે જાતનો હવાલો આપી શકાય કે જ્યાં સુધીમાં બાળકને સમિતિ સમક્ષ રજુ કરી શકાય.
- ૫) સમિતિનો એક પણ સભ્ય પ્રાપ્ત ન હોય તેવા કિસ્સામાં અથવા સમય વિપરિત હોય ત્યારે બાળકને બિન સરકારી સંસ્થા અથવા ચાઈલ્ડલાઈન અથવા પોલીસ અથવા કાયદા નીચે નોંધાયેલી બાળકો માટેની યોગ્ય સંસ્થામાં બધા જરૂરી દસ્તાવેજો સાથે લઈ જવામાં આવશે અને તેને સમિતિ સમક્ષ રજુ કરી શકાય તે સમય સુધી ત્યાં રાખવામાં આવશે.
- ૬) આવા બાળક વિશે સંબંધકર્તા સંસ્થા સમિતિના અધ્યક્ષ અથવા એક સભ્યને માહિતી આપશે અને આવા કિસ્સામાં બાળકને ચોવીસ કલાકમાં સમિતિ સામે રજુ કરશે અને બાળકને કાળજી અને રક્ષણ માટે સંસ્થામાં લાવનાર વ્યક્તિ માટે બાળકની રજુઆત વખતે સમિતિ સામે હાજર રહેવાનું જરૂરી રહેશે નહિ.
- ૭) જે કોઈ વ્યક્તિઓ બાળકને સમિતિ સમક્ષ રજુ કરે તેઓ એ બાબતનો અહેવાલ પણ આપશે કે તેઓના ધ્યાનમાં તે કયા સંજોગોમાં આવ્યું અને તેઓએ પોલીસ અને ગુમશુદા વ્યક્તિઓના દળને ખબર આપવા કયા પ્રયત્નો કર્યા અને જ્યાં માન્ય સ્વૈચ્છિક સામાજિક સંગઠન અથવા કોઈ પોલીસ કર્મચારી બાળકને સમિતિ સમક્ષ રજુ કરે ત્યારે તેઓ બાળકના પરિવારને શોધી કાઢવા માટે કરાવેલા પ્રયત્નોનો અહેવાલ આપશે.
- ૮) બાળકને સમિતિને સામે રજુ કરવામાં અથવા કોઈ સંસ્થામાં દાખલ કરતા પહેલા કોઈપણ સર્વસાધારણ તબીબી અથવા ગાયનેકોલોજીકલ તપાસ એ પુર્વ શરત રહેશે નહિ.

- ૯) ગુમશુદ્ધા બાળકો અને હિંસાખોરીની ઘટાનમાં, બાળકોના શોષણના કિસ્સાઓમાં પ્રથમદર્શી અહેવાલ પોલીસમાં ફાઈલ કરવાનું સુગમ બનાવશે અને બાળક માટે જરૂરી કાનુની મદદ મેળવવા જિલ્લા બાળ કલ્યાણ એકમ અથવા જિલ્લા અથવા રાજ્ય કાનુની સહાય સેવા સત્તાવાળા અથવા સ્વૈચ્છિક સંસ્થા પાસેથી મદદ મેળવવા માટે ગોઠવણ કરશે.
- ૧૦) દરેક સમિતિ જિલ્લા અથવા રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારને તેની પાસે આવેલા કાળજી અને રક્ષણપાત્ર બાળકો વિશેની ત્રિમાસિક માહિતી મોકલી આપશે.
- ૧૧) સમિતિ પોતાની કાર્યવાહીઓ દરમિયાન બાળકને માટે મૈત્રીભર્યું વાતાવરણ પુરું પાડશે.
- ૧૨) સમિતિ પાસે પેનલરૂપે બનાવેલા વકીલો, સામાજિક કાર્યકરો અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય નિષ્ણાતોની યાદી રહેશે કે, જેઓ સમિતિને શોષિત બાળકોના કેસો હાથ ધરવામાં સરકારી વકીલ અથવા મદદનીશ સરકારી વકીલ સાથે આંતરક્રિયા કરશે, જેનો હેતુ શોષિત બાળકોને કાનુની સેવાઓ સુગમ બનાવવાનો રહેશે કે જે વખતે તેવાં બાળકોના કેસો નિયમિત ફોજદારી અદાલતોમાં હાથ ધરાય.
- ૧૩) જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમના ટેકાથી અને માન્ય સ્વૈચ્છિક સંગઠનો અથવા ચાઈલ્ડલાઈનની અથવા પોલીસની મદદ લઈને બાળકનાં માતાપિતાને શોધી કાઢવા શક્ય તેટલા સંભવિત બધા જ પ્રયત્નો કરવામાં આવશે.
- ૧૪) નક્કી કરાયેલ સલામતીના સ્થળે સમિતિ, ઉંમર અને જાતિ સુસંગતતા સાથે તપાસ બાકી હોટ તો તેવી સ્થિતિમાં બાળકને મોકલી આપશે અને તેવી તકલીફની સ્થિતિમાં, જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ, રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર જરૂરી પરિવહન પુરું પાડશે અથવા ખરેખરા ભાડાની નાણાકીય ફાળવણી કરશે.
- ૧૫) પોલીસ અધિકારીને બાળકની સાથે, અથવા સ્વૈચ્છિક સંસ્થાના પ્રતિનિધિને અથવા સમિતિને યોગ્ય લાગે તેવી અન્ય વ્યવસ્થા સમિતિ દ્વારા, જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમમાંથી સશસ્ત્ર ટુકડી (એસ્કોર્ટ)ની વ્યવસ્થા પુરી પાડશે અને કન્યાના કિસ્સામાં મહિલા સશસ્ત્ર ટુકડી તેની સાથે મોકલાશે.
- ૧૬) સમિતિને જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા, કાયદાની કલમ-૩૪ નીચે ભલામણ કરાયા મુજબ, દેશભરમાં બાળસુરક્ષા સંબંધી સંશોધન સેવાઓ અને તેના સંપર્કની વિગતો, તેમજ બાળ કાળજી સુરક્ષા માટેની માન્ય સંસ્થાઓની યાદી તેઓની સમાવેશ ક્ષમતા અને યોગ્ય સગવડોની વિગતો સાથે મોકલી આપશે.
- ૧૭) બાળકને માતા કે પિતા, વાલી અથવા અન્ય યોગ્ય વ્યક્તિ પાસે તપાસ અધુરી હોય તે દરમિયાન અથવા પુનઃસ્થાપન વખતે, જે તે કિસ્સા મુજબ તેવા માતા, પિતા, વાલી અથવા યોગ્ય વ્યક્તિને પત્રક ૮ માં આદેશ આપીને પત્રક ૯ માં બાહેધરી રજૂ કરવા જણાવશે.
- ૧૮) જ્યારે પણ સમિતિ, કાર્યવાહી બાકી હોય તે વખતે, બાળકને કોઈ સંસ્થામાં ટુંકા ગાળા માટે મુકવાનો આદેશ તેનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીને પાઠવે, ત્યારે પત્રક ૧૦ માં તેવા ગૃહની વિગતો અને માતાપિતાની અથવા વાલીની વિગતો અને અગાઉના રેકોર્ડસ પણ મોકલશે.

- ૧૯) જ્યારે પણ સમિતિ કાયદાની કલમ-૩૯ ની પેટા કલમ-નીચેના વિભાગ (એફ) નીચે બાળકને પુનઃસ્થાપન યોગ્ય સંસ્થામાં મુકે ત્યારે તે પોતાના તે અંગેના આદેશની નકલ પત્રક ૧૧ માં તેવી સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીને પત્રક મોકલી આપશે.
- ૨૦) બાળકના માતાપિતા અથવા વાલી જ્યાં રહેતા હોય ત્યાંથી શક્ય તેટલી સૌથી નજીક આવેલી સંસ્થામાં તેને મુકશે, સિવાય કે બાળક તેવા માતાપિતા અથવા વાલી દ્વારા શોષણનો ભોગ બન્યું હોય.

૨૮. તપાસની પ્રવિધિ :

- (૧) સમિતિ સમક્ષ બાળકને લાવવામાં આવશે ત્યારે, સમિતિ તેનો કેસ, જે તે કિસ્સા મુજબ, સંસ્થાના સામાજિક કાર્યકર અથવા કેસ વર્કર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી અથવા હવાલો સંભાળનાર અધિકારીને અથવા કોઈપણ માન્ય એજન્સીને પત્રક ૧૨ માં આદેશ કરીને સોંપશે.
- (૨) વ્યક્તિગત કાળજી અને સાનુકુળ પુનઃસ્થાપનાની યોજના વિકસાવવા અથવા વિગતોની તપાસ કરવા સંબંધકર્તા વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાને, સમિતિ માર્ગદર્શન આપશે.
- (૩) સામાજિક કાર્યકર અથવા કેસ વર્કર અથવા બાળકલ્યાણ અધિકારી અથવા સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારી અથવા માન્ય સંસ્થા પત્રક ૧૩ અનુસાર કરશે અને બાળકના પરિવારની સ્થિતિનું મુલ્યાંકન પુરું પાડવા અને લેખિતમાં એ ખુલાસો પુરો પાડશે કે તેને તેના પરિવારમાં ફરી સ્થાપિત કરવાનું તેના ઉત્તમ હિતમાં રહેશે કે કેમ.
- (૪) તપાસ ચાર મહીનામાં અથવા સમિતિ દ્વારા નક્કી કરાયેલ તેથી ટુંકા સમયગાળામાં પુરી કરાશે. તેને માટેની શરતે એ છે કે સમિતિ બાળકના ઉત્તમ હિતમાં લેખિતમાં કારણોની નોંધ કરીને ખાસ સંબંધોમાં ઉપર બતાવેલો સમયગાળો લંબાવે.
- (૫) તપાસ પુરી થઈ ગયા પછી, જો બાળકને, આદેશ નીચે બાળગૃહમાં રહેવાનું ચાલુ રાખવાનું હોય તો, ગૃહનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીને સમિતિ, તેવા બાળક વિશે ત્રિમાસિક અહેવાલ મોકલાવશે અને તેના વિકાસનું મુલ્યાંકન કરવા તેને સમિતિ સમક્ષ હાજર કરશે.

૨૯. સંઘર્ષ, ધમ્મલ, દુર્ઘટનાથી અસર પામેલો બાળક :

- (૧) કોઈપણ પ્રકારના સશસ્ત્ર સંઘર્ષ, નાગરિક ધમ્મલ અથવા કુદરતી આફતનો ભોગ બનેલા બાળકોના લાંબા ગાળાના પુનઃસ્થાપન માટે રાજ્ય સરકાર બચાવ, તત્કાલ મદદ અને સલામતી માટે ત્વરિત, પુસ્તાં અને યોગ્ય પગલાં લેવાની જવાબદારી રાજ્ય સરકારની રહેશે.
- (૨) રાજ્ય સરકાર એ વાતની ચોકસાઈ કરશે કે રાજ્યના આફત સંચાલન સત્તાવાળા તેમની કાર્ય યોજનામાં, પ્રવર્તમાન કાયદા નીચેની માળખાકીય સંસ્થાઓમાંનાં જે બાળકો લશ્કરી સંઘર્ષ, નાગરિક ધમ્મલ અથવા કુદરતી આફતનો ભોગ બનેલા બાળકોને તાત્કાલિક સહાય કરી, તેઓના લાંબા ગાળાના પુનઃસ્થાપન માટે પગલાં લેશે.

- (૩) કાયદા નીચેની બધી જ સંસ્થાઓને રાજ્ય સરકાર યોગ્ય સમયાંતરે એ રીતે તૈયાર કરશે અને તાલીમ આપશે કે જેથી તેઓ, કોઈપણ લશ્કરી સંઘર્ષ, નાગરિક ધમલ અથવા કુદરતી આફતનો ભોગ બનેલા બાળકોનો તાત્કાલિક બચાવ કરી, તેમને તબીબી સહાય પુરી પાડીને, તેમની સલામતીની જોગવાઈ કરીને, તેઓનું લાંબા ગાળાનું પુનર્વસન કરે.

ખુલાસો :-

ઉપર જણાવેલ, તાકીદની પરિસ્થિતિ, સંઘર્ષ, ધમલ અથવા આફતને લીધે ઉત્પન્ન થયેલ હોય ત્યારે તેની સામે ત્વરિત પ્રતિક્રિયા આપવા, સામાજિક સુરક્ષા નિયામક, અવેક્ષણ ગૃહ ખાતે અથવા તેને સમાન યોગ્ય સંસ્થાઓમાં, એક બચતાવ અને રાહત કીટ રાખશે જેમાં તંબુઓ જેવા કામચલાઉ આશ્રય સાધનો, રસોઈનાં સાધનો, (જેવાં કે સ્ત્રવ, વાસણો, પાણીનો સંગ્રહ કરવાના વાસણો વગેરે), પથારીનાં સાધનો, પ્રાથમિક સારવાર સાધનો અને છોકરીઓનું ખાનગીપણું જળવાઈ રહે તે માટે મોબાઈલ શૌચાલયો રહેશે.

- (૪) હાલની માળખાગત સુવિધાઓ ઉપરાંતમાં, જરૂર પડે તો રાજ્ય સરકાર, સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની મદદથી જેટલાં પણ જરૂરી લાગે તેટલાં કામચલાઉ આશ્રય ગૃહો ઉભાં કરી શકશે. આવી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ, કાયદા નીચે પ્રમાણિત ન થયેલ હોય તો, સ્વૈચ્છિક સંસ્થાની એ જવાબદારી રહેશે કે તે સરકાર પાસેથી પ્રમાણિત થયાનું પ્રમાણપત્ર મેળવી લેશે અને આ બાબતમાં રાજ્ય સરકાર શક્ય તેટલી બધી જ સહાય આપીને તેની ઉપરની બાબતમાં હિસ્સેદારી મળે તેની ચોકસાઈ કરશે.
- (૫) બાળકની બધી જ શારીરિક અને માનસિક જરૂરિયાતો પર તત્કાલ ધ્યાન આપવામાં આવશે. તબીબી સહાય તરત જ ઉપલબ્ધ બનાવીને સ્થાનિક સરકારી ઈસ્પિતાલો, ખાનગી દવાખાનાં અને તબીબી સંગઠનો અને તેમણે ખાસ કરીને બાળ-રોગ તબીબો અને ગાયનેકોલોજિસ્ટો સાથે યોગ્ય જોડાણ સાધવામાં આવશે.
- (૬) વિનાશક બનાવો, ટકારાવો, અને તે પ્રકારની અન્ય સામાજિક, રાજકીય, કુદરતી અને અન્ય ધમલો વખતે બાળકોની સુખાકારીની ચોકસાઈ કરવા બાળ કલ્યાણ સમિતિ જેટલી વાર જરૂર પડે તેટલી વાર મળી શકે છે.
- (એ) જરૂર જણાય તો રાજ્ય સરકાર, બાળ કલ્યાણ સમિતિની પસંદગી સમિતિએ તૈયાર કરેલી પેનલમાંથી જરૂર મુજબ સભ્યો નીમીને વધુ સંખ્યામાં કામચલાઉ સભ્યોની બાળ કલ્યાણ સમિતિ રચી શકે છે.
- (બી) ટકરાવ અને તેની અન્ય અવ્યવસ્થાઓ સાથે સંકળાયેલી ગતિવિધિઓને વિચારણામાં લઈને, બાળકોને બાળકલ્યાણ સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરવાને બદલે, સમિતિના સભ્યો પોતે કામચલાઉ આશ્રય ગૃહોની અને રાહત છાવણીઓની મુલાકાત લેશે.
- (૭) બાળકો તેઓની અને જે તેઓના માતાપિતાની પરિસ્થિતિની જાણ હોય તો તેનાથી વાકેફ કરવા જોઈએ અને તેઓના પુનઃવસન બાબતના પ્રસ્તુત મુદ્દાઓની જાણ કરવી જોઈએ.

- (૮) કોમ, ધર્મ, ભાષા, જાતિ, સંસ્કૃતિ કે દરજ્જાના કોઈ અન્ય આધાર પર કર્મચારીઓ અથવા અન્ય બાળકોએ ભેદભાવ કરવો જોઈએ નહીં.
- (૯) સાંસ્કૃતિક જરૂરિયાતોનું સન્માન : એ વાત મનમાં રાખીને કે બાળકો જુદી જુદી સાંસ્કૃતિક ભુમિકાઓમાંથી આવતા હોય, તેઓની ખાનપાનની પસંદગીઓ, તેઓની ભાષામાં પ્રત્યાયન કરી, સંવેદનશીલતા રાખીને, બાળકોને હળવાં અને સલામત રાખવાં જોઈએ કે જેથી અભાણ્યા પર્યાવરણમાં રહેવાનો તેઓનો તણાવ ઘટે, બાળકને ધર્મ, રીતરિવાજ અને ઉત્સવો અનુસરવાની અને ઉજવવાની છુટ હોવી જોઈએ.
- (૧૦) પારિવારિક અને સામુદાયિક ફેર-ગઠનને અગ્રતા અપાશે. અલબત્ત, કેસના મુળ કારણ અને ખાસ પરિસ્થિતિઓને લક્ષમાં રાખીને, લેખિતમાં કારણો નોંધીને અપવાદો કરી શકાય છે.
- (૧૧) સશસ્ત્ર ટકરાવની સ્થિતિઓમાં સક્ષમ સત્તાવાળાઓ, લાગુ પડતા આંતરરાષ્ટ્રીય માનવીય અધિકારોને લક્ષમાં લેશે.
- (૧૨) બાળકની આવશ્યકતાઓનું મુલ્યાંકન તેના આગમન પછી શક્ય હોય તેટલું તરત જ અથવા ઓછામાં ઓછું ચાર દિવસમાં મનોવિજ્ઞાનિક અથવા તાલીમ પામેલા સામાજિક કાર્યકર દ્વારા કરાવામાં આવશે. કર્મચારીઓ સર્વ પ્રયત્ન કરીને બાળક પર પડેલા ઉંડા મનોવિજ્ઞાનિક પ્રભાવ સામે સંવેદનશીલતાથી પ્રતિક્રિયા આપીને બાળક સાથે વર્તી તેના વિશે અહેવાલ આપશે. અહેવાલ તૈયાર કરવામાં અને પ્રવિધિઓ દરમિયાન બાળકનો દ્વિતીયક કક્ષાએ ભોગ લેવાનું ટાળવાના બધા જ પ્રયત્નો કરશે.
- (૧૩) અસરગ્રસ્ત બાળકની બધી જ માહિતી પત્રક ૧૦ માં નોંધવામાં આવશે અને તેની નકલો સામાજિક સુરક્ષા નિયામક અને બાળ કલ્યાણ સમિતિને મોકલી આપવામાં આવશે.
- (૧૪) એ બાબતની ચોકસાઈ કરવાની બધીજ કાળજી રાખવામાં આવશે કે તેવી ત્રાસોત્પાદક પરિસ્થિતિથી તેને સલામત રાખવામાં આવે અને પ્રસ્તુત કાયદા નીચે પગલાં લેવામાં આવે.
- (૧૫) વિનાશકારી ઘટના અથવા ટકરાવમાં બાળકના માતાપિતાનું અવસાન થાય તો, તેના પુત્ર થતાં સુધી રાજ્ય સરકાર એ બાબતની ચોકસાઈ કરશે કે બાળકના મિલ્કતના અને વળતરના હક્કની સુરક્ષા થાય અને તેનાં નાણાં સહી સલામત રહે. બાળકને તેના બધા જ હક્કોની અને મિલ્કતોની જાણકારી આપવામાં આવશે અને તેનું પરિવાર / સંગઠનથી થતા શોષણ સામે રક્ષણ કરાશે.
- (૧૬) સૌથી ટુંકા સુયોગ્ય સમયમાં બાળકના પરિવાર / વિસ્તરિત પરિવારને શોધી કાઢવા દરેક પ્રયત્ન કરવામાં આવશે. બાળકો જો અનાથ બન્યાં હોય અને જો તેમનો વિસ્તરિત પરિવાર ન હોય તો બાળકના ઉત્તમ હિતને ધ્યાનમાં રાખીને બાળક માટે પાલક અથવા દત્તકવિધાન માટે તૈયાર પરિવારને શક્ય હોય ત્યાં સુધી તેના સમુદાયમાંથી જ ઓળખી કાઢવામાં આવશે.
- (૧૭) ટકરાવ, વિનાશ અને તાણપ્રેરકતાની તેવી દરેક ઘટનામાં દરેક છોકરીની શોષણ અને ગેરઉપયોગ સામે સુરક્ષા કરવામાં આવશે.
- (૧૮) તેજ સમયે પુનઃસ્થાપનના નીચેના મુદ્દાઓ હાથ ધરવામાં આવશે.

- એ) હાલની વિનાશ, ઠકરાવ અને અસ્તવ્યસ્તતાને વિચારીને, ગૃહના પર્યાવરણની સ્થિતિમાં બાળકનું ત્યાં રહેવાનું ચાલુ રહેવાની ઈચ્છનીયતા.
- બી) જો નાણાંકીય કારણોસર પરિવાર બાળકની કાળજી રાખવા અસક્ષમ હોય તો તેને માટે સ્પોન્સરશીપ અથવા અન્ય સરકારી કલ્યાણ યોજના વિશે વિચારણા થઈ શકે.

૩૦. બાળગૃહો :

- (૧) રાજ્ય સરકાર સ્વયં અથવા સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ સાથે સહકારમાં, જેને કાળજી અને રક્ષણની જરૂર હોય તેવાં બાળકો માટે નીચે આતાવેલી રીતે અલગ ગૃહોની સ્થાપના કરશે.
 - (એ) બધાં જ બાળગૃહો કાયદાની કલમ-૩૪ની પેટા કલમ-૩ અને આ નિયમો પૈકીના, નિયમ-૭૨ નીચે નોંધાશે.
 - (બી) નિયમ-૫૧ માં જોગવાઈ કરાયેલી પ્રવિધિ પ્રમાણે બધાં બાળગૃહોને પ્રમાણિત કરવામાં આવશે.
 - (સી) કાળજી અને રક્ષણ માટે બાળગૃહોની પાસે આવતાં બધાં જ બાળકો વિશે ગૃહો, સંબંધતા સમિતિઓને માહિતી મોકલશે.
 - (ડી) બંને જાતિના દસ વર્ષની નીચેના બાળકને એકજ ગૃહમાં રાખી શકશે પરંતુ ૫ થી ૧૦ વર્ષની વયજૂથના છોકરાઓ અને છોકરીઓ માટે અલગ સુવિધાઓ જાળવવામાં આવશે.
 - (ઈ) દરેક ગૃહ ૦-૫ વર્ષની વયજૂથનાં બાળકો માટે અલગ સુવિધાઓનો સમાવેશ કરશે તેમજ શિશુઓ માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરશે.
 - (એફ) ૧૦ થી ૧૮ વર્ષના છોકરીઓ અને છોકરીઓ માટે અલગ અલગ બાળગૃહોની સ્થાપના કરવામાં આવશે.
 - (જી) ૧૦ થી ૧૮ વર્ષની વયજૂથનાં બાળકોને ૧૦ થી ૧૫ અને ૧૫ થી ૧૮ વર્ષ એવાં બે જૂથોમાં વિભાજિત કરવામાં આવશે.
- (૨) દરેક બાળગૃહમાં એક સર્વગ્રાહી કાળજી કેન્દ્ર રહેશે, કે જેનો પ્રાથમિક હેતુ બાળ કાળજીનો રહેશે, કે જેમાં સમુદાય અને સ્થાનિક બિનસરકારી સંગઠનોને નિયમ પદ નીચે સ્થાપેલી સંચાલન સમિતિ દ્વારા સંલગ્ન કરવામાં આવશે અને જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય બાળક સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર બાળગૃહોની કાર્યવાહીનું વાર્ષિક મુલ્યાંકન કરશે.
- (૩) આવાં કેન્દ્રોની પ્રવૃત્તિઓ નીચેની બાબતો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
 - (એ) દરેક બાળક માટે કાળજીની યોજના બનાવી તેનો અમલ કરવો, જેમાં હક્ક-આધારિત અભિગમ અપનાવવો અને તેમાં ખાસ કરીને બાળકના શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને માનસિક તંદુરસ્તી, લાગણીગત જરૂરિયાતો, શિક્ષણ, કૌશલ્ય વિકાસ, સુરક્ષા અને કોઈ ખાસ જરૂરિયાતો હોય તો તે લક્ષ્યમાં લેવા.

- (બી) પરિવાર આધારિત બિનસંસ્થાકીય સેવાઓ, જેવી કે પાલક તરફથી કાળજી, દત્તકવિધાન અને સ્પોન્સરશીપ,
- (સી) ટકરાવ અને વિનાશની સ્થિતિમાં કિશોરો માટે ખાસ સેવાઓ અથવા અસાધ્ય રોગોથી ગ્રસ્ત બાળકોની કાળજી, તેમજ પરિવારિક પરામર્શ, પોશણ અને મનો-સામાજિક દરમિયાનગીરી અને સ્પોન્સરશીપ.
- (ડી) ચાઈલ્ડલાઈન દ્વારા તાકીદની સ્થિતિમાં બાળક સુધી પહોંચવું (ટોલ ફ્રી નંબર ૧૦૯૮).
- (ઈ) છ વર્ષથી નીચેનાં બાળકોની જરૂરિયાતો પુરી કરવા સંકલિત બાળ વિકાસ સેવાઓ સાથે જોડાણો કરવા.
- (એફ) બાળકોને ટેકો અને સેવાઓ આપી શકે તેવાં સંગઠનો અને વ્યક્તિઓ સાથે જોડાણો કરવાં અને
- (જી) બાળકોને જુદી જુદી સેવાઓ પુરી પાડવા તૈયાર સ્વયંસેવકોને તકો.

૩૧. આશ્રય ગૃહો :

- (૧) તાકીદની કાળજીની અને રક્ષણની જરૂર હોય તેવાં બાળકો, જેવાં કે શેરી બાળકો અને ભાગેડુ બાળકોને માટે રાજ્ય સરકાર, સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ દ્વારા પુરતી સંખ્યામાં આશ્રમ ગૃહો અને બાળકને કામચલાઉ (ડ્રોપ ઈન સેન્ટર) ધોરણે મુકી શકાય તેવાં કેન્દ્રો ઉભાં કરવામાં ટેકો પુરો પાડશે.
- (૨) આશ્રય ગૃહોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે.
 - (એ) વચગાળાનાં ગૃહો કે બાળકને મહત્તમ ચાર મહીના માટે તત્કાલ કાળજી અને રક્ષણ પુરાં પાડે.
 - (બી) દિવસ દરમિયાનની કાળજી અને રાત્રી અશરયની ચોવીસેય કલાક સુવિધા પુરી પાડતાં કેન્દ્રો.
 - (સી) દિવસ દરમિયાનની કાળજી અને રાત્રી આશ્રયની ચોવીસેય કલાક સુવિધા પુરી પાડતાં કેન્દ્રો.
- (૩) આશ્રય ગૃહો અથવા વચગાળાનાં ગૃહોમાં લઘુત્તમ વસવાટ અને આહારની સુવિધાઓ રહેશે અને તે ઉપરાંત વસ્ત્રો, ખોરાક, સ્વાસ્થ્યની કાળજી (પોષણ), સ્વચ્છ પીવાનું પાણી અને ચોકસાઈની જોગવાઈ કરાશે.
- (૪) આ નિયમોના પેટા નિયમ ૪૧(૨)(ડી) પ્રમાણે છોકરા અને છોકરીઓ માટે અલગ આશ્રય ગૃહો રહેશે.
- (૫) બધાંજ આશ્રય ગૃહો શિક્ષણ, વ્યવસાયિક તાલીમ, પરામર્શ અને મનોરંજનની પુરતી સુવિધાઓ પુરી પાડશે અને તેને માટેની વ્યવસ્થા સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ અને કોર્પોરેટ ક્ષેત્ર સાથે મળીને ઉભી કરશે.

- (૬) સમિતિ, ખાસ કિશોર પોલીસ એકમ, સરકારી કર્મચારીઓ, સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ, સામાજિક કાર્યકરો અને ખુદ બાળકો, તેવાં બાળકોને આશ્રય ગૃહો સુધી પહોંચાડી શકશે.
- (૭) આશ્રય ગૃહોની સુવિધાનો ઉપયોગ કરતાં બાળકો બાબતનો અહેવાલ બધાં જ આશ્રય ગૃહો, બાળકના ફોટા સાથે સમિતિને, ગુમશુદા વ્યક્તિઓના બ્યુરો અથવા પાસ કિશોર પોલીસ એકમ અને જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમને મોકલી આપશે.
- (૮) આશ્રય ગૃહે સ્વીકારેલા બાળકને કાયદાની, કલમો ૩૨, ૩૩, ૩૮ અને ૩૯ નીચે સમિતિ સમક્ષ તપાસ અને નિકાલ માટે રજુ કરવાની આવશ્યકતા, આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૩૧(૨)(સી) નીચેના કામચલાઉ સિવાયનાં બધાં જ ગૃહોને લાગુ પડશે.
- (૯) આશ્રય ગૃહોનાં બાળકોની યોગ્ય કાળજી, રક્ષણ, વિકાસ, પુનઃસ્થાપન અને સમુદાયમાં એકીકરણની જરૂરિયાતો માટે, હવાલો સંભાળતા અધિકારી, બાળ કલ્યાણ અધિકારી તેમજ સામાજિક કાર્યકરની સેવાઓ પુરી પડશે.
- (૧૦) ખાસ પરિસ્થિતિઓમાં સમિતિની મંજૂરી વગર, કોઈ બાળક ટુંકા ગાળાના ગૃહમાં એક વર્ષ કરતાં વધુ સમય માટે રહી શકશે નહીં.
- (૧૧) ભારત સરકારની કાળજી અને રક્ષણની જરૂરીયાતવાળા બાળકોના કલ્યાણની યોજનાઓ નીચે અગાઉ બાળકોના એકમને મંજૂરી મળી હશે તેઓએ પણ આશ્રયગૃહની માન્યતા આ અધિનિયમ અન્વયે લેવાની રહેશે.

૩૨. બાળકોનું જાતીય શોષણ રોકવા માટેની માર્ગદર્શક સુચનાઓ :

રાજ્ય સરકાર, કિશોર ન્યાય મંડળ, બાળ કલ્યાણ સમિતિ અન્ય સક્ષમ સત્તાવાળાઓ અને એજન્સીઓ, બાળકના ઉત્તમ હિતમાં એ ચોકસાઈ કરશે કે દરેક વ્યક્તિ, શાળા અથવા તેવી અન્ય શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારે વખતો વખત જરી કરેલી માર્ગદર્શક સુચનાઓનું પાલન કરશે.

પ્રકરણ-૫

પુનઃવસન અને સામાજિક એકીકરણ

૩૩. પુનઃવસન અને સામાજિક એકીકરણ :

પુનઃવસન અને સામાજિક એકીકરણનો પ્રાથમિક હેતુ બાળકોને તેઓનું ગૌરવ અને સ્વમુલ્ય પાછું મેળવવામાં મદદ કરવાનો છે તેમજ શક્ય હોય ત્યાં સુધી તેઓને તેમના પરિવારમાં ફરી ગોઠવી સમાજના મુખ્ય પ્રવાહમાં ભેળવવાનો છે અન્યથા આખરી ઉપાડ તરીકે વૈકલ્પિક કાળજી કાર્યક્રમ અને લાંબા ગાળાની સંસ્થાકીય કાળજી મેળવવાનો છે.

૩૪. દત્તકવિધાન :

- (૧) દત્તકવિધાનનો પ્રાથમિક હેતુ એ છે કે જે બાળકના જૈવિક માતા પિતા અને કાળજી પુરી પાડી શકતા ન હોય તેની વૈકલ્પિક કાયમી પરિવાર પુરો પાડવો.
- (૨) દત્તકવિધાનને લગતી બધીજ બાબતોમાં રાષ્ટ્રીય દત્તકવિધાન સંશાધન એજન્સીની બહાર પાડેલી માર્ગદર્શન સુચનાઓ અને કાયદાની કલમ-૪૧ ની પેટા કલમ-(૩) નીચે કેન્દ્ર સરકારે તેના વિશે બહાર પાડેલ જાહેરનામું લાગુ પડશે.
- (૩) અનાથ અને ત્યજ દેવાયેલાં બાળકોના કિસ્સામાં નીચે પ્રમાણેની પ્રવિધિઓ લાગુ પડશે.
 - (એ) વિશેષ દત્તકવિધાન એજન્સીઓ દત્તકવિધાન માટે મુક્ત જાહેર કરાયેલાં બાળકોને તેઓ તેમની પાસે આવ્યાના ૨૪ કલાકમાં સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરશે અને આ કાર્યવાહીમાંથી તેઓની મુસાફરીનો સમય બાદ કરાશે.
 - (બી) સમિતિ જ્યારે બાળકની તપાસ પુરી કરીને તેને દત્તકવિધાન માટે કાનુની રીતે મુક્ત જાહેર કરશે ત્યારે તે દત્તકવિધાન માટે પાત્ર બનશે.
 - (સી) આવી જાહેરાત પત્રક ૧૪ માં કરવામાં આવશે.
 - (ડી) કોઈ બાળક દત્તકવિધાન માટે મુક્ત છે, તે જાહેર કરવાના સમયે તેને સમિતિ સમક્ષ હાજર કરવાનું રહેશે.
 - (ઈ) જ્યારે પણ પોલીસને ત્યજ દેવાયેલા બાળક વિશે માહિતી મળે ત્યારે, પોલીસ તેનો હવાલો સાંભળીને તત્કાલ તબીબી સહાય અને કાળજીની વ્યવસ્થા કરશે.
 - (એફ) પછી, બાળકને ખાસ દત્તકવિધાન એજન્સી અથવા માન્ય અને પ્રમાણિત બાળગૃહ અથવા સરકારી ઈસ્પીતલના બાલ સરવાર એકમમાં દાખલ કર્યા બાદ તેવા બાળકને ચોવીસ કલાકમાં સમિતિ સમક્ષ હાજર કરશે.
 - (જી) બાળકને તરછોડાયેલું જાહેર કરીને, તે કાનુની રીતે દત્તકવિધાન માટે મુક્ત છે તે જાહેર કરવાની પ્રવિધિ.

- એ) તરછોડાયેલા બાળકના કિસ્સામાં માન્ય એજન્સી બાળકને ચોવીસ કલાકમાં અહેવાલ સાથે સમિતિ સમક્ષ હાજર કરશે અને તે અહેવાલની નકલ એ પોલીસ મથકને આપશે કે જેના કાર્યક્ષેત્રમાં બાળક તરછોડાયેલું મળી આવ્યું હોય.
- બી) સમિતિ તપાસ પ્રક્રિયા શરૂ કરાવશે, જેમાં જે તે કિસ્સા મુજબ પરીવેક્ષા અધિકારી અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી એક મહીનામાં તપાસ પુરી કરીને, પોતાનાં તારણોનો અહેવાલ પત્રક ૧૩ માં સમિતિની આપશે.
- સી) ખાસ દત્તકવિધાન એજન્સી બે વર્ષથી નીચેના બાળક માટે એક અગ્રણી રાષ્ટ્રીય અને પ્રાંતીય ભાષાના એક અગ્રણી દૈનિકમાં અને બે વર્ષથી મોટા બાળકના કિસ્સામાં વધારામાં દુરદર્શન અથવા રેડીઓ પર એવું જણાવતી જાહેરાત કરશે કે બાળક માટે કોઈ દાવેદાર નથી અને આ બાબત ગુમશુદ્ધા વ્યક્તિઓની વ્યુરો અથવા દળને તે બાબતનું જાહેરનામું મોકલશે.
- ડી) મળી આવેલ બાળક બે વર્ષથી નીચેનું હોય તેવા કિસ્સામાં ૬૦ દિવસમાં અને બે વર્ષથી ઉપરનું હોય તેવા કિસ્સામાં ચાર મહીનામાં ઉપરના મુદ્દા ક્રમાંક (૩) મુજબનાં પગલાં લેવામાં આવશે.
- ઈ) જાહેરનામાનો સમયગાળો, આ પેટા નિયમના મુદ્દા (૨) નીચે થઈ રહેલી તપાસ અને રજૂ થતા અહેવાલને સમાંતર ચાલશે.
- એફ) તપાસની પ્રક્રિયા પુરી થતાં સમિતિ, બાળક દત્તકવિધાન માટે કાનુની રીતે મુક્ત છે તેમ જાહેર કરશે, જેમાં આ નિયમના પેટા-નિયમો (૨) અને (૩) નીચે ખાસ દત્તકવિધાન એજન્સીના જાહેરનામાનો પણ સમાવેશ થશે.
- જી) સાત વર્ષની ઉપરનું જે કોઈ બાળક આ મુદ્દો સમજી શકતું હોય અને પોતાનો અભિપ્રાય આપી શકતું હોય તો તેની સંમતિ વગર તે દત્તકવિધાન માટે મુક્ત છે, તેવું જાહેર કરી શકાશે નહીં.
- (૪) સોંપણી કરવામાં આવેલાં બાળકોના કિસ્સામાં નીચેની પ્રવિધિઓ લાગુ પડશે.
- (એ) સોંપણી કરવામાં આવેલું બાળક એ છે કે જે તપાસની યોગ્ય પ્રક્રિયા બાદ સમિતિ દ્વારા તેવું જાહેર કરવામાં આવે અને કાનુની રીતે દત્તકવિધાન માટે મુક્ત બાળક, સોંપાયેલું બાળક નીચેના પૈકીનું એક હોઈ શકે.
- અનુમતિ વગરનાં સંબંધમાંથી જન્મેલું.
 - અપરિણિત માતાથી અથવા લગ્ન બહારના સંબંધથી જન્મેલું બાળક.
 - જૈવિક માતાપિતાના કિસ્સામાં એકનું મરણ થયું અને બીજું જે હયાત હોય તે તેની કાળજી રાખવા અસક્ષમ હોય.

iv. એવું બાળક કે જેનાં કિસ્સામાં તેના માતાપિતા અથવા વાલીઓને તેમના કાબુ બહારનાં શારીરિક, લાગણીગત અને સામાજિક કારણોસર તેને ત્યજ દેવાની ફરજ પડી હોય.

(બી) સમિતિ દ્વારા ખાસ પ્રયત્નો કરીને માતા પિતાને પરામર્શન કરીને દત્તકવિધાનના પરિણામોનો ખુલાસો કરાશે અને બાળકનાં મુળ માબાપ તેને જળવે તેવા પ્રયત્નો કરાશે અને જો તેવાં માબાપ તેને જળવવા તૈયાર ન હોય તો તેવાં બાળકોને શરૂઆતમાં ખાસ કાળજી નીચે રખાશે અથવા તેમના માટે સ્પોન્સરશીપની ગોઠવણ કરશે.

(સી) સોંપણી જો અનિવાર્ય હોય તો પત્રક ૧૫ માં સોંપણીનો દસ્તાવેજ બિન કાયદાકીય સ્ટેમ્પ પેપર પર સમિતિ સમક્ષ અમલી કરાશે.

(ડી) દત્તકવિધાન એજન્સી જૈવિક માતા પિતા અથવા સોંપણી બાદના માતા પિતાને ફેરવિચારણા માટેનો સમય આપવા બે મહીનાની રાહ જોશે.

(ઈ) જે કિસ્સામાં બાળકના જૈવિક માતા પિતા અથવા તેમાંના એકે તેની સોંપણી કરી હોય ત્યારે તેઓએ સોંપણીનો દસ્તાવેજ સમિતિ સમક્ષ અમલી કરવાનો રહેશે.

(એફ) કેન્દ્રિત દત્તકવિધાન સંશોધન એજન્સીની માર્ગદર્શક સુચનાઓ મુજબ, જે તે કિસ્સા અનુસાર ૬૦ દિવસની ફેરવિચારણા બાદ, પત્રક ૧૪ માં સોંપાયેલા બાળકને, સમિતિ પુરતી તપાસ બાદ દત્તકવિધાન માટે કાનુની રીતે મુક્ત જાહેર કરશે.

(૫) કાયદાની કલમ-૪૧ ના હેતુઓ માટે, 'અદાલત' અર્થાત દીવાની અદાલત કે જે દત્તકવિધાન અને વાલીપણાની બાબતોમાં કાર્યક્ષેત્ર અને તેમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશની અદાલત, કૌટુંબિક અદાલતો અને નગરીય દીવાની અદાલતનો સમાવેશ સુચવાય છે.

૩૫. દેખરેખલક્ષી સંભાળ (ઉછેરલક્ષી કાળજી) :

(૧) કાયદાની કલમ-૪૨, પેટા કલમ-(૨) અને આ નિયમો પૈકીના નિયમ (૧) મુજબ, જે તે કિસ્સામાં, જે બાળકોને દત્તકવિધાનમાં ન મુકી શકાય તેમ હોય, તેઓ માટે સક્ષણ સત્તાવાળાઓ પત્રક ૧૭ માં દેખરેખલક્ષી સંભાળ માટેનો આદેશ જારી કરી, તેઓને પરીવક્ષા અધિકારી, કેસ વર્કર અથવા સામાજિક કાર્યકરની દેખરેખમાં મુકશે અને દેખરેખલક્ષી સંભાળનો સમયગાળો બાળકની જરૂરિયાત પર આધાર રાખશે.

(૨) રાજ્ય સરકાર તેની પોતાની દેખરેખલક્ષી રક્ષણ માટેનો કાર્યક્રમ તૈયાર કરશે કે જેથી બાળક માટે સંસ્થા નિવાસ કાયમી ન થાય અને દરેક બાળકને ઉછેરલક્ષી પારિવારિક પર્યાવરણ મળી રહે.

(૩) દેખરેખલક્ષી સંભાળ માટેનો કાર્યક્રમ તૈયાર કરવામાં સરકાર મંડળો અથવા સમિતિઓ, બિનસરકારી સંગઠનો, શિક્ષણશાસ્ત્રીઓ અને બાળકોની વૈકલ્પિક કાળજી માટે કામ કરતાં સંગઠનો સાથે વિચારવિમર્શ કરશે.

૩૬. દેખરેખલક્ષી રક્ષણ માટેના કુટુંબની પસંદગી કરવાના માપદંડો :

- (૧) આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૩૫ નીચે દેખરેખલક્ષી સંભાળ માટેના કુટુંબની પસંદગી કરવાના માપદંડનો નીચે મુજબ રહેશે.
- i. દેખરેખલક્ષી સંભાળ લેનાર માતા પિતાનું કુટુંબમાં સ્થિર લાગણીગત અનુકુલન હોવું જોઈએ.
 - ii. દેખરેખલક્ષી સંભાળ લેનાર માતા પિતાની એટલી આવક હોવી જોઈએ કે જેમાંથી બાળકની જરૂરિયાતો પુરી કરી શકે અને તેઓ દેખરેખલક્ષી સંભાળ માટેની રકમની ચુકવણી પર આધારિત ન હોવાં જોઈએ.
 - iii. દેખરેખ નીચેના બાળકની સંભાળ લેવા માટે સમિતિએ મંજૂર કર્યા મુજબની પુરતી માસિક આવક તે કુટુંબની હોવી જોઈએ.
 - iv. પરિવારના સભ્યો જે આવાસમાં રહેતા હોય તેઓ એચ.આઈ.વી., ટી.બી. અને હેપેટાઈટીસ-બી (સામાન્ય રીતે ઝેરી કમળવાથી ઓળખવામાં આવે છે) થી મુક્ત છે અને તબીબી બાબતે યોગ્ય ચુસ્ત છે તેવું બતાવતા દાકતરી અહેવાલો મેળવવામાં આવ્યા હોવા જોઈએ.
 - v. દેખરેખલક્ષી સંભાળ લેનાર માતા પિતા પાસે બાળકાળજી અને સારી સંભાળ પુરી પાડવાનો અનુભવ હોવો જોઈએ.
 - vi. દેખરેખલક્ષી સંભાળ લેનાર માતા પિતા શારીરિક, માનસિક અને લાગણીગત રીતે સમતોલ હોવાં જોઈએ.
 - vii. ઘરમાં પુરતી જગ્યા અને પાયાની સુવિધાઓ હોવી જોઈએ.
 - viii. દેખરેખલક્ષી પરિવાર સ્થાપિત થયેલા નિયમોનું પાલન તૈયાર હોવો જોઈએ જેમાં બાળચિકિત્સકની મુલાકાત અને તે અંગેના રેકર્ડનો સમાવેશ થાય છે.
 - ix. જ્યારે પણ જણાવવામાં આવે ત્યારે, બાળકને ખાસ દત્તકવિધાન સંસ્થાને પરત સોંપવા બાબતની સમજૂતિ પર સહી કરવા પરિવાર તૈયાર હોવો જોઈએ.
 - x. દેખરેખલક્ષી માતાપિતા તાલીમ અને કાળજી માટેના વલણલક્ષી કાર્યક્રમોમાં હાજર રહેવા તૈયાર હોવા જોઈએ.
 - xi. દેખરેખલક્ષી માતા પિતા બાળકને, એજન્સીએ માન્ય કરેલા બાળચિકિત્સક પાસે નિયમિત (શીશુઓના કિસ્સામાં ઓછામાં ઓછા મહીને એક વાર) રીતે તપાસ માટે લઈ જવા તૈયાર હોવાં જોઈએ.
- (૨) દેખરેખલક્ષી માતા પિતાની પસંદગીમાં પત્રક, ધર્મ, સાંસ્કૃતિક ભુમિકા, સ્વાસ્થ્યના દરજ્જાના ધોરણો કોઈ ભેદભાવ કરવામાં આવશે નહીં અને દેખરેખલક્ષી સ્થાપન નક્કી કરવામાં બાળકનું ઉત્તમ હિત અગ્રસ્થાને રહેશે.

- (૩) બાળકનું કાયદાની કલમ-૨ ના પેટા વિભાગ (૧) ની જોગવાઈ પ્રમાણે સ્થાપન કરતાં પહેલાં સમિતિ, બાળક કલ્યાણ અધિકારી અથવા સામાજિક કાર્યકર દ્વારા પત્રક ૧૬ મુજબ મુલ્યાંકન કરાવીને, દેખરેખલક્ષી માતાપિતાને 'યોગ્ય વ્યક્તિઓ' જાહેર કરશે.

૩૭. દત્તક વિધાન પહેલાં દેખરેખલક્ષી સંભાળ :

દત્તકવિધાન પહેલાંની દેખરેખલક્ષી સંભાળના કિસ્સામાં કાયદાની કલમ-૪૨ ના પેટાવિભાગ (૧) અને કાયદાની કલમ-૪૧ના પેટાવિભાગ (૩) નીચે જાહેર કરાયેલી સંબંધકર્તા માર્ગદર્શક સુચનાઓ લાગુ પડશે.

૩૮. સ્પોંસરશીપ (સૌજન્ય દ્વારા):

- (૧) રાજ્ય સરકાર બિન સરકારી સંગઠનો, બાળ કલ્યાણ સમિતિ, અન્ય પ્રસ્તુત સરકારી એજન્સીઓ અને કોર્પોરેટ ક્ષેત્રે સાથે પરામર્શન કરીને સ્પોંસરશીપ કાર્યક્રમ તૈયાર કરશે.
- (૨) રાજ્ય સરકાર, જિલ્લા અને રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમો, જોખમોનો સામનો કરી રહેલાં પરિવારો અને બાળકોને ઓળખી કાઢશે અને તેઓની જરૂર ટેકાડપ સેવાઓ, બાળકોના શિક્ષણ, આરોગ્ય, પોષણ અને વિકાસલક્ષી જરૂરિયાતો માટે સ્પોંસરશીપ સ્વરૂપે પુરાં પાડશે.
- (૩) કાયદાની કલમ-૪૩ની જોગવાઈ મુજબ બાળકોનાં ગૃહો અને ખાસ ગૃહો સ્પોંસરશીપ કાર્યક્રમો પ્રેરિત કરશે.
- (૪) જે સંસ્થાઓને સ્પોંસરશીપ મળશે તેઓ તેમને મળતાં નાણાં અને તેમાંથી થતી ચુકવણીના અલગ હિસાબો રાખશે.
- (૫) કિશોર અથવા બાળકને સ્પોંસરશીપથી મળનાર ટેકા અંગેનો આદેશ મંડળ અથવા સમિતિ પત્રક ૧૮ માં જારી કરશે અને તેની નકલ જિલ્લા અથવા રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારને યોગ્ય પગલાં લેવા માટે મોકલી આપશે.

૩૯. ઉત્તર સંભાળ માટેનાં સંગઠનો :

- (૧) કિશોરો અને બાળકો તેમનાં ખાસ ગૃહો અને બાળ ગૃહો છોડીને જાય, ત્યારે અમલી બને તેવા, સંસ્થાગત જીવનમાંથી સમાજના મુખ્ય પ્રવાહ સાથે સામાજિક ફેર-સંકલનને સુગમ બનાવે તેવા, ઉત્તર સંભાળ માટેના કાર્યક્રમો સરકાર અમલી બનાવશે.
- (૨) ૧૮-૨૧ વર્ષની વ્યક્તિઓ કે જેઓ પાસે જવા માટેની કોઈ જગ્યા નથી અને જેઓ પોતાનો ગુજરો કરી શકે તેમ નથી તેમના માટે પછીની સંભાળ માટેના કાર્યક્રમો કાયદાની કલમ-૪૪ ના હેતુ માટે જિલ્લા અને રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમો, સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ સાથે સંકલનમાં પ્રાપ્ય બનાવશે.
- (૩) ૧૮ વર્ષ પુરાં કરી ચુકેલા કિશોરો અને બાળકોને ઉત્તર સંભાળ નીચેના કાર્યક્રમમાં મુક્તો આદેશ પત્રક ૧૯ માં મંડળ અથવા સમિતિ જારી કરે, ત્યારે તેની નકલો જિલ્લા અને રાજ્ય

- બાળક સુરક્ષા એકમ અને રાજ્ય સરકારને મોકલી આપશે કે જેઓ ઉત્તર સંભાળની ગોઠવણ માટે જવાબદાર રહેશે.
- (૪) ઉત્તર સંભાળના કાર્યક્રમ નીચે રખાયેલી વ્યક્તિઓ પર મંડળ અથવા સમિતિનું કાર્યક્ષેત્ર રહેશે.
- (૫) સંસ્થાઓનો હેતુ આવાં બાળકોને સમાજ સાથે અનુકુલન સાધવા સક્ષમ બનાવવાનો છે અને આ વચગાળાના ગૃહોમાં બાળકોને સંસ્થાગત જીવનથી દુર થઈ સમઘારણ જીવન તરફ જવા પ્રેરિત કરવાનો છે.
- (૬) કાર્યક્રમોના ચાવીરૂપ ઘટકાંશોના નીચેનાનો સમાવેશ થશે.
- (એ) ૧૮-૨૧ વર્ષના યુવા જુથોના કામચલાઉ આધાર પર સામુદાયિક જુથ વસવાટ.
- (બી) વ્યવસાય શીખવા અથવા રોજગારી મેળવવા માટે પ્રોત્સાહન કે જેથી તેઓ ભાડું ભરવામાં અને ગૃહને ચલાવવામાં પ્રદાન આપી શકે.
- (સી) રાજ્યની સહાય વગર ક્રમિક રીતે તેઓ પોતાની જાતને ટકાવતા થાય અને પુરતી બચત થયા બાદ, જુથ ગૃહની બહાર નીકળી, પોતાની જગ્યામાં રહેતાં થાય.
- (ડી) તેઓની પુનઃવસવાટની યોજનાઓ ચર્ચવા અને તેઓ પોતાના જીવનના કટોકટીના સમયમાંથી બહાર આવી શકે તે માટે, તેઓની શક્તિઓને સર્જનાત્મક બાહ્યઅભિવ્યક્તિ આપવા, આ જુથોના નિયમિત સંપર્કમાંતેઓનો સમવયસ્ક પરામર્શક રહે તેવી જોગવાઈ.
- (૭) વ્યવસાયિક તાલીમના સમયગાળા દરમિયાન યુવકને સ્ટાઈપેન્ડ આપવામાં આવશે જે તેને રોજગારી મળે ત્યાં સુધી ચાલુ રહેશે.
- (૮) ઉત્તર સંભાળના કાર્યક્રમમાં રહેલો યુવક ઉદ્યોગ સાહસિક પ્રવૃત્તિઓ કરવા ઈચ્છા ધરાવતો હોય તો તેણે કરેલી અરજીના આધાર પર તેને ધિરાણ મળે તેવી ગોઠવણ કરી શકાય અને તેવી લોન બાબતની જરૂરી ખરાઈ અને આવશ્યક વ્યવસાયિક તાલીમ, આ સંદર્ભમાં તેવા યુવાનને પ્રાપ્ત બનાવવામાં આવશે.
- (૯) આવા માળખામાં દરેક ગૃહજુથમાં ૬ થી ૮ યુવાનોનો સમાવેશ કરાશે કે જેઓ સ્વેચ્છાએ સાથે રહેવાનું નક્કી કરે અને આવા પાંચ ગૃહજુથો માટે તેમની જ ઉંમરનો એક પરામર્શક રહેશે.

૪૦. જોડાણો અને સંકલન :

- (૧) રાજ્ય સરકાર કાયદાની અને તેની નીચે ઘડાયેલા નિયમોની નકલો વિપરીત કરશે કે જેથી જુદી જુદી સરકારી, બિન-સરકારી, નિર્ગમિત અને અન્ય સામુદાયિક એજન્સીઓ વચ્ચે જોડાણો સ્થપાય અને જે તે કિસ્સા મુજબ મંડળ અથવા સમિતિ દ્વારા કિશોરો અને બાળકોનું પુનઃસ્થાપન અને સામાજિક સંકલન વધુ સુગમ બને.

- (૨) જિલ્લા અથવા રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમની મદદથી, રાજ્ય સરકાર, કાયદાના અસરકારક અમલ માટે, રાજ્ય અને જિલ્લા સ્તરના દરેક વિભાગની ભુમિકાઓ અને જવાબદારીઓ ઓળખી બતાવશે અને કાયદા નીચેના નિયમોની તેઓને જાહેરનામાથી જાણ કરશે.
- (૩) રાજ્ય અને જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમની મદદથી, રાજ્ય સરકાર વખતોવખત આ વિભાગોમાં કામ કરનારાઓ માટે સુયોગ્ય તાલીમ અને સંવેદના ઉત્પન્ન કરવા જાહેર સહકાર અને બાળ વિકાસ રાષ્ટ્રીય સંસ્થાન અને તેનાં પ્રાંતીય કેંદ્રો સાથે સહકાર સાધી કાર્યશીલ રહેશે.
- (૪) ખાસ સેવાઓ અને તકનીકી સહાય જેવી કે, વ્યાવસાયિક તાલીમ, શિક્ષણ, આરોગ્યની કાળજી, માનસિક સ્વાસ્થ્ય દરમિયાનગીરી, કેફી પદાર્થોના નશાથી મુક્તિ અને કાનુની સહાય સેવા માટેનું અસરકારક નેટવર્ક રાજ્ય સરકાર, રાજ્ય અને જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમની મદદ અને બિન-સરકારી સંગઠનોની સાથેના જોડાણથી વિકસાવશે.

પ્રકરણ-૬

સંસ્થાઓ માટે કાળજી અંગેના નિયમો

૪૧. ભૌતિક માળખું :

(૧) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરો અને કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાતવાળા બાળકો માટેનાં ગૃહો જુદાં જુદાં ભવનોમાંથી કાર્ય કરશે.

(૨) દરેક સંસ્થા માટે નીચે મુજબના માપદંડો પ્રમાણે આવાસ વ્યવસ્થા રહેશે.

(એ) અવેક્ષણ ગૃહ :

(i) છોકરાઓ અને છોકરીઓ માટે અલગ અલગ અવેક્ષણ ગૃહો રહેશે.

(ii) કિશોરોનું વર્ગીકરણ અને વિભાગીકરણ સંભવિતપણે ૭-૧૧ વર્ષ, ૧૨-૧૬ વર્ષ અને ૧૬-૧૮ વર્ષ એવાં વયજૂથોમાં કરાશે અને તે વખતે શારીરિક અને માનસિક સ્થિતિ અને આયરેલા ગુનાનું સ્વરૂપ ધ્યાનમાં લેવાશે.

(બી) વિશેષ ગૃહ :

(i) ૧૦ વર્ષથી વધુ ઉંમરની છોકરીઓ માટે અને છોકરીઓ માટે ૧૧ થી ૧૫ અને ૧૬ થી ૧૮ વર્ષ એવાં વયજૂથોનાં અલગ વિશેષ ગૃહો રહેશે.

(ii) કિશોરોનું વર્ગીકરણ અને વિભાગીકરણ ઉંમર, ગુનાના સ્વરૂપ તેઓની શારીરિક માનસિક હાલત ઉપર થશે.

(સી) બાળ ગૃહ :

(i) ૧૦ વર્ષથી નીચેનાં બંને જાતિના બાળકોને એકજ ગૃહમાં રાખી શકાશે, પરંતુ તેઓની નાહવાની અને સુવાની વ્યવસ્થા ૫-૧૦ વર્ષના છોકરાઓ અને છોકરીઓ માટે અલગ અલગ રખાશે.

(ii) ૭-૧૧ અને ૧૨-૧૮ વર્ષની વયજૂથના છોકરા અને છોકરીઓ માટે અલગ બાળ ગૃહો.

(iii) ૦-૫ વર્ષની વયજૂથનાં બાળકો માટે જુદી વ્યવસ્થા અને શિશુઓ માટે સુયોગ્ય વ્યવસ્થા.

(ડી) આશ્રય ગૃહ :

(i) છોકરાઓ અને છોકરીઓ માટે અલગ આશ્રય ગૃહો.

(ii) ૧૦ વર્ષની ઉપરની છોકરીઓ માટે અલગ આશ્રય ગૃહો અને તેજ રીતે ૧૧ થી ૧૫ અને ૧૬ થી ૧૮ નાં વયજૂથનાં છોકરાઓ માટે અલગ આશ્રય ગૃહ.

(૩) ૫૦ કિશોરો અથવા બાળકો માટેની સંસ્થામાં મકાન અને આવાસ બાબતનાં ધોરણો નીચે મુજબ રહેશે.

૨	ર ડોર્મિટરીઓ (સામુહિક શયનગૃહ)	૨૫ કિશોરો / બાળકો માટે ૧૦૦૦ ચો ફુટ એટલે કે ૨૦૦૦ ચોરસ ફુટ
૨	વર્ગખંડો	૨૫ કિશોરો / બાળકો માટે ૩૦૦ ચોરસ ફુટ એટલે કે ૬૦૦ ચોરસ ફુટ
૨	બિમાર માટેના / પ્રાથમિક સારવાર ખંડો (ઓરડો)	૧૦ કિશોરો / બાળકો માટે ૭૫ ચોરસ ફુટ એટલે કે ૭૫૦ ચોરસ ફુટ
૨	રસોડું	૨૫૦ ચોરસ ફુટ
૬	ભોજન ખંડ / ગૃહ / ઓરડો	૮૦૦ ચોરસ ફુટ
૬	કોઠાર	૨૫૦ ચોરસ ફુટ
૬	આરામ ખંડ (ગૃહ / ઓરડો)	૩૦૦ ચોરસ ફુટ
૬	ગ્રંથાલય	૫૦૦ ચોરસ ફુટ
૬	૫ સ્નાન ગૃહો (બાથરૂમ)	દરેક ૨૫ ચોરસ ફુટ એટલે કે ૧૨૫ ચોરસ ફુટ
૬	૮ શૌચાલયો	દરેક ૨૫ ચોરસ ફુટ એટલા કે ૨૦૦ ચોરસ ફુટ
૬	કચેરી	(અ) ૩૦૦ ચોરસ ફુટ (બ) નિરિક્ષકનો ઓરડો ૨૦૦ ચોરસ ફુટ
૬	પરામર્શન અને માર્ગદર્શન માટે ઓરડો	૧૨૦ ચોરસ ફુટ
૬	વર્કશોપ	કિશોરો માટે ૧૧૨૫ ચોરસ ફુટ એટલે દરેક તાલીમર્થી માટે ૭૫ ચોરસ ફુટ
૬	નિરિક્ષક માટેનું નિવાસસ્થાન	(અ) ૨૫૦ ચોરસ ફુટના બે ઓરડા (બ) રસોડું ૭૫ ચોરસ ફુટ (ક) સ્નાનગૃહ ૬૫ ચોરસ ફુટ
૬	કિશોર ન્યાય મંડળ / બાળ કલ્યાણ સમિતિ માટે ૨ ઓરડા	દરેક ૩૦૦ ચોરસ ફુટનો એટલે કે ૬૦૦ ચોરસ ફુટ
૬	રમતનું મેદાન	કિશોરો અને બાળકોની સંખ્યા મુજબ પુરતો વિસ્તાર
	કુલ	૮૪૯૫ ચોરસ ફુટ

(૪) નિરિક્ષક સંસ્થામાં તેને પુરા પાડવામાં આવેલા નિવાસમાં રહેશે અને જો તે ગૃહમાં વ્યાજબી કારણોસર રહી શકે તેમ ન હોય (જેને માટે સામાજિક સંરક્ષણ, બાળ સુરક્ષાના નિયામક પરવાનગી આવશે) તો સંસ્થાના કોઈ અન્ય સીનીયર કર્મચારી સંસ્થામાં રહી બાળકો અને કિશોરોની સમગ્ર પ્રવૃત્તિઓનું અવલોકન અને કાળજી રાખીને, કટોકટી અથવા તાકીદની સ્થિતિઓમાં નિર્ણયો લઈ શકશે.

(૫) એ) નિયમ-૪૨(૨)માં જોગવાઈ કરાયેલાં વસવાટનાં ધોરણો શક્ય હશે ત્યાં સુધી અનુસરવામાં આવશે અને તેમાં ઓછામાં ઓછી નીચેની સુવિધાઓનો સમાવેશ થશે.

(એ) ડોર્મિટરી (સામુહિક શયનગૃહ): પ્રત્યેક કિશોર અથવા બાળક દીઠ ૪૦ ચોરસ ફુટ

(બી) વર્ગખંડ : ૨૫ કિશોર અથવા બાળકો માટે ૩૦૦ ચોરસ ફુટ

- (સી) વર્કશોપ (કાર્યશાળા) પ્રત્યેક કિશોર અથવા બાળક માટે ૭૫ ચોરસ ફુટ
- (ડી) રમતનું મેદાન : સંસ્થામાં જેટલા કુલ કિશોરો હોય તે પ્રમાણે દરેક સંસ્થામાં પુરતા કદનું મેદાન પુરું પાડશે.

બી) અકસ્માતો ટાળવા માટે યોગ્ય અને લીસી રાખવામાં આવશે.

સી) પુરતા પ્રકાશ, હવાની અવરજવર, ગરમી અને ઠંડીની વ્યવસ્થા, આરોગ્યપ્રદ પીવાનું પાણી અને સ્વચ્છ શૌચાલયો, જાતિ અને ઉંમરની સુયોગ્યતા અને વપરાશ થઈ શકે તે મુજબ પુરાં પાડવામાં આવશે.

ડી) કાયદા નીચેની બધી જ સંસ્થાઓ પ્રાથમિક સારવારની પેટી, રસોડામાં અગ્નિશામનનાં સાધનો, સામુહિક શયનગૃહો, કોઠારો, પરામર્શન ખંડો, વિજળીના સાધનોની સમયાંતરે ચકાસણી, ખાદ્ય પદાર્થોનો યોગ્ય સંગ્રહ અને ચકાસણી, પાણીના સંગ્રહની તાકીદની વ્યવસ્થાઓ અને કટોકટીના સમય માટે પ્રકાશની વ્યવસ્થા કરશે.

(દ) અવેક્ષણ ગૃહો અને ખાસ ગૃહો બાળમૈત્રીભર્યા હશે અને તે કોઈપણ રીતે જેલ અથવા લોકઅપ જેવાં લાગતાં હોવાં જોઈએ નહીં.

૪૨. વસ્ત્રો અને પથારી :

વસ્ત્રો અને પથારી, હવામાનની સ્થિતિ અને ધોરણો (માપદંડ) પ્રમાણે રહેશે. આ નિયમોના પરિશિષ્ટ-૧ની જોગવાઈઓ મુજબ દરેક કિશોર અને બાળકની વસ્ત્રો અને પથારીની લઘુત્તમ જરૂરિયાતો પુરી કરાશે.

૪૩. સાફ સફાઈ અને આરોગ્યપ્રદતા :

દરેક સંસ્થામાં નીચેની સુવિધાઓ કરવામાં આવશે.

(એ) જેની પર પુરતી પ્રક્રિયા કરવામાં આવ્યું હોય તેવું પાણી, વોટર ફિલ્ટરો લગાડવામાં આવશે.

(બી) નાહવા, કપડાં ધોવા, રહેવાસ ભવનની જાળવણી અને સફાઈ માટે પુરતું પાણી.

(સી) ગંદા પાણીના નિકાલની યોગ્ય વ્યવસ્થા.

(ડી) કચરાના નિકાલ માટેની વ્યવસ્થાઓ.

(ઈ) મચ્છરદાનીઓ પુરી પાડી, મચ્છરો સામે સુરક્ષાની વ્યવસ્થા.

(એફ) વાર્ષિક ઉંઘઈ નિયંત્રણ

(જી) દર સાત બાળકે એકના દરે પુરતા પ્રકાશ અને હવાની અવરજવરવાળાં શૌચાલયો.

(એચ) દર સાત બાળકે એકના દરે પુરતા પ્રકાશ અને હવાની અવરજવરવાળાં બાથરૂમો.

(આઈ) ધોવા (કપડા ધોવા) માટે પુરતી જગ્યા

(જે) સ્વચ્છ અને માખીઓ વગરનું રસોડું અને વાસણો સાફ કરવા માટેની અલગ જગ્યા.

(કે) ગાદલાં અને વસ્ત્રોને તપાવવાની વ્યવસ્થા.

(એલ) આરોગ્ય કેન્દ્રમાં સ્વચ્છતાની જાળવણી.

૪૪. દૈનિક ક્રમ (નિત્યક્રમ)

- (૧) બાળ સમિતિઓ સાથે પરામર્શનમાં રહીને, દરેક સંસ્થા, કિશોરો અને બાળકો માટે દૈનિકક્રમ વિકસાવશે જેને સંસ્થામાં જુદે જુદે સ્થળે આસાનીથી જોઈ શકાય તે રીતે મુકવામાં આવશે.
- (૨) દૈનિકક્રમમાં નિયમબદ્ધ અને શિસ્તબદ્ધ જીવન, અંગત આરોગ્યપ્રદતા અને ચોકસાઈ, શારીરિક વ્યાયામ, યોગ, શૈક્ષણિક વર્ગો, વ્યવસાયિક તાલીમ, આયોજિત આનંદપ્રમોદ અને રમતો, નૈતિક શિક્ષણ, જુથ પ્રવૃત્તિઓ, પ્રાર્થના અને સમુહગાન અને રવિવારોએ તેમજ રજાઓના દિવસોએ ખાસ કાર્યક્રમોની જોગવાઈઓ કરવામાં આવશે.

૪૫. પોષણ અને આહાર માપન :

સંસ્થાઓમાં નીચે મુજબના પોષણ અને આહાર માપન ધોરણો અનુસરવામાં આવશે.

- (એ) સવારના નાસ્તા સહિત બાળકોના દિવસના ચાર વખત ખાવાનું આપવામાં આવશે.
- (બી) આ નિયમોના પરિશિષ્ટ ૨ માં મુકાયેલાં લઘુત્તમ પોષણગત ધોરણો મુજબનું સમતોલ આહારનું અને વિવિધતાવાળું મેનુ (ભોજનપત્રક) આહારશાસ્ત્રના નિષ્ણાત અથવા તબીબીની મદદથી બનાવવામાં આવશે.
- (સી) આ કાયદા નીચે દરેક સંસ્થા પરિશિષ્ટ ૨ માં મુકાયેલાં લઘુત્તમ પોષણગત ધોરણનું ચુસ્ત રીતે પાલન કરશે.
- (ડી) કિશોરો અને બાળકોને રજાઓ અને તહેવારોના દિવસોએ ખાસ પ્રકારનું ભોજન અપાશે.
- (ઈ) શિશુઓ અને બિમાર કિશોરો અને બાળકોને તબીબની સલાહ મુજબ તેઓની આહારગત જરૂરિયાત પ્રમાણેનું ખાસ ભોજન અપાશે.

૪૬. તબીબી કાળજી :

દરેક સંસ્થા અનિવાર્યપણે

- (એ) માસિક તબીબી તપાસના આધારે દરેક કિશોર અથવા બાળકનો તબીબી અહેવાલ જાળવીને જરૂરી તબીબી સુવિધાઓ પુરી પાડશે.
- (બી) એ બાબતની ચોકસાઈ કરશે કે તેમાં વજન અને ઉંચાઈ, કોઈ બિમારી અને સારવાર અને અન્ય શારીરિક અથવા માનસિક સમસ્યાની નોંધ કરવામાં આવેલ છે.
- (સી) બોલાવતાં પ્રાથમિક બનતા તબીબ સહિત કામના બધાજ દિવસોએ બાળકો અને કિશોરો માટે દાકતરી સુવિધાઓની વ્યવસ્થા રહે.
- (ડી) ગૌણ સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ માટે તાકીદી દવાઓ, પ્રાથમિક ઉપચાર અને તબીબી સાધનોનો પુરતો જથ્થો હાથ પર રહે.
- (આ) પ્રાથમિક સારવાર આપી શકાય તે માટે બધાજ કર્મચારીઓને તાલીમ આપવામાં આવે.

- (એફ) સ્થાનિક પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર, સરકારી ઈસ્પિતાલ, તબીબી કોલેજ, અન્ય ઈસ્પિતાલો, મનોચિકિત્સકો સમયાંતરે નિયમિત તબીબી તપાસ માટે તેઓના તબીબો અને વિદ્યાર્થીઓની આરોગ્ય કેમ્પોમાં સેવાઓ પુરી પાડે તે માટે જોડાણ કરશે.
- (જી) રોગ પ્રતિકારકતા માટે રસીકરણની જરૂરી વ્યવસ્થા ગોઠવાશે.
- (એચ) ચેપી રોગચાળો ફાટી નીકળવાના કિસ્સામાં નિવારણ પગલાં લેવાશે.
- (આઈ) કેસોનો રેફરલ કરવાની વ્યવસ્થા વિકસાવવી કે જેની નીચે લથડતી જતી તબિયતવાળા અથવા ગંભીર કેસોને સૌથી નજીકની ઈસ્પિતાલમાં અથવા માન્ય સારવાર કેન્દ્રોમાં મોકલી શકાય.
- (જે) બિમાર બાળકોને સતત તબીબી નિગરાનીમાં (દેખરેખમાં) રાખવા.
- (કે) કિશોર અથવા બાળકને તબીબી પ્રમાણપત્રનો આગ્રહ રાખ્ય વગર સંસ્થામાં દાખલ કરી દેવા.
- (એલ) સંસ્થામાં દાખલ કરાયેલ દરેક કિશોર અથવા બાળકની તબીબી અધિકારી દ્વારા ચોવીસ કલાકમાં તપાસ કરાવી લેવી અને ખાસ કિસ્સામાં અથવા આરોગ્યની કટોકટી બાબતે તરત તપાસ કરાવી લેવી.
- (એમ) બદલી થઈને જવાનાં હોય તેવાં બાળકો અને કિશોરોની બદલીના ચોવીસ કલાક પહેલાં તબીબી અધિકારી દ્વારા તપાસ કરાવવી.
- (એન) કિશોર અથવા બાળકનાં માતા પિતા અથવા વાલીની પુર્વ અનુમતિ વગર તેની કોઈ શસ્ત્રક્રિયા કરાવવી નહીં અને જો માતા પિતા કે વાલીને શોધી ન શકાય એ તબીબી અધિકારીના મત અનુસાર કોઈપણ પ્રકારનો વિલંબ, કિશોર અથવા બાળકને બિનજરૂરી પીડા કે હાનિ પહોંચાડી શકે તેમ હોય તો, સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીની લેખિત અનુમતિ વગર પણ શસ્ત્રક્રિયા કરાવવી.
- (ઓ) ચોક્કસ માસિક તંદુરસ્તી માટે જેને દરમિયાનગીરીની જરૂર હોય, તેવા કિશોરો અને બાળકો માટે નિયમિત પરામર્શન સેવાઓની વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે અને તેને માટે સંસ્થાના ભવનમાં જ પરામર્શન ખંડોની આગવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે.
- (પી) કેફી દ્રવ્યોના દુરુપયોગથી પિડિત બાળકોને નિવારણ અને પુનઃસ્થાપન માટે ખાસ સેવાઓ માટે મોકલાશે અને તે યોગ્ય કેન્દ્રમાં અપાશે, જ્યાં આ કાર્યક્રમો સંબંધકર્તા બાળકની ઉંમર, જાતિ અને અન્ય બાબતો પર આધારિત રહેશે.

૪૭. માનસિક તંદુરસ્તી :

- (૧) સંબંધકર્તા સંસ્થાઓ દરેક કિશોર અને બાળકની માનસિક તંદુરસ્તીનો રેકોર્ડ જાળવશે.
- (૨) વાતાવરણગત દરમિયાનગીરી કે જે બાળકને સક્ષમ બનાવતું પર્યાવરણ ઉભું કરે તે અને દરેક બાળક માટે વ્યક્તિગત ચિકિત્સા અનિવાર્ય છે અને તે બધીજ સંસ્થાઓ દ્વારા પુરાં પાડવામાં આવશે.

ખુલાસો

આ પેટા નિયમના હેતુ માટે, વાતાવરણગત દરમિયાનગીરી સ્વાસ્થ્ય તરફની પ્રક્રિયા છે કે જેની બાહેધરી સંસ્થામાં સક્ષમ બનાવાતી સંસ્કૃતિ અને પર્યાવરણ, દરેક બાળકની ક્ષમતાઓ પ્રગટ અને તેઓ પોતાના જીવન બાબત નિર્ણયો લેવાની બાબત પસંદગીઓ કરી અને આમ તેઓ તેમના નકારાત્મક અનુભવોથી દુર જઈ શકે છે અને આવી દરમિયાનગીરીનો બાળક પર લાગણીસભર પ્રભાવ પડે છે.

- (૩) સંસ્થાનું પર્યાવરણ શોષણથી મુક્ત રહેશે કે જેથી બાળકો પોતાની પરિસ્થિતિનો સામનો કરી શકે આત્મવિશ્વાસ ફરી પ્રાપ્ત કરી શકે.
- (૪) સંસ્થામાં કિશોરો અને બાળકોની કાળજી લેવામાં સંલગ્ન બધીજ વ્યક્તિઓ સહાયરૂપ વાતાવરણ ઉભું કરવાનું સુગમ બનાવશે અને સારવાર આપનારાઓ સાથે સહકારમાં કામ કરશે.
- (૫) વ્યક્તિગત સારવાર એ વિશેષીકૃત પ્રક્રિયા છે અને દરેક સંસ્થા તેને માટે કટોકટીયુક્ત માનસિક સ્વાસ્થ્ય દરમિયાનગીરી જોગવાઈ કરશે.
- (૬) દરેક સંસ્થા તાલીમબદ્ધ પરામર્શકોની સેવાઓ મેળવશે અથવા બાહ્ય એજન્સીઓ જેવી કે બાળ માર્ગદર્શન કેન્દ્રો, મનોવિજ્ઞાન અને મનોચિકિત્સા વિભાગો અથવા તે પ્રકારની સરકારી અને બિન સરકારી એજન્સીઓ સાથે સહકાર સાધશે, જેના દ્વારા સંસ્થામાંના દરેક કિશોર અને બાળકનો ઉપચાર કરવામાં આવશે.
- (૭) માનસિક સ્વાસ્થ્ય સાથે સંકળાયેલી સંસ્થાઓના માનસિક સ્વાસ્થ્ય નિષ્ણાતો સાથે પરામર્શનમાં રહીને, બાળ કલ્યાણ અધિકારીઓ દરેક કિશોર અને બાળક માટે માનસિક સ્વાસ્થ્ય કાળજી યોજના વિકસાવશે અને તેનું દરેક બાળક અને કિશોર માટે સંસ્થાએ બનાવેલા વ્યક્તિગત કાળજી આયોજનમાં સંકલન કરવામાં આવશે.
- (૮) માનસિક સ્વાસ્થ્ય નિષ્ણાતોએ કરેલી ભલામણોને દરેક કેસની ફાઈલમાં જાળવવામાં આવશે અને તેનું દરેક બાળકને માટેની કાળજી યોજનામાં સંકલન કરવામાં આવશે.
- (૯) આ નિયમો પૈકીના નિયમ પદ નીચેની બધીજ બાળ કાળજી યોજનાઓ દર મહીને સંચાલન સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે અને દર ત્રણ મહીને બાલ કલ્યાણ સમિતિ સમક્ષ પ્રસ્તુત કરાશે.
- (૧૦) યોગ્ય રીતે તાલીમ પામેલ માનસિક સ્વાસ્થ્ય, વ્યવસાયિકના, મનોવૈજ્ઞાનિક મુલ્યાંકન અને નિદાન વગર કોઈપણ કિશોર અથવા બાળકને માનસિક તંદુરસ્તી માટેના કોઈ ઔષધો આપવામાં આવશે નહીં.

૪૮. શિક્ષણ :

- (૧) દરેક સંસ્થા દરેક કિશોર અને બાળકને તેની વય અને ક્ષમતા અનુસાર અને જરૂરિયાત મુજબ સંસ્થાની અંદર અને બહાર શિક્ષણ પુરું પાડશે.

- (૨) શૈક્ષણિક તકોનો એક વ્યાપક ફલક રહેશે. જેમાં મુખ્ય ધારા સામાવતી શાળાઓ ઓરિજ શાળાઓ, ખુલ્લી શાળાઓ, અનૌપચારિક શાળાઓ, ખાસ શિક્ષણવિદો પાસેથી મળતા નિવેદનો / સુચનોનો સમાવેશ થાય છે.
- (૩) જ્યારે પણ જરૂરી જણાય ત્યારે, સંસ્થાના શાળાએ જતાં બાળકોને વિશેષ તાલીમ અપાશે જેમાં સહાય કરવા સ્વયંસેવકોને પ્રોત્સાહિત કરાશે અથવા તાલીમ કેન્દ્રો બેડાણ કરશે.

૪૯. વ્યવસાયિક તાલીમ :

- (૧) કિશોરો અને બાળકો માટે દરેક સંસ્થા ફાયદાકારક વ્યવસાયિક તાલીમની જોગવાઈ કરશે.
- (૨) સંસ્થા, તકનીકી તાલીમ સંસ્થાઓ, જન શિક્ષણ સંસ્થાન, સરકારી અને ખાનગી સંગઠનો અને ઉદ્યોગસાહસો સાથે એજન્સીઓ અને નોકરી અપાવવામાં કૌશલ્ય ધરાવતી એજન્સીઓ સાથે નેટવર્કિંગ વિકસાવશે.

૫૦. આનંદપ્રમોદની સગવડો :

- (૧) સંસ્થાઓમાંના બધા કિશોરો અને બાળકો માટે સંસ્થાના માર્ગદર્શન નીચે ચાલતી આનંદપ્રમોદની સગવડોની જોગવાઈ કરવામાં આવશે.
- (૨) તેમાં ઈન્ડોર અને ખુલ્લી મેદાની રમતો : સંગીત, ટેલીવીઝન, ઉજાણીઓ અને પુસ્તકાલયનો સમાવેશ થશે.

૫૧. કિશોરો અને બાળકો માટેની સંસ્થાઓનું સંચાલન :

- (૧) નવા દાખલ કરાયેલા કિશોરોની બાબતમાં નીચેની પ્રવિધિ અનુસરવામાં આવશે.
 - (એ) સ્વાગત અને તપાસ.
 - (બી) કિશોરની અંગત ચીજો અને અન્ય મુલ્યવાન વસ્તુઓને જંતુનાશકથી સાફ કરી તેને યોગ્ય સ્થાને મુકવી.
 - (સી) તેને સ્નાન કરાવવું અને તેના વાળ કપાવવા (તેના ધર્મથી પ્રતિબંધિત ન હોય તો)
 - (ડી) માપન નિયમો મુજબ સાબુ વગેરે સફાઈની ચીજો, નવાં વસ્ત્રો, બીછાનું (પથારી) અને અન્ય સાધનો આપવા.
 - (ઈ) જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં અને ચેપી રોગથી કિશોર પીડાઈ રહ્યું હોય તેવા, માનસિક બિમારી અને નશાખોરીના દરેક શકમંદ કિસ્સામાં તબીબી તપાસ અને સારવાર કરાવવાં.
 - (એફ) ચેપી રોગથી પીડાઈ રહેલા બાળકના કિસ્સામાં જરૂરી હોય તો તેને ખાસ બનાવેલી સામુહિક શયનગૃહ વિભાગો અથવા ઈસ્પીતાલોમાં તેને અલગ રાખવા.
 - (જી) કિશોરની તાત્કાલિક જરૂરિયાતો જેવી કે, પરીક્ષામાં બેસવું, માતા પિતા સાથે રૂબરૂ મુલાકાત ગોઠવતો પત્ર પાઠવવો, અંગત સમસ્યાઓની મંડળના આદેશ મુજબ, હવાલો સંભાળતા અધિકારી દ્વારા ખરાઈ.

- (૨) દરેક નવા દાખલ કરાયેલા કિશોરને પરીવિક્ષા, અધિકારીઓમાંથી પસંદ કરાયેલ કેસ વર્કરને અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારીઓ, અથવા સામાજિક કાર્યકરો અથવા સંસ્થા સાથે સંલગ્ન પરામર્શકો અથવા સ્વૈચ્છિક સામાજિક કાર્યકરો અથવા પરામર્શકોને સોંપવામાં આવશે.
- (૩) દરેક નવા દાખલ કરાયેલા કિશોરને સંસ્થા અને તેની કાર્યપદ્ધતિથી પરિચિત કરાશે અને તે નીચેની બાબતોમાં વલણલક્ષી માહિતી મેળવશે.
- (એ) અંગત સ્વાસ્થ્ય, ચોકસાઈ અને આરોગ્યની બાબત.
- (બી) સંસ્થાગત શિસ્ત અને વર્તણુકના નિયમો, મોટેરાં અને શિક્ષકો માટે સન્માન.
- (સી) રોજનો ક્રમ, સમવયસ્કો સાથેની આંતરક્રિયા, વિકાસલક્ષી તકોનો મહત્તમ ઉપયોગ અને
- (ડી) સંસ્થામાંની જવાબદારીઓ, ફરતે તેમજ હક્કો.
- (૪) નક્કી કરાયેલા અધિકારી કિશોર અથવા બાળકનું નામ પ્રવેશ પત્રકમાં નોંધીને તેને સુયોગ્ય વસવાટ સુવિધા પુરી પાડશે.
- (૫) કિશોર અથવા બાળકનો રેકર્ડ માટે તત્કાલ ફોટો પાડવામાં આવશે અને તેનું નામાંકન કનાર વ્યક્તિ સાથે કેસ વર્કર, પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા કલ્યાણ અધિકારી તપાસ કર્યા બાદ પત્રવ્યવહાર કરશે.
- (૬) હવાલો સંભાળનાર અધિકારીએ બાબત જાણશે કે સંસ્થામાં દાખલ કરાયેલા કિશોરો અથવા બાળકોની અંગત ચીજ વસ્તુઓ સહીસલામત રાખવામાં આવી છે અને તેની અંગત ચીજવસ્તુઓના પત્રમાં નોંધ કરવામાં આવી છે અને કિશોર અથવા બાળક સંસ્થા છોડીને જાય ત્યારે તે તેને ચોક્કસપણે પરત કરવામાં આવી છે.
- (૭) કિશોરી અથવા બાલિકાની તપાસ સ્ટાફના મહિલા કર્મચારી કરશે અને તે વખતે કિશોરી અથવા બાલિકાની સન્માન અને ગૌરવનું ખાસ ધ્યાન રાખવામાં આવશે.
- (૮) શિક્ષક, કાર્યશાળા નિરિક્ષક, અને અન્ય તકનીકી કર્મચારીઓએ લીધેલી કસોટી અને રૂબરૂ મુલાકાતના આધારે, કિશોર અથવા બાળકનું શૈક્ષણિક સ્તર અને વ્યવસાયગત વલણ મુલવવામાં આવશે અને આ બાબતમાં બહારના તજજ્ઞો / સમુદાય-આધારિત કલ્યાણ એજન્સીઓ, મનોવૈજ્ઞાનીઓ, મનોચિકિત્સકો, બાળ માર્ગદર્શન ચિકિત્સાલય, ઈસ્પીતાલ અને સ્થાનિક તબીબો, ખુલ્લી શાળાઓ અને જન શિક્ષણ સંસ્થાન સાથે જોડાણ કરવામાં આવશે.
- (૯) સંસ્થામાં દાખલ કરાયેલ કિશોર અથવા બાળકનો કેસ ઈતિહાસ (ભુતકાળ) પત્રક ૨૦ મુજબ જાળવવામાં આવશે કે જેમાં તેની સામાજિક-સાંસ્કૃતિક અને આર્થિક ભુમિકાની માહિતી અને બધાજ સંબંધિત અને પ્રાપ્ય સ્ત્રોતોમાંથી મેળવાશે, જેમાં ઘર, માતાપિતા અથવા નોકરી પર રાખનાર, શાળા, મિત્રો અને સમુદાયનો સમાવેશ અનિવાર્યપણે કરાશે.
- (૧૦) બધીજ સંસ્થાઓ, પ્રવર્તમાન સ્વૈચ્છિક અને સરકારી સંગઠનો સાથે નિકટના સહકારમાં, ખાસ ગૃહોમાંથી મુક્ત થતા કેસોમાં મુક્તિ પહેલાંનું સારી રીતે કરાયેલુ આયોજન અને અનુકાર્યના નિરીક્ષણનું આયોજન કરશે.

- (૧૧) જે કિસ્સામાં કિશોર અથવા બાળક રબલ વગર સંસ્થા છોડી જાય અથવા સંસ્થામાં કોઈ ગુનો કરે, ત્યારે તેની માહિતી સંબંધકર્તા સંસ્થાનો હવાલો સંભાળનાર અધિકારી પોલીસ અને જે જાણકારી પ્રાપ્ત હોય તો તેના પરિવારને મોકલી આપશે અને જે તે કિસ્સા મુજબ, કિશોર અથવા બાળકના ગુમ થયાના સંબંધગો અને તેને શોધી કાઢવા કરાયેલા પ્રયત્નોનો વિસ્તૃત અહેવાલ મંડળ અથવા સમિતિને મોકલી આપશે.
- (૧૨) દરેક કિશોર અને બાળકના કેસ ઈતિહાસ (ભુતકાળ)ના આધાર પર તેની વ્યક્તિગત અને સંસ્થાકીય ધોરણે તેની કાળજીની યોજના બનાવવામાં આવશે કે જેનો અંતિમ હેતુ બાળકને પુનઃસ્થાપિત અને સમાજમાં ફરી જોડવાનો છે જેની માટે નીચેની માર્ગદર્શક સુચનાઓનો આધાર લેવાનો રહેશે.
- (એ) હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, પરામર્શક, બાળ કલ્યાણ અધિકારી સાથે અથવા કેસ વર્કર અથવા સામાજિક કાર્યકર સાથે મળીને, સંસ્થામાં જે કોઈપણ બાળક દાખલ થાય તેના એક મહીનામાં પત્રક-૨૧માં વ્યક્તિગત કાળજી યોજના તૈયાર કરશે.
- (બી) કાળજીના દરેક આયોજનમાં કિશોર અથવા, બાળકની પુનઃસ્થાપના, પુનઃવસવાટ સામાજિક એકીકરણ અને અનુકાર્યોનો સમાવેશ થશે.
- (સી) આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૫૬ નીચે સ્થપાયેલી સંચાલન સમિતિ કાળજીની યોજનાનું દર ત્રણ મહીને ફેરવવલોકન કરશે કે જેથી યોગ્ય વિકાસ અને પુનઃસ્થાપના તેમજ મુક્તિ અને પરિવારમાં ફરી વસવાટ, દેખરેખલક્ષી કાળજી અને દત્તકવિધાન અંગે વિચારી શકાય.
- (ડી) કિશોરો અને બાળકોની સાથે વાતચીત કરીને તેઓની કાળજીની યોજના ઘડવામાં આવશે.
- (ઈ) બદલી, અન્યત્ર સોંપણી અને પુનઃસ્થાપનાના કિસ્સાઓમાં કાળજીની યોજનાનું સાતત્ય જાળવી રખાશે.

૫૨. પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ :

કોઈપણ વ્યક્તિ સંસ્થામાં નીચેની પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ લાવશે નહીં.

- (એ) બંદુકો અથવા અન્ય શસ્ત્રો, કે જેમાં પરવાનાની જરૂર હોય કે ન હોય (જેવાં કે ચાકુઓ, બ્લેડો, લાઠી અને તલવારો)
- (બી) દારૂ અને કોઈપણ રીતે વર્ણવાતા કેફી દ્રવ્યો.
- (સી) ભાંગ, ગાંજે, અફીણ અને અન્ય નશાપ્રેરક અથવા મનપ્રભાવિક પદાર્થો (તત્ત્વો)
- (ડી) બીડી, સિગારેટ, તમાકુ, ગુટખા, પાન મસાલા વગેરે.
- (ઈ) ખાસ કે વિશેષ આદેશથી સરકાર દ્વારા આ બાબતમાં જાહેર કરાયેલા નિશ્ચિત પદાર્થો.

૫૩. તપાસ અને ચકાસણી દરમિયાન મળેલી વસ્તુઓ

- (૧) હવાલો સંભાળનાર અધિકારી એ જ્ઞેશે કે સંસ્થામાં આવનાર દરેક બાળકની તપાસ કરવામાં આવશે, તની અંગત ચીજોની ચકાસણી થશે અને તેની પાસેથી મળેલ નાણાં અને કિંમતી ચીજો, હવાલો સંભાળનાર અધિકારી સલામત સ્થાને સાચવશે.
- (૨) છોકરીઓની તપાસ મહિલા કર્મચારીઓ કરશે અને તે વખતે તેઓનું ગૌરવ અને સન્માન સચવાશે. તેજ રીતે છોકરાઓની પણ તપાસ થશે.
- (૩) દરેક સંસ્થામાં, કિશોર પાસેથી મળી આવેલાં નાણાં, કિંમત અને અન્ય ચીજોની નોંધ અન્ય વસ્તુઓના પત્રકમાં કરવામાં આવશે.
- (૪) વસ્તુઓના પત્રકમાં કરવામાં આવેલી નોંધો, એક સાક્ષીની હાજરીમાં, કિશોર સમક્ષ વાંચવામાં આવશે જે સાચી છે તેની ખાત્રી થતાં તેની પર કિશોરની સહી અને હવાલો સંભાળનાર અધિકારીની સહી થશે.

૫૪. ચીજવસ્તુઓને નિકાલ :

કિશોરની માલિકીનાં નાણાં અને ચીજવસ્તુઓ સંસ્થાને મળ્યા બાદ નીચેની રીતે સાચવવામાં અથવા નિકાલ કરવામાં આવશે.

- (એ) કિશોરના સંદર્ભમાં સક્ષમ સત્તાવાળાના આદેશ મુજબ, તેને સંસ્થામાં દાખલ કર્યા બાદ હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, વખતો વખત થતી જોગવાઈઓ મુજબ કિશોરનાં નાણાં અને તેની કોઈ ચીજના વેચાણમાંથી મળેલ નાણાં, તેવા અધિકારી કિશોરના નામે જમા રાખશે.
- (બી) કિશોરનાં નાણાં હવાલો સંભાળનાર અધિકારી પાસે રખાશે અને કિંમતી ચીજો, બીજાનું અને અન્ય વસ્તુઓ, જે કોઈ હોય તો સલામત સ્થળે રાખવામાં આવશે.
- (સી) જ્યારે કિશોરને એકમાંથી બીજી સંસ્થામાં તબદીલ કરાય ત્યારે, તેનાં બધાં નાણાં, કિંમતી ચીજો અને અન્ય ચીજો કિશોરની સાથે તેને જે સંસ્થામાં તબદીલ કરવાનો હોય તે સંસ્થાના અધિકારીને સોંપવા માટે, દરેક ચીજની અંદાજિત કિંમત અને તેના સંપૂર્ણ અને સાચા વર્ણન સાથે હસ્તાંતર કરવામાં આવશે.
- (ડી) આવા કિશોરની મુક્તિ વખતે તે કિશોરની કિંમતી ચીજો કે જે સલામત રીતે સચવાયેલી હોય તે અને તેના નામે જમા નાણાં, જે તે કિસ્સા મુજબ માતાપિતા અથવા વાલીને સોંપવામાં આવશે અને તે મતલબની નોંધ પત્રકમાં કરીને તેની ઉપર હવાલો સંભાળતા અધિકારીની સહી લેવાશે.
- (ઈ) સંસ્થામાં કોઈ કિશોરનું અવસાન થાય ત્યારે, મૃતક દ્વારા પાછળ છોડી જવાયેલી કિંમતી ચીજો, અન્ય ચીજો અને તેના નામે જમા નાણાં, તેની ઉપર પોતાનો દાવો પ્રસ્થાપિત કરનાર વ્યક્તિને, ક્ષતિપુર્તિનો કરાર કરાવીને, હવાલો સંભાળનાર અધિકારી સોંપણી કરશે.

- (એફ) આવી કિંમતી ચીજો, અન્ય ચીજો અને નાણાં સ્વીકાર્યાની રસીદ તેવી વ્યક્તિ પાસેથી લેવાની રહેશે.
- (જી) જો કિશોરના અવસાન અથવા ભાગી ગયેલા કિશોરની બાબતમાં છ મહીના સુધી કિંમતી ચીજો, અન્ય ચીજો અને નાણાંનો કોઈ દાવેદાર છ મહીના સુધી આગળ ન આવે તો, નિયમ-૫૬ નીચે સ્થપાયેલી વહીવટી સમિતિએ લીધેલા નિર્ણય મુજબ, તે બધાનો નિકાલ કરવામાં આવશે.

૫૫. કેસ ફાઈલની જાણવણી :

- (૧) દરેક કિશોર અને બાળકની નીચે મુજબની માહિતી ધરાવતી ફાઈલ સંસ્થા દ્વારા જાળવવામાં આવશે.
 - એ) મંડળ સમક્ષ બાળકને રજૂ કરનાર વ્યક્તિ અથવા સમિતિનો અહેવાલ.
 - બી) હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, પરીવેક્ષા અધિકારી અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી, પરામર્શક અને કેસ વર્કના અહેવાલો.
 - સી) અગાઉની સંસ્થામાંથી મળેલી માહિતી
 - ડી) કિશોર સાથેની પ્રાથમિક આંતરક્રિયાનો અહેવાલ, પરિવારના સભ્યોએ, સગાંઓએ, સમુદાયે, મિત્રોએ અને પ્રકિર્ણ સાધનોએ આપેલી માહિતી
 - ઇ) વધુ માહિતીના સ્ત્રોતો
 - એફ) કર્મચારીગણના અહેવાલો
 - જી) તબીબી અધિકારીના નિયમિત સ્વાસ્થ્ય અહેવાલો, કેફી પદાર્થો છોડાવવાની પ્રક્રિયાના અહેવાલો, જ્યાં લાગું પડતું હોય ત્યાં (મનોવૈજ્ઞાનિક) પરામર્શન અને અન્ય માનસિક સ્વાસ્થ્યને લગતી દરમિયાનગીરીના અહેવાલો.
 - એચ) બુદ્ધિઆંક ચકાસણી, અભિરૂચિ ચકાસણી, શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયલક્ષી ચકાસણીઓ,
 - આઈ) સામાજિક ઇતિહાસ (ભુતકાળ)
 - જે) કેસ વર્કર અને હવાલો સંભાળતા અધિકારી દ્વારા કરાયેલ સારસંક્ષેપ અને પૃથક્કરણ
 - કે) તાલીમ અને સારવાર કાર્યક્રમ બાબત સુચના અને ખાસ કાળજી લેવાની બાબતો.
 - એલ) રજા અને મંજૂર કરાયેલા અન્ય વિશેષાધિકારો
 - એમ) ખાસ સિદ્ધિઓ અને નિયમોનો ભંગ જો હોય તો
 - એન) ત્રૈમાસિક પ્રગતિ અહેવાલ
 - ઓ) વ્યક્તિગત કાળજી યોજના, કે જેમાં પત્રક-૨૧ મુજબ મુક્તિ-પુર્વેના કાર્યક્રમ, મુક્તિ પછીના કાર્યક્રમ અને યોજનાનો સમાવેશ થાય છે.
 - પી) ગેરહાજર રહેવા અપાયેલી રજા અથવા નિરીક્ષણ હેઠળની મુક્તિ
 - ક્યુ) આખરી મુક્તિ
 - આર) અનુકાર્ય અહેવાલ
 - એસ) વાર્ષિક તસવીર

- ટી) ભલામણ કરાયેલા પત્રક-૨૦ માં યોગ્ય રીતે ભરાયેલો કેસ ઇતિહાસ
 યુ) મુક્તિ બાદના કેસોમાં જો કોઈ સક્ષમ અધિકારી હોય તો, તેની સુચના મુજબનો
 પછીની તપાસનો અહેવાલ

વી) નોંધો

- (૨) સંસ્થાઓ, મંડળ અને સમિતિ દ્વારા જાળવવામાં આવેલી બધી ફાઈલોનું શક્ય હશે ત્યાં
 સુધી કમ્પ્યુટરીકરણ અને નેટવર્કિંગ કરાશે કે જેથી તે કેન્દ્રીય રીતે રાજ્ય, જિલ્લા બાળ
 સુરક્ષા એકમ અને રાજ્ય સરકારને પ્રાપ્ય બનશે.

૫૬. સંચાલન સમિતિ :

- (૧) સંસ્થાના સંચાલન માટે અને દરેક કિશોર અને બાળકની પ્રગતિ પર દેખરેખ રાખવા માટે
 દરેક સંસ્થામાં એક સંચાલન સમિતિ રહેશે.
 (૨) કિશોરો અને બાળકોને વ્યક્તિગત કાળજી યોજનાઓ મુજબ, યોગ્ય કાળજી અને સારવાર
 મળી રહે તેની બાંહેધરી માટે તેઓને ઉંમર, ગુનાના પ્રકાર (સ્વરૂપ), જરૂરી કાળજીના
 પ્રકાર, શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને મનાઈહુકમની રોકાણના સમયગાળા અનુસાર
 તેઓને જુથોમાં વહેંચવામાં આવશે.

- (૩) સંચાલન સમિતિ નીચેના સભ્યોની બનેલી રહેશે.

જિલ્લા બાળ સુરક્ષા અધિકારી (જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ)	-	અધ્યક્ષ
હવાલો સંભાળનાર અધિકારી	-	સભ્યસચિવ
પરીવેક્ષા અધિકારી અથવા બાલ કલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસ વર્કર	-	સભ્ય
તબીબી અધિકારી	-	સભ્ય
મનોવિજ્ઞાની અથવા પરામર્શક	-	સભ્ય
કાર્યશાળા નિરીક્ષક અથવા વ્યવસાયલક્ષી પ્રશિક્ષક	-	સભ્ય
શિક્ષક	-	સભ્ય
કિશોર ન્યાય મંડળનો સામાજિક કાર્યકર અથવા બાળ કલ્યાણ સમિતિનો સભ્ય	-	સભ્ય
દરેક બાળ કલ્યાણ સમિતિઓનો એક કિશોર અથવા બાળ સભ્ય (બધી જ વયજૂથના કિશોરો અને બાળકોનું પ્રતિનિધિત્વ રહે તે માટે માસિક ધોરણે)	-	સભ્ય

- (૪) જે જિલ્લાઓમાં જિલ્લા બાળ કલ્યાણ એકમની રચના થઈ નથી ત્યાં જિલ્લા ન્યાયાધીશ
 અથવા કલેક્ટર અથવા તેમનો પ્રતિનિધિ આ સમિતિના અધ્યક્ષ રહેશે.

- (૫) જ્યારે સ્વૈચ્છિક સંગઠનો શિક્ષણ, વ્યવસાયિક તાલીમ, (મનોવૈજ્ઞાનિક) કાળજી, માનસિક
 સ્વાસ્થ્ય દરમિયાનગીરી, અને કાનુની સહાય જેવી વ્યવસાયિક અને તકનીકી સેવાઓ
 આપવામાં સંલગ્ન હોય ત્યારે સંચાલન સમિતિ, તેવાં સ્વૈચ્છિક સંગઠનોના એક પ્રતિનિધિને
 તેની બેઠકોમાં ખાસ આમંત્રિત તરીકે બોલાવશે.

- (૬) એ) સંચાલન સમિતિ દર ત્રણ મહિને મળીને મળીને નીચેની બાબતોની વિચારણા કરશે:

- I. સંસ્થામાં તાબા હેઠળની કાળજી અને દેખરેખ, વસવાટ, પ્રવૃત્તિનો ફલક અને જરૂરી નીરિક્ષણ અથવા દરમિયાનગીરી,
- II. તબીબી સેવાઓ અને સારવાર,
- III. કિશોરો અને બાળકો સાથે માનસિક સ્વાસ્થ્ય અંગેની દરમિયાનગીરીની જોગવાઈઓ,
- IV. આહાર, પાણી, સ્વચ્છતા અને આરોગ્યપ્રદતાની સ્થિતિઓ,
- V. કિશોરો અને બાળકોની વ્યક્તિગત સમસ્યાઓ, કાનુની સહાય સેવાઓની સંસ્થાગત અનુકુલનની જોગવાઈઓ, કે જે ત્રૈમાસિક વ્યક્તિગત અવલોકન તરફ દોરી જતી હોય,
- VI. વ્યવસાયિક તાલીમ અને રોજગારીની જોગવાઈઓ,
- VII. શિક્ષણ અને જીવન કૌશલ્યોના વિકાસના કાર્યક્રમો,
- VIII. સામાજિક અનુકુલન, મનોરંજન, જુથકાર્ય પ્રવૃત્તિઓ, માર્ગદર્શન અને પરામર્શન,
- IX. વિકાસનું મુલ્યાંકન, અનુકુલન અને કિશોરો અને બાળકોની જરૂરિયાતો મુજબ વસવાટગત કાર્યક્રમોમાં ફેરફાર,
- X. પછીની કાળજીની સેવાઓ સાથેના સંકલનમાં બે વરસ માટેની મુક્તિ પછીની પુનઃવસવાટ અને પુનઃસ્થાપન કાર્યક્રમનું આયોજન,
- XI. મુક્તિ પુર્વેની અને પુનઃસ્થાપન પછીની તપાસ,
- XII. મુક્તિ અથવા પુનઃસ્થાપન,
- XIII. મુક્તિ બાદ અથવા પુનઃસ્થાપન બાદની તપાસ,
- XIV. કાળજીમાં લઘુત્તમ ધોરણો, જેમાં ઉપલબ્ધ માળખાકીય સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે,
- XV. દૈનિક ક્રમ,
- XVI. બાળકોના વસવાટકીય જીવન સાથે જોડાયેલ શિક્ષણ, વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓ, મનોરંજન અને શોખ જેવી બાબતોમાં સમુદાયની અને સ્વયંસેવકોની હિસ્સેદારી,
- XVII. કાયદા નીચે જરૂરી બધા પત્રકો સંસ્થામાં જળવાય છે અને નિયમોનું પાલન થાય છે કે કેમ તેનું અવલોકન, પત્રકોની ચકાસણી અને ખરાઈ કે જેની પર અવલોકન બેઠકોમાં યોગ્ય સહિસિક્કા થાય છે કે કેમ,
- XVIII. બાળકોની સમિતિઓ સાથે સંબંધિત બાબતો,
- XIX. હવાલો સંભાળનાર અધિકારી ઉઠાવવા ઇચ્છે તેવી કોઈપણ અન્ય બાબત.
 - બી) હવાલો સંભાળનાર અધિકારી અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી જે તે કિસ્સા મુજબ, દરેક કિશોર અને બાળકની કેસ ફાઈલમાં ત્રૈમાસિક પ્રગતિનો અહેવાલ ફાઈલ કરશે અને તેની એક એક નકલ જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અને મંડળ અથવા સમિતિને મોકલશે.
- (૭) દરેક સંસ્થામાં સંચાલન સમિતિ ફરિયાદ અને નિવારણ વ્યવસ્થા સ્થાપશે અને દરેક સંસ્થામાં બાળકોની સુચના પેટી કિશોરો અને બાળકો સરળતાથી પહોંચી શકે તેવી જગ્યાએ, ઓફિસથી દુર અને બાળકોના વસવાટ સ્થાન અથવા સામુહિક શયનગૃહની નજીક લગાવાશે.

- (૮) એ) બાળકોની સુચનાપેટીની કે જેની ચાવી સંચાલન સમિતિના અધ્યક્ષની પાસે રહેશે તે દર અઠવાડિયે તેઓ દ્વારા અથવા જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમના તેમના પ્રતિનિધિ દ્વારા બાળ સમિતિના સભ્યોની હાજરીમાં દર અઠવાડિયે, ચકાસવામાં આવશે.
- બી) તત્કાલ ધ્યાન આપવા કોઈ સમસ્યા કે સુચન ઉભા થાય તો સંચાલન સમિતિનો અધ્યક્ષ, સંચાલન સમિતિની તાકીદની બેઠક બોલાવશે અને ચર્ચા હાથ ધરાયા બાદ જરૂરી પગલાં લેશે.
- સી) તાકીદની બેઠક બોલાવવા માટે પાંચ સભ્યોની હાજરી કાર્યસાધક સંખ્યા (કોરમ) ગણાશે, જેમાં જે તે કિસ્સા મુજબ, બાળ સમિતિઓના બે સભ્યો, સંચાલન સમિતિના અધ્યક્ષ, સમિતિ અથવા મંડળના સભ્ય અને હવાલો સંભાળતા સંસ્થાના અધિકારીનો સમાવેશ થશે. સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારી સામે ગંભીર ફરિયાદ કે આરોપના કિસ્સામાં, તે તાકીદની બેઠકનો હિસ્સો બનશે નહિ અને સંચાલન સમિતિનો અન્ય સભ્ય તેના સ્થાને સમાવાશે.
- ડી) સુચના પેટીમાંથી મળેલાં બધાં સુચનો અને તાકીદની બેઠકમાં લેવાયેલા નિર્ણયો અને લેવાં જરૂરી પગલાં ચર્ચા અને અવલોકન માટે સંચાલન સમિતિની માસિક બેઠકમાં રજૂ કરાશે.
- (૯) દરેક સંસ્થામાં સુચન માટેની એક બાળ સુચન પુસ્તિકા જળવાશે અને તેમાંનાં સુચનો પર, તાકીદની બેઠકમાં સંચાલન સમિતિએ લીધેલ પગલાંની યોગ્ય નોંધ કરાશે અને તેણે લીધેલા પગલાંની સંચાલન સમિતિએ દરેક માસિક બેઠક પછી બાળ સમિતિને જાણ કરવાની રહેશે.
- (૧૦) સંચાલન સમિતિ દર ત્રણ માસે બાળ સુચન પુસ્તિકાનું પુનરાવલોકન કરશે.

૫૭. બાળ સમિતિઓ :

- (૧) દરેક સંસ્થાના હવાલો સંભાળનાર અધિકારી જુદા જુદા ત્રણ વય જુથ, એટલે કે ૬-૧૦ વર્ષ, ૧૧-૧૫ વર્ષ અને અને ૧૬ થી ૧૮ વર્ષનાં કિશોરો અને બાળકોની સમિતિ રચવા માટે યોગ્ય પગલાં લેશે.
- (૨) તેવી બાળ સમિતિઓ, બાળકોને નીચેની પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ થવા માટે પ્રોત્સાહન આપશે.
- એ) સંસ્થાની સ્થિતિમાં સુધારણા,
- બી) અનુસરવામાં આવતાં ધોરણોની ફેરસમીક્ષા,
- સી) દૈનિક ક્રમ અને આહારનું માપન,
- ડી) શૈક્ષણિક, વ્યવસાયિક, અને મનોરંજનલક્ષી યોજનાઓ વિકસાવવી,
- ઇ) કટોકટીની સ્થિતિમાં પરસ્પરની મદદ કરવી,
- એફ) સમવયસ્કો અને કાળજી આપનારાઓ દ્વારા થતા શોષણ બાબત અહેવાલ આપવો,

- જી) ભીત ચિત્રો અને સમાચારદર્પણો તેઓના સર્જનાત્મક મંતવ્યોની અભિવ્યક્તિ અથવા ચિત્રકલા અથવા નાટ્ય પ્રવૃત્તિઓ
- એચ) સંસ્થાનો વહિવટ સંચાલન સમિતિ દ્વારા થશે.
- (૩) હવાલો સંભાળનાર અધિકારી એ વાતની ચોકસાઈ રાખશે કે બાળસમિતિઓની બેઠકો દર મહીને મળે અને તે તેની પ્રવૃત્તિઓ અને કાર્યવાહીઓની નોંધ રાખવા એક પત્રકની જાળવણી કરશે અને દર ત્રણ મહિને તેને સંચાલન સમિતિની ત્રિમાસિક બેઠકો સમક્ષ મુકશે.
- (૪) હવાલો સંભાળનાર અધિકારી એ વાતની ચોકસાઈ રાખશે કે, બાળ સમિતિઓ અનિવાર્ય સહાય અને સામગ્રી પુરી પાડશે કે જેમાં, સ્ટેશનરી, જગ્યા અને તેની અસરકારક કાર્યવાહી માટે માર્ગદર્શન આપશે.
- (૫) હવાલો સંભાળનાર અધિકારી શક્ય હશે ત્યાં સુધી બાળસમિતિઓની કાર્યવાહી બરોબર ચાલે તે માટે સ્થાનિક સ્વૈચ્છિક સંગઠનો અને બાળ હિસ્સેદારીના નિષ્ણાતોની જોગવાઈઓ કરશે.
- (૬) સ્થાનિક સ્વૈચ્છિક સંગઠનો અને બાળ હિસ્સેદારી નિષ્ણાતો બાળ સમિતિઓને નીચેની બાબતોમાં ટેકો પુરો પાડશે,
- એ) તેઓના નેતાઓની પસંદગી,
- બી) માસિક બેઠકોનું આયોજન,
- સી) બાળ સમિતિઓની કાર્યવાહી અને તેના અનુસરણને લગતા નિયમો ઘડવા,
- ડી) બાળકોને લગતા સુચનો અને અન્ય દસ્તાવેજોની જાળવણી,
- ઈ) કોઈપણ અન્ય નવીન પ્રવૃત્તિ
- (૭) સંચાલન સમિતિ, બાળસમિતિઓની સ્થાપના અને કાર્યવાહી વિશેનો હવાલો સંભાળતા અધિકારી પાસે અહેવાલ માંગશે અને આ માસિક અહેવાલોની સમીક્ષા કરીને જરૂર જણાય તો આવશ્યક પગલાં લેશે.

૫૮. પુરસ્કારો અને કમાણી :

સંસ્થાના સંચાલકો સમયાંતરે કિશોર અથવા બાળકને પુરસ્કારોના દર નક્કી કરે તે મુજબ, સાતત્યપુર્ણ કામગીરીને પ્રોત્સાહન આપવા, હવાલો સંભાળનાર અધિકારી પ્રોત્સાહન તરીકે ચુકવણી કરશે, અને મુક્ત થતા કિશોર અથવા બાળકના માતાપિતા અથવા વાલીને અથવા ખુદ કિશોર અથવા બાળકને ચુકવણી કરી રસીદ મેળવશે.

૫૯. કિશોરો અને બાળકો સાથે મુલાકાત અને માર્હિતીસંચાર

- (૧) કિશોરો અને બાળકોના માતાપિતા અને સગાંઓને, મહિનામાં એક વખત મળવાની છુટ આપવામાં આવશે અને ખાસ કિસ્સાઓમાં તેથી વધુ વખત મળવાની છુટ હવાલો સંભાળનાર અધિકારીની વિવેકબુદ્ધિ મુજબ નક્કી થયેલ કલાકોને આધીન રહેશે, આવી છુટ બાળકને હિંસાચાર, દુરુપયોગ અથવા શોષણને ભોગ બનાવનાર સગાંઓ અથવા વાલીને મળશે નહિ.

- (૨) સંસ્થાનાં બાળકોને મળતા પત્રો પર કોઈ નિયંત્રણ નથી અને દરેક વાજબી સમયે તેઓને ઇચ્છે તેટલા પત્રો લખવાની છુટ મળશે, અને જ્યાં માતાપિતા, વાલીઓ અને સગાંઓ જાણીતાં છે ત્યાં, સંસ્થા એ વાતની ચોકસાઈ કરશે કે દર મહીને ઓછામાં ઓછો એક પત્ર કિશોર અથવા બાળક તેઓને લખે અને તેના માટેનું ટપાલ ખર્ચ સંસ્થા ભોગવશે.
- (૩) પોતાની પાસે જે પુસ્તકો કારણો હોય, સંસ્થાનો હવાલો સંભાળનાર અધિકારી કિશોરો અથવા બાળકોને મળેલ પત્રો પોતાને હસ્તક લેશે સમિતિને પહોંચાડશે, અને તે પુર્વે તેમ કરવાનાં કારણો તે હેતુ માટે રાખવામાં પત્રકમાં નોંધશે.
- (૪) હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, ખાસ પરિસ્થિતિઓમાં, મંડળ અથવા સમિતિના આદેશ મુજબ, ખાસ સંબંધોમાં કિશોર અથવા બાળકને તેના માતાપિતા, વાલીઓ અથવા સગાં સાથે ટેલિફોન પર વાતચીત કરવાની પરવાનગી આપશે.

૬૦. કિશોર અથવા બાળકનું અવસાન :

કિશોર અથવા બાળકનું સંસ્થામાં અવસાન થાય અથવા તો આત્મહત્યા કરે તો નીચે જણાવેલી પ્રવિધિ અનુસરવામાં આવશે :-

- (૧) સંસ્થામાં જે કોઈ કિશોર કે બાળકનું અકુદરતી મરણ થાય તેવા કિસ્સામાં, સંસ્થા માટે એ બાબતની ચોકસાઈ કરવી અનિવાર્ય છે કે વહેલી તકે તેની કાનુની તપાસ કરાય અને તેનું પોસ્ટમોર્ટમ હાથ ધરવામાં આવે.
- (૨) કુદરતી અથવા બિમારીથી થયેલા, કિશોર અથવા બાળકના મરણના કિસ્સામાં હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, તબીબી અધિકારી પાસેથી મરણના કારણનો રીપોર્ટ મેળવશે અને તે મરણ બાબતની લેખિત માહિતી તાત્કાલીક સૌથી નજીકના પોલીસ મથકને, મંડળ અથવા સમિતિને, બાળ અધિકારોની સુરક્ષા માટેના રાષ્ટ્રીય અથવા રાજ્યના કમિશનને, જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ, અથવા રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા અન્ય કોઈપણ સંબંધનકર્તા સત્તાવાળા અને કિશોર અથવા બાળકના માતાપિતા અથવા વાલી અથવા સગાંઓને મોકલી આપશે.
- (૩) જ્યારે પણ આકસ્મિક અથવા હિંસક અથવા આત્મહત્યાને કારણે મરણ થાય અથવા અકસ્માત થાય ત્યારે તત્કાલ તેની માહિતી કેસ વર્કને અથવા પરીવિક્ષા અધિકારી કલ્યાણ અધિકારી અથવા હવાલો સંભાળનાર અધિકારી તાત્કાલીક સૌથી નજીકના પોલીસ મથકને મંડળને અથવા સમિતિને અને કિશોર અથવા બાળકના માતાપિતા અથવા વાલીઓ અથવા સગાંઓને જાણ કરવામાં આવશે.
- (૪) પ્રવેશ અપાયાના ચોવીસ કલાકમાં કિશોર અથવા બાળકનું મરણ થાય તો, સંસ્થાનો હવાલો સંભાળનાર અધિકારી, તે બાબતની સૌથી, નજીકનું કાર્યક્ષેત્ર ધરાવતા પોલીસ મથકના હવાલો ધરાવતા અધિકારીને સૌથી નજીકની સરકારી ઇસ્પિતાલને અને તેવા કિશોર અથવા બાળકના માતા-પિતા, વાલીઓ અથવા સગાંઓને જરા પણ મોડુ કર્યા વગર જાણ કરશે.

- (૫) હવાલો ધરાવતા અધિકારી તત્કાલ સૌથી નજીકના ન્યાયાધીશને જાણ કરશે કે જેઓ તપાસ કરવાની સત્તા ધરાવતા હોય, સમિતિ જે તે કિસ્સા મુજબ મંડળને પણ જાણ કરશે.
- (૬) સંસ્થા ખાતેના હવાલો ધરાવતા અધિકારી અને તબીબી અધિકારી બાળકના મરણની પરિસ્થિતિઓની નોંધ કરશે અને તેનો અહેવાલ સંબંધકર્તા ન્યાયાધીશને, ક્ષેત્ર ધરાવતા પોલીસ મથકનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીને, સમિતિને અને જિલ્લા તબીબી અધિકારીને અથવા સૌથી નજીકની સરકારી ઇસ્પિતાલને કે જ્યાં કિશોર અથવા બાળકના મૃતદેહને તપાસ સુક્ષ્મ તપાસ અને મરણનું કારણ નક્કી કરવા મોકલાયો હોય, અને તબીબી અધિકારી પણ મરણનું કારણ લેખિતમાં નોંધશે અને તેને સંબંધકર્તા ન્યાયાધીશ અથવા ક્ષેત્ર ધરાવતા પોલીસ મથકના હવાલો ધરાવતા અધિકારીને મોકલી આપશે.
- (૭) કિશોર અને બાળકના મરણ સંબંધની કારણ અને અન્ય બાબતો અંગે જાણ કરવા હવાલો ધરાવતા અધિકારી અને તબીબી અધિકારી / પોલીસ અથવા ન્યાયાધીશો શરૂ કરેલી તપાસ માટે ઉપલબ્ધ રહેશે.
- (૮) તપાસ પુરી થઈ જાય કે તરત જ મૃતદેહ માતાપિતાને, વાલીને અથવા સગાંઓને સોંપાશે અથવા તેના દાવેદારની ગેરહાજરીમાં અંતિમવિધિઓ, કિશોર અથવા બાળકના જાણવામાં આવેલા ધર્મ અનુસાર હવાલો ધરાવતા અધિકારી સમક્ષ કરવામાં આવશે.

૬૧. કિશોર અથવા બાળકનાં ગેરઉપયોગ અને શોષણ :

- (૧) દરેક સંસ્થા એ પ્રકારની વ્યવસ્થા ગોઠવશે કે જેથી કિશોર અથવા બાળકનો કોઈ ગેરઉપયોગ અને શોષણ થાય નહિ અને તેમાં અવગણના અને ગેરવર્તાવનો સમાવેશ થાય છે, તે સાથે કર્મચારીઓ એ બાબતથી વાકેફ હોવા જોઈએ કે, ગેરઉપયોગ અને શોષણ તેમજ અવગણના એટલે શું અને તેમણે તેના સંકેતો પહેલેથી જાણીને તેની શી પ્રતિક્રિયા આપવી તે જાણવું જોઈએ.
- (૨) કિશોરો અને બાળકોના શારીરિક, જાતીય અને લાગણીગત ગેરઉપયોગની ઘટનામાં, તેઓની કાળજી અને રક્ષણ માટે જવાબદાર વ્યક્તિઓના સંદર્ભમાં નીચેનાં પગલાં લેવામાં આવશે.
 - એ) ગેરઉપયોગ અને શોષણના પ્રમાણ અને ઘટનાઓની સંસ્થાના કોઈપણ કર્મચારીને જાણ થતાં તેણે, તે બાબતનો અહેવાલ સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીને આપવાનો રહેશે.
 - બી) જ્યારે શારીરિક, જાતીય અને લાગણીગત ગેરઉપયોગની જાણ, હવાલો સંભાળતા અધિકારીને થાય ત્યારે તેનો અહેવાલ મંડળ અથવા સમિતિ મળે ત્યારે, ખાસ તપાસ કરવાનો આદેશ આપશે.
 - સી) મંડળ અથવા સમિતિ સ્થાનિક પોલીસમથક અથવા કિશોર પોલીસ એકમને કેસ નોંધી, આવી ઘટનાઓ તરફ યોગ્ય ધ્યાન આપીને, જરૂરી તપાસ હાથ ધરવા આદેશ આપશે,

- ડી) બધી જ તપાસ પુરી થઈ જાય તે બાબતનાં જરૂરી પગલાં મંડળ અથવા સમિતિ લેશે અને ભોગ બનેલા કિશોર અથવા બાળકને કાનુની સહાય અને પરામર્શ આપે,
- ઈ) મંડળ અથવા સમિતિ તેવા કિશોર અથવા બાળકને અન્ય સંસ્થામાં અથવા સલામત સ્થળે અથવા યોગ્ય વ્યક્તિ પાસે મોકલી આપશે,
- એફ) સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારી સંચાલન સમિતિના અધ્યક્ષને ઘટનાનો અહેવાલ આપશે કે જેની ઉપર સંચાલન સમિતિ તેની ત્યાર પછીની બેઠકમાં પછીની કાર્યવાહી કરશે,
- જી) કિશોર અથવા બાળકના સંદર્ભમાં સંસ્થામાં કોઈ ગુનો બને તેવી ઘટના વખતે, મંડળ અથવા સમિતિ તેને લક્ષમાં લઈને એવી જરૂરી વ્યવસ્થા ગોઠવશે કે, તે બાબતને સ્થાનિક પોલીસ મથક અથવા ખાસ કિશોર પોલીસ એકમ લક્ષમાં લઈને જરૂરી તપાસ કરે,
- એચ) મંડળ અથવા સમિતિ સંસ્થામાં રચાયેલી બાળ સમિતિની સાથે વાતચીત કરીને દુરુપયોગ અને શોષણની જાણ કરશે અને સંબંધિત સ્વૈચ્છિક સંગઠનો બાળ અધિકારના નિષ્ણાતો, માનસિક સ્વાસ્થ્ય નિષ્ણાતો અથવા આપાતકાલીન (મુશ્કેલ) સમયમાં દરમ્યાનગીરી કરતા કેન્દ્રોની, સંસ્થામાં થયેલ દુરુપયોગ અને શોષણની બાબતો હાથ ધરવા સહાયતા માગશે.

૬૨. જોખમી રોગો અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓથી પીડાતાં બાળકો :

- (૧) જ્યારે આ કાયદાની જોગવાઈઓ નીચે કોઈ યોગ્ય વ્યક્તિ કે યોગ્ય સંસ્થાને સોંપાયેલા કિશોર અથવા બાળક લાંબી સારવાર માંગી લે તેવા રોગથી અથવા શારીરિક અથવા માનસિક સમસ્યાથી પીડાતા હોય ત્યારે, અથવા નશીલી દવાઓ કે મનોઉત્તેજના આપતા પદાર્થોના અંધારૂં હોય ત્યારે તેવા કિશોર અથવા બાળકને સક્ષમ સત્તાવાળાના આદેશથી, તબીબી અધિકારીના પ્રમાણપત્રથી જરૂરી સારવાર માટે યોગ્ય સ્થાને મોકલી આપશે અને સંસ્થામાંના બાકી સમય જેટલો સમયગાળો તેણે ત્યાં વિતાવ્યો છે તેમ ગણાશે.
- (૨) જ્યારે કિશોર અથવા બાળક તેના રોગ અથવા તેની શારીરિક કે માનસિક સમસ્યામાંથી મુક્ત થઈ જાય ત્યારે, જો તે કિશોર અથવા બાળક સંસ્થામાં રહેવાપાત્ર હોય તો, સક્ષમ સત્તાવાળા એવો આદેશ આપી શકે કે તેને યોગ્ય વ્યક્તિ કે સંસ્થા કે જ્યાંથી તેને સારવાર માટે મોકલ્યા હતાં ત્યાં પર કરાશે અથવા તેને તે રીતે રાખવાની મુદત પુરી થઈ ગઈ હોય તો, સક્ષમ સત્તાવાળા તેને મુક્ત કરવાનો આદેશ આપશે.
- (૩) ચેપી રોગથી પીડાતા બાળકને તેના માતાપિતા કે વાલી સાથે પુનઃસ્થાપિત કરવાનો આદેશ કિશોર અથવા બાળકના ઉત્તમ હિતના સિદ્ધાંત પર આધારિત રહેશે અને તેમાં તેના અલગ પડી જવાના અને તેની સાથે ભેદભાવ થવાના અને સારવાર અંધ થવાના જોખમ પર આધારિત રહેશે.
- ૪) આ કાયદાની કલમ-૫૮ નીચે, સક્ષમ સત્તાવાળાના કાર્યક્ષેત્ર નીચેના વિસ્તારમાં અથવા નજીકના જિલ્લામાં અથવા રાજ્યમાં મનોરોગોથી કે શારીરિક અવ્યવસ્થા અથવા ચેપથી

પિડાતા કિશોર અથવા બાળકનું પુનઃસ્થાપન કરવા માટે યોગ્ય સંસ્થા ન હોય ત્યારે, તેઓની ખાસ જરૂરિયાતો પુરી કરવા માટે રાજ્ય સરકાર તેને યોગ્ય લાગે તેવા સ્થાને જરૂરી સંસ્થા સ્થાપવા યોગ્ય તજવીજ કરશે.

૬૩. કિશોર અથવા બાળકને મળતી રજા :

- (૧) પરિવારમાં લગ્ન જેવા ખાસ પ્રસંગે અથવા તો અવસાન, અકસ્માત કે ગંભીર બિમારી જેવી ખાસ કટોકટીઓમાં, કિશોર અથવા બાળકને રજા આપીને ગેરહાજર રહેવાની છુટ આપશે.
- (૨) હવાલો સંભાળતા અધિકારી સાધારણ રીતે, મુસાફરીનો સમય બાદ કરતાં સાત દિવસથી વધે નહિ તેટલી રજાની ભલામણ કરશે, પરંતુ તેવી રજા મંજૂર કરવાનું મંડળ અથવા સમિતિને હસ્તક રહેશે.
- (૩) કિશોર અથવા બાળકના માતાપિતા અથવા વાલી તેઓની વતિથી ગેરહાજર રહેવાનું કારણ અને તેની મુદત સ્પષ્ટ રીતે જણાવીને કિશોર અથવા બાળકને રજા આપવા અરજી રજૂ કરી શકશે.
- (૪) રજા માટેની અરજી વિચારણામાં લેતી વખતે મંડળ અથવા સમિતિ, કિશોર અથવા બાળક અથવા તેઓનાં માતા-પિતા અને વાલીઓને સાંભળશે અને જો મંડળ અને સમિતિને વિચારણા પછી એમ લાગે કે તેવી રજા આપવાનું કિશોર અથવા બાળકના ઉત્તમ હિતમાં છે, તો તે બાબતનો યોગ્ય આદેશ મંડળ અથવા સમિતિ દ્વારા આપવામાં આવશે. આ હેતુ માટે કિશોર અથવા બાળક, અથવા લાગતાવળગતા માતાપિતા પાસેથી મળેલી માહિતી અપુરતી જણાય તો મંડળ અથવા સમિતિ પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા તે કેસમાં બાળકલ્યાણ અધિકારી પાસેથી અહેવાલ માગી શકે છે.
- (૫) જે તે કિસ્સા મુજબ રજા મંજૂર કરતો આદેશ જારી કરતી વખતે, અથવા નિરીક્ષણ નીચે રજા આપતા વખતે, સક્ષમ સત્તાવાળા રજાનો સમયગાળો અને રજાના આદેશ સાથે જોડાયેલી શરતોનો ઉલ્લેખ કરશે, અને રજાના સમયગાળા દરમિયાન તેમાંની કોઈ શરતનું પાલન થતું ન હોવાનું જણાય તો, કિશોર અથવા બાળકને સંસ્થામાં પરત બોલાવી શકશે.
- (૬) કિશોર અથવા બાળકને સંસ્થામાંથી અને અથવા સંસ્થા તરફ સશસ્ત્ર ટુકડીની ગોઠવણ માતાપિતા અથવા વાલી કરશે અને જ્યાં આ શક્ય ન હોય ત્યાં હવાલો સંભાળતા અધિકારી કિશોર અથવા બાળકને પરિવાર તરફ અને ત્યાંથી પરત સશસ્ત્ર ટુકડીની ગોઠવણ કરશે. જે કિસ્સામાં માતાપિતા અથવા વાલી સશસ્ત્ર ટુકડીની ગોઠવણ કરવા તૈયાર હોય, પણ તેઓની પાસે પુરતાં નાણાકીય સાધનો ન હોય ત્યાં, હવાલો સંભાળતા અધિકારી નિયમો નીચે છુટ હોય તે મુજબ, મુસાફરી ખર્ચની વ્યવસ્થા કરશે.
- (૭) રજાના સમયગાળા દરમિયાન જો કિશોર અથવા બાળક પરિવારમાંથી નાસી જાય તો, તેની માહિતી તરત જ સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીને પહોંચાડવા તેમજ તેને શોધી કાઢવા બંધાયેલ છે અને જો તે કિશોર કે બાળક મળી આવે તો, તેને તરત જ સંસ્થામાં પરત મોકલવામાં આવશે.

- (૮) જો કિશોર અથવા બાળક ચોવીસ કલાકમાં મળી ન આવે તો, હવાલો સંભાળતા અધિકારી તે બાબતની સૌથી નજીકના પોલીસ મથકને અને ખોવાયેલ વ્યક્તિઓના વ્યુરોને તેની જાણ કરશે, પરંતુ કિશોર અથવા બાળકની સામે કોઈ વિપરિત શિસ્તલક્ષી પગલાં લેવામાં આવશે નહિ અને કાયદાની નીચે જોગવાઈ કરેલ પ્રવિધિ અનુસરવામાં આવશે.
- (૯) રજના સમયગાળા દરમિયાન, જો માતાપિતા કે વાલી અથવા બાળકની યોગ્ય કાળજી ન રાખે અથવા તો નક્કી થયેલ સમયમાં તેને સંસ્થામાં પરત ન લાવે તો, ભવિષ્યમાં રજ આપવાનું નકારવામાં આવશે.
- (૧૦) જો કિશોર અથવા બાળક રજની મંજૂર થયેલી મુદતે સંસ્થામાં પરત ન આવે તો મંડળ અથવા સમિતિ તેની પોલીસને જાણ કરશે કે જેથી તે તેનો હવાલો સંભાળીને, તેને સંસ્થામાં પરત લાવવામાં આવશે.
- (૧૧) તેવી રજઓનો સમયગાળો, સંસ્થામાં વસવાટના ભાગરૂપ ગણાશે અને નક્કી થયેલા સમયગાળામાં પાછા આવવામાં નિષ્ફળ જનાર કિશોર કે બાળકનો વધારાનો સમયગાળો, તેના સંસ્થામાંના વસવાટની મુદતને ગણતી વખતે બાદ કરવામાં આવશે.

૬૪. ચકાસણીલક્ષી નિરીક્ષણ :

- (૧) આ નિયમોના નિયમ ૯૨ નીચે રાજ્ય સરકારમાં રાજ્ય, જિલ્લા અથવા નગર કક્ષાની પસંદગી સમિતિની ભલામણના આધારે રચાયેલી ચકાસણીલક્ષી નિરીક્ષણ સમિતિનો સમાવેશ થશે.
- (૨) ચકાસણીલક્ષી નિરીક્ષણ સમિતિઓ સંસ્થાઓની મુલાકાત લઈ, સલામતી પ્રક્રિયાઓની સુયોગ્યતાઓ, કલ્યાણ અને સાતત્યનું અવલોકન કરશે. સંસ્થાઓ દ્વારા અનુસરાતાં કાળજી અને રક્ષણનાં ધોરણોની સમીક્ષા કરશે, બાળ અધિકારોના હનનની તપાસ કરશે. આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૫૬ અને ૫૭ નીચે બનાવાયેલી સંચાલન સમિતિ અને બાળ સમિતિઓ ચકાસણી કરીને યોગ્ય સુચનો આપશે.
- (૩) સંસ્થાની સુધારણા અને વિકાસ માટે તપાસ સમિતિ સુચનો પણ કરશે.
- (૪) સમિતિ ઓછામાં ઓછા પાંચ સભ્યોની બનેલી રહેશે જેમાં રાજ્ય સરકાર, મંડળ અથવા સમિતિ, બાળ અધિકારોની સુરક્ષા માટેનું રાજ્ય કમિશન (આયોગ) અથવા રાજ્ય માનવ અધિકાર કમિશન (આયોગ), તબીબી અને અન્ય નિષ્ણાતો, સ્વૈચ્છિક સંગઠનો, અને ખ્યાતનામ સામાજિક કાર્યકરોનું પ્રતિનિધિત્વ રહેશે.
- (૫) ચકાસણીલક્ષી તપાસ ઓછામાં ઓછી દર ત્રણ મહિને એક વાર કરવામાં આવશે.
- (૬) ચકાસણીલક્ષી તપાસ ત્રણ કરતાં ઓછા સભ્યો દ્વારા કરી શકાશે નહિ.
- (૭) અગાઉથી માહિતી આપીને અથવા ઓચિંતી મુલાકાત લઈ ટુકડી તપાસ કરશે.
- (૮) સંસ્થાની મુલાકાત દરમિયાન સમિતિ બાળકો સાથે આંતરક્રિયા કરીને તેઓના કલ્યાણ અને અનિયંત્રિત પ્રતિક્રિયાની ચોકસાઈ કરશે.
- (૯) તારણો અને બાળકોના સુચનોના આધારે, પછીનાં પગલાં બધા જ સંબંધકર્તા સત્તાવાળાઓ દ્વારા લેવામાં આવશે.

(૧૦) લેવાયેલા પગલાંનો અહેવાલ, ચકાસણીલક્ષી નિરીક્ષણ સમિતિએ કાઢેલાં તારણો અને સુચનો જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અને રાજ્ય સરકારને મોકલી આપવામાં આવશે.

૬૫. સામાજિક અન્વેષણ (ઓડીટ) :

(૧) મંડળ અથવા સમિતિની સ્થાપના સંબંધી બાબતોનું અથવા જરૂરી હોય ત્યાં વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમનું અવલોકન કરશે, તે મંડળ અથવા સમિતિ, વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમ, સંસ્થાઓ અને તેના કર્મચારીઓની કામગીરી, દત્તકવિધાન એજન્સીઓ, કિશોર ન્યાયનો બાળ મૈત્રીભર્યો વહીવટ, રાજ્યમાં આ કાયદાના અમલીકરણની કાર્યવાહીનું અવલોકન કરશે.

(૨) માનસિક સ્વાસ્થ્ય, બાળ કાળજી અને રક્ષણના ક્ષેત્રોમાં કામ કરતી સંસ્થાઓના ટેકા અને સંલગ્નતાથી સામાજિક ઓડીટ હાથ ધરવામાં આવશે અને સ્વાયત્ત સંસ્થાઓ જેવી કે જાહેર સહકાર અને બાળ વિકાસ રાષ્ટ્રીય સંસ્થા, બાળ કલ્યાણ રાષ્ટ્રીય કાઉન્સિલ, ચાઈલ્ડલાઈન ઇન્ડિયા ફાઉન્ડેશન, કેન્દ્રીય અને રાજ્ય સ્તરનાં સામાજિક કલ્યાણ મંડળો, સામાજિક કાર્ય કરતી સંસ્થાઓ અને કાયદાની સંસ્થાઓ તેમાં સહકાર આપશે.

૬૬. પુનઃસ્થાપન અને પછીનું અવલોકન :

(૧) કિશોર અથવા બાળકની અને તેના માતાપિતા અથવા વાલીની ન્યાયસંગત સુનાવણી, તેમજ પરીવેક્ષા અધિકારીઓ અથવા બાલ કલ્યાણ અધિકારીઓ અથવા બિનસરકારી સંગઠનોએ, મંડળ અથવા સમિતિના માર્ગદર્શન નીચે કરેલા ગૃહ અભ્યાસ અને અન્ય પ્રસ્તુત દસ્તાવેજો અથવા તે બાબત પર નિર્ણય કરવા માટે મંડળ અથવા સમિતિ લવાયેલ અહેવાલના આધારે મંડળ અથવા સમિતિ પુનઃસ્થાપનનો આદેશ જારી કરશે.

(૨) મંડળ અથવા સમિતિ પુનઃસ્થાપનના આદેશની સાથે સશસ્ત્ર ટુકડીનો આદેશ પત્રક ૨૨ માં જિલ્લા બાળ શિક્ષણ અધિકારી અથવા રાજ્ય સરકારને મોકલી આપશે કે જે કિશોર અથવા બાળકના પુનઃસ્થાપન માટેનાં નાણાં પુરાં પાડશે.

(૩) જે તે કિસ્સા મુજબ કેસ વર્કરો અથવા પરામર્શકો અથવા બાળકલ્યાણ અધિકારીઓ પરીવેક્ષા અધિકારી દ્વારા તૈયાર કરાયેલ વ્યક્તિગત કાળજી અંતર્ગત દરેક પુનઃસ્થાપનનું આયોજન કરવામાં આવશે અને તેનો આધાર આ નિયમો પૈકીના નિયમ-૫૬ નીચે રચાયેલી સંચાલન સમિતિની ભલામણો અને અવલોકન પર આધારિત રહેશે.

(૪) પુનઃસ્થાપન માટે કિશોર બાળકની સાથે જવામાં મંડળ અથવા સમિતિ પોલીસ ઉપરાંત બિનસરકારી સંગઠનોનો સહકાર મેળવશે.

(૫) છોકરીઓના કિસ્સામાં, કિશોરી અથવા બાલિકા સાથે અનિવાર્યપણે મહિલા એસ્કોર્ટો જશે

(૬) કિશોરી અથવા બાળકને પુનઃસ્થાપન માટે લઈ જવાનો મુસાફરી અને અન્ય આકસ્મિક ખર્ચ જિલ્લા બાળસુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા ભોગવવામાં આવશે.

(૭) જ્યારે કિશોર અથવા બાળક પરિવારમાં ફેર સ્થાપિત થવા અનિચ્છા બતાવે ત્યારે, મંડળ અથવા સમિતિ તે બાબતની રેકોર્ડમાં લેખિત નોંધ કરશે અને તેવા કિશોર અથવા બાળક પર પરિવારમાં પાછા જવા દબાણ કે સમજાવટ કરાશે નહીં. ખાસ કરીને જો બાળકલ્યાણ

અધિકારી અથવા પરીવિક્ષા અધિકારીનો અહેવાલ એવું સ્થાપિત કરતો હોય કે પરિવારમાં પુનઃસ્થાપન કિશોર અથવા બાળકના ઉત્તમ હિતમાં નથી અથવા જો કિશોર બાળકના માતાપિતા અથવા વાલી તેને પરત સ્વીકારવા અનિચ્છા દર્શાવી હોય.

- (૮) વ્યક્તિગત કાળજી યોજનાઓ નીચે જે પછીની તપાસની યોજના, પરીવિક્ષા અધિકારી જે બાળકલ્યાણ અધિકારીઓ અથવા બિન-સરકારી સંગઠનોએ મંડળ અથવા સમિતિની ફાળવણીથી બનાવી હોય તેઓ તેમને બાળકના પુનઃસ્થાપનમાં સહાયરૂપ બનશે.
- (૯) સંબંધકર્તા બાળકલ્યાણ અધિકારી અથવા પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા બિન-સરકારી સંગઠન જે સંસ્થામાંથી બહાર નીકળી બાળક પુનઃસ્થાપિત થયું હોય તેનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીને બે વરસ સુધી દર ત્રણ માસે પછીની કાળજી (ફોલો-અપ)નો અહેવાલ મંડળ અથવા સમિતિ દ્વારા મોકલી આપશે.
- (૧૦) પછીની કાળજીનો અહેવાલ પુનઃસ્થાપન બાદની કિશોર અથવા બાળકની સ્થિતિ અને તેની જે જરૂરિયાતો, કિશોર અથવા બાળકની હાનિપાત્રતા (ક્ષણભંગુરતા) ઘટાડવા રાજ્ય સરકારે પુરી કરવાની જરૂરી છે તેના વિશે જણાવશે.
- (૧૧) હવાલો સંભાળતા અધિકારી તેવો પછીની કાળજીનો અહેવાલ કિશોર અથવા બાળકની કેસ-ફાઈલમાં ફાઈલ કરશે અને તેને આ નિયમો પૈકીના નિયમ-૫૬ નીચે રચાયેલી સંચાલન સમિતિની પછીની બેઠક સમક્ષ રજૂ કરશે.
- (૧૨) હવાલો સંભાળતા અધિકારી પછીની કાળજીના અહેવાલોની નકલ જિલ્લા બાળસુરક્ષા એકમને પણ મોકલી આપશે.
- (૧૩) સરકારી અથવા બિન-સરકારી સંગઠનોના પદાધિકારીઓની અપ્રાપ્યતાને કારણે પછીની કાળજીનો અહેવાલ શક્ય ન હોય ત્યાં, સંબંધકર્તા બાળસુરક્ષા એકમ, જે તે મંડળ અથવા સમિતિને જરૂરી સહાય અને ટેકો પુરાં પાડશે.

૬૭. મુલાકાતીઓની નોંધપોથી :

- (૧) દરેક સંસ્થામાં મુલાકાતીઓની એક નોંધપોથી જાળવવામાં આવશે કે જેમાં ગૃહમાં આવનાર દરેક મુલાકાતી, તેને યોગ્ય લાગે તે નોંધો અને સુચનો તેમજ મુલાકાતની તારીખ નોંધશે.
- (૨) હવાલો સંભાળતા અધિકારી તેવી દરેક નોંધની નકલ, પોતે જો તેની પર નોંધ મુકવા માગે તો તે સાથે અથવા તેના વગર જિલ્લા બાળસુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારને મોકલી આપશે, અને તેની ઉપર નામાંકન થયેલા સત્તાવાળા જરૂરી આદેશો આપી શકશે.

૬૮. પત્રકોની જાળવણી :

- (૧) કાયદા દ્વારા જરૂરી અને તેની નીચે બનાવાયેલા આ નિયમો મુજબના પત્રકો અથવા ફાઈલો અથવા નોંધો - ચોપડા હવાલોનો સંભાળતા અધિકારી તેમની કચેરીમાં જાળવશે અને તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થશે.
 - (એ) પ્રવેશ અને મુક્તિ અપાયાનું પત્રક

- (બી) નિરીક્ષણ પત્રક
 - (સી) તબીબી ફાઈલ અને તબીબી અહેવાલો
 - (ડી) પોષક આહાર ફાઈલ
 - (ઈ) માલસામાન ફાઈલ
 - (એફ) વાહનની લોગ બુક
 - (જી) વર્ધી (ઓર્ડર) બુક
 - (એચ) બેઠકોની નોંધપોથી
 - (આઈ) રોકડ નોંધપોથી
 - (જે) અંદાજપત્રક ફાઈલ
 - (કે) તપાસ અહેવાલ ફાઈલ
 - (એલ) વ્યક્તિગત કેસ અને વ્યક્તિગત કાળજી યોજના ફાઈલ
 - (એમ) બાળકોની સુચનપોથી
 - (એન) મુલકાતીઓની નોંધપોથી
 - (ઓ) કર્મચારી ગતિવિધી નોંધપોથી
 - (પી) અંગત માલિકીની ચીજોની નોંધપોથી
 - (ક્યુ) સંચાલન સમિતિની મિનિટ્સની નોંધપોથી
 - (આર) બાળ સમિતિઓની મિનિટ્સનું પત્રક
 - (એસ) કર્મચારીઓ, કિશોર અને બાળકોનું હાજરીપત્રક :
- (૪) રાજ્ય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે નક્કી થતા નિયમો મુજબ નવા કર્મચારીઓની નિમણુંક કરાશે. (આ મુદ્દો નિયમ-૬૯ માં પણ છે પણ મુળ મુસદ્દામાં છપાયેલ હોઈ અત્રે લખેલ છે.)

૬૯. ગૃહના કર્મચારીઓ :

- (૧) સંસ્થાની સમાવેશ ક્ષમતા મુજબ દરેક વર્ગના કર્મચારીઓની સંખ્યા નક્કી કરવામાં આવશે. અને જે તે વર્ગમાં નિમણુંક જરૂરી શૈક્ષણિક યોગ્યતા, તાલીમ અને અનુભવના આધારે કરવામાં આવશે.
- (૨) સંસ્થાની સમાવેશ ક્ષમતામાં વધારો થવાની સાથે, પરામર્થક, કેસ વર્કર, પરીવિક્ષા અધિકારી, ગૃહપિતા અથવા માતા, શિક્ષક, વ્યવસાયિક પ્રશિક્ષકની સંખ્યામાં પ્રમાણસરનો વધારો કરવામાં આવશે.
- (૩) શિશુઓને રાખતા ગૃહોના કિસ્સામાં, જરૂરિયાત મુજબ આયાઓ અને અર્ધ-તબીબી (પેરામેડીકલ) કર્મચારીઓની જોગવાઈ કરશે.
- (૪) રાજ્ય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે નક્કી થતા નિયમો મુજબ નવા કર્મચારીઓની નિમણુંક કરાશે.

પ્રકરણ-૭

પ્રકીર્ણ

૭૦. યોગ્ય વ્યક્તિઓ અથવા સંસ્થા :

- (૧) કોઈપણ વ્યક્તિ કે જે અમુક જરૂરી સમય માટે કાળજી, સુરક્ષા અને સારવારની આવશ્યકતા ધરાવતા કિશોરો અને બાળકોને કામચલાઉ ધોરણે સ્વીકારવા તૈયાર હોય તેને, તેની ભુમિકા અને પ્રતિષ્ઠાની ચકાસણી બાદ સક્ષમ સત્તાવાળા યોગ્ય વ્યક્તિ તરીકે સ્વીકૃતિ આપશે.
- (૨) કોઈપણ સાનુકુળ સ્થળ અથવા સંસ્થા, કે જેના સંચાલક અમુક જરૂરી સમય માટે કાળજી, સુરક્ષા અને સારવારની આવશ્યકતા ધરાવતા કિશોરો અને બાળકોને કામચલાઉ ધોરણે સ્વીકારવા તૈયાર હોય તેને સક્ષમ સત્તાવાળાની ભલામણને આધારે રાજ્ય સરકાર યોગ્ય સંસ્થા તરીકે જાહેર કરશે.
- (૩) યોગ્ય સંસ્થા તરીકે માન્યતા મેળવનાર સંસ્થા નીચેની બાબતો ધ્યાનમાં રાખશે.
 - (એ) કાયદા અને તેની નીચે બનાવાયેલા નિયમો મુજબનાં ધોરણોનું પાલન કરશે.
 - (બી) કાયદા અને તેની નીચે બનાવાયેલા નિયમો મુજબનાં ધોરણો પ્રમાણેની સમાવેશ ક્ષમતા અને ઈચ્છુકતા બતાવશે.
 - (સી) કિશોરો અને બાળકોને સ્વીકારીને તેઓને કાળજી અને રક્ષણની પાયાની સેવાઓ પુરી પાડશે.
 - (ડી) કિશોર અથવા બાળકને કોઈપણ સ્વરૂપની કુરતા અથવા શોષણ અથવા ઉપેક્ષા (અવગણના) થી બચાવશે.
 - (ઈ) સક્ષમ સત્તાવાળાઓના આદેશનું પાલન કરશે.
- (૪) મંડળ અથવા સમિતિની કચેરીમાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા માન્ય સંસ્થાઓની યાદી મુકવામાં આવશે.
- (૫) સહયોગી શાખાઓ ધરાવતી માન્ય સંસ્થા સક્ષમ સત્તાવાળાઓની પરવાનગીથી અને આદેશથી કિશોર અને બાળકોની તેવી અન્ય શાખાઓમાં મોકલી શકશે.
- (૬) કોઈપણ વ્યક્તિને યોગ્ય વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાને યોગ્ય સંસ્થા જાહેર કરતાં પહેલાં, સક્ષમ સત્તાવાળા પુરતી તપાસ બાદ સંતોષ થશે ત્યારે જ માન્યતા આપશે.

૭૧. સંચાલન સંસ્થાઓ અને ઉત્તર સંભાળનાં સંગઠનોનું પ્રમાણીકરણ અથવા માન્યતા અને હસ્તાંતર :

- (૧) કાયદા નીચે પ્રમાણીકરણ ઇચ્છતી કોઈપણ સંસ્થા તેના નિયમો, પેટા-કાયદાઓ, આર્ટિકલ્સ ઓફ અસોશીએશન, સોસાયટીના સભ્યોની અથવા સંગઠન ચલાવનારાઓની યાદી, પદાધિકારીઓનાં નામ તેમજ દરજ્જા અને સંગઠનનો વિશેષીકૃત બાળકાળજી સેવાઓ પુરી પાડવાનો ભુતકાળનો અનુભવ (રેકોર્ડ) રાજ્ય

સરકારને મોકલી આપશે, કે જે સંગઠને વસવાટ અને ભોજન, સર્વસાધારણ આરોગ્ય, શૈક્ષણિક સુવિધાઓ, વ્યવસાયિક તાલીમ અને સારવાર સેવાઓની ચકાસણી કરીને, જે તે કિસ્સા મુજબ કાયદાની કલમો ૮, ૯, ૩૪, ૩૭, ૪૧ અને ૪૪ નીચે પ્રમાણીકરણ અને માન્યતા આપશે અને તે સાથે એવી શરત મુકશે કે સંગઠન, કાયદા અને તેની નીચે સમયાંતરે બનાવાયેલા નિયમો મુજબનાં ધોરણો અનુસરશે અને સેવાઓ આપીને તેને હસ્તક મુકાયેલા કિશોરો અને બાળકોના સર્વાંગી વિકાસની ચોકસાઈ રાખશે.

- (૨) કાયદા નીચે માન્યતા ઈચ્છતી કોઈપણ સંસ્થા, સત્તાવાળા સમક્ષ અરજી કરશે જે યોગ્ય તપાસ બાદ તેવી માન્યતા માટે રાજ્ય સરકારને ભલામણ કરશે.
- (૩) રાજ્ય સરકાર, કાયદા નીચે રાજ્ય દ્વારા ચલાવાતી કોઈપણ સંસ્થાનું સંચાલન, કોઈપણ ખ્યાતનામ સંગઠનને હસ્તાંતરિત કરશે, કે જે તેવી સંસ્થાને ચલાવવાની ક્ષમતા ધરાવતી હોય અને તેવા ઉપરોક્ત સ્વૈચ્છિક સંગઠનને યોગ્ય સંસ્થા જાહેર કરી સમજૂતીના ખતપત્ર નીચે નિશ્ચિત સમયગાળા માટે તેને તેની જરૂરી જવાબદારીઓ સોંપશે.
- (૪) કાયદા નીચે માન્ય કરાયેલ અને પ્રમાણિત થયેલ કોઈપણ સંસ્થાની સ્થિતિઓ, નિયમો, સંચાલનથી રાજ્ય સરકારને સંતોષ ન હોય તો કોઈપણ સમયે, સંગઠનના સંચાલકને નોટિસ આપીને જે તે કિસ્સા મુજબ જાહેર કરશે તે તારીખથી તેનું પ્રમાણપત્ર, અથવા માન્યતા રદ થશે. અને સંગઠન કાયદાની કલમો ૮, ૯, ૩૪, ૩૭, ૪૧ અથવા ૪૪ નીચે સંગઠન ગણાશે નહીં.

સાથે જોગવાઈ એવી છે કે સંબંધકર્તા સંગઠનને ત્રીસ દિવસની મુદતમાં, તેનું પ્રમાણીકરણ અને માન્યતા પાછી ખેંચાવા સામે રજૂઆત કરવાની તક આપવામાં આવી હોય તે જરૂરી છે.

- (૫) કાયદાની કલમ-૬૨ નીચે સંપૂર્ણ તપાસ કરવા રચાયેલા ખાસ સલાહકાર મંડળની તપાસના આધારે સંગઠનનું પ્રમાણીકરણ પાછું ખેંચવાનો અથવા પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવશે.
- (૬) સલાહકાર મંડળના અહેવાલના આધાર પર સંસ્થાના હવાલો સંભાળનારા અધિકારીને કારણદર્શક ખુલાસો રજૂ કરવા જણાવવામાં આવશે.
- (૭) જ્યારે કોઈ સંગઠન, કાયદાની કલમો ૮, ૯, ૩૪, ૪૧ અથવા ૪૪ નીચે પ્રમાણીકૃત અથવા સ્વીકૃત સંગઠન મટી જાય ત્યારે તેમાં રખાયેલા કિશોરો અને બાળકોને અન્ય ખ્યાતનામ સંસ્થામાં ખસેડવામાં આવશે કે જે કાયદાની કલમો ૮, ૯, ૩૪, ૪૧ અથવા ૪૪ નીચે પ્રમાણિત અથવા તેની નીચે બનેલા નિયમો પ્રમાણે સ્વીકૃત હોય અને જે તે કિસ્સા મુજબ તેને મંડળ અથવા સમિતિ માહિતી આપીને મુક્તિ અથવા બદલી આપશે.

૭૨ આ કાયદા નીચે નોંધણી :

- (૧) કાળજી અને સંભાળની જરૂરિયાત ધરાવતાં બાળકો સાથે સંસ્થાકીય અથવા બિન-સંસ્થાકીય સંભાળ માટે ચાલતી સંસ્થાઓ અથવા સંગઠનો, સરકાર અથવા સ્વૈચ્છિક સંગઠન તરીકે

ચાલતાં હોય ત્યારે તેઓ પોતાની જાતને આ કાયદાની કલમ-૩૪ ની પેટા-કલમ-(૩) નીચે નોંધાવશે.

- (૨) આવી બધી જ સંસ્થાઓ એક અરજી કરશે કે જેની સાથે, તેના નિયમો, પેટા-કાયદાઓ, મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસીએશન, સંચાલક મંડળની યાદી, હોદ્દેદારો, છેલ્લા ત્રણ વર્ષનાં પાકાં સરવૈયાં, સંસ્થા અથવા સંગઠને કરેલી સામાજિક અને જાહેર સેવા વિશેનાં નિવેદનો કે જે રાજ્ય સરકારને અપાયાં હોય કે જે બાળકોની કાળજી અને સંભાળ, સ્વાસ્થ્ય અને શિક્ષણ, આવાસ અને ભોજન વ્યવસ્થાઓ જે હોય તો, વ્યવસાયલક્ષી સગવડો, પુનઃવસવાટના ફલકની જોગવાઈઓની ખરાઈ કરીને, કાયદાની કલમ-૩૪ અને પેટા કલમ-(૩) નીચે આવા સંગઠનને નોંધણીનું પ્રમાણપત્ર જારી કરશે.

૭૩. પ્રમાણિત અથવા નોંધાયેલ સંગઠનને અનુદાન :

- (૧) કાયદાની કલમો ૮, ૯, ૩૪, કલમો ૩૪, ૩૭ અથવા ૪૪ની પેટા કલમ-નીચે પ્રમાણિત અને માન્યતા પામેલ સંગઠન આવું પ્રમાણિકરણ અને માન્યતા અથવા નોંધણી ચાલુ હોય તે દરમિયાન, રાજ્ય સરકાર પાસેથી કાયદાની જોગવાઈઓ નીચે તેણે સ્વીકારેલ કિશોરો અને બાળકોની સારસંભાળ માટે તેમજ તેઓના શિક્ષણ, સારવાર, વ્યવસાયિક તાલીમ, વિકાસ અને પુનઃવસવાટ માટે અનુદાન માગી શકાશે.
- (૨) સામાજિક સુરક્ષા વિભાગની અનુદાન આચારસંહિતા નીચે પ્રવર્તમાન દરે અનુદાન મળી શકશે.
- (૩) જે કિસ્સામાં કાયદાની કલમ-૮, ૯, ૩૪ કલમો ૩૪, ૩૭ અને ૪૪ ની પેટા કલમ-(૩) નીચે સરકાર દ્વારા સંચાલિત ગૃહો સ્વૈચ્છિક સંગઠનોને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવે ત્યાં, તેવાં સ્વૈચ્છિક સંગઠનો અનુદાન આચારસંહિતા મુજબ અનુદાનને પાત્ર ગણાશે.

૭૪. બહારની વ્યક્તિઓનો પ્રવેશ :

- (૧) સંસ્થાનો હવાલો સંભળતા અધિકારી અથવા મંડળ અથવા સમિતિના આદેશ વગર કોઈપણ અજાણી વ્યક્તિને સંસ્થાના વિસ્તારમાં પ્રવેશ આપવામાં આવશે નહીં.
- (૨) ખાસ કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં માતાપિતા અથવા વાલી અન્ય રાજ્ય અથવા જિલ્લામાંથી લાંબું અંતર કાપીને (પસાર કરીને) આવતા હોય ત્યાં હવાલો સંભાળતા અધિકારી માતાપિતા અથવા વાલીને સંસ્થાના વિસ્તારમાં પ્રવેશ આપીને તેઓનાં બાળકોને માળવા દેશે, સાથે જોગવાઈ એવી છે કે તેઓ યોગ્ય ઓળખપત્ર ધરાવતા હોય અને તેઓએ કિશોર અથવા બાળકના દુરુપયોગ અને શોષણ કર્યાના અહેવાલમાં સમાવિષ્ટ ન હોય.

૭૫. ઓળખ તસ્વીરો :

- (૧) કાયદા નીચે સ્થપાયેલ ગૃહમાં દાખલ કરાતા દરેક કિશોર અને બાળકની તસ્વીર પાડવામાં આવશે.
- (૨) કિશોર અથવા બાળકને એક તસ્વીર તેની કેસ ફાઈલમાં રાખવામાં આવશે, એક નકલ ઇન્ડેસ્ક્ર કાર્ડમાં લાગાડશે, ક્રમિક નંબરો આપેલ આલ્બમમાં એક નકલ લગાડાશે, નેગેટીવ

બીજા આલ્બમમાં લગાવાશે, અને જે કિસ્સા મુજબ એક નકલ મંડળ અથવા સમિતિને અને અથવા જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમને મોકલવામાં આવશે.

- (૩) સંસ્થામાંથી ગુમ થયેલા બાળકના કિસ્સામાં, અથવા ગુમ થયેલ બાળકને સંસ્થામાં લવાયાના કિસ્સામાં, તે બાળકની તસ્વીર, પ્રસ્તુત વિગતો સાથે, ગુમશુદ્ધા (ખોવાયેલા) વ્યક્તિઓના બ્યુરોમાં અને સ્થાનિક પોલીસ મથકે મોકલી આપવામાં આવશે.

૭૬. સાદાં વસ્ત્રોમાં પોલીસ અધિકારીઓ :

આ કાયદાની જોગવાઈ નીચે અને તેની બનાવાયેલ નિયમો અન્યવે, કિશોર અથવા બાળકો સાથે કામ કરતી વખતે, ધરપકડના સમય સિવાય, પોલીસ અધિકારી તેનો ગણવેશ નહિ, પરંતુ સાદાં વસ્ત્રો પહેરશે.

૭૭. હથકડીઓ અને જંજીરોનાં ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ :

આ કાયદાની જોગવાઈઓ નીચે કાયદાના સંઘર્ષમાં સામે ટક્કરમાં હોય તેવા કોઈપણ કિશોર અથવા બાળકને હાથકડીઓ અને જંજીરો (બેડીઓ) પહેરાવવામાં આવશે નહીં.

૭૮. કાયદાની નીચે સત્તા ન ધરાવતા ન્યાયાધીશ અપનાવવાની પ્રવિધિ :

- (૧) મંડળ અથવા સમિતિ સિવાય જ્યારે કિશોર અથવા બાળકને અન્ય ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજુ કરવામાં આવે અને જ્યારે ન્યાયાધીશ એવો અભિપ્રય ધરાવતા હોય કે, તે વ્યક્તિ બાળક અથવા કિશોર છે. ત્યારે તેઓ પોતાનાં કારણોની નોંધ કરીને, કિશોર અથવા બાળકને સુયોગ્ય, સક્ષમ સત્તાવાળા પાસે મોકલી આપશે. (એટલે કે કિશોરન્યાયમંડળ અથવા બાળકલ્યાણ સમિતિ)
- (૨) આ કાયદા નીચે સત્તા ન ધરાવતા ન્યાયાધીશ સમક્ષ કિશોરને રજુ કરવામાં આવે ત્યારે તેવા ન્યાયાધીશ કેસને મંડળ સમક્ષ તપાસ અને નિકાલ માટે મોકલી આપશે.
- (૩) એવા કિસ્સામાં કે જેમાં, કે જ્યારે કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાત ધરાવતનું બાળક, કાયદા નીચે સત્તા ન ધરાવતા ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજુ કરાયું હોય ત્યારે, તેવા ન્યાયાધીશ, કાળજી અને રક્ષણ, ફેર સ્થાપન અને પનર્વસવાટનો મામલો સંબંધકર્તા સમિતિને મોકલી આપશે.

૭૯. બદલી :

- (૧) તપાસ દરમિયાન એવું જાણવામાં આવે કે મળી આવેલ કિશોર અથવા બાળક મંડળ અથવા સમિતિના કાર્યક્ષેત્રની બહારની જગ્યાએથી આવેલું છે તો, મંડળ અથવા સમિતિ બદલીના આદેશની નકલ સાથે તે કિશોર અથવા બાળકને રાજ્ય અથવા જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમને મોકલી આપશે.

સાથે જોગવાઈ મેળવી છે કે,

એ) તેવી બદલી બાળક અથવા કિશોરના ઉત્તમ હિતમાં હોય;

- બી) કોઈપણ બાળકની માત્ર એ કારણસર બદલી કરાશે નહિ અથવા તેનો પ્રસ્તાવ મુકવામાં આવશે નહિ કે તેણે સમસ્યાઓ ઉભી કરી હોય, અથવા હાલની સંસ્થામાં તેને સાચવવાનું કઠિન બની ગયું હોય, અથવા તે કોઈ અસાધ્ય અથવા ગંભિર બિમારીથી પીડાતું હોય અથવા પંગુતાગ્રસ્ત (વિકલાંગતા) હોય;
- સી) કિશોર અથવા બાળકને સંબંધિ જરૂરી કાનુની પ્રક્રિયા મુજબ પુરાવા અને ઉલટતપાસની વિધી પછી જ બદલી કરવામાં આવશે; અને
- ડી) આવી બદલીનાં કારણો અને પરિસ્થિતિઓની લેખિતમાં નોંધ કરવામાં આવશે.
- (૨) રાજ્ય સરકાર અથવા રાજ્ય અથવા જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ તદ્દનુસાર;
- એ) બદલીની માહિતી એ યોગ્ય સક્ષમ સત્તાવાળાને મોકલી આપવામાં આવશે કે, જેઓ એ વિસ્તાર પર ન્યાયાધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા હોયકે જ્યાં બાળકને મોકલવાનો આદેશ મંડળ અથવા સમિતિએ આપ્યો હોય; અને
- બી) બદલીના આદેશ વખતે, બાળકને જે સંસ્થામાં કાળજી અને સંભાળ માટે મોકલવાનું હોય તેનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીને માહિતીની નકલ મોકલી આપશે.
- (૩) રાજ્ય સરકાર અથવા રાજ્ય અથવા જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ, માહિતીની નકલ મળતાં તેનો હવાલો સંભાળતા અધિકારી, આદેશમાં જણાવાયેલા સ્થળે અથવા વ્યક્તિ સુધી બાળકને સરકારી ખર્ચે સશસ્ત્ર ટુકડી મોકલવાની વ્યવસ્થા કરશે.
- (૪) બદલી વખતે, કિશોર અથવા બાળકની કેસ ફાઈલ અને રેકોર્ડ તે કિશોર અથવા બાળકની સાથે જ મોકલી આપવામાં આવશે.

૮૦. સક્ષમ સત્તાવાળાના ન્યાયાધિકારની બહાર કિશોર અથવા બાળકને મોકલવાની પ્રવિધિ :

- (૧) જે કિસ્સામાં બાળક અથવા કિશોરનું રાબેતા મુજબનું નિવાસ્થાન સક્ષમ સત્તાવાળાના ન્યાયાધિકારક્ષેત્રની બહાર હોય અને જો સક્ષમ સત્તાવાળા કાયદાની કલમ-૩૦નીયે એવું જરૂરી સમજે તો, તે જે તે કિસ્સા મુજબ પરીવેક્ષા અધિકારી અથવા કેસ વર્કર અથવા બાલ કલ્યાણ અધિકારીને, એ બાબતની તપાસ કરીને, કિશોર અથવા બાળકના રાબેતા મુજબના નિવાસ સ્થાને તેને સ્વીકારવા તૈયાર અને યોગ્ય સગાં કે અન્ય વ્યક્તિની તપાસ કરવાનો આદેશ આપશે અને એ નક્કી કરવા જણાવશે કે તેવા સગા અથવા અન્ય યોગ્ય વ્યક્તિ કિશોર અથવા બાળકની યોગ્ય કાળજી રાખી તેની ઉપર નિયંત્રણ રાખી શકે તેમ છે કે કેમ.
- (૨) જ્યારે કિશોર અથવા બાળકને તેના રાબેતા મુજબના નિવાસ સ્થાને અથવા સગાને ત્યાં અથવા યોગ્ય વ્યક્તિ પાસે મોકલવાનો આદેશ આપવામાં આવે ત્યારે, કિશોર અથવા બાળક દ્વારા ક્ષતિપુર્તિ દસ્તાવેજ વગરનો મુચરકો (બોન્ડ) પત્રક ૬ માં અને તે સાથે જે તે કિસ્સા મુજબ ઉપર્યુક્ત સગા અથવા યોગ્ય વ્યક્તિ દ્વારા પત્રક ૫ અથવા ૧૧ માં બાહેધરીપત્ર જરૂરી છે.

- (૩) આ નિયમો નીચેના પેટા - નિયમ (૨) નીચે બોન્ડ અથવા બાહેધરીપત્ર અથવા બન્નેનો ભંગ થાય તો, કિશોર સક્ષમ સત્તાવાળા સમક્ષ હાજર થવા જવાબદાર ગણાશે, કે જે તેને સંસ્થાકીય ગૃહમાં મોકલી આપવાનો આદેશ આપશે.
- (૪) વિદેશી નાગરિક હોય તેવો કોઈપણ કિશોર અથવા બાળક કે જે પોતાના માતાપિતા સાથે સંપર્ક ગુમાવી બેઠો છે, તે પણ સુરક્ષાને પાત્ર ગણાશે.
- (૫) વિદેશી નાગરિક હોય તેવા કોઈપણ કિશોર અથવા બાળકને તેના સ્ત્રોતા મુળ (પોતાના) દેશના સંબંધકર્તા એમ્બેસી અથવા હાઈકમિશન સાથેના સંકલનથી વહેલી તકે તેને તેના દેશમાં પાછો મોકલી આપવામાં આવશે.
- (૬) વિદેશી નાગરિકત્વન ધરાવતા દરેક કિશોર અથવા બાળકને બોર્ડ અથવા સમિતિના આદેશ મુજબ સ્વદેશ પોછો મોકલવામાં આવે તે બાબતથી મંડળ અથવા સમિતિ વિદેશ મંત્રાલાયને વાકેફ રાખશે.
- (૭) કાયદાની કલમ- ૫૦ નીચે સક્ષમ સત્તાવાળાએ જરી કરેલ આદેશોની નકલો નીચેનાને મોકલી આપવામાં આવશે.
- (એ) આ નિયમોના પેટા - નિયમ(૧) નીચે જે પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા બાળકલ્યાણ અધિકારીને અહેવાલ રજૂ કરવા આદેશ આપાયો હોય તેને;
- (બી) કિશોર અથવા બાળકને જ્યાં મોકલવાનો હોય તે જગ્યા પર જો કોઈ પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા બાળકલ્યાણ અધિકારીનું ન્યાયાધિકારક્ષેત્ર હોય તો તેને;
- (સી) કિશોર અથવા બાળકને જે જગ્યાએ મોકલવાનો હોય ત્યાં કોઈ સક્ષમ સત્તાવાળાનું ન્યાયાધિકારક્ષેત્ર હોય તો તેને; અને
- (ડી) જે સગા અથવા વ્યક્તિ કિશોર અથવા બાળકને સ્વીકારવાનાં હોય તેને.
- (૮) આ નિયમના પેટા નિયમ (૬) નીચે આદેશ નીકળવાનો બાકી હોય તે દરમિયાન સંબંધિત, સક્ષમ સત્તાવાળા કિશોર અથવા બાળકને અવેક્ષણ ગૃહ અથવા બાલ ગૃહમાં, જે તે કિસ્સા મુજબ મોકલી આપશે.
- (૯) સક્ષમ સત્તાવાળાને જ્યારે એમ કરવું તાકીદનું લાગે કે કિશોર અથવા બાળકને, કલમ- ૫૦ નીચે તેના સામાન્ય નિવાસસ્થાને પાછું મોકલવું જોઈએ ત્યારે, સક્ષમ સત્તાવાળા, સગાંઓ અથવા યોગ્ય વ્યક્તિને જાણ કરશે, કે જેણે કિશોર અથવા બાળકને તદનુસાર સ્વીકારવાનું હોય છે; તે ઉપર્યુક્ત સગાંઓ અથવા યોગ્ય વ્યક્તિને જાણ કરશે કે, ગૃહ પર આવીને, સક્ષમ સત્તાવાળાઓએ જણાવેલી તારીખે કિશોર અથવા બાળકનો હવાલો સંભાળી લેવાનો રહેશે.
- (૧૦) આ નિયમના પેટા નિયમ (૮) અનુસાર ઉપર્યુક્ત સગાંઓ અથવા યોગ્ય વ્યક્તિને બોલાવાતી વખતે, જરૂર જણાય તો એવું પણ માર્ગદર્શન આપી શકે, ગૃહનો હવાલો સંભાળતા અધિકારી, સગાંઓ અથવા યોગ્ય વ્યક્તિને યોગ્ય વર્ગનું, આવવા જવાનું ભાડું

અને બાળકની અથવા કિશોરની પણ ગૃહથી રહેઠાણની સામાન્ય જગ્યાએ પહોંચવાનું ભાડું તેને ચુકવવામાં આવે.

- (૧૧) નિયત કરેલ તારીખે કિશોર અથવા બાળકના સગા અથવા યોગ્ય વ્યક્તિ તેનો હવાલો લેવામાં નિષ્ફળ જશે તો, આ કિશોર અથવા બાળકને તેમના સામાન્ય રહેઠાણના સ્થળે સશસ્ત્ર ટુકડી દ્વારા અવેક્ષણગૃહથી અને છોકરીના કિસ્સામાં સશસ્ત્ર ટુકડીમાં એક મહિલા હોય તેવી રીતે મોકલવામાં આવશે.

(૮૧) રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ

- (૧) રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમનાં નક્કી કરાયેલાં કાર્યોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થશે :
- (એ) કાયદાનો અમલ અને કાયદા નીચેની એજન્સીઓની કામગીરીઓનું નિરીક્ષણ અને દેખરેખ;
- (બી) જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમો સ્થાપવા, તેમને સાથ આપવો અને તેઓની કામગીરીઓનું નિરીક્ષણ કરવું;
- (સી) મંડળો અને સમિતિઓની નિમણુંક કરવા માટેની પસંદગી સમિતિમાં સભ્ય તરીકે રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમનું પ્રતિનિધિત્વ કરવું;
- (ડી) કાયદાના અમલ મુજબની સુવિધાઓ પુરી પાડવા અથવા ઉભી કરવા જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમોને જરૂરી નાણાં પ્રાપ્ત બનાવવાં;
- (ઈ) બાળ સુરક્ષાના મુદ્દાઓ પર જુદા જુદા વિભાગો જેવા કે સ્વાસ્થ્ય, શિક્ષણ સામાજિક કલ્યાણ, પાયાની નગરીય સુવિધાઓ, પછાત વર્ગો અને લઘુમતિઓ, યુવા સેવાઓ, પોલિસ, ન્યાયતંત્ર, રાજ્ય એઈડ્સ નિયંત્રણ સંસ્થા અને અન્ય સાથે નેટવર્કિંગ અને સંકલન કરવું;
- (એફ) કાયદાના અસરકારક અમલ અને કાર્યશીલતા માટે નાગરિક સમાજ સંગઠનોનું નેટવર્કિંગ અને સંકલન કરવું;
- (જી) કાયદા નીચે બધા જ કર્મચારીઓને (સરકારી અને બીન સરકારી) તાલીમ આપવી અને તેઓની કાર્યક્ષમતા વધારવી.
- (એચ) કાયદાની નીચે સ્થપાયેલી બધી જ સંસ્થાઓમાં કાળજીના લઘુતમ ધોરણો નિયત કરવા તેના અમલની ચોકસાઈ કરવી;
- (આઈ) સમિતિઓની કાર્યવાહીઓનું અવલોકન કરવું, અને
- (જે) કાયદાના અસરકારક અમલ માટે બધાં જ જરૂરી કાર્યો કરવાં.
- (૨) રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ, સામાજિક સુરક્ષા નિયામક કચેરીનું અંગભૂત એકમ ગણાશે. અને તે જુદા જુદા મથાળાં નીચે તેના અવલોકનોનો અને સુચનોનો માસિક અહેવાલ આપાશે.

૮૨. જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ :-

- (૧) જિલ્લા સ્તરની બધી જ બાળ અધિકાર સુરક્ષા પ્રવૃત્તિઓનું, જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ સંકલન અને અમલ કરશે.
- (૨) જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમનાં વિશેષ કાર્યોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે;
 - (એ) મંડળો, સમિતિઓ, ખાસ પોલિસ સુરક્ષા અને ગૃહો જેવા માળખાકીય સાધનો દરેક જિલ્લામાં પુરતી સંખ્યામાં ઉભા કરીને, જિલ્લા અને નગરીય સ્તરે કાયદાના અસરકારક અમલની ચોકસાઈ કરવી;
 - (બી) જોખમોનો સામનો કરતા પરિવારો અને જેને કાળજી અને રક્ષણની જરૂર હોય તેવા બાળકોને ઓળખી કાઢવાં;
 - (સી) જુદી જુદી મુશ્કેલ સ્થિતિમાં હોય તેવા બાળકોનું મુલ્યાંકન કરીને, જિલ્લા - વિશેષ ડેટા - બેઝ ઉભો કરવો કે જેથી બાળકોની તેવી પરિસ્થિતિનું અવલોકન થઈ શકે.
 - (ડી) સમાયાંતરે નિયમિત રીતે જિલ્લામાં બધી જ બાળ સંબંધી સેવાઓનું આકલન કરવું કે જેથી મંડળો અને સમિતિઓને સાધનોનો સંપુટ અને માહિતિ પ્રાપ્ત બને;
 - (ઈ) પરિવાર આધારિત બિન - સંસ્થાકીય સેવાઓનો અમલ કરવો કે જેમાં જેમાં સ્પોન્સર્શીપ દેખરેખલક્ષી કાળજી, દત્તકવિધાન અને ઉત્તરસંભાળનો સમાવેશ થાય છે.
 - (એફ) કાર્યક્રમોના અસરકારક અમલ અને પોતાના કાર્યો સારી રીતે કરીશકાય તે માટે, જિલ્લા, બ્લોક (તાલુકા) અને ગ્રામ સ્તરે બાળ સુરક્ષા સમિતિઓ સ્થપાય તેની ચોકસાઈ કરવી;
 - (જી) બાળકોનું, તેઓના પરિવાર સાથે પુનઃસ્થાપન થાય તે બધા જ સ્તરે સુગમ બનાવવું, તેમજ તેઓને સંસ્થાકરણ, દત્તકવિધાન, દેખરેખલક્ષી કાળજી અને સ્પોન્સર્શીપથી ટુંકા ગાળાનું પુનઃસ્થાપન સુગમ બનાવવું;
 - (એચ) જિલ્લા સ્તરે બિન-સંસ્થાકીય, પરિવાર આધારિત સેવાઓમાં રાજ્ય દત્તકવિધાન સંશાધન એજન્સીને સાથ આપવો;
 - (આઈ) બધા જ સરકારી ખાતાઓનું નેટવર્કિંગ અને સંકલન કરીને બાળસુરક્ષાના મુદ્દાઓની આંતરક્ષેત્રીય કડીઓ જોડાવી; તેમાં સ્વાસ્થ્ય, સેવા, સમાજકલ્યાણ, શ્રમ, રાજ્ય એઈડ્સ નિયંત્રણ સોસાયટી અને અન્યનો સમાવેશ થાય છે;
 - (જે) કાયદા નીચેના નાગરિક સમાજ સંગઠનોનું, નેટવર્કિંગ અને સંકલન કરવું;
 - (કે) એજન્સીઓ, સંસ્થાઓ અને જિલ્લા સ્તરે બાળ કલ્યાણના નિષ્ણાતો સાથે અસરકારક પરામર્શન કરીને અવલોકન અને નિરીક્ષણના માપદંડો અને સાધનો વિકસાવવાં;

- (એલ) જિલ્લાઓમાં બાળકોને વસવાટ સુવિધાઓ પુરી પાડતી સંસ્થાઓ અને એજન્સીઓનું અવલોકન અને નિરીક્ષણ કરવું.
- (એમ) બધા જ કર્મચારીઓ (સરકારી અને બિન-સરકારી) ને તાલીમ આપીને તેમની સક્ષમતા વધારવી કે જેથી બાળકોને, કાયદા અનુસાર અસરકારક સેવાઓ પુરી પાડી શકાય;
- (એન) કાયદાના અમલ બાબતે, અને વિકાસના અવલોકન માટે દર ત્રણ મહીને બધા જ હિત ધરાવનારાઓની મીટિંગ બોલાવવી કે જેમાં ચાઇલ્ડલાઇન, વિશેષ દત્તકવિધાન એજન્સીઓ, ગૃહોનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીઓ, બિનસરકારી સંગઠનો અને પ્રજ્ઞના સભ્યોને બોલાવવા અને
- (ઓ) રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ, રાજ્ય દત્તકવિધાન એજન્સી અને અન્ય જિલ્લાઓના રાજ્યસ્તરીય જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમો સાથે વાટાઘાટ (ચર્ચા-વિચારણા) કરવી.

૮૩. બાળ કલ્યાણ સમિતિઓની સ્થાપના :

- (૧) રાજ્ય સરકાર સત્તાવાર (રાજપત્રમાં) જાહેરનામું બહાર પાડીને કાયદાની કલમ-૨૯ મુજબ દરેક જિલ્લામાં, નીચે જણાવેલી યાદી મુજબ પુરતા માળખાકીય સાધનો, કર્મચારીઓ અને સરળ કાર્યવાહી માટે બાળકલ્યાણ સમિતિઓની સ્થાપના કરશે તેમજ નાણાકીય સાધનો આપશે.
 - (એ) માળખાકીય સાધનોમાં, બેઠક ખંડ સમિતિ માટેના અલગ ખંડ, કર્મચારીઓની કચેરી માટેનો ખંડ, બાળકો સાથે પ્રતિક્ષા ખંડ, માતાપિતા અથવા વાલીઓ માટેનો પ્રતિક્ષા ખંડ, બાળક માતાપિતા અને સમિતિ વચ્ચે અંગત આંતરક્રિયાનો ખંડ, એક રેકોર્ડ (દફતર) ખંડ, પીવા માટેનું સલામત પાણી અને શૌચાલયોનો સમાવેશ થાય છે.
 - (બી) રાજ્ય સરકાર દરેક સમિતિ માટે જરૂરી માનવ સંશોધન પુરા પાડશે જેમાં કલ્યાણ અધિકારી, સ્ટેનો ટાઈપીસ્ટ અથવા કમ્પ્યુટર ઓપરેટર, પટાવાળા અને સફાઈ કર્મચારીનો સમાવેશ થાય છે.
- (૨) આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૨૩ નીચે અધ્યક્ષ અને સભ્યોનાં ભથ્થાં જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા ચુકવવામાં આવશે.

૮૪. કિશોર ન્યાય મંડળની સ્થાપના :

રાજ્ય સરકારે દરેક જિલ્લામાં, સત્તાવાર ગેજેટમાં જાહેરનામું બહાર પાડીને જરૂરી માળખાકીય સુવિધાઓ સાથે, કિશોર ન્યાય મંડળની રચના કરશે જેમાં કર્મચારીઓ ઉપરાંત, મુખ્ય ન્યાયાધીશ, સભ્યો અને નાણાકીય જોગવાઈઓ નીચેની યાદી મુજબ રહેશે.

- (એ) માળખાકીય સુવિધાઓમાં મંડળ માટે ખંડ, બાળકો માટેનો પ્રતિક્ષા ખંડ, મુખ્ય ન્યાયાધીશ અને સભ્યોનો ખંડ, રેકર્ડ ખંડ, પરીવિક્ષા અધિકારીઓ માટેનો ખંડ, માતાપિતા મુલાકાતીઓ માટેનો ખંડ, સલામત પાણી પીવાની વ્યવસ્થા અને શૌચાલાયો.
- (બી) રાજ્ય સરકાર દરેક મંડળ માટે જરૂરી માનવ સંશોધનનો આધાર (કર્મચારીઓ) આપશે, જેમાં પરીવિક્ષા અધિકારી, સ્ટેનો-ટાઈપીસ્ટ અથવા કમ્પ્યુટર ઓપરેટર અને સફાઈ કર્મચારીનો સમાવેશ થાય છે.

૮૫. વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમ :

- (૧) આ નિયમોનું જાહેરનામું બહાર પડે તેના ચાર મહીનામાં રાજ્ય સરકાર, વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમની નિમણૂક કરશે અને તે એકમ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરની કક્ષાના એક, કિશોર માટેના અને એક, બાળક માટેના અધિકારી તરીકે અને બે સવેતન સામાજિક કાર્યકરોને નિમણૂક કરશે કે જેઓને બાળ કલ્યાણ ક્ષેત્રનો અનુભવ હોવો જોઈએ અને તે પૈકી એક મહિલા રહેશે.
- (૨) જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર તેના બે સામાજિક કાર્યકરોની સેવાઓ વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમને તેઓની ફરજો બજાવવા માટે પુરી પાડશે.
- (૩) પોલીસ મથક ખાતેના બાળ કલ્યાણ અધિકારી, કાયદાની જોગવાઈઓ મુજબ કિશોરો અને બાળકોના કેસો હાથ ધરવા માટેનું વલણ અને યોગ્ય તાલીમ તેમજ અભિગમ ધરાવતા હોવા જોઈએ.
- (૪) કિશોર અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારીની બદલી અને પોસ્ટીંગ, વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમોમાં અથવા જિલ્લા એકમમાં થશે સિવાય કે, આવા કિસ્સાઓમાં બદલીનો અપવાદરૂપ કેસ હોય ત્યારે અન્ય પોલીસ અધિકારીને નામાંકન કરીને એકમમાં મોકલવામાં આવશે કે જેથી, તેમાં કર્મચારીઓની તંગી ન રહે.
- (૫) જિલ્લા સ્તરે વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમ સંકલન કરીને રક્ષકની ભુમિકા ભજવતાં, બાળકો અને કિશોરોને દરેક પ્રકારની કુરતા, દુરુપયોગ અને શોષણ સામે કાનુની સુરક્ષા પુરી પાડશે.
- (૬) બાળકો વિરુદ્ધ ગુના આચરતા પુખ્ત ગુનેગારને એકમ ગંભીરતાથી ધ્યાનમાં લેશે અને એ જોશે કે, તેઓને મોડું કર્યા વગર અટકાયત કરીને, કાયદાની યોગ્ય જોગવાઈઓ મુજબ તેનો ગુનો નોંધવામાં આવે અને આ હેતુ માટે જે તે એકમ પોલીસ મથકના અન્ય એકમો સાથે સંપર્ક જાળવે.
- (૭) વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમ, કાયદાના સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોને ઓળખી કાઢવામાં સ્વૈચ્છિક સંગઠનો, પંચાયતો અને ગ્રામસભાઓ અથવા નિવાસી કલ્યાણ સંગઠનોની મદદ મેળવશે.
- (૮) આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૧૧(૧૨) મુજબ કિશોરોને પકડતી વખતે તેમજ હવાલો સંભાળી મંડળ સમક્ષ રજૂઆત પહેલાં અને રજૂઆત વખતે વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમો

ખાસ કરીને, રાજ્ય સરકારે સુરક્ષા એજસી તરીકે માન્ય કરેલ સ્વૈચ્છિક સંગઠનોની જરૂરી અહેવાલ બનાવવામાં મદદ મેળવશે.

- (૯) જિલ્લાનાં સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ ઓફ પોલીસ નિરીક્ષક વિશેષ કિશોર પોલીસ એકમના વડા રહેશે અને તેઓ તેની કામગીરીની વખતો વખત દેખરેખ રાખશે.
- (૧૦) પોલીસના એક ઉચ્ચ અધિકારી કે જેનો દરજ્જો ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ કરતાં નીચે ના હોય તેમને દરેક રાજ્યમાં, કાયદા નીચે બાળકોની સુરક્ષા અને કાળજીને લગતી બધી જ બાબતોમાં સંકલન કરવા અને તેમાં પોલીસની ભુમિકા ઉચ્ચ સ્તરે લઈ જવા જણાવવામાં આવશે.
- (૧૧) કોઈપણ પોલીસ અધિકારી, પુરતી તપાસ બાદ, બાળકને શારીરિક-માનસિક રીતે ત્રાસ આપવામાં દોષિત જણાય તો તે નોકરીમાંથી નિકાલ કરવાને પાત્ર ગણાશે અને તે ઉપરાંત તેની સામે ગુના બદલ કામ ચલાવવામાં આવશે.

૮૬. માનદ્ અથવા સ્વૈચ્છિક કલ્યાણ અધિકારીઓ અને પરીવિક્ષા અધિકારીઓ :

હાલની પરીવિક્ષા સેવાઓને વધુ સઘન બનાવવા, માનદ્ અથવા સ્વૈચ્છિક કલ્યાણ અધિકારીઓ અને પરીવિક્ષા અધિકારીઓ, સ્વૈચ્છિક સંગઠનો અને સામાજિક કાર્યકરોમાંથી લાયક જણાય તો, સક્ષમ સત્તાવાળાઓ દ્વારા નીમી શકાશે અને સક્ષમ સત્તાવાળાઓ તેઓની સેવાઓ, અમલ કરવાવાળા તંત્રમાં, આદેશ આપીને મેળવી શકાશે.

૮૭. સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીની ફરજો :

- (૧) સંસ્થાનો હવાલો સંભાળતા અધિકારીની પ્રાથમિક ફરજ સંસ્થાની જાળવણી કરવાની છે અને તેઓ સંસ્થાના પરિસરમાં વસવાટ કરશે કે જેથી તેઓ કિશોરો અને બાળકો તેમજ કર્મચારીઓને માટે આસાનીથી પ્રાપ્ત બની શકે, (સરળતાથી મળી રહે) અને જો સંસ્થાના પરિસરમાં રહેઠાણ (આવાસ) પ્રાપ્ત ન હોય તો તેઓ સંસ્થાની નજીકના સ્થળે ત્યાં સુધી રહેશે કે જ્યાં સુધી સંસ્થાના પરિસરમાં આવાસ ઉપલબ્ધ ન બને.
- (૨) હવાલો સંભાળતા અધિકારીનાં સર્વસાધારણ કાર્યો અને ફરજોમાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ થશે.
- એ) કાયદાની જાણવાઈઓ, અને તેની નીચે બનાવાયેલા નિયમો અને આદેશોનો અમલ;
- બી) મંડળ અને સમિતિના આદેશોનો અમલ;
- સી) કિશોરો અથવા બાળકોને, ઘર જેવું, પ્રેમ લાગણી, કાળજી, વિકાસ અને સુખાકારીનું વાતાવરણ પુરું પાડવું;
- ડી) સંસ્થામાં કાળજીનાં લઘુત્તમ ધોરણો જાળવવાં;
- ઈ) મકાનો અને પરિસરોની યોગ્ય જાળવણી;

- એફ) સલામતીનાં પગલાં અને સમાયાંતરે ચકાસણી, કે જેમાં સંસ્થાના દૈનિક રાઉન્ડ, ખાવાની ચીજોના સંગ્રહની અને રોજ પીરસાતા ભોજનની ચકાસણી.
- જી) કિશોરો અને બાળકોની શિસ્તની અને સુખાકારીની ચકાસણી;
- એચ) બધી સંસ્થાકીય પ્રવૃત્તિઓનું, કાર્યક્રમોનું, કાર્યવાહીઓનું આયોજન, અમલ અને સંકલન, કે જેમાં જે તે કિસ્સા મુજબ, તાલીમ અને સારવાર કાર્યક્રમો અને સુધારાત્મક પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ થાય છે.
- આઈ) તાકીદની સ્થિતિઓ સંભાળવા તત્કાલ પગલાંઓ;
- જે) સંસ્થાના પરિસરમાં અકસ્માત અને આગ નિવારક પગલાંઓ;
- કે) પાણીના સંગ્રહ, વિદ્યુત, મશીનરી, તાકીદના વીજળી આયોજનની વ્યવસ્થાઓ;
- એલ) મશીનરી અને સાધનોનો કાળજીભર્યો ઉપયોગ;
- એમ) ચેપી રોગથી પિડીત કિશોર અથવા બાળકને અલગ રાખવું;
- એન) દૈનિક ક્રમનું અનુસરણ અને તે પછીનાં પગલાં;
- ઓ) કિશોર અને બાળકની કેસ ફાઈલમાં તેના માસિક અહેવાલનું ફાઈલીંગ;
- પી) સંસ્થામાં સ્થાનિક અને રાષ્ટ્રીય તહેવારોનું આયોજન;
- ક્યુ) કિશોરો અને બાળકો માટે પ્રવાસો, ટુંકા પ્રવાસો અને ઉન્નણીઓનું આયોજન;
- આર) અંદાજપત્રક તૈયાર કરવું અને નાણાકીય બાબતો પર નિયંત્રણ રાખવું;
- એસ) કર્મચારીઓને ફરજોની ફાળવણી;
- ટી) કચેરી વહીવટનું અવલોકન અને કર્મચારી શિસ્ત અને સુખાકારીની દેખરેખ;
- યુ) બધીજ શિસ્તલક્ષી બાબતો તત્કાલ, મક્કમતાથી અને વિવેકબુદ્ધિથી હાથ ધરવી;
- વી) આ નિયમો પૈકીના પેટા-નિયમ પદ નીચે સંચાલન સમિતિની બેઠકોની વ્યવસ્થા કરવી અને તેના માટે જરૂરી સહાય પુરી પાડવી;
- ડબલ્યુ) કાયદા અને નિયમો નીચે બધા રેકોર્ડ અને પત્રકો જાળવવાં અને આ નિયમો પૈકીના નિયમ પદ નીચે તેની સંચાલન સમિતિ પાસે માસિક ચકાસણી કરાવવી;
- એક્સ) જ્યારે જરૂરી પડે ત્યારે, જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અને જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ સાથે વાટાઘાટ (સંકલન અને સહકાર) કરવા;
- વાય) એ બાબતની ચોકસાઈ કરવી કે દરેક કિશોરનું કાનુની પ્રતિનિધિત્વ કરવા કાનુની અધિકારી સાથે સંકલન થાય અને દરેક કિશોરનું મફત કાનુની સહાય દ્વારા યોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ થાય અને તેને અન્ય પ્રકારની જરૂરી મદદ મળી રહે, અથવા જ્યાં જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમની સ્થાપના કરવામાં આવી હોય ત્યાં જિલ્લા અથવા રાજ્ય કાનુની સેવા સત્તાવાળાની સેવાઓ પ્રાપ્ય (ઉપલબ્ધ) બનાવવામાં આવે.

૮૮. પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસ વર્કરની ફરત્ને :-

- (૧) દરેક પરીવિક્ષા અધિકારી અથવા કલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસ વર્કર મંડળ અથવા સમિતિએ આપેલા બધાં માર્ગદર્શનોનું અથવા લાગતાવળગતા સત્તાવાળાઓના આદેશોનું પાલન કરશે અને નીચેનાં કાર્યો, જવાબદારીઓ અને ફરત્ને નિભાવશે;
 - એ) કિશોરની અથવા બાળકની સામાજિક તપાસ કરશે (પત્રક-૪) અને જે તે પરિવાર સાથે સઘન અંગત મુલાકાત લેશે (પત્રક ૧૩) અને સામાજિક એજન્સીઓ અને અન્ય સ્ત્રોતોનો સંપર્ક કરશે.
 - બી) જ્યારે જરૂરી હોય ત્યારે મંડળો અને સમિતિઓની કાર્યવાહીઓમાં હાજરી આપશે અને અહેવાલો રજૂ કરશે;
 - સી) કિશોરો અને બાળકોની સમસ્યાઓની સ્પષ્ટતા મેળવશે અને તેઓની સંસ્થાકીય મુશ્કેલીઓ હાથ ધરશે;
 - ડી) અભિમુખતા (ઓરીએન્ટેશન), દેખરેખ, શિક્ષણ, વ્યવસાયિક અને પુનઃસ્થાપના કાર્યક્રમોમાં ભાગ લેશે ;
 - ઈ) કિશોર અથવા બાળક અને હવાલો સંભાળતા અધિકારી વચ્ચે સહકાર અને સમજૂતિ સ્થાપવાં;
 - એફ) કિશોર અથવા બાળકને તેના પરિવાર સાથે સંપર્ક વિકસાવવામાં અને પરિવારના સભ્યોને પણ તે જ રીતે મદદ કરવી;
 - જી) કિશોર અથવા બાળક સાથે પરામર્શન કરીને તેને માટે સંભાળની યોજના તૈયાર કરવી અને તેનો અમલ થાય તેની કાળજી લેવી;
 - એચ) મુક્તિ પુર્વેના કાર્યક્રમમાં ભાગ લઈ અને એવા સંપર્કો સ્થાપવા કે જે કિશોર અથવા બાળકને તેની મુક્તિ પછી લાગણીગત અને સામાજિક ટેકો પુરો પાડે;
 - આઈ) સ્વૈચ્છિક કાર્યકરો અને સંગઠનો સાથે જોડાણ કરવું કે જેથી કિશોરનું સામાજિક પુનઃસ્થાપન અને પુનઃસુગ્રથન વધુ સુગમ બને અને પછીના જરૂરી અવલોકનની ચોકસાઈ કરવી;
 - જે) કિશોરોની મુક્તિ પછી તેઓનું જરૂરી અવલોકન કરી તેઓને મદદ અને માર્ગદર્શન પુરાં પાડવાં;
 - કે) પોતાની નિરીક્ષણ નીચેનાં કિશોરો અને બાળકોના રહેઠાણની અને તેમના નોકરીનાં સ્થળોની અથવા તેઓ જે શાળામાં ભણતાં હોય તેની પણ નિયમિત મુલાકાત લેવી અને દર પખવાડિયે, નિયત કરેલા પત્રક ૨૧માં અહેવાલ રજૂ કરવો;
 - એલ) જે તે કિસ્સા મુજબ જ્યાં પણ શક્ય હોય ત્યાં, કિશોર અથવા બાળકની સાથે મંડળની કચેરીથી અવેક્ષણ ગૃહ, વિશેષ ગૃહ, બાળ ગૃહ અથવા યોગ્ય વ્યક્તિ પાસે, પોતાની સાથે લઈ જવાં.

એમ) વખતો વખત નક્કી થાય તે મુજબ કેસ ફાઈલ અને પત્રકો જાળવવાં.

- (૨) પોલીસ અથવા કાયદાની કલમ-૧૩ ની પેટા કલમ-(બી) મુજબ પોલીસના બાળ અથવા કિશોર કલ્યાણ અધિકારી પાસેથી માહિતી મળતાં, પરીવેક્ષા અધિકારી કિશોર અથવા બાળકના પરિવારની પાશ્ચાદ ભુમિકાની અને ઈતિહાસની તેમજ અન્ય પ્રસ્તુત પરિસ્થિતિઓની જરૂરી તપાસ કરશે અને પત્રક ૪ અને ૧૩માં શક્ય હોય તેટલો જલ્દી સામાજિક અહેવાલ મંડળ સામે રજૂ કરશે.

૮૯. ગૃહપિતા અથવા ગૃહમાતાની ફરજો :

સર્વસાધારણ રીતે ગૃહપિતા અથવા ગૃહમાતા અથવા કાળજી રાખનાર અન્યોનાં ફરજો, કાર્યો અને જવાબદારીઓ નીચે મુજબ રહેશે.

- એ) પ્રેમ અને લાગણી (અનુરાગ)થી કિશોરો અને બાળકો સાથે કામ કરવું.
બી) કિશોર અથવા બાળકની કાળજી અને સુખાકારીનું યોગ્ય ધ્યાન રાખવું.
સી) કિશોરો અને બાળકો શિસ્ત જાળવે તે જોવું;
ડી) સાફ-સફાઈ અને આરોગ્યલક્ષી જાળવણી;
ઈ) દૈનિક કાર્યક્રમનો અસરકારક અમલ અને તેમાં બાળકોની સંલગ્નતાની ચોકસાઈ;
એફ) ગૃહની સલામતિ અને સુરક્ષાની દેખરેખ રાખવી; અને
જી) કિશોરો અને બાળકો ગૃહની બહાર જ્યારે પણ જાય ત્યારે તેમને સશસ્ત્ર ટુકડીની સગવડતા આપવી.

૯૦. હવાલો સંભાળતા અધિકારી, પરીવેક્ષા અધિકારી, અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસ વર્કર અથવા ગૃહ પિતા અથવા ગૃહ માતા અથવા અન્ય કાળજી રાખનાર કર્મચારીની ગેરલાયકાત :

- (૧) હવાલો સંભાળતા અધિકારી, પરીવેક્ષા અધિકારી, અથવા બાળ કલ્યાણ અધિકારી અથવા કેસ વર્કર અથવા ગૃહ પિતા અથવા ગૃહમાતા અથવા અન્ય કાળજી રાખનાર કર્મચારી દેખરેખ, કાળજી અને રક્ષણ નીચેના કિશોરો અને બાળકો પસોથી પોતાના હેતુઓ માટે અથવા અન્ય કોઈ અંગત કામ લેશે નહિ.
(૨) કિશોર અથવા બાળકના શારીરિક, જાતીય અથવા લાગણીગત ગેરઉપયોગનો, કાળજી રાખનાર કોઈપણ વ્યક્તિ સામેનો અહેવાલ, પુરતી તપાસ બાદ તેની ગેરલાયકાત ગણાશે.

૯૧. કર્મચારીઓની તાલિમ :

- (૧) રાજ્ય સરકાર અથવા હવાલો સંભાળતા અધિકારી દરેક વર્ગના કર્મચારીની તાલિમની જોગવાઈ, તેની કાયદાકીય જવાબદારીઓ, અને નોકરીની નિશ્ચિત જરૂરિયાતો મુજબ કરશે.
(૨) તાલીમ કાર્યક્રમમાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ થશે.
એ) નવા નિમાયેલા કર્મચારીઓનો નોકરીમાં પ્રવેશ સમયે શિક્ષણ અને અભિમુખતા (ઓરીએન્ટેશન);

બી) કાળજી આપનાર દરેક કર્મચારી માટે નવીનીકરણ તાલીમી અભ્યાસક્રમો, અને કૌશલ્ય વૃદ્ધિ કાર્યક્રમો વરસમાં એક વાર, અને

સી) કર્મચારી પરિષદો, પરિસંવાદો, કાર્યશાળાઓ

(૩) રાજ્ય સરકાર, રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ, જાહેર સહકાર અને બાળ વિકાસ રાષ્ટ્રીય સંસ્થા અને તેના પ્રાંતીય એકમો, કાયદાના અને તેની નીચે બનાવાયેલા નિયમોના અમલમાં સંલગ્ન કર્મચારીઓની ક્ષમતા વૃદ્ધિ માટે નિયમિત તાલીમ કાર્યક્રમો કરશે.

૯૨. પસંદગી સમિતિ અને તેનું બંધારણ :

સત્તાવાર, રાજપત્ર (ગેજેટ)માં જાહેરનામું બહાર પાડીને રાજ્ય સરકાર, પાંચ વરસના સમયગાળા માટે નીચેના સાત સભ્યોની બનેલી પસંદગી સમિતિ નિયુક્ત કરશે.

એ) વડી અદાલતના ન્યાયાધીશ અધ્યક્ષ તરીકે;

બી) રાજ્ય સરકારના સંબંધકર્તા વિભાગના નિયામક કરતાં નીચી કક્ષાના ન હોય તેવા એક પ્રતિનિધિ સભ્ય સચિવ તરીકે;

સી) બાળકલ્યાણના ક્ષેત્રમાં કામ કરતા, ખ્યાતનામ બિન સરહકારી સંગઠનના બે પ્રતિનિધિઓ

ડી) સમાજકાર્ય, મનોવિજ્ઞાન, સમાજશાસ્ત્ર, બાળવિકાસ, શિક્ષણ, કાયદા, ગુનાશાસ્ત્ર સાથે સંકળાયેલી સંસ્થાઓના, બાળકોના પ્રશ્નો પર કામનો અનુભવ ધરાવતા બે પ્રતિનિધિઓ

ઈ) રાષ્ટ્રીય અથવા રાજ્ય માનવ અધિકાર કમિશનના, અથવા રાષ્ટ્રીય અથવા રાજ્ય કક્ષાના બાળ અધિકાર સુરક્ષાના, અથવા રાષ્ટ્રીય અથવા રાજ્ય મહિલા કમિશનના એક સભ્ય.

૯૩. પસંદગી સમિતિના કાર્યો

(૧) એ) મંડળ અથવા સમિતિના સભ્યોની નિમણૂંક કરવામાં પસંદગી સમિતિ આ બાબતમાં પ્રગટ થયેલી જાહેરબખરોના જવાબમાં જિલ્લા અથવા રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકાર પાસે આવેલી અરજીઓને લક્ષમાં લેશે અને

બી) પસંદગી સમિતિ પસંદગી કરીને નામોની યાદી (પેનલ)ની ભલામણ રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારને મંડળ અથવા સમિતિમાં મળેલી અરજીઓમાંથી નિમણૂંક કરવા ભલામણ કરશે.

(૨) મંડળ અથવા સમિતિના સભ્યો પૈકીના કોઈ સામે ફરિયાદ હોય તેવી સ્થિતિમાં, પસંદગી સમિતિ જરૂરી તપાસ હાથ ધરીને તેની નિમણૂંક રદ કરવા જરૂરી હોય તો, રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારને ભલામણ કરશે.

(૩) એ) પસંદગી સમિતિ, મંડળ અથવા સમિતિના સભ્ય તરીકેની નિમણૂંક માટે નામોની ભલામણ કરતી વખતે મંડળ તેમજ સમિતિમાં તેના કાર્યકાળ દરમિયાન સંભવિતપણે ખાલી પડનારી જગ્યાઓ માટે પણ નામોની યાદી બનાવશે.

- બી) મંડળ અથવા સમિતિમાં જગ્યા ખાલી પડે તેવા કિસ્સામાં જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સરકારને ખાલી પડેલી જગ્યા ભરવા માટે જણાવશે.
- સી) રાજ્ય બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા રાજ્ય સહકાર, પસંદગી સમિતિએ ભલામણ કરેલી યાદીમાંના નામોના આધાર પર ખાલી જગ્યાઓ ભરશે.
- (૪) કાયદાની ઉપમી કલમ-હેઠળ, પસંદગી સમિતિ રાજ્ય અથવા જિલ્લા અથવા શહેર સ્તરની નીરિક્ષણ સમિતિઓ ઘડવા માટે નામોની ભલામણ કરશે.

૯૪. સલાહકારી મંડળો

- (૧) રાજ્ય સરકાર, રાજ્ય સલાહકારી મંડળ જિલ્લા સલાહકારી મંડળો અને નગર સલાહકારી, મંડળોની ત્રણ વર્ષ માટે રચના કરશે.
- (૨) બધાજ સલાહકારી મંડળો દર વર્ષે ઓછામાં ઓછી બે બેઠકો યોજશે.
- (૩) સલાહકારી મંડળો પોતાના સંબંધકર્તા કાર્યક્ષેત્રોમાં જુદી જુદી સંસ્થાકીય અથવા બિન-સંસ્થાકીય સેવાઓનું નિરીક્ષણ કરશે અને તેઓએ કરેલી ભલામણ પર રાજ્ય સરકાર પગલાં લેશે.
- (૪) આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૯૨ અન્વયે, રાજ્ય સરકાર, તેણે બનાવેલી પસંદગી સમિતિ દ્વારા રાજ્ય, જિલ્લા અને નગર કક્ષાના સલાહકારી મંડળો સ્થાપશે કે જેમાં રાજ્ય સરકારના પ્રતિનિધિઓ, સક્ષમ સત્તાવાળાઓ, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના પ્રતિનિધિઓ તેમજ સ્થાનિક રીતે આદરણીય અને જોશીલા (ઉત્સાહીત) નાગરિકો અને બિનસરકારી સંગઠનોના સભ્યોનો સમાવેશ કરશે.
- (૫) કાયદાની કલમ-૬૨ની પેટા કલમ-૩ ની પરિભાષામાં બનાવાયેલી જિલ્લા અથવા રાજ્ય સ્તરની સલાહકાર સમિતિ, કાયદાની કલમ-૩૫માં જણાવ્યા પ્રમાણે નીરિક્ષણ સમિતિ માટે પણ કામ કરશે.
- (૬) સલાહકાર સમિતિમાં છટણી, રાજીનામું અથવા અન્ય રીતે થયેલી ખાલી જગ્યા પર, સક્ષમ સત્તાવાળાના કિસ્સામાં થાય તે ઢબે નવા સભ્યોની નિમણુંક કરવામાં આવશે.

૯૫. ખુલ્લાપણું અને પારદર્શિતા

- (૧) જે તે કિસ્સા મુજબ સમિતિ અથવા હવાલો સંભાળતા અધિકારીની પરવાનગીથી બધા ગૃહો મુલાકાતીઓ માટે ખુલ્લા રહેશે. આવી મુલાકાત લેનારાઓમાં સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ, સ્વૈચ્છિક સંગઠનોના પ્રતિનિધિઓ, સામાજિક કાર્યકરો, સંશોધકો, શિક્ષણશાસ્ત્રીઓ, જાણીતી વ્યક્તિઓ, પ્રસાર માધ્યમો અને અન્ય લોકોને પ્રવેશ આપવાનો, હવાલો સંભાળતા અધિકારી, બાળકોના ઉત્તમ હિત સુખાકારી અને સલામતીને ધ્યાનમાં રાખીને સમાવેશ કરવાનું નક્કી કરશે.

- (૨) ગૃહમાંથી સ્થિતિઓ સુધારવા માટે, ગૃહનો હવાલો સંભાળતા અધિકારી સ્થાનિક સુમદાયની સક્રિય સંલગ્નતાને પ્રોત્સાહન આપશે. જો સુમદાયના સભ્યો સંસ્થાની સેવા કરવા માગતા હોય અને તેઓના કૌશલ્યથી પ્રદાન કરવા માગતા હોય તો તે પ્રમાણે કરાશે.
- (૩) હવાલો સંભાળતા અધિકારી મુલાકાતીઓની નોંધપોથી રાખશે અને તેમાં મુલાકાતીઓએ આપેલી પ્રતિક્રિયાઓ, સલાહકારી, નિરીક્ષક સત્તાવાળાઓ દ્વારા વિચારણામાં લેવામાં આવશે.
- (૪) સંસ્થાની મુલાકાત લેતી વખતે, મુલાકાતીઓ, એવું કશું બોલશે કે કરશે નહીં, કે જેનાથી હવાલો સંભાળતા અધિકારીની સત્તાની અવગણના થાય અથવા કાયદાનો અને નિયમોને ભંગ થાય અથવા બાળકોના ગૌરવને હાનિ થાય.
- (૫) સક્ષમ સત્તાવાળાની પરવાનગીથી, મુલાકાતીઓને અવેક્ષણ ગૃહો અને ખાસ ગૃહોની મુલાકાત લેવાની છુટ મળશે.

૯૬. કિશોર ન્યાય ભંડોળ (ફંડ) :

- (૧) કાયદાની કલમ-૬૧ નીચે રાજ્ય સરકાર, એક રાજ્યસ્તરીય ફંડ (ભંડોળ) ઉભું કરશે કે જેને કિશોર ન્યાયિક ફંડ (ભંડોળ) કહેવામાં આવશે, (હવે પછીથી તેનો ફંડ (ભંડોળ) તરીકે ઉલ્લેખ થશે) અને તેનો ઉપયોગ આ કાયદાની જોગવાઈઓ નીચે કિશોરો અને બાળકોના પુનઃવસવાટ અને સુખાકારી માટે કરવામાં આવશે.
- (૨) કાયદાની કલમ-૬૧ ની પેટા-કલમ-(૨) નીચે મળતા દાન, ફાળા, લવાજમો ઉપરાંત કેન્દ્ર સરકાર પણ ફંડમાં પ્રદાન કરશે.
- (૩) ફંડનો ઉપયોગ નીચેની બાબતોમાં થશે.
 - એ) કિશોરો અને બાળકોનાં સુખાકારી, પુનઃવસવાટ અને પુનઃસ્થાપનના કાર્યક્રમોનો અમલ કરવા;
 - બી) બિન-સરકારી સંગઠનોને અનુદાન ચુકવવા માટે;
 - સી) રાજ્ય સલાહકારી મંડળના ખર્ચ અને તેના હેતુઓની પરિપૂર્તિ માટે;
 - ડી) ઉપરના હેતુઓ અને તેની સાથે સુસંગત બધાંજ કાર્યો પુરાં કરવા માટે.
- (૪) કાયદાની કલમ-૬૧ ની પેટા-કલમ-(૩) નીચે ફંડનું સંચાલન અને વહીવટી રાજ્ય સલાહકારી મંડળના નિયંત્રણ નીચે રહેશે.
- (૫) ફંડની મિલકતોમાં આવર્તી (રીકરીંગ) અને બિનઆવર્તી (નોન-રીકરીંગ) પ્રકારનાં બધાંજ અનુદાનો અને ફાળાઓ કે જે કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારમાંથી અથવા કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારે સ્થાપેલ કાયદાકીય અથવા બિન-કાયદાકીય સંસ્થાઓ તેમજ કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાએ આપેલો દાનોનો સમાવેશ થશે.
- (૬) પૈસા ઉપાડવાની બધીજ કાર્યવાહીઓ એક અથવા માગણીપત્રોથી થશે અને જે તે કિસ્સા મુજબ અને એક હજારથી વધુ રકમ હોય ત્યારે તેની ઉપર સચિવ-કમ-ખજાનચીની સહી

થશે, તેમજ તેની પર સંચાલક, મંડળના સચિવ ક્રમ ખજાનચીની સહી થશે જેની વરણી રાજ્ય સલાહકાર મંડળ દ્વારા કરાયેલ હશે.

- (૭) ફંડના બધાંજ નાણાં અને મિલકતોનો અને બધીજ આવક અને ખર્ચનો નિયમિત હિસાબ રખાશે અને નોટીફાઈડ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટની પેઢી દ્વારા અથવા મંડળ દ્વારા નિયાયેલા કોઈપણ માન્ય સત્તાવાળા દ્વારા તેના હિસાબો ઓડિટ (અન્વેષણ) થશે.
- (૮) ફંડના સચિવ ક્રમ ખજાનચીએ તૈયાર કરેલ હિસાબોને અન્વેષક દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવશે.
- (૯) બધાજ કરારો અને બાહેધરીઓ સંચાલક મંડળના નામે રહેશે અને તેઓના વતીથી તેની પર સચિવ ક્રમ ખજાનચી અને સંચાલન મંડળનો નિયુક્ત એક સભ્ય તે હેતુ માટે સહી કરશે.
- (૧૦) જે તે સમય માટે સંચાલક મંડળ મિલકતના વેચાણ અથવા અન્ય રીતે મિલકતના નિકાલમાંથી મળેલ નાણાંનું રોકાણ કરશે. તે જ રીતે ફંડના હેતુઓ માટે તત્કાલ જે નાણાં કે મિલકતની જરૂર ન હોય તેનું પણ કાયદાથી માન્ય એક અથવા બીજા સ્વરૂપમાં ટ્રસ્ટનાં નાણાંનું સંચાલક મંડળ યોગ્ય સમજે તે રીતે રોકાણ કરાશે.
- (૧૧) સંચાલન મંડળ તેના, એક કરતા વધુ સભ્યોને પોતાની સત્તાઓ આપશે કે, જે તેના અભિપ્રાય પ્રમાણે માત્ર પ્રવિધિગત વ્યવસ્થા માટે જરૂરી છે.

૯૭. પડતર કેસો :

- (૧) કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોર અથવા બાળકને કાયદા અને તેની નીચે બનાવાયેલા નિયમો મુજબના લાભોથી વંચિત રાખી શકાશે નહીં.
- (૨) બધા જ પડતર કેસો કે જેને હજી આખરી સ્વરૂપ મળ્યું નથી તેને, કાયદાની જોગવાઈઓ અને તેની નીચે બનાવેલા નિયમો મુજબ હાથ ધરીને તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે.
- (૩) કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોર અથવા બાળકને આ નિયમના પેટાનિયમ-૧ નીચે લાભો આપવામાં આવશે અને અત્રે એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે, તે બધાજ આરોપીએ કે જેઓ ગુનો કર્યાના સમયે કિશોર બાળક હતા તેને પણ અપાશે. કોઈપણ તપાસ કે ખટલો પડતર નિકળતો હોય તે સમય દરમિયાન પણ તે કિશોર કે બાળક ન રહે તો પણ આ બાબત લાગુ પડશે.
- (૪) અટકાયતનો સમય અથવા તેમાં રહ્યાનો સમય અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોર અથવા બાળકને થયેલી શિક્ષાનો સમય - આ બધો સમય તેણે અટકાયત કે શિક્ષા હેઠળ પસાર કર્યો હોય તેને અદાલતના અથવા મંડળનો આખરી આદેશ આવે તે સમય સુધીમાં ગણી લેવામાં આવશે.

૯૮. કાયદાની સામે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરોના નિકાલ થયેલા કેસો :

જે તે કિસ્સા મુજબ રાજ્ય સરકાર અથવા મંડળ સર્વગ્રાહી સ્વરૂપની અરજી કરીને, કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવી વ્યક્તિ અથવા કિશોરનો કેસને પુનઃવિચારણામાં લેશે અને તેનું કિશોરપણું કાયદાને આ નિયમો પૈકીના નિયમ ૧૨ મુજબ નક્કી કરશે અને કિશોરના શ્રેષ્ઠ હિતમાં કલમ-૬૪ મુજબ યોગ્ય આદેશ

નરી કરીને, કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોરને જે તેણે કાયદાની જોગવાઈ મુજબ અટકાયત અથવા જેલમાં જોગવાઈ કરાયેલા મહત્તમ સમય કરતાં વધુ સમય પસાર કરી લીધો હોય તો મુક્તિનો તત્કાલ આદેશ કરશે.

૯૯. દફતર અથવા દસ્તાવેજોનો નિકાલ :

કિશોર અથવા બાળકને લગતા રેકોર્ડ અથવા દસ્તાવેજો અથવા કાયદા સાથે સંઘર્ષમાં હોય તેવા કિશોર અને બાળકને લગતા રેકોર્ડ સલામત સ્થાને ૭ વર્ષ સુધી રાખવામાં આવશે અને ત્યાર પછી જે તે કિસ્સા મુજબ હવાલો સંભાળતા અધિકારી, મંડળ અથવા સમિતિ દ્વારા તેનો નાશ કરવામાં આવશે.

परिशिष्ट अने पत्रको

પરિશિષ્ટ-૧

કપડાં, પથારી, શૌચમુખમાર્જન (પ્રસાધન) અને બીજી વસ્તુઓ - (નિયમ-૪૨)

૧. કિશોરો અથવા બાળકોને નીચેની વસ્તુઓ પુરી પાડવાની રહેશે.

પથારી

અનુક્રમ નંબર	બાળકદીઠ આપવાની વસ્તુઓ	
૧.	ટુવાલ	વર્ષમાં-૪
૨.	સુતરાઉ પથારીની ચાદરો	૨ વર્ષે -૨
૩.	ઓશીકા (૩ ભરેલા)	૨ વર્ષે -૧
૪.	ઓશીકાના ગલેફ (કવર)	૨ વર્ષે-૨
૫.	ગરમ ધાબળા	૨ વર્ષે-૨
૬.	શેતરંજી	૨ વર્ષે-૨
૭.	૩ ભરેલી રબઈ	૨ વર્ષે ૧ (ઠંડા વિસ્તારમાં)
૮.	ગાદલા	૨ વર્ષે ૧
૯.	મચ્છરદાની / કોઈલ / પ્રવાહી	-મચ્છરદાની ૨ વર્ષે -૧ કોઈલ / પ્રવાહી જરૂરિયાત મુજબ

બાળાઓ માટે કપડાં:

૧	ફોક અને કબજો અથવા સુરવાલ અને ખમીશ અથવા ચુંદડી કબજો અને ઘાઘરા સાથે	દર વર્ષે ૫ (પાંચ) જે ઊંમર અને પ્રાદેશિક વેશપરિધાન મુજબ
૨	સુતરાઉ સ્લીપ (એક મીટરની) (માથેથી ઝટ સરકાવી શકાય તેવું બાંધ વગરનું વસ્ત્ર)	યુવાન બાળાઓને વર્ષે-૬ નંગ
૩	બ્રેશિયર્સ	મોટી બાળાઓને વર્ષે-૬ નંગ
૪	પેન્ટીઝ	વર્ષે-૬ નંગ
૫	સેનેટરી નેપકીન (ટુવાલ)	મોટી બાળાઓને વર્ષે ૧૨ પેક
૬	ઊનનું સ્વેટર	૨ વર્ષે ૨
	ઊનની શાલ	૨ વર્ષે ૧

બાળકો માટે કપડાં :

૧	ખમીશ	વર્ષે ૫
૨	ચૂંચીઓ	યુવાન છોકરાઓને વર્ષે-૫
૩	પેન્ટ (પાટલુન)	મોટા છોકરાઓને વર્ષે-૫
૪	ગંજી	વર્ષે-૪
૫	જાંઘીયા	વર્ષે-૪
૬	ઊનની જર્સી	૨ વર્ષ ૨
૭	મફલર (ખેસ)	૨ વર્ષે ૨

પરચુરણ વસ્તુઓ :

૧	સ્લીપર	વર્ષે ૧ બ્લેડી
૨	બુટ (જુતા)	વર્ષે ૧ બ્લેડી
૩	શાળાનો ગણવેશ	શાળાએ જતા બાળકોને વર્ષે-૨
૪	શાળાના જુતા	શાળાએ જતા બાળકોને ૧ બ્લેડી વર્ષે
૫	સ્કુલ બેગ અને સ્ટેશનરી	શાળાએ જતા બાળકોને વર્ષે-૧ સેટ
૬	હાથ રૂમાલ	વર્ષે-૬

નોંધ :

- (૧) ઉપર જણાવેલ કપડાઓ ઉપરાંત દરેક બાળકને દર ત્રણ વર્ષે એક સફેદ ખમીશ, ખાખી ચઢી અથવા પેન્ટ (પાટલુન) તથા એક બ્લેડી કપડાના જુતા અને પ્લેઝર (ઠંડા પ્રદેશમાં) જ્યારે બાળકોના સંદર્ભે એક સલવાર-ખમીશ અથવા કબજો અને ફરાક તથા સફેદ કપડાના જુતા ઔપચારિક પ્રસંગોએ પહેરવા માટે પુરા પાડવાના રહેશે.
- (૨) ગૃહ સાથે સંકળાયેલ દવાખાનામાં અંદરના દર્દીઓ માટે નીચે મુજબના ધોરણે ભેગવાઈ કરવાની રહેશે.

રાત્રીના કપડા અને પથારીના ધોરણો

૧	ગાદલા	૩ વર્ષે ૧ પથારી
૨	સુતરાઉ ચાદર	દર વર્ષે પથારીદીઠ-૪
૩	ઓશીકા	દર ૨ વર્ષે પથારીદીઠ-૧
૪	ઓશીકાના કવર	પથારીદીઠ ૪ દર વર્ષે
૫	ઉનના ધાબળા	દર ૨ વર્ષે પથારી દીઠ-૧
૬	લેંઘા (પાયજામાં) અને ખુલ્લા ખમીશન (દવાખાના જેવા, બાળકો માટે)	બાળકદીઠ ૩ બ્લેડી
૭	ફરાક અને કબજા અથવા સલવાર ખમીશ-બાળાઓ માટે	બાળકદીઠ ૩ બ્લેડી
૮	શેતરંજી	પથારીદીઠ ૩ વર્ષે-૧

નોંધ :

- (૧) જ્યારે બાળકને સંસ્થાના દવાખાનામાં દાખલ કરવામાં આવશે ત્યારે સંસ્થાના ડૉક્ટર, દવાખાનાના કપડા અને દર્દીને પહેરવાના કપડા આપશે જેને બાળકને દવાખાનામાંથી મુક્ત કરવાના સમયે યોગ્ય રીતે ધોઈને પરત કરવાના રહેશે.
- (૨) દરેક બાળકને કીટ બોક્ષ અથવા લોકર (ગુપ્ત ખાનું) જરૂરિયાત અને સગવડતાને અનુલક્ષીને આપવાનું રહેશે.
- (૩) નિરીક્ષકે પરંપરાગત ખાટલા-પલંગની જગ્યાએ બે માળવાળી પથારીની સુવિધા જરૂરિયાત અને સગવડતાને અનુલક્ષીને ગોઠવણ કરવાની રહેશે.

(૩) પ્રસાધન :

દરેક રહેવાસી (અતેવાશીને) નીચે મુજબની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લઈ સાબુ, તેલ અને બીજી વસ્તુઓ આપવાની રહેશે.

વાળના વિકાસ માટે માથામાં નાંખવાનું તેલ	બાળકને ૧૦૦ ગ્રામ અને બાળાઓને ૨૫૦ ગ્રામ દર મહિને
નહાવાનો સાબુ અને ધોવાનો સાબુ	દર મહિને એક મોટી ગોટી (૨૫૦ ગ્રામ)
દાંતની સફાઈ માટે બ્રશ અને પેસ્ટ	ત્રણ મહિને ૧ બ્રશ ૫૦ ગ્રામ પેસ્ટ દર મહિને
કાંશકો	વર્ષે -૧

નોંધ :

- (એ) ટુવાલ કપડા અને પથારીની ચાદર ધોવા માટે નીચે મુજબના ધોરણ અનુસરવાના રહેશે.
- (i) ધોવાનો સાબુ / ધોવાનો પાવડર દર મહિને (૫૦૦ ગ્રામ)
- (ii) ગળી / રાસાયણીક પ્રક્રિયાથી સફેદ કપડાને સફેદી લાવવા માટે જરૂરિયાત મુજબના ઉપકરણ - સાથે જોગવાઈ એવી કરવામાં આવેલ છે કે દવાખાનાના કપડા ધોવા માટે બીજા કપડા સાથે ભેગા કરવા નહિ અને જો તેમ કરવું જરૂરી હોય તો, નિરીક્ષક ઉપર મુજબની વસ્તુઓ દવાખાના કપડા ધોવા માટે અલગથી આપશે.
- (બી) સંસ્થા બહારની શાળાએ જતા બાળકોને એક વધારાનો સાબુ (૧૦૦ ગ્રામ) એક બાળકદીઠ દર મહિને શાળાનો ગણવેશ ધોવા આપવાનો રહેશે.
- (૪) ગૃહોને તંદુરસ્ત અને આરોગ્યપ્રદવાળી સ્થિતિ જાળવી રાખવા માટે નીચેની વસ્તુઓ આપવાની રહેશે.

વસ્તુના પુરવઠાનું ધોરણ :

૧	ઝાડુ (ઉભુ ઝાડુ)	સંસ્થાના વિસ્તારને આધારે દર મહિને ૨૫ થી ૪૦ નંગ
૨	ડીડીટીનો છંટકાવ	સંસ્થાના ડોક્ટરની સલાહ મુજબ
૩	અસરકારક રીતે માકડ મારવાના સાધનો	જરૂરિયાત મુજબ
૪	ફીનાઈલ અને ધોવાનો એસીડ	સંસ્થાના ડોક્ટરની સલાહ મુજબ દરરોજ સંડાસ-બાથરૂમ સાફ કરવા માટે, વિસ્તારને અનુલક્ષીને

પરિશિષ્ટ-૨(નિયમ-૪૫)

	પોષણ અને ખોરાકના ધોરણ ખોરાકની વસ્તુઓના નામ	માથાદીઠ ધોરણો
૧	ચોખા / ઘન / રાગી / બાજરી / જુવાર	૬૦૦ ગ્રામ (૭૦૦ ગ્રામ ૧૬ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમર) જેમાં ઓછામાં ઓછા ૧૦૦ ગ્રામ ઘન અથવા રાગી અથવા જુવાર ૧૨ વર્ષથી ઉપરની વયની વ્યક્તિ માટે
૨	દાળ / કઠોળ	૬ થી ૧૨ વર્ષના માટે ૧૨૦ ગ્રામ, ૧૨ થી વધુ વર્ષના માટે ૧૫૦ ગ્રામ
૩	ખાદ તેલ	૨૫ ગ્રામ ૬ થી ૧૨ વર્ષના માટે અને ૫૦ ગ્રામ ૧૨થી વધુ વર્ષના માટે
૪	ડુંગળી	૨૫ ગ્રામ
૫	મીઠું	૨૫ ગ્રામ
૬	હળદર	૦૫ ગ્રામ
૭	ધાણાજીરૂ	૦૫ ગ્રામ
૮	આદુ	૦૫ ગ્રામ
૯	લસણ	૦૫ ગ્રામ
૧૦	કોકમ (આમચુર પાવડર)	૦૫ ગ્રામ
૧૧	દુધ (નાસ્તા સમયે)	૬ થી ૧૨ વર્ષના માટે ૨૮૦ ગ્રામ અને વધુ વર્ષના માટે ૩૩૦ ગ્રામ
૧૨	સુકા મરચાં (લાલ મરચું)	૦૫ ગ્રામ
૧૩	લીલા પાંદડાવાળા શાકભાજી લીલા પાંદડા સિવાયના શાકભાજી	૧૦૦ ગ્રામ ૧૩૦ ગ્રામ
૧૪	દહિ અથવા છાશ	૬ થી ૧૨ વર્ષના માટે ૫૦ ગ્રામ / ૧૨ થી વધુ વર્ષના માટે - ૭૦ ગ્રામ
૧૫	ગોળ	૬ થી ૧૨ વર્ષના માટે ૩૦ ગ્રામ / ૧૨ વર્ષથી ઉપરના માટે ૫૦ ગ્રામ
૧૬	ખાંડ	૬ થી ૧૨ વર્ષના માટે ૩૦ ગ્રામ / ૧૨ વર્ષથી ઉપરના માટે ૫૦ ગ્રામ
૧૭	વનસ્પતિ તેલ	૧૦ ગ્રામ ૬ થી ૧૨ વર્ષના માટે અને ૧૫ ગ્રામ ૧૨ વર્ષથી ઉપરના માટે
૧૮	નાસ્તો	૬ થી ૧૨ વર્ષના માટે ૮૦ ગ્રામ અને ૧૫૦ ગ્રામ ૧૨ વર્ષથી ઉપરની માટે
	૨૫ બાળકો માટે દિવસદીઠ વસ્તુની યાદી	
૧૯	મરી	૧૨ ગ્રામ
૨૦	જીરૂ	૧૨ ગ્રામ
૨૧	અડદ / મસુર	૨૫ ગ્રામ
૨૨	રઈ	૨૫ ગ્રામ
૨૩	અજમો	૨૫ ગ્રામ
૨૪	પાપડ	માથાદીઠ-૧ (અઠવાડિયામાં એકવાર)

૨૫	અથાણું	૫ ગ્રામ (અઠવાડિયામાં એક વાર)
	બીમાર બાળકો માટે	
૨૬	બ્રેડ	૫૦૦ ગ્રામ
૨૭	દુધ	૫૦૦ ગ્રામ

અન્ય વસ્તુઓ

૨૮. એલપીજી ગેસ – રાંધવા માટે

૧. આહારમાં વિવિધતા

એ. આંતરદિવસે અન્ય દાળ આપવી

બી. અઠવાડિયામાં એકવાર, માથાદીઠ ૬૦ ગ્રામ ગોળ / ખાંડમાંથી બનાવેલ લાપસી/ કંસાર/ સુખડી વગેરે આપવી.

સી. શાકભાજીના બદલે અઠવાડિયામાં એકવાર બટાટા આપવા.

ડી. લીલા પાંદડાવાળા શાકભાજી જેવા કે, મેથી, પાલક, સરસો / સરસવું ખંભેદિ રંદોદિ અથવા બીજા શાક અઠવાડિયે એક વખત આપવાં. કોઈપણ સંસ્થાની સાથે / પાસે બગીચો હોય તો લીલા શાકભાજી ઉપરાંત, સરગવો, મીઠો લીમડો અને કોથમીર ઉગાડવા અને આપવા તેમજ નિરીક્ષક એ બાબતે પ્રયાસ કરશે કે એક શાકભાજી અઠવાડિયામાં ફરી પાછા બનાવાય નહિં.

ઈ. નિરીક્ષક પોતાને એમ લાગે કે કોઈ વ્યક્તિગત કિસ્સામાં અથવા સંસ્થાના દાકતરની સલાહ મુજબ આહારના ધોરણમાં વધારો ન થાય તેની શરતે થોડા સમય માટે / કામચલાઉ રીતે સુધારા / વધારા કરી શકશે.

(૨) ખાણાનો સમય અને બંજનો (મેનુ)

એ. સવારનો નાસ્તો સવારે ૬.૦૦ થી ૮.૦૦

(i) ઉપમા / પૌંઆ / ધાન્ય અથવા આવા પ્રકારની વાનગી.

(ii) ગોગુંરાચ એક ખાટી ભાજી જે પાલક જેવી હોય છે જેને ગુજરાતમાં ભીંડી તરીકે ઓળખીએ છીએ અથવા તાજા મીઠા લીમડા અથવા તાજા કોથમીર અથવા નાળીયેરની અને તળેલી ચણાની દાળની ચટણી અથવા ઇંડલી – સંભારની એક ડીશ આપવી.

(iii) દુધ

(iv) અન્ય ઋતુગત ફળો પુરતા જથ્થામાં ધોરણ મુજબ

(બી) જમવાનું શાળાના સમય મુજબ અને વાળુ (સાંજનું જમવાનું) સાંજે ૭.૦૦ પછી

(i) ભાત, રોટલીઓ, શાકભાજી, દાળ, સલાડ અને છાશ / દહીં.

(ii) ખીચડી, ભાખરી / રોટલી, કઢી / શાકભાજી, દુધ.

(૩) અન્ય :

- (એ) ઋતુ / મૌસમને આધારે, નિરીક્ષક ખોરાક વહેંચણીના સમયમાં વિવેક બુદ્ધિ વાપરી ફેરફાર કરી શકશે.
- (બી) સંસ્થાના ડોક્ટરની સલાહ મુજબ દરેક માંદા બાળકોને નિયમિત ખોરાક આપવાની મનાઈ ફરમાવવામાં આવેલ હોય ત્યારે નાદુરસ્ત તબિયતને ધ્યાનમાં લઈ (મેડીકલ- ડાયેટ) દાકતરી આહાર, આહારના ધોરણ મુજબ આપવાનો રહેશે.
- (સી) પોષણક્ષમ આહાર માટે વધારામાં, દુધ, ઈંડા, ખાંડ અને ફળફળાદિ નિયમિત આહાર ઉપરાંત દાકતરની સલાહ મુજબ આપવાના રહેશે જેથી વજનમાં વધારો થાય અથવા બીજા શારીરિક કારણો લીધે, કાચા સીધા-સામાન ગણતરી કરવામાં માંદા બાળકોને દરરોજની સંખ્યામાંથી બાકાત રાખવાના રહેશે.
- (ડી) નીચે જણાવેલ રાષ્ટ્રીય અને તહેવારોના પ્રસંગે, સમાજ સુરક્ષા નિયામકશ્રી, દ્વારા વખતોવખત નિયત કરવામાં આવેલ દરથી ગૃહના બાળકોને મીઠાઈ વહેંચવાની રહેશે.

૧. પ્રજ્ઞસત્તાક દિન (૨૬ મી જાન્યુઆરી)
૨. આંબેડકર જન્મદિવસ (૧૪ મી એપ્રિલ)
૩. સ્વાતંત્ર્ય દિવસ (૧૫ મી ઓગષ્ટ)
૪. મહાત્મા ગાંધી જન્મદિવસ (૨૭ ઓક્ટોબર)
૫. બાળદિન (૧૪ મી નવેમ્બર)
૬. બાળ અધિકાર દિવસ (૨૦ મી નવેમ્બર)
૭. દશેરા (વિજયાદશમી)
૮. દિપાવલી
૯. રમઝાન (ઈદ-ઉલ ફીત્ર)
૧૦. બકરીઈદ (ઇદ ઉલ ઝુહા)
૧૧. નાતાલ (૨૫ મી ડીસેમ્બર)
૧૨. જન્માષ્ટમી
૧૩. રામનવમી
૧૪. મકરસંક્રાંતિ (૧૪ મી જાન્યુઆરી)
૧૫. હિન્દુ નુતન વર્ષ
૧૬. હોળી
૧૭. ધુળેટી
૧૮. સરદાર પટેલ જન્મ દિવસ (૩૧ ઓક્ટોબર)
૧૯. આંતરરાષ્ટ્રીય બાળમજૂરી વિરોધી દિવસ (૧૨ જુન)

પત્રક-૧
(નિયમ ૧૩ (૧) (સી))
નિરીક્ષણ આદેશ

જ્યારે કિશોરને માતા / પિતા, વાલી અથવા અન્ય યોગ્ય વ્યક્તિ / યોગ્ય સંસ્થામાં કાળજી માટે મુકવામાં આવે ત્યારે નંબર નો ૨૦.એટલે કે (કિશોરનું નામ) દ્વારા આજે ગુનાની કબુલાત કરી છે અને તેને (નામ) (સરનામું) ની કાળજી નીચે મુકવામાં આવે છે જેને માંગવામાં આવેલ બોન્ડ રજૂ કર્યું છે. અને મંડળને તેનાથી સંતોષ થયો છે અને કિશોરને તેના / તેણીની દેખરેખ નીચે મુકવાની કાર્ય સલાહભર્યું લાગતા આદેશ કરવામાં આવે છે.

સાથે એવો પણ આદેશ કરવામાં આવે છે કે કિશોરને નિરીક્ષણ માટે પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસ વર્કરસમયગાળા માટે નીચેની શરતોને આધીન મુકવામાં આવે છે.

- (૧) આ આદેશની સાથે દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ બોન્ડ પરીવિક્ષાઅધિકારી / કેસ વર્કસ સમક્ષ રજૂ કરવાનું રહેશે.
- (૨) નિયત કરવામાં / જણવામાં આવેલ પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસવર્કરના નિરીક્ષણ નીચે કિશોરને મુકવાનો રહેશે.
- (૩) કિશોર સ્થળેસમય માટે રહેશે.
- (૪) કિશોર જિલ્લાના ન્યાયાધિકાર ક્ષેત્ર પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસવર્કરની પરવાનગીવિના છોડી શકશે નહિં.
- (૫) કિશોરે ખરાબ ચારિત્ર્યવાળી વ્યક્તિઓની સાથે જોડાવવાનું નથી.
- (૬) કિશોરે પ્રમાણિકતા અને શાંતિપુર્વક રહેવાનું રહેશે અને તે નિયમિત શાળાએ જશે / પ્રમાણિક રીતે જીવન નિર્વાહ થાય તેવી આવક માટે પ્રયાસ કરશે.
- (૭) કિશોરે નિયમિત રીતે હાજરી આપવાના સ્થળે ઉપસ્થિત રહેશે.
- (૮) જો વ્યક્તિની કાળજી નીચે કિશોરને મુકવામાં આવેલ છે તેણે કિશોર માટે યોગ્ય કાળજી, શિક્ષણ અને કલ્યાણની દરકાર લેશે.
- (૯) જે વ્યક્તિની કાળજી નીચે કિશોરને મુકવામાં આવેલ છે તે એ બાબતનું ધ્યાન રાખશે કે ભારતમાં પ્રવર્તમાન સન્નપાત્ર ગુનો ન કરે તેવા અટકાયત્મક પગલા લેશે.
- (૧૦) કિશોરને નશીલી દવાઓ અથવા મનપ્રભાવી દ્રવ્યો અને બીજા નશાકારક તત્ત્વો લેતા અટકાવવાના છે.

(૧૧) ઉપર જણાવેલ શરતોના અનુસંધાને વખતોવખત યોગ્ય નિરીક્ષણ માટે જે દિશા સુચનો કરવામાં આવે તેનું પાલન પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસ વર્કરે કરવાનું રહેશે.

આ..... દિવસ

માસ..... ૨૦.....

સહી

પ્રધાન ન્યાયાધીશ,

કિશોર ન્યાય મંડળ

વધારાની શરતો જે કિશોર ન્યાય મંડળ દ્વારા મુકવામાં આવે તે.

પત્રક-૨

(નિયમ ૧૩ (૧) (ડી))

..... કલમની પેટા કલમ, કલમની પેટા કલમની, કલમ

કલમ..... ની પેટાકલમ,

કલમ..... ની પેટાકલમ,

કલમ..... ની પેટાકલમ,

કલમ..... ની પેટાકલમ,

અન્વયે અટકાયતનો હુકમ

પ્રતિ,

વડા શ્રી,

.....,

.....

આજે (દિવસ) (માસ) ૨૦ ના રોજ
(કિશોરનું નામ) જે નો પુત્ર / પુત્રી કે જેની ઉંમર અને
..... સ્થળે રહેકાણ છે તે કાયદાના સંઘર્ષમાં આવતા કિશોર તરીકે મળી આવેલ છે
(રજુ કરેલ છે) જેનો પ્રોફાઈલ નં..... છે. જે..... કલમ નીચે હું મુખ્ય ન્યાયાધીશ, કિશોરન્યાય
મંડળ જુવેનાઈલ જસ્ટીસ એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ અન્વયે અવેક્ષણગૃહ / ખાસ ગૃહ
માં સમય માટે રાખવાનો હુકમ કરું છું.

કિશોરને તમારા હવાલામાં લેવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવે છે અને તમોએ તેને / તેણીને
અવેક્ષણગૃહ/ ખાસગૃહમાં સમય માટે ઉપરોક્ત આદેશનું કાયદા મુજબ પાલન થાય તે માટે
કિશોરનો હવાલો મેળવવાનો રહેશે.

કિશોર ન્યાય મંડળના ચિહ્ન અને મારા મારફતે

આજ રોજ દિવસ માસ ૨૦.

(સહી)

મુખ્યન્યાયાધીશ, કિશોર

ન્યાયમંડળ

ખિડાણ :

ચુકાદાની પ્રત કોઈ આદેશ, ગૃહની વિગતો અને પુર્વ ઇતિહાસ અને વ્યક્તિગત કાળજીની રૂપરેખા જે કઈ હોય
તે.

❖ જરૂરી ન હોય તે ચેકી નાંખવું.

પત્રક ૩

ખાસ તપાસ / પુછપરછનો આદેશ
(નિયમ ૧૩ (૧) (ઈ) અને (૫))

પ્રતિ,

પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસ વર્કર / સ્વૈચ્છિક સંસ્થાના જવાબદાર વ્યક્તિ / કેસવર્કર

જુવેનાઈલ જસ્ટીસ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ નીચે દ્વારા કરેલ જાણ / ફરીયાદ અન્વયે કિશોરનું નામ જે નો પુત્ર / પુત્રી છે.જેની આશરે ઉંમર છે.એ સ્થળે રહેઠાણ છે તેને મંડળ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલ હતો.

આથી તમોને સુચના આપવામાં આવે છે કે આ કિશોર ઉપર લગાવામાં આવેલ ગુનાના આરોપના સંબંધો અને કૌટુંબિક માહિતી તથા સામાજિક ભુતકાળની તપાસ કરીને તારીખે અથવા તે પહેલા અથવા મંડળ દ્વારા નિયત કરવામાં આવેલ સમયમાં સામાજિક તપાસનો અહેવાલ રજૂ કરવાનો રહેશે.

તમોને આ બાબતે જરૂરી લાગે તો બાળ મનોચિકિત્સક, માનસિક રોગોના તજજ્ઞની સારવાર અથવા સલાહમસલત માટે નિષ્ણાતોનો સંપર્ક કરી શકો છો અને તેઓના અહેવાલ સાથે તમારો સામાજિક તપાસ અહેવાલ રજૂ કરવાનો રહેશે.

તારીખ દિવસ..... ૨૦.

સહી
મુખ્ય ન્યાયાધીશ,
કિશોર ન્યાયમંડળ

પત્રક-૪

(નિયમ ૧૩ (૫) અને (૮) (૧) (એ) અને (૨))

સામાજિક તપાસ અહેવાલ

રજી નં.

..... (સરનામું) જુવેનાઈલ, જસ્ટીશ બોર્ડ સમક્ષ રજુ.

પરીવિક્ષા વિભાગ / સંબંધિત રાજ્ય સરકારનું સત્તામંડળ / સ્વૈચ્છિક સંગઠન (સહી અને સિક્કો)

પ્રોફાઈલ નં.

કલમ અન્વયે

પ્રોફાઈલનું શીર્ષક :

પોલીસ મથક

આરોપિત ગુનાની પ્રકૃતિ

નામ : ધર્મ :

પિતાનું નામ જ્ઞાતિ

કાયમી સરનામું જન્મ તારીખ

અટકાયત કરી તે સમયનું સરનામું ઉંમર જાતિ.....

અગાઉનો સંસ્થાગત / વ્યક્તિગત કાળજી આયોજન અને કેસ ઇતિહાસ, જો હોય તો.

કુટુંબ

કુટુંબના સભ્યો	નામ	ઉંમર	આરોગ્ય	શિક્ષણ	વ્યવસાય	માસિક આવક	અસમર્થતાઓ	અન્ય વિગત જેવી કે સામાજિક કે ટેલ
પિતા								
અપરપિતા								
માતા								
અપરમાતા								
સહોદર (ભાઈ/ બહેન)								
અન્ય કાયદેસરના વાલી/ સગાઓ								

જો પરણેલ હોય તો સંબંધિત બાબતો

બીજા નજીકના સગાઓ અથવા રસ ધરાવનાર સંબંધીઓ / સંસ્થાઓ.

ધર્મ પ્રત્યેનો સામાન્ય અભિગમ અને વંશીય વિચારધારા વગેરે

સામાજિક અને આર્થિક સ્થાન

કુટુંબના સભ્યોનો ગેરવર્તનનો ઇતિહાસ / ભુતકાળ

પ્રવર્તમાન રહેઠાણનું વાતાવરણ / સ્થિતિ

માતા-પિતા સાથેનો સંબંધ / તપાસ દરમિયાન માતા-પિતા અને બાળકો સાથે તેમજ કિશોર સાથે ખાસ.

અન્ય બીજા પરિબલો જે જરૂરી લાગે તે

કિશોરનો ભુતકાળ (ઇતિહાસ)

- માનસિક પરિસ્થિતિ (વર્તમાન અને ભુતકાળની)
- શારીરિક પરિસ્થિતિ (વર્તમાન અને ભુતકાળની)
- ટેવો, રસ (નૈતિક, મનોરંજન વિગેરે)
- ઉત્કૃષ્ટ લક્ષણો અને વ્યક્તિત્વના લક્ષણો (ગુણ).....
- સાથી (સોબતી)ઓ અને તેમનો પ્રભાવ
- ઘરમાંથી ભાગી જવું, જો બન્યું હોય તો
- શાળા (શાળા, શિક્ષકો, સહપાઠીઓ તરફનું વલણ અને તેની તરફ તેઓનું વલણ)
-
- કામની વિગતો (નોકરિઆત, નોકરી છોડવાનું કારણ, વ્યવસાયિક રસનું કામ અને માલિક તરફનું વલણ)
-
- પડોશ અને પડોશીઓનો અહેવાલ
-
- માતા પિતાનું ઘરમાં શિસ્ત પ્રત્યેનું વલણ અને બાળકની પ્રતિક્રિયા
-
- અન્ય બીજી નોંધો
-

તપાસનું પરિણામ

- લાગણીના પરિબળો
- શારીરિક પરિસ્થિતિ
- બૌદ્ધિક
- સામાજિક અને આર્થિક પરિબળો
- મુશ્કેલીના સુચિત કારણો
- ગેરવર્તણૂકના કારણો અને કેસનું વર્ગીકરણ
- મસલત કરેલ તજજ્ઞનો મત
- સારવારની ભલામણ અને પરીવિક્ષા અધિકારી દ્વારા તૈયાર કરેલ યોજના

પત્રક-૫
(નિયમ ૧૫ (૫) અને ૮૦ (૨))

કિશોર જેમની કાળજી નીચે મુકવામાં આવેલ છે તેમાં, માતા/ પિતા, વાલી, સગાસંબંધી / યોગ્ય વ્યક્તિ
દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ ખાતરી (બાહેધરી) / બોન્ડ (મુચરકો)

હુંકે જે (કિશોરનું નામ) ના
માતા / પિતા, વાલી, સગાસંબંધી અથવા યોગ્ય વ્યક્તિની કાળજી નીચે કિશોર ન્યાયમંડળ
દ્વારા આદેશ કરવામાં આવેલ છે અને આ મંડળ દ્વારા ખાતરી (બાહેધરી) / મુચરકો જેમાં જ્ઞમીનગીરી પેટે
રૂા...../- (શબ્દોમાં) અથવા જ્ઞમીનગીરી વગર રજૂ
કરવાનો આદેશ કરવામાં આવેલ છે. હું, મારી જાતને ને કાળજી નીચે સ્વીકારવા
બંધાઉં છું. હું, ની વ્યવસ્થિત કાળજી લઈશ અને હું વધારામાં સદરહું ના
દ્વારા વર્તનની જવાબદારીથી બંધાઉં છું, અને નીચેની શરતોનું પાલન સમય માટે કરીશ જેની
શરૂઆત થી થશે.

૧. હું, કિશોર ન્યાયમંડળને પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસવર્કર દ્વારા અગાઉથી જાણ કર્યા વિના મારા
રહેઠાણનું સ્થળ બદલાવીશ નહિં.
૨. સદરહું કિશોરને હું આ કિશોર ન્યાય મંડળના ન્યાયાધિકાર ક્ષેત્રની બહાર, અગાઉથી મંડળની મંજૂરી
મેળવ્યા વિના મોકલીશ નહિં.
૩. હું, મારી નિયંત્રણ બહારના સંબંધો સિવાય, કિશોરને દરરોજ શાળાએ/વ્યવસાયનું સ્થળ જે મંડળ
દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલ છે ત્યાં મોકલીશ.
૪. હું, મારા નિયંત્રણ બહારના સંબંધો સિવાય સદરહું કિશોરને હાજરી કેન્દ્ર ઉપર નિયમિત મોકલીશ.
૫. મંડળને જ્યારે જરૂરિયાત હોય ત્યારે તાત્કાલિક અહેવાલ આપીશ.
૬. સદરહું કિશોર જ્યારે મંડળના આદેશનું પાલન નહિં કરે ત્યારે તેને / તેણીને અથવા તેનું / તેણીનું
વર્તન અંકુશ બહારનું થશે ત્યારે મારી કાળજીમાં રહેલ કિશોરને પ્રથમ મંડળ રજૂ કરીશ.
૭. હું પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસ વર્કરને નિરીક્ષણની ફરજ બજાવવામાં મદદરૂપ થાય તેવી જરૂરી તમામ
પ્રકારની સહાય પુરી પાડીશ.
૮. હું એ બાબતની બાહેધરી આપુ છું કે ઉપર જણાવેલ કોઈપણ બાબતમાં હું નિષ્ફળ જાઉં ત્યારે યોગ્ય
કાર્યવાહિ અર્થે મંડળ સમક્ષ ઉપસ્થિત રહિશ અથવા યથાપ્રસંગે સરકાર રૂા..... અકે
રૂા..... જાપ્ત કરી શકશે અને તે માટે હું જવાબદાર રહિશ.

આજરોજ તારીખ માસ ૨૦

બાહેધરી / મુચરકો રજુ કરનારની સહી

(મારી રૂબરૂમાં સહી કરેલ છે.)

પ્રધાનન્યાયાધીશ, કિશોર ન્યાયમંડળ, કિશોર ન્યાય મંડળ વધારાની શરતો આગળ નંબર લખી
દાખલ કરી શકે છે.

(જ્યારે જામીનગીરી સાથે મુચરકો આપવામાં આવેલ હોય ત્યારે ઉમેરો).

હું / અમે રહેવાસી
..... (રહેઠાણની વિગત) મારી જાતે / અમારી જાતે જામીનગીરી /
જામીનગીરીઓ ઉપર જણાવેલ (બાહેધરી / મુચરકો આપનારનું નામ) જો, બાહેધરી
/ મુચરકો નો શરતો અને બોલીઓને વળગી રહેવામાં / વફાદાર રહેવામાં નિષ્ફળ જશે તો,
..... (મુચરકો આપનારનું નામ) હું / અને મારી / અમારી જાતે સંયુક્ત
અથવા વ્યક્તિગત રીતે, સરકાર રૂ. અકે રૂ..... જપ્ત કરી
શકશે તેમ બંધાઈએ છે.

તારીખ માસ ૨૦

----- ની સમક્ષ

(જામીનગીરી / જામીનગીરીઓ
આપનારનીસહી

(મારી રૂબરૂમાં સહી કરેલ છે.)

મુખ્યન્યાયાધીશ, કિશોર ન્યાય મંડળ

પત્રક-૬

(નિયમ ૧૫ (૬) અને ૮૦ (૨))

કિશોર / બાળકનો વ્યક્તિગત મુચરકો

આ અધિનિયમની કલમ ની પેટાકલમ ની જોગવાઈ
.....અન્વયે કિશોર / બાળકની સહી દ્વારા રજૂ કરવાના મુચકાનો આદેશ.

હુંરહેવાસી (ઘરનંબર, રસ્તો,
ગામ, શહેર, તાલુકો, જિલ્લો, રાજ્યની સંપૂર્ણ વિગતો જણાવવી) ને કિશોર ન્યાય મંડળ / બાળ કલ્યાણ
સમિતિ, દ્વારા જુવેનાઈલ જસ્ટીશ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ,
૨૦૦૦ ની કલમ અન્વયે પરત મોકલવા / વતનમાં પાછા મોકલવા બાબત આદેશ કરેલ છે જે
અંગે નિયમ..... ના પેટા નિયમ અને નિયમના પેટા નિયમ અને નિયમ
..... ના પેટા નિયમ મુજબ આથી નીચે જણાવેલ શરતોનું પાલન કરવા, મારા નામે,
વ્યક્તિગત મુચરકો રજૂ કરીએ છીએ. હું ગંભીરતાને ધ્યાનમાં લઈ, આ શરતોનું સમયગાળા
માટે પાલન કરવાનું વચન આપું છું.

હું નીચેની બાબતે ખાત્રી આપું છું કે -

૧. સમયગાળા માટે હું મારું સામાન્ય રહેઠાણનું ગામ / શહેર / જિલ્લો છોડીશ
નહિ અને સામાન્ય રીતે થી પરત આવીશ નહિ. અથવા સદરહું જિલ્લાની હદ બહાર
મંડળ / સમિતિની પુર્વમંજૂરી વિના બીજે જઈશ નહિં.
૨. સદરહું સમયગાળા દરમિયાન હું શાળામાં વ્યવસાયિક તાલીમ માટે ગામ / શહેરમાં હાજર રહીશ
અથવા મને જ્યાં મોકલવામાં આવેલ છે તે જિલ્લામાં રહીશ.
૩. સદરહું જિલ્લા સિવાય, મારે શાળા / વ્યાવસાયિક તાલીમમાટે બીજે હાજર રહેવાનું કદાચ થાય તો
હું મારા સામાન્ય રહેઠાણ બાબતની જાણકારી મંડળ / સમિતિને આપીશ.
હું એ બાબતનો સ્વીકાર કરું છું કે ઉપર જણાવેલ શરતોથી વાકેફ છું અને તે વાંચી છે / મને
સમજાવવામાં આવેલ છે જેનો હું તે રીતે સ્વિકારું છું.

કિશોર / બાળકની સહી અથવા અંગુઠાનું નિશાન

આથી પ્રમાણિત કરવામાં આવે છે કે ઉપર મુજબના આદેશમાં જણાવેલ શરતો
(કિશોર / બાળકનું નામ) ને વાંચી સંભળાવેલ / સમજાવેલ છે અને તે / તેણી દ્વારા તેનો સ્વીકાર થયેલ
છે. જેને આધીન, તેનો / તેણીનો અટકાયતનો સમયગાળો / સલામત જગ્યાનો હવાલો રદ કરવામાં
આવેલ છે.

આથી પ્રમાણિત કરવામાં આવે છે કે સદરહું કિશોર / બાળકને ના રોજ ઉપર મુજબ
/ છુટા કરવામાં આવેલ છે.

પ્રમાણિત કરનાર સત્તામંડળની સહી અને હોદ્દો
અર્થાત્ સંસ્થાના જવાબદાર અધિકારી

પત્રક-૭

(નિયમ ૧૭ (૧૦))

મુક્ત કરવાનો આદેશ

હું (નામ અને પદ, મુક્ત કરનાર સત્તામંડળ)
..... ગુજરાત રાજ્ય આ આદેશ દ્વારા જે નો પુત્ર/પુત્રી છે અને
..... ના રહેવાસી છે તેમને થી જેઓ અટકાયત / અવેક્ષણગૃહ / ખાસ
ગૃહ / ઉત્તર સંભાળ ગૃહમાં જુવેનાઈલ જસ્ટીશ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ ની
..... કલમ નીચે કિશોર ન્યાય મંડળ દ્વારા સમય માટે
તારીખ માસ ૨૦ ના રોજ મુક્ત કરવાનો આદેશ કરેલ હતો અને હવે જે (કિશોર)
..... ગૃહ મુકામે છે જે હવે સદરહું કિશોરને ગૃહમાંથી
..... સત્તામંડળના નિરીક્ષણ નીચે બાકીના સમયગાળો રહેવાનું રહેશે.

આ આદેશ શરતોને આધીન કરવામાં આવેલ છે જેનો ભંગ થયેથી રદ થવાને પાત્ર બનશે.

તારીખ : મુક્ત કરનાર સત્તા

સ્થળ : મંડળનું પદ અને સહી

શરતો :

- (૧) મુક્ત કરવામાં આવેલ વ્યક્તિએ તરફ જવાનું અને સત્તામંડળના નિરીક્ષણ નીચે અટકાયતનો સમયગાળો પુરો ન થાય ત્યાં સુધી કે જ્યારે માફી રદ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી રહેવાનું રહેશે.
- (૨) તે / તેણી, મંજૂરી વિના પોતાની જાતે સદરહું સ્થળથી અન્ય સ્થળેથી સદરહું ના જણાવ્યા મુજબ દુર થશે નહિ (જગ્યા બદલશે નહિ)
- (૩) તે / તેણી દ્વારા આપવામાં આવેલ સુચનાઓનું શાળામાં / વ્યવસાયના સ્થળે નિયમિત હાજરી અથવા અન્ય બાબતોમાં મોડું કર્યા વિના પાલન કરશે.
- (૪) તે / તેણી સ્થળે આવેલ હાજરી મથકે નિયમિત જશે / ઉપસ્થિત રહેશે.
- (૫) તે / તેણી કોઈપણ પ્રકારના ગુના કરવાની પ્રવૃત્તિમાં જોડાશે નહિ અને ના સંતોષ થાય તેમજ સૌમ્ય અને મહેનતકશ જીવન જીવશે.
- (૬) તે / તેણી જ્યારે ઉપરોક્ત શરતોમાંથી કોઈનો પણ ભંગ કરશે ત્યારે અટકાયતના બદલામાં આપેલ માફી રદ થશે અને આમ રદ થવાથી તે / તેણીને જુવેનાઈલ જસ્ટીશ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ ૫૯ ની પેટા કલમ ૩ મુજબ કામ ચલાવવામાં આવશે.

હું એ બાબતની કબુલાત આપું છું કે ઉપરોક્ત શરતો મને વાંચી સંભળાવવામાં / સમજાવવામાં આવેલ છે અને હું તેનાથી માહિતગાર છું તેમજ તેનો સ્વીકાર કરું છું.

મુક્ત કરેલ બાળકની સહી અથવા ચિહ્ન

આથી પ્રમાણિત કરવામાં આવે છે કે ઉપર દર્શાવવામાં આવેલ શરતો, (કિશોર / બાળકનું નામ) ને વાંચી સંભળાવવામાં / સમજાવવામાં આવેલ છે અને તે, તેને / તેણીએ સ્વીકારેલ છે જેના આધારે તેનો / તેણીનો અટકાયતનો સમયગાળો રદ કરવામાં આવે છે.

સાથે પ્રમાણિત કરવામાં આવે છે કે સદરહું કિશોર / બાળકને ના રોજ મુક્ત કરવામાં આવેલ છે.

પ્રમાણિત કરનાર સત્તામંડળની સહી અને હોદ્દો
એટલે કે સંસ્થાના જવાબદાર અધિકારી (મુખ્ય અધિકારી)

પત્રક-૮
(નિયમ ૨૭ (૧૭))
નિરીક્ષણ આદેશ

જ્યારે બાળકને માતા-પિતા, વાલી અથવા અન્ય યોગ્ય વ્યક્તિની કાળજી નીચે મુકવામાં આવે ત્યારે,
કેસ નં.,..... નો ૨૦ આજરોજ
(બાળકનું નામ) ને કાળજી અને સંભાળની જરૂરિયાતવાળા તરીકે ઓળખાયેલ છે અને
..... (નામ) (સરનામું) ની
કાળજી એ દેખરેખ માટે, મુચરકો રજુ કર્યેથી સમિતિને એ બાબતનો સંતોષ થયો છે કે
..... ના નિરીક્ષણ હેઠળ બાળકને મુકવો યોગ્ય જણાતા તે મુજબ આદેશ કરવામાં આવે
છે.

સદર હું બાળકને (નામ)
(સરનામા) ની દેખરેખ નીચે સમય માટે નીચેની શરતોથી મુકવામાં આવે છે જેમ
કે,

- (૧) મુચરકો રજુ કરેલ છે તે જ્યારે સમિતિને જરૂરિયાત ઉભી થાય ત્યારે આ આદેશ અને મુચરકા સાથે બાળકને રજુ કરવાનો રહેશે.
- (૨) બાળકને ઉપર જણાવેલ માતા - પિતા / વાલી / યોગ્ય વ્યક્તિની દેખરેખ નીચે રાખવાનો રહેશે.
- (૩) બાળકે (સ્થળે)સમય સુધી રહેવાનું રહેશે.
- (૪) બાળક સમિતિની મંજૂરી વિના જિલ્લા ન્યાયાધિકાર ક્ષેત્ર છોડશે નહિં.
- (૫) બાળક નિયમિત રીતે શાળાએ જશે / પ્રમાણિક રીતે જીવન નિર્વાહની કમાણી માટે પ્રયાસ કરશે.
- (૬) જેનો કાળજી નીચે બાળકને મુકવામાં આવેલ છે તેણે, બાળકની યોગ્ય કાળજી, શિક્ષણ અને કલ્યાણ બાબતે ગોઠવણી કરવાની રહેશે.
- (૭) બાળકને અનિચ્છિય ચારિત્ર્યવાળી વ્યક્તિઓની સોબતથી દુર રાખવાનો છે અને કાયદાના સંઘર્ષમાં આવતા રોકવાનો છે.
- (૮) બાળકને નશીલી દવાઓ, અથવા મનપ્રભાવી દ્રવ્યો અથવા બીજા નશાકારક તત્ત્વો લેતા અટકાવવાનો છે.
- (૯) ઉપર જણાવેલ શરતોના અનુસંધાને સમિતિ દ્વારા વખતો વખત જે દિશાસુચનો કરવામાં આવે તેનું પાલન કરવાનું રહેશે.

આજરોજદિવસ..... માસ૨૦

(સહી)

બાળ કલ્યાણ સમિતિ

❖ બાળ કલ્યાણ સમિતિ જરૂર લાગે તો વધારાની શરતો ઉમેરી શકશે.

પત્રક-૯

(નિયમ ૨૭ (૧૭) અને ૮૦ (૨))

બાળક જેની પાસે મુકવામાં આવેલ છે તે મા / બાપ અથવા યોગ્ય વ્યક્તિની બાહેધરી

હું ધર નં. શેરી ગામ / શહેર
..... જિલ્લો રાજ્ય નો રહેવાસી જાહેર કરું છું કે હું રાજ્યપુશીથી
.....નામના બાળકો હવાલો સ્વીકારું છું. જેની ઉંમર છે. તેના સંબંધમાં બાળ કલ્યાણ
સમિતિ એ નીચેની શરતો અને બોલીના આધારે આદેશ કરેલ છે.

- (૧) જો તેનું / તેણીનું વર્તન સંતોષકારક નહિ જણાય તો તે બાબતે પ્રથમ તેની જાણ સમિતિને કરીશ.
- (૨) તે / તેણી જ્યાં સુધી મારા હવાલામાં રહેશે ત્યાં સુધી હું તેઓના કલ્યાણ અને શિક્ષણ માટે યોગ્ય કરીશ અને તેના / તેણીના નિર્વાહ માટે યોગ્ય જોગવાઈ કરીશ.
- (૩) તે / તેણીના માંદગીના સમયે, નજીકના દવાખાને, યોગ્ય દાકતરી સારવાર અપાવીશ.
- (૪) હું એ બાબતની ખાતરી આપુ છું કે જ્યારે સક્ષમ સત્તામંડળને જરૂરિયાત લાગે ત્યારે તેઓની સમક્ષ તે / તેણીને રજૂ કરીશ.

તારીખ માસ વાર

સહી

સાક્ષીઓના નામ અને સરનામા

મારી સમક્ષ સહી કરે છે.

પ્રમુખ

બાળ કલ્યાણ સમિતિ

પત્રક-૧૦

(નિયમ ૨૭ (૧૮) ૨૯ (૧૩))

તપાસની કાર્યવાહી બાકી હોય તેવા ટુંકા ગાળા માટે ગોઠવણીનો આદેશ

બાળકનું નામ :

જાતિ :

ઉંમર :

પિતાનું નામ :

માતાનું નામ :

સરનામું :

સંસ્થા / તંત્ર દ્વારા બાળકના સ્વીકારની તારીખ -

રજુ કરનાર :

આથી તમે જણાવવામાં આવે છે કે આ બાળકો હવાલો લઈ તે /તેણીને આશ્રયગૃહ / બાળકોનું ગૃહમાં કાળજી અને રક્ષણ માટે જુવેલાઈલ જસ્ટીશ એક્ટ-૨૦૦૦ ની કલમ ૩૩ (૧) નીચે સત્તાધિકૃત કરવામાં આવે છે.

આગળની તારીખ

(મુદત)

સહી
પ્રમુખ / સભ્ય
બાળકલ્યાણ સમિતિ

પત્રક-૧૧
(નિયમ ૨૭ (૧૯))
બાળકને સંસ્થામાં મુકવા માટેનો આદેશ

પ્રતિ
વડા શ્રી
(ઓફિસર ઇન્ચાર્જ શ્રી)

જુવેનાઈલ જસ્ટીસ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ-૩૩ (૪) અન્વયે
..... તારીખ (માસ) ૨૦૦૦ ના રોજ (બાળકનું નામ) જે
..... પુત્ર / પુત્રી કે જેની ઉંમર છે તેને કિશોર કલ્યાણ સમિતિ, દ્વારા,
બાળકોનું ગૃહ / આશ્રય ગૃહ (સ્થળે)સમયગાળા માટે કાળજી અને સંભાળ માટે
રાખવાનો આદેશ કરવામાં આવે છે.

આથી તમોને, સદરહું બાળકનો હવાલો લઈ તેને / તેણીને બાળકોનું ગૃહ / આશ્રય ગૃહ માં
..... સમયગાળા માટે રાખવા અને ઉપરના આદેશનું કાયદા મુજબ પાલન કરવા અધિકૃત
કરવામાં આવે છે.

આજરોજ માસ ૨૦..... ના રોજ મારી સહી અને મહોર મારેલ છે.

સહી
પ્રમુખ / સભ્ય
બાળ કલ્યાણ સમિતિ

બિડાણ :

આદેશની નકલ, ગૃહની વિગત એ અગાઉનો ઇતિહાસ, કેસનો ઇતિહાસ અને વ્યક્તિગત કાળજીની
ચોજનામાંથી જે લાગુ પડતું હોય તે :

પત્રક-૧૨
(નિયમ ૨૮ (૧)
તપાસ માટે આદેશ

પ્રતિ,

બાળકલ્યાણ અધિકારી / સ્વૈચ્છિક સંગઠનના વડા /
સામાજિક કાર્યકર / કેસ વર્કર

જુવેનાઈલ જસ્ટીસ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ અન્વયે
..... દ્વારા.....બાળકનું નામ ઉંમર (આશરે) જેનો
રહેવાસી છે. તેનો અહેવાલ સમિતિને મળેલ છે અને સદરહું બાળકને જુવેનાઈલ જસ્ટીસ (કેર એન્ડ
પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ અન્વયે સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

તમોને સદરહું બાળકના સામાજિક અને કૌટુંબિક ભુતકાળ માટે તપાસ કરવા અને તપાસનો
અહેવાલ તારીખે અથવા પહેલા અથવા સમિતિએ મંજૂર કરેલ સમયમાં રજૂ / જમા કરાવવા માટે
દિશાસુચન કરવામાં આવે છે.

તમોએ એ બાબતે પણ ધ્યાન દોરવામાં આવે છે કે સદરહું કિશોરના ચારિત્ર્ય અને સામાજિક
ઘટનાઓ તેમજ તમારો સામાજિક તપાસ અહેવાલ તારીખ અથવા તે પહેલા અથવા મંડળ /
સમિતિ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલ સમયગાળામાં રજૂ કરશો.

આજરોજ માસ ૨૦

મહોર
(સીલ)

સહી
પ્રમુખ / સભ્ય
બાળકલ્યાણ સમિતિ

પત્રક-૧૩

(નિયમ ૨૮ (૩), ૩૪ (૩) (જી) (૧) અને ૮૮ (૧) (એ) અને ૨)

તપાસ અહેવાલનું માળખું

અનુ નં.

(બાળ કલ્યાણ સમિતિ, સમક્ષ રજુ કર્યાં.)

કેસ / મુકદ્દમા નં.

સંબંધકર્તા સરકારી વિભાગ / સ્વૈચ્છિક સંગઠન કાળજી અને સંભાળની જરૂરિયાતવાળા બાળકનો
વર્ગ / પ્રકાર (કેટેગરી)

નામ

ધર્મ

પિતાનું નામ

જાતિ

કાયમી સરનામું

ઉંમર

છેલ્લા રહેઠાણનું સરનામું

જાતિ.....

અગાઉને સંસ્થાકીય / કેસનો ભુતકાળ અને બ્યક્તિગત કાળજીની યોજના, જે હોય તો કુટુંબ

કુટુંબના સભ્યો	નામ	ઉંમર	આરોગ્ય	શિક્ષણ	વ્યવસાય	માસિક આવક	અસમર્થતા (વિકલાંગ)	અન્ય કોઈપણ જેમકે, સામાજિક આદત (ટેવ)
પિતા								
અપર પિતા								
માતા								
અપર માતા								
સહોદર								
અન્ય કોઈ, કાયદેસરના વાલી/સગા								

જે પરિણત હોય તો સંબંધિત વિગતો

બીજા નજીકના સગા અથવા રસ ધરાવનાર જુથો (એજન્સી)

ઘરમાં ધર્મ, સામાન્ય અને વંશીય બાબતોને લગતી માન્યતા (સંહિતા) વગેરે.....

સામાજિક અને આર્થિક દરજ્જો

કુટુંબના સભ્યોનો ગેરવર્તણુંકનો ભુતકાળ (માહિતી)

વર્તમાન જીવનધોરણ

માતા પિતા વચ્ચેના સંબંધો / માતા-પિતા અને બાળકો વચ્ચેના સંબંધ અને ખાસ કરીને સદરહું બાળક સાથેનો સંબંધ

બીજા મહત્વના પરિબળો (કોઈપણ)

બાળકનો ભુતકાળ (ઇતિહાસ)

માનસિક સ્થિતિ (વર્તમાન અને ભુતકાળ અનુસંધાને)

.....

શારીરિક સ્થિતિ (વર્તમાન અને ભુતકાળ અનુસંધાને)

.....

ટેવો, રસ (નૈતિકતા મનોરંજન વગેરે)

.....

વિશિષ્ટ વ્યક્તિત્વ અને વ્યક્તિત્વના લક્ષણો

.....

સહવાસ અને તેમનો પ્રભાવ

.....

ઘેરથી ભાગી જવાની ઘટના

.....

શાળા (શિક્ષકો, સહપાઠીઓ, શાળા સાથે અરસપરસ વલણ)

.....

કામ (રોજગાર ની માહિતી (નોકરીનો પ્રકાર, વ્યવસાયિક રસ છોડવાનું કારણ, કામ / નોકરી અથવા માલિક પ્રત્યેનું વલણ)

.....

પડોશીઓ અને પડોશીઓનો અહેવાલ

.....

ઘરમાં શિસ્ત બાબતે મા-બાપનું વલણ અને બાળકની પ્રતિક્રિયા

.....

અન્ય વિશેષ નોંધ

.....

तपासनुं परिणाम

लागणीना परीबणो

शारीरिक परिस्थिति

बौद्धिक

सामाजिक अने आर्थिक परिबणो

मुश्केलीना सुचित कारणो

बाणकने काणल अने रक्षणानी जडरियातनुं कारण

भसलत करेल तज्ज्ञानो अभिप्राय

बाणकल्याण अधिकारी / केस वर्कर / सामाजिक कार्यकरनो बाणकना मानसिक आधार पुनःस्थापन अने

पुनःनेडाण बाबते सुचित योजनानी बलामण

सही

बाण कल्याण अधिकारी / केस वर्कर /

सामाजिक कार्यकर

પત્રક-૧૪

(નિયમ ૩૪ (૩) (ક) અને ૩૪ (૪) (૧))

દત્તક વિધાન માટે બાળક કાયદેસર મુક્ત જાહેર કરતો આદેશ

૧. જુવેનાઈલ જસ્ટીશ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ ની પેટા કલમ થી સ્થાપવામાં આવેલી બાળ કલ્યાણ સમિતિ, (સ્થળ), ને નિયમ અને પેટા નિયમ અન્વયે સગીર જન્મતારીખ જેને ખાસ દત્તક વિધાન એજન્સીને પ્રમુખ બાળકલ્યાણ સમિતિ દ્વારા આદેશ નં. તા. થી હવાલો સોંપવામાં આવેલ હતો તેને આપવામાં આવેલી વિગતોને આધીન દત્તકવિધાન માટે કાયદેસર મુક્તિ છે તેમ જાહેર કરવામાં આવે છે.
- (એ) કિશોર કલ્યાણ અધિકારી / સામાજિક કાર્યકર / કેસ વર્કર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલ તપાસ / ગૃહ અભ્યાસ.
- (બી) માતા / પિતાની સહી દ્વારા સમિતિ સમક્ષ નિયમ ના પેટા નિયમ અન્વયે સમર્પણ દસ્તાવેજ રજૂ કર્યાના આધારે.
- (સી) આ નિયમો અન્વયે નિયમ ના પેટાનિયમ અનુસાર દત્તક વિધાન માટેની વિશિષ્ટ (ખાસ) એજન્સી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ નિવેદન અનુસાર.
૨. (દત્તક વિધાન માટેની વિશિષ્ટ એજન્સીનું નામ) જુવેનાઈલ જસ્ટીશ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ માં જણાવેલ તમામ શરતોનું પાલન કરશે અને ગુજરાત રાજ્ય સરકારના સંબંધિત વિભાગ અને સમિતિની સગીરના અનુસંધાને જરૂરી દત્તક વિધાનનું / વાલીપણાની નકલ જમા કરાવશે.

તારીખ
સ્થળ

પ્રમુખ / સભ્ય
બાળ ન્યાય

સમિતિ દત્તક વિધાન માટેની વિશિષ્ટ એજન્સીએ પુર્તતા કરવાની બાબત :

- (i) મેં જુવેનાઈલ જસ્ટીશ (કે.એ.પો. ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦ ના પ્રકરણ-૩ અને ૪ અને તે અન્વયે બનાવેલ નિયમો વાંચ્યા અને સમજ્યા છે. અને તેનાથી બંધાઉ છું / ખાત્રી આપુ છું કે સગીરને દત્તક વિધાનની ગોઠવણીમાં તેનું પાલન કરીશ.
- (ii) હું વધારામાં જાહેર કરું છું કે તારીખ ના રોજ રજુ કરવામાં આવેલ નિવેદન સાચા અને ખરા છે. આમ છતાં જો તે ખોટા અથવા અસત્ય જણાય ત્યારે સમિતિએ (બાળકનું નામ) નો મુક્તિનો આદેશ મોકુફ રાખવાનો અધિકાર ધરાવશે અને સદરહું બાળકને સમિતિ સમક્ષ રજુ કરવાનો આદેશ કરવા અધિકાર ભોગવશે.

તારીખ :

સ્થળ :

બાળ કલ્યાણ અધિકારી

સામાજિક કાર્યકર

પત્રક-૧૫
(નિયમ ૩૪ (૪) (સી))
સમર્પણનો દસ્તાવેજ

હુંજે નો પુત્ર અથવા પુત્રી ના રહેવાસી સામાજિક કારણો / એકલા હોવાનો લીધે / માંદગી / શારીરિક રીતે અશક્ત હોવાને કારણે મારુ બાળક (નામ) જેની ઉંમર આશરે વર્ષ છે તેની કાળજી લેવાની સ્થિતિમાં નથી. મને બાળ કલ્યાણ અધિકારી / સામાજિક કાર્યકર (નામ) અને બાળ કલ્યાણ સમિતિ દ્વારા, મારા બાળકને સમર્પણ કરવાથી થનાર અસરો સમજાવવામાં આવેલ છે. ઉપરોક્ત તમામ બાબતોનો સંપૂર્ણ ધ્યાનમાં લઈને હું તા.ના રોજ મારા બાળકને સમિતિ સમક્ષ સમર્પણ / સોંપણી કરું છું. ઉપર જણાવેલ તારીખ પછી ૨ માસમાં હું મારો નિર્ણય ન બદલું અથવા બાળકને પરત લેવા સમિતિ પાસે ન જાઉં, ત્યારે સમિતિ મારા બાળકને દત્તક વિધાન માટે કાયદેસર રીતે મુક્ત છે તેવું જાહેર કરશે અને મારો દાવો મારા બાળક માટે રહેશે નહિં.

માતા-પિતા / વાલીની સહી

તારીખ :

હું બાળ કલ્યાણ અધિકારી / સામાજિક કાર્યકર દ્વારા સંબંધિત બાળકના મા-બાપ વાલીને તા. ના રોજ બાળકના સમર્પણની કાર્યકારી અને અસરો સમજાવી છે.

સહી

બાળ કલ્યાણ અધિકારી / સામાજિક કાર્યકર

પત્રક-૧૬
(નિયમ ૩૬ (૩))

(એ) ઉછેર કરનારનું મુલ્યાંકન

૧. એજન્સીની વિગતો

એજન્સીનું નામ :

સરનામું :

ટેલીફોન

ફેક્ષ

ઇ-મેઇલ

સામાજિક કાર્યકરનું નામ

ટેલીફોન

તારીખ (પત્રકપુર્ણ)

૨. અરજદારની વિગતો

અટક

પુરુ નામ

જન્મતારીખ

ધર્મ

ઘરે બોલાતી ભાષાઓ

રોજગાર / વ્યવસાય

(એ) કામનો પ્રકાર

(બી) કામના કલાકો

સરનામું

ટેલીફોન

૩. પસંદગી પામેલા બાળકનું વર્ણન

જે બાળકને ઉછેર માટે ધ્યાનમાં લેવાનું છે તે બાળકો પ્રકાર (ઉછેર કરનાર સાથેની ચર્ચા પુર્ણ થયા પછી ભરવું)

ઉંમરગાળો : બે વર્ષ નીચે, ૩-૬ વર્ષ, ૭-૧૨ વર્ષ ૧૩-૧૫ વર્ષ, ૧૬-૧૮ વર્ષ

ક્રમ	ગોઠવણીનો પ્રકાર	સમયગાળો
૧	દત્તકવિધાન પહેલા	
૨	આપાતકાલ	
૩	ટુંકાગાળા માટે	
૪	મુલ્યાંકન	
૫	લાંબા ગાળા માટે	

અરજદારની પસંદગીનું બાળક (√ કરો)

એવું બાળક કે જે

- (i) ઉપેક્ષિત હોય
- (ii) અનાથ હોય
- (iii) શારીરિક તકલીફવાળું
- (iv) માનસિક તકલીફવાળું
- (v) બહેરાશવાળું
- (vi) બોલવામાં તકલીફવાળું
- (vii) ખાસ શિક્ષણની જરૂરવાળું
- (viii) શીખવામાં મુશ્કેલીવાળું
- (ix) શારીરિક શોષણ / દુરુપયોગ થયેલ હોય
- (x) જાતીય શોષણનો ભોગ
- (xi) જેને સરળતાથી સમજી ન શકાય
- (xii) જેને અંકુશની જરૂર / સત્તામંડળને ધિક્કારતું હોય
- (xiii) બળાત્કાર / નજીકના સંબંધમાંથી જન્મેલ બાળક
- (xiv) જેના માતા / પિતા રોગથી પીડિત હોય
- (xv) જેના માતા / પિતાને એચઆઈવી પોઝીટીવ હોય
- (xvi) જેના માતા / પિતાને એઇડ્સ હોય
- (xvii) જેના માતા / પિતા દારૂડિયા હોય
- (xviii) નશીલી દવાના બંધાણી
- (xix) જેલમાં હોય
- (xx) ત્યાજ્યેલ હોય
- (xxi) બીજી જ્ઞાતિનું હોય
- (xxii) બીજા ધર્મનું હોય

૪. કુટુંબની વિગતો

ટુંકમાં કુટુંબની વિગત					
નામ	જાતિ	ઉંમર આશરે	વ્યવસાય	શિક્ષણ	અરજદાર સાથેનો સંબંધ

(વ્યક્તિગત, કૌટુંબિક જીવન, અનુભવો વગેરેની વિગતો જણાવવી, બાળકની જરૂરિયાતોને અનુકુળ થતી હોય તેવી ખાસ બાબતોને / લાયકાત / ગુણોને આંખ આગળ તરી આવે તેમ દર્શાવવા. વિશિષ્ટ બાળકને અનુકુળ થવામાં સરળ થાય તેવી બાબતોને પ્રાથમિક રીતે જણાવી)

રહેઠાણ (ઘર)

(જગ્યા ભાડાની / માલિકીની, વિસ્તાર (માપ), પ્રકાર, સગવડતાઓ વગેરે)

પડોશ

(આજુબાજુનો માહોલ, સગવડતાઓ અને સાધન સામગ્રી જાહેર વાહન વ્યવહાર વગેરે)

અરજદારની ઓળખની ખરાઈ

રહેઠાણની જગ્યા :

રહેવાશનો સમયગાળો

રાષ્ટ્રીયતા

લગ્ન વિષયક (તારીખ / લગ્નજીવનનો ગાળો)

૫. અરજદારમાંથી કોઈના પણ આ અગાઉ લગ્ન થયેલ હતા? વિગત આપવી

અગાઉ, લગ્નથી સંતાન થયા હોય તો તેની વિગત આપવી

ખાસ દસ્તાવેજો / પુરાવા જોયાની તારીખ

૬. કારકિર્દીનો ઇતિહાસ

(શિક્ષણ, રોજગાર, સ્વૈચ્છિક કાર્ય, ખંડ સમયનું કામ, નવરાશના સમયની પ્રવૃત્તિઓની વિગતો)

૭. એજન્સીની તપાસ

- દાકતરી તપાસ

- પોલીસ તપાસ

- માલિક

૮. વ્યક્તિગત સંદર્ભ (૨ વ્યક્તિ/મંડળ)

બે વ્યક્તિ – સંદર્ભવાળી વ્યક્તિની સાથે રૂબરૂ મુલાકાત લીધા પછી આ વિગત / ભાગ ભરવો.

મુલાકાત દરમ્યાન નીચેની માહિતીઓ ભેગી કરવાની રહેશે. જેમાં :-

- ઓળખનો સમયગાળો

- અરજદાર સાથેનો સંબંધ

- અરજદારે જે ઉદ્દેશ ધાર્યો છે તે પુર્ણ કરવા માટે તેની યોગ્યતાનો આધાર

- બાળકોનો ઉછેર

- સલામત અને ઉછેર યોગ્ય વાતાવરણની હાજરી / સગવડતા
- અરજદાર પડોશી તરીકે કેવા છે
- રસ, ક્ષમતા, ઉત્સાહ

આ સંદર્ભે સામાજિક કાર્યકરનું મુલ્યાંકન

.....

.....

.....

.....

.....

બી. ગૃહ અભ્યાસ અહેવાલ

દત્તક વિધાનની ખાસ / વિશિષ્ટ એજન્સીના સામાજિક કાર્યકરે ઉછેર કરનારના ગૃહ અભ્યાસનો અહેવાલ ખુબ જ ગંભીરતાપુર્વક તૈયાર કરવામાં આવતો દસ્તાવેજ છે જેમાં ઉત્તર આપેલ માળખા / ઢાંચા મુજબની માહિતી ભેગી કરવાની છે. જેમાં મોટાભાગે નીચેની માહિતીઓનો સમાવેશ થાય છે.

સામાજિક દરજ્જે અને ભુતકાળ

- ગૃહનું વર્ણન
- ગૃહમાં જોયા મુજબ : જીવન ધોરણ
- ગૃહમાં સભ્યો વચ્ચેના હાલના સંબંધો
- ગૃહમાં જે બાળકો છે તેમના વિકાસની સ્થિતિ
- રોજગાર અને આર્થિક સ્થિતિ
- આરોગ્ય વિષયક બાબતો
- પડોશમાં ઉપલબ્ધ, દાકતરી શિક્ષણ, વ્યવસાયિક તાલીમ જેવી સગવડતાની વિગત
- બાળકને ઉછેર માટે લેવાનું કારણ
- દાદા-દાદી અને બીજા સગાસંબંધીઓનું વલણ
- ઉછેરમાં માંગેલ બાળક માટે આગોતરી યોજનાઓ
- ઉછેર માંગનારનો કાયદાકીય દરજ્જો
- તાલીમ લેવા માટે જવાની તૈયાર

સી.અરજદાર (રો) ની વિગતો :

૧. ભુતકાળ

માતા-પિતા અને સહોદરોની વિગત સાથે કૌટુંબિક માળખું, કુટુંબના બીજા સભ્યોની નોંધપાત્ર વિગતો, બાળપણ, અનુભવો વગેરે.

૨. સંબંધો

દંપતી હોયતો, લગ્નજીવનનો સમયગાળો, સહજીવનમાં દરેક અરજદારની ખાસ યોગ્યતાઓ, દરેક જણ એકબીજાને કઈ બાબતથી હકારાત્મક સંબંધો ધરાવે છે ?

સંબંધોમાં જ્યારે મુશ્કેલી / તણાવ / ગુસ્સો આવે ત્યારે અરજદારો કેવી રીતે નિકાલ લાવે છે ?

દરેક અરજદાર એકબીજાને કેવી રીતે ટેકો આપે છે?

તેઓના સંબંધોમાં ઉછેરમાટેની ગોઠવણીથી કેવી અસર થશે તે બાબતે અરજદારોનું મુલ્યાંકન / માન્યતા શું છે?

૩. નિર્ણયાત્મક સ્વરૂપ

આ સંબંધોમાં નિર્ણય લેવાની ક્ષમતામાં કેવી રીતે નિર્ણય લેવામાં આવે છે અને આ બાબતો દરેક અરજદારનું મંતવ્ય શું હોય છે ? દંપતી દ્વારા નિર્ણયની ક્ષમતામાં વિશાળ કુટુંબ સામેલ-જોડાયેલ હોય છે ? જો આમ હોય તો બાળકની ગોઠવણીને કેવી અસર કરશે?.....

આ સંબંધોના જમા પાસા (સબળા પાસા) અને નબળા પાસા (ક્ષણ ભંગુરતા) ઓ કઈ છે?

- બાળક

- બાળકો અને તેઓના માતા-પિતાના સંબંધો

- બાળકોનું વલણ અને સહોદરોની ગોઠવણી સ્વીકારની તૈયારી, દરેક બાળકનો સ્વભાવ, કોઈ ખાસ પ્રતિભા-કુશળતા અને જરૂરિયાત, બાળકો કેવી રીતે તૈયારીમાં જોડાયા છે.

૪. અરજદારોની સાથે જોડાયેલા જુથો (નેટવર્ક)

અરજદારે વર્ણવેલી તત્કાલીન આધાર વ્યવસ્થાનું સામાન્ય ચિત્ર જેમાં વિશાળ, કુટુંબ, મિત્રો, પડોશીઓ, ધાર્મિક પ્રક્રિયાઓ, સામુહિક જુથો વગેરે સ્થળનો પણ વિગતે સમાવેશ કરવો.

૫. કુટુંબના સભ્યોની બીજી ખાસિયતો :

એક જ ઘરમાં રહે છે કે નહિ?

અરજદાર પ્રત્યે તેઓના સંબંધો, ઘરમાં તેઓ કેવી રીતે સમય પસાર કરે છે. સુચિત ગોઠવણી પ્રત્યે તેઓનું વલણ કેવું છે ?

અરજદારની ગોઠવણીની યોજનાને તેઓ કેવી રીતે સ્વિકારે છે અને મહત્વ આપે છે.

૬. કુટુંબની જીવન શૈલીનું વર્ણન :

કુટુંબ કઈ બાબતોને મહત્વની ગણે છે. જેવી કે, ધાર્મિક અને સાંસ્કૃતિની પ્રસ્થાપિત ટેવ / રૂચિ.

કુટુંબ લાગણીઓ કેવી રીતે દેખાવ / વ્યક્ત કરે છે ?

કુટુંબના સભ્યો સમય કેવી રીતે ગાળે / પસાર કરે છે ?

શિક્ષણ / શોખ અને આરામના સમયની પ્રવૃત્તિઓ અંગે સમગ્ર કુટુંબ મુલ્યો કેવી રીતે સ્વીકારે છે / માને છે.

૭. સક્ષમ પિતૃત્વ :

અરજદારોનો બાળકો સાથે કામ / (રહેવાનો) કરવાનો અને કાળજી લેવાનો અનુભવ.

પિતૃત્વ અંગે તેઓના અનુકુલનનું વર્ણન.

બાળકોના વિકાસ બાબતે તેઓની સમજ કેવી છે?

તેઓના બાળપણના અનુભવોમાંથી, પિતૃત્વ અંગે કઈ બાબતોનું પુનરાવર્તન / ફરીથી કરશે અને કઈ બાબતોમાં બદલાવ લાવશે ?

તેઓ તેમની પિતૃત્વની સમર્થતા / સંભવિતતા બાબતે અને બાળકની વ્યક્તિગત જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે, પિતૃત્વની કુશળતા બાબતે શું માને છે.

તેઓ, કુટુંબના બીજા સભ્યો તેઓના બાળકો અને ગોઠવણી થયેલ બાળક માટે ક્યાં સુધી જોડાયેલા રહેશે તેવી અપેક્ષા રાખે છે.

બાળકની શારીરિક/જાતીય દુરઉપયોગથી કુટુંબમાં અને વિશાળ જોડાયેલ જુથો (નેટવર્ક) માં સલામતીની ખાત્રી કેવી રીતે આપે છે?

૮. અનઅપેક્ષિત / બિનજરૂરી વર્તન સામેની તરકીબ.

ગૃહજીવનમાં આ બાબતે કેવા નિયમો છે?

અરજદાર આ બાબતને કેવી રીતે માન્ય / અમાન્ય કરે છે ? કેવા પ્રકારના શિસ્તના ધોરણોનો ઉપયોગ થાય છે ?

સજા પ્રત્યે તેઓનું વલણ કેવું હોય છે ?

તેઓ, તેમના બાળકો અને આધાર જુથોની સંભવિત મુશ્કેલીઓ અને મુદ્દાઓ અને તેઓની પોતાની અપેક્ષાઓ / સંભવિતતાઓ શું છે ?

સામાજિક કાર્યકર્તાનું મુલ્યાંકન :

નિયત માળખામાં / ઢાંચામાં એકત્ર કરેલ માહિતીના પૃથક્કરણ દ્વારા, અરજદારની નોંધપાત્ર બાબત કે જેનાથી તે બાળ ઉછેરના લક્ષ્યને સિધ્ધ કરી શકે તેવી ક્ષમતા : (અરજદારોની અને બાળકો સાથે કામ કરવા બાબતની કુશળતા અને અરજદારોનું કૌશલ્ય ?

એજન્સી (તંત્ર) સાથે તેમજ નૈસર્ગિક માતા-પિતા સાથે કેવી રીતે વર્તન કરી રહ્યા છે?

અરજદારોની મજબુત બાજુ (સબળ પાસુ) અને તેમના સ્ત્રોત (સંશોધનો) અને તેઓએ જે મુશ્કેલીઓનો અનુભવ થવાની શક્યતા છે તે બાબતો (ક્ષેત્રો) સામાજિક કાર્યકર્તાઓ અને અરજદારો વચ્ચે જે બાબતે સહમતી ન હોય તેવા મુદ્દાઓ) બાળ કલ્યાણ અધિકારી / સામાજિક કાર્યકર્તાની ભલામણો

સહી

પત્રક-૧૭
(નિયમ ૩૫ (૧))

ઉછેર કરવા માટેની ગોઠવણીનો હુકમ

શ્રી (બાળકનું નામ) (ઉ.વ. આશરે) જે
શ્રીમાન..... અથવા શ્રી નો પુત્ર અથવા પુત્રી
છે જેને કુટુંબની કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાત છે. શ્રીમાન અને શ્રીમતિ
..... અથવા સુશ્રી (રહેઠાણનું સરનામું અને સંપર્ક
નંબર) છે જેઓને યોગ્ય વ્યક્તિ / બાળકના ઉછેર કરવા માટેની
ગોઠવણી માટે શ્રીમાન / શ્રીમતી કે જે
(સંસ્થાનું સરનામું) ના બાળ કલ્યાણ અધિકારી / સામાજિક કાર્યકરના ગૃહ અભ્યાસના અહેવાલના આધારે
જાહેર કરવામાં આવેલ છે.
શ્રી..... (બાળકનું નામ) ને (દિવસ / માસ) માટે
કાળજી ઉછેર માટે મુકવામાં આવે છે. (નામ અને સંપર્ક નંબર)
બાળકલ્યાણ અધિકારી / સામાજિક કાર્યકરની નિરીક્ષણ નીચે રહેશે.

ચેરપર્સન / સભ્ય
બાળ કલ્યાણ સમિતિ

પ્રત્રક-૧૮
(નિયમ ૩૮ (૫))
સૌજન્ય દ્વારા ગોઠવણીનો આદેશ

શ્રી જે બાળક / કિશોર જેની ઉંમર આશરે છે જે શ્રીમાન અને શ્રીમતી અથવા સુશ્રી..... ના પુત્ર અથવા પુત્રી છે જેને રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ દ્વારા આ કિશોર / બાળકને જોખમ હોઈ, કાળજી અને સુરક્ષાની તાત્કાલિક જરૂરિયાત છે તેવી રીતે ઓળખવામાં આવેલ છે. રાજ્ય / જિલ્લા બાળ કલ્યાણ અધિકારી / સામાજિક કાર્યકર્તાઓ તપાસ કરી જમા કરાવેલ અહેવાલ આધારે સ્થાપિત થયેલ છે કે, સદરહું કિશોર / બાળકને શિક્ષણ / આરોગ્ય / પોષણ / બીજી વિકાસલક્ષ્મી જરૂરિયાત , (સ્પષ્ટ રીતે જણાવો) માટે સૌજન્ય દ્વારા જરૂરિયાત છે. રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સંરક્ષણ એકમને આદેશ કરવામાં આવે છે કેરૂ. દર માસે / રૂ. એક વાર સૌજન્ય દ્વારા આધાર માટે સદરહું કિશોર / બાળકને (દિવસ / માસ) માટે અને તેના ફોલોઅપ (અનુકાર્ય) માટે મુક્ત કરવામાં આવે છે.

રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમને પણ સુચિત કરવામાં આવે છે કે તે પણ સૌમ્ય દ્વારા ટેકો અને ફોલોઅપ માટે સ્પષ્ટ શરતો અને બોલીઓ નિયત કરે.

મુખ્યન્યાયાધીશ,
કિશોર ન્યાયમંડળ / ચેરપર્સન / સભ્ય
બાળ કલ્યાણ સમિતિ

નકલ રવાના : રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા
રાજ્ય સરકારના નિષ્ણાત ધરાવતા વિભાગ

પત્રક-૧૯

(નિયમ ૩૮ (૩))

ઉત્તર સંભાળની ગોઠવણીનો હુકમ

કિશોર / બાળક કે જેનું નામ છે જે નો પુત્ર અથવા પુત્રી છે. જેની ઉંમર તા..... ના રોજ ૧૮ વર્ષની થશે / કરશે. જેને હજુ પુનઃસ્થાપન અને પુનઃબોડાણ માટે કાળજી અને રક્ષણની જરૂરિયાત છે. તે / તેણીને (સંસ્થાનું નામ) ઉત્તર સંભાળ માટે મુકવામાં આવે છે. સંસ્થાના જવાબદાર અધિકારી / સત્તાધિશોને સુચના આપવામાં આવે છે કે આ બાળકને, તેના પુનઃસ્થાપન અને પુનઃબોડાણ માટે શક્ય તેટલી તમામ તકો ખરા અર્થમાં પુરી પાડે. આ વ્યક્તિને વધુમાં વધુ ૨૧ વર્ષ પુરા કરે ત્યાં સુધી અથવા સમાજમાં પુનઃબોડાણ થાય તે બે માંથી જે વહેલુ અને ત્યાં સુધી તમામ તકો પુરી પાડવાની રહેશે.

રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમને સુચના આપવામાં આવે છે કે આ કિશોર / બાળકની (દિવસ / માસ) સમયગાળાની ઉપર સંભાળ માટે અને ફોલોઅપ માટેની જરૂરી કાર્યવાહી હાથ ધરે. રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમને એ પણ સુચના આપવામાં આવે છે કે તેઓ ઉત્તરસંભાળ અને ફોલોઅપ માટેની જરૂરી કાર્યવાહી હાથ ધરે. રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમને એ પણ સુચના આપવામાં આવે છે કે તેઓ ઉત્તરસંભાળ કાર્યક્રમ અને તેના ફોલોઅપ માટે સ્પષ્ટ શરતો અને બોલીઓ નિયત કરે.

મુખ્યન્યાયાધીશ, કિશોર ન્યાયમંડળ / ચેરપર્સન / સભ્ય , બાળ કલ્યાણ સમિતિ.

નકલ રવાના : રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા નિસ્ખત ધરાવતા સરકારના વિભાગ

પત્રક-૨૦

(નિયમ ૫૦ (૯) અને ૫૪ (૧) (ટી) મુજબ)

દેખરેખ અને રક્ષણની જરૂરિયાતવાળા બાળકોના કેસની માહિતી

તાજેતરમાં પડાવેલ
પાસપોર્ટ સાઈઝનો
ફોટો લગાવવો

કેસ / પ્રોફાઈલ ક્રમાંક :

તારીખ અને સમય :

એ. વ્યક્તિગત માહિતી

૧. નામ :

૨. પુરૂષ : સ્ત્રી (લાગુ પડતું હોય ત્યાં ✓ નિશાની કરો)

૩. (૧) પ્રવેશ સમયે ઉંમર :

(૨) હાલની ઉંમર :

૪. કયા જુથમાં સમાવેશ થાય છે ?

૧. કુટુંબથી વિખુટું પડી ગયેલ / ખોવાયેલ

૨. સ્વૈરવિહારી (પોતાની રીતે રખડતું) / ત્યજ દેવાયેલ

૩. શોષણ અને હિંસાનું ભોગ બનેલ (વિગતો આપવી)

૪. ઘર છોડીને ભાગેલ

૫. અન્ય કોઈ

૫. ધર્મ : હિન્દુ / મુસ્લિમ / ખ્રિસ્તી / અન્ય /

(ઓ.સી. / બી.સી. / એસ.સી. / એસ.ટી.) (સ્પષ્ટતા કરવી) :

૬. રહેઠાણનું સ્થળ : શહેરી / અર્ધશહેરી / ગ્રામ્ય / ઝુંપડપટ્ટી / ઔદ્યોગિક વિસ્તાર અન્ય (સ્પષ્ટતા કરવી) :

૭. મુળ વતનનો જિલ્લો : અને રાજ્ય :

૮. મુળ રહેઠાણના ઘરની માહિતી :

૧. પાકું અનેટાઈલ્સવાળું ઘર / ઝુંપડું / રસ્તા પર / અન્ય (સ્પષ્ટતા કરવી)

૨. ત્રણ શયનખંડ / બે શયનખંડ / એક શયન ખંડ / અલગ શયન ખંડ નથી.

૩. પોતાનું / ભાડાનું

૯. ચાઈલ્ડ વેલ્ફેર કમિટી સમક્ષ કિશોરને રજુ કરનાર :

૧. પોલિસ / સ્થાનિક પોલિસ / વિશેષ જુવેનાઈલ પોલિસ યુનિટ / રેલ્વે સુરક્ષા દળ / મહિલા પોલિસ

૨. પરીવિક્ષાઅધિકારી (પ્રોબેશન ઓફિસર)

૩. સમાજ કલ્યાણસંસ્થા
૪. સામાજિક કાર્યકર
૫. મા-બાપ/ પાલક માતા-પિતા (સંબંધ બાબતે સ્પષ્ટ લખવું)
૬. બાળક જાતે / બાળકી જાતે

૧૦. કુટુંબ છોડવાનું કારણ

૧. મા-બાપ / વાલી/ અપર મા-બાપદ્વારા દુરાચારા
૨. રોજગારીની શોધવમાં
૩. સરખી ઉંમરનાઓના પ્રભાવ નીચે
૪. મા-બાપની અસમક્ષતા
૫. મા-બાપનું ગુનાહિત વર્તન
૬. મા-બાપનું છુટા પડવું
૭. મા-બાપનું મૃત્યુ
૮. ગરીબી
૯. અન્ય (સ્પષ્ટતા કરવી)

૧૧. બાળક કેવા પ્રકારના દુરાચારનો (એબચુસ) ભોગ થયેલ છે?

૧. શાબ્દિક દુરાચાર (મા-બાપ/ભાઈ- બહેન/ રોજગાર આપનાર / અન્ય (વિગતો આપવી)
૨. શારીરિક દુરાચાર (મા-બાપ/ભાઈ- બહેન/ રોજગાર આપનાર / અન્ય (વિગતો આપવી)
૩. જાતીય દુરાચાર (મા-બાપ/ભાઈ- બહેન/ રોજગાર આપનાર / અન્ય (વિગતો આપવી)
૪. અન્ય પ્રકારનો દુરાચાર (મા-બાપ/ભાઈ- બહેન/ રોજગાર આપનાર / અન્ય (વિગતો આપવી)

૧૨. બાળક સાથે આચરવામાં આવેલ ખરાબ વર્તન?

૧. ખાવાનું ન આપવું (મા-બાપ/ભાઈ- બહેન/ રોજગાર આપનાર / અન્ય (વિગતો આપવી)
૨. બેરહેમીથી મારવું (મા-બાપ/ભાઈ- બહેન/ રોજગાર આપનાર / અન્ય (વિગતો આપવી)
૩. ઈજા પહોંચાડવી (મા-બાપ/ભાઈ- બહેન/ રોજગાર આપનાર / અન્ય (વિગતો આપવી)
૪. અન્ય (વિગતો આપવી): (મા-બાપ/ભાઈ- બહેન/ રોજગાર આપનાર / અન્ય (વિગતો આપવી)

૧૩. બાળકે સહન કરેલ શોષણની વિગત

૧. વળતર વગર કામ લેવામાં આવ્યું.
૨. નીચા વેતનથી ખુબ જ લાંબા સમય સુધી કામ લેવામાં આવ્યું છે.
૩. અન્ય (સ્પષ્ટતા કરવી)

૧૪. પ્રવેશ પુર્વે બાળકની આરોગ્ય વિષયક સ્થિતિ :

ક્રમ	વિગત	છે	જાણ નથી	નથી
૧	શ્વસનતંત્રની ખામી			
૨	સાંભળવાની ક્ષતિ			
૩	આંખના રોગો			
૪	દાંતના રોગો			
૫	હૃદયનો રોગ			
૬	ચામડીનો રોગ			
૭	જાતીય સંસર્ગથી થયેલ રોગ			
૮	ચેતાતંત્રની ક્ષતિ			
૯	માનસિક ક્ષતિ			
૧૦	શારીરિક ક્ષતિ			
૧૧	અન્ય (સ્પષ્ટતા કરવી)			

૧૫. પ્રવેશ મેળવતા પહેલા બાળક કોની પાસે રહેતુ નથી?

૧. મા-બાપ : માતા / પિતા / બંને સાથે
૨. પાલક મા-બાપ સાથે / (સંબંધ દર્શાવો)
૩. મિત્રો
૪. રસ્તા ઉપર
૫. રાત્રિ રહેઠાણ આપતા આશ્રયગૃહમાં (નાઈટ શેલ્ટર)
૬. અનાથાલય / છાત્રાલય / અન્ય આ પ્રકારના આશ્રયગૃહમાં
૭. અન્ય (વિગતો આપવી)

૧૬. મા-બાપની બાળકની મુલાકાત બાબતે :

૧. સંસ્થામાં આવ્યા પહેલા : વારંવાર / પ્રસંગોપાત / ક્યારેક જ / ક્યારે નહિ
૨. સંસ્થામાં આવ્યા પછી : વારંવાર / પ્રસંગોપાત / ક્યારેક જ / ક્યારે નહિ

૧૭. બાળકની કુટુંબ સાથેની મુલાકાત બાબતે:

૧. સંસ્થામાં આવ્યા પહેલા : વારંવાર / પ્રસંગોપાત / ક્યારેક જ / તહેવારો દરમિયાન/
ઉનાળાની રજાઓમાં / બીમાર પડે ત્યારે / ક્યારેય નહિ
૨. સંસ્થામાં આવ્યા પછી : વારંવાર / પ્રસંગોપાત / ક્યારેક જ / તહેવારો દરમિયાન/ ઉનાળાની
રજાઓમાં / બીમાર પડે ત્યારે / ક્યારેય નહિ

૧૮. માતા પિતા સાથે પત્ર વ્યવહાર :

૧. સંસ્થામાં આવ્યા પહેલા : વારંવાર / પ્રસંગોપાત / ક્યારેક જ / તહેવારો દરમિયાન/
ઉનાળાની રજાઓમાં / બીમાર પડે ત્યારે / ક્યારેય નહિ
૨. સંસ્થામાં આવ્યા પછી : વારંવાર / પ્રસંગોપાત / ક્યારેક જ / તહેવારો દરમિયાન/ ઉનાળાની
રજાઓમાં / બીમાર પડે ત્યારે / ક્યારેય નહિ

બી. બાળપણની માહિતી (૧૨ વર્ષની ઉંમર સુધીની) :

૧૯. ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન માતાનો ખોરાક

૧. પૌષ્ટિક આહાર
૨. સામાન્ય આહાર
૩. અપુરતો આહાર

૨૦. ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન માતાનું આરોગ્ય

૧. માતા એપી રોગનો ભોગ બનેલી
૨. માતાએ ગર્ભનિરોધકનો / સાધનોનાં ઉપયોગ કર્યો હતો.
૩. રોગ પ્રતિકારક દવાઓ (એન્ટી બાયોટીક) લીધી હતી.
૪. આવી કોઈ માહિતી ઉપલબ્ધ નથી.

૨૧. જન્મની વિગત

૧. સામાન્ય પ્રસુતિ / લાંબા સમયે પ્રસુતિ / શસ્ત્રક્રિયા દ્વારા પ્રસુતિ
૨. જન્મ વખતે બાળકનું ઓછું વજન / સામાન્ય વજન / વધારે વજન

૨૨. રસીકરણની માહિતી :

.....
.....
.....
.....

૨૩. વિકલાંગતાની વિગત :

૧. સાંભળવાની ખામી જન્મથી / અકસ્માત થવાથી / રોગથી
૨. બોલવાની ખામી જન્મથી / અકસ્માત થવાથી / રોગથી
૩. શારીરિક ક્ષતિ જન્મથી / અકસ્માત થવાથી / રોગથી
૪. માનસિક ક્ષતિ જન્મથી / અકસ્માત થવાથી / રોગથી
૫. અન્ય (વિગતો આપવી) જન્મથી / અકસ્માત થવાથી / રોગથી

સી. ૨૪. કુટુંબની માહિતી

ક્રમાંક	નામ અને સંબંધ	ઉંમર	જાતિ	શિક્ષણ	વ્યવસાય	આવક	આરોગ્ય	માનસિક રોગની વિગત	વિકલાંગતા	ટેવ	મળતાવડાપણું
૧											
૨											
૩											
૪											
૫											

૨૫. કુટુંબનો પ્રકાર : સ્વતંત્ર કુટુંબ / સંયુક્ત કુટુંબ / ખંડિત કુટુંબ

૨૬. કુટુંબના સભ્યો વચ્ચેના સંબંધો :

૧. માતા અને પિતા સારા / સાધારણ / જાણ નથી.
૨. પિતા અને બાળક સારા / સાધારણ / જાણ નથી.
૩. માતા અને બાળક સારા / સાધારણ / જાણ નથી.
૪. પિતા અને ભાઈ-બહેન સારા / સાધારણ / જાણ નથી.
૫. માતા અને ભાઈ-બહેન સારા / સાધારણ / જાણ નથી.
૬. કિશોર અને ભાઈ-બહેન સારા / સાધારણ / જાણ નથી.

૨૭. કુટુંબના સભ્યોએ આચરેલ ગુનાઓની વિગત :

ક્રમાંક	સંબંધ	ગુનાનો પ્રકાર	ધરપકડ થઈ છે?	કેદનો સમયગાળો	સજાનો ચુકાદો
૧	પિતા				
૨	અપર પિતા				
૩	માતા				
૪	અપર માતા				
૫	ભાઈ				
	૧				
	૨				
	૩				
	૪				
૬	બહેન				
	૧				
	૨				
	૩				
	૪				
૭	બાળક (પોતે)				
૮	અન્ય (કાકા/કાકી/દાદા-દાદી)				

૨૮. કુટુંબની પોતાની માલિકીની સંપત્તિ

૧. જમીનની માલિકી (કેટલી જમીન છે?)
૨. ગાય / ભેંસ / બળદ
૩. વાહનો / દ્વિચક્રી / ત્રિચક્રી / ચતુષ્ચક્રી (લોરી / બસ / ગાડી / ટ્રેક્ટર/ જીપ)
૪. અન્ય (વિગતો આપવી)

૨૯. કુટુંબના સભ્યોની લગ્ન વિષયક માહિતી

૧. મા-બાપ : સામાજિક રીતરિવાજ મુજબ / પસંદગીના લગ્ન / સંસ્થાગત
૨. ભાઈઓ : સામાજિક રીતરિવાજ મુજબ / પસંદગીના લગ્ન / સંસ્થાગત
૩. બહેનો : સામાજિક રીતરિવાજ મુજબ / પસંદગીના લગ્ન / સંસ્થાગત

૩૦. કુટુંબના સભ્યોની સામાજિક પ્રવૃત્તિઓ :

૧. સામાજિક અને ધાર્મિક કાર્યક્રમોમાં કુટુંબ હાજર રહે છે.
૨. સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોમાં કુટુંબ હાજર રહે છે.
૩. સામાજિક અને ધાર્મિક કાર્યક્રમોમાં ભાગ લેતા નથી.
૪. જાણ નથી.

૩૧. પ્રવેશ પહેલા મા-બાપની બાળક પ્રત્યેની કાળજી

૧. વધારે પડતું રક્ષણ આપવું
૨. પ્રેમાળ
૩. સતર્ક (ધ્યાન રાખનાર)
૪. માયાળું નહીં
૫. સતર્કતાનો અભાવ
૬. બાળકનો અસ્વીકાર

ડી. ૩૨. કિશોરાવસ્થાની યૌવન પ્રવેશ (ખુબર્ટી) ની માહિતી : વહેલી / મધ્ય વયે / મોડી

૩૩. બાળકમાં અપરાધની વિગતો, જો હોય તો :

૧. ચોરી કરવી
૨. ખિસ્સા કાતરવા
૩. દાડૂ (એરેક) વેચવો
૪. માદક દ્રવ્યોની હેરફેરી કરવી
૫. પરચુરણ નાના ગુનાઓ
૬. હિંસક ગુનાઓ
૭. બળાત્કાર
૮. ઉપરનો એકપણ નહિ

૩૪. ગુનાહિત વર્તન કરવાનું કારણ

૧. મા-બાપ દ્વારા અવગણના
૨. મા-બાપનું વધારે પડતું રક્ષણાત્મક વલણ
૩. માતા-પિતાનું ગુનાખોર વર્તન
૪. માતા-પિતાના નકારાત્મક વલણની અસર
૫. જુથનું દબાણ
૬. દાડૂ / નશીલા પદાર્થની ખરીદી
૭. અન્ય (વિગતો આપવી)

૩૫. ટેવો (આદતો)

	A		B
i	ધુમ્રપાન	i	ટીવી / ફિલ્મો જોવી
ii	દાણુનું સેવન	ii	ઘરની / મેદાની રમતો રમવી
iii	નશીલા પદાર્થોનું સેવન	iii	પુસ્તકોનું વાંચન
iv	જુગાર રમવો	iv	ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ
v	ભીખ માંગવી	v	ચિત્રો દોરવા / રંગપુરણી / અભિનય / ગીતો ગાવા
vi	અન્ય કોઈ (સ્પષ્ટતા કરવી)	vi	અન્ય કોઈ (સ્પષ્ટતા કરવી)

ઈ. રોજગારને લગતી માહિતી :

બાળગૃહમાં પ્રવેશ પહેલા બાળકની રોજગાર વિષયક માહિતી

ક્રમ	રોજગારની માહિતી	સમયગાળો	કમાણી (આવક)
૧	વજન ઉંચકનાર (કુલી)		
૨	કચરો વીણનાર		
૩	કારીગર (મીકેનિક)		
૪	હોટલમાં કામ કરનાર		
૫	ચાની દુકાનમાં કામ		
૬	બુટ પોલીશ		
૭	ઘરકામ		
૮	અન્ય કોઈ (વિગતો આપવી)		

૩૬. આવકના વપરાશ સંબંધિત માહિતી

૧. કુટુંબની જરૂરિયાત માટે મોકલ્યાં	૨. કપડા ખરીદી
૩. જુગાર રમવામાં	૪. વેશ્યાવૃત્તિ
૫. દાણુનું સેવન	૬. નશાનું સેવન
૭. બીડી-સિગારેટ	૮. બચત

૩૭. બચતની માહિતી

૧. માલિક પાસે	૨. મિત્રો પાસે
૩. બેંક / પોસ્ટ ઓફિસ	૪. અન્ય (વિગતો આપવી)

૩૮. કામના કલાકોનો સમયગાળો

૧. ૬ કલાકની ઓછો
૨. ૬ થી ૮ કલાક સુધી
૩. ૮ કલાકથી વધારે

એફ. શૈક્ષણિક વિગતો :

૩૯. બાળગૃહમાં પ્રવેશ મેળવતા પહેલા બાળકની શૈક્ષણિક વિગત

૧. અભણ
૨. પાંચ ધોરણ સુધી અભ્યાસ
૩. પાંચ ધોરણથી વધારે પણ આઠ ધોરણથી ઓછો
૪. આઠ ધોરણથી વધારે પણ દશ ધોરણથી ઓછો
૫. દશ ધોરણથી વધારે

૪૦. શાળા છોડવાનું કારણ

૧. છેલ્લા ધોરણમાં નાપાસ થવાથી
૨. શાળાની પ્રવૃત્તિમાં ઓછો રસ હોવાથી
૩. શિક્ષકોના ભેદભાવયુક્ત વર્તનથી
૪. જુથનું દબાણ
૫. થોડી કમાણી કરી કુટુંબને મદદ કરવા
૬. મા-બાપનું અચાનક મૃત્યુ થવાથી
૭. શાળાનું કડકાઈભર્યું વાતાવરણ
૮. શાળામાં અનિયમિત હાજરીને કારણે
૯. અન્ય (વિગતો આપવી)

૪૧. છેલ્લે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો હોય તેની વિગત

૧. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન / નગર પાલિકા / પંચાયત
૨. સરકારી શાળા / અનુસુચિત જાતિની શાળા / પછાત જાતિની શાળા
૩. ખાનગી શાળા
૪. મિશનરી શાળાઓ

૪૨. શિક્ષણનું માધ્યમ

હિન્દી / અંગ્રેજી / ઉર્દુ / તામિલ / મલયામલ / કન્નડ / તેલુગુ / અન્ય ભાષા
(વિગતો આપવી)

૪૩. બાળગૃહમાં પ્રવેશ મેળવ્યા આજ તારીખ સુધીમાં અભ્યાસની સિધ્ધિ

ક્રમ	ક્યુ વર્ષ	ક્યું ધોરણ	ઉપર ચઢાવ્યા / ઉપર ના ચઢાવ્યા કે ઉત્તિર્ણ / અનુત્તિર્ણ

૪૪. બાળગૃહમાં પ્રવેશબાદ બાળકે મેળવેલ વ્યવસાયીક તાલીમની વિગત

ક્રમ	કેટલા વર્ષ	વ્યાવસાયીક તાલીમનું નામ	કેવી આવડત કેળવી ?

૪૫. બાળગૃહમાં પ્રવેશબાદ આજદિનસુધી બાળકે વધારાનીકઈ કઈ પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ કર્યો?

૧. સ્કાઉટ
૨. મેદાની રમતો (વિગતો આપવી)
૩. વ્યાયામની રમતો (એથલેટીક્સ)
૪. ચિત્રકામ
૫. રંગપુરણી
૬. અન્ય (વિગતો આપવી)

જી. આરોગ્યલક્ષી માહિતી :

૪૬. પ્રવેશ વખતે બાળકની ઉંચાઈ વજન :

૪૭. શારીરિક સ્થિતિ

૪૮. બાળકના આરોગ્યનો ઇતિહાસ (ટુંકમાં)

૪૯. મા-બાપના આરોગ્યનો ઇતિહાસ (ટુંકમાં)

૫૦. બાળકના આરોગ્ય વિશે હાલની સ્થિતિ :

ક્રમ	વાર્ષિક નીરિક્ષણની નોંધ	પ્રથમ ત્રિમાસિક	દ્વિતીય ત્રિમાસિક	તૃતીય ત્રિમાસિક	ચતુર્થ ત્રિમાસિક
૧	અવલોકનની તારીખ				
૨	ઉંચાઈ				
૩	વજન				
૪	આપવામાં આવતો				

	પોષણયુક્ત આહાર				
૫	તનાવયુક્ત રોગ				
૬	દાંત				
૭	કાન-નાક-ગળું(કાકડા)				
૮	આંખની બાહ્ય ખામી : દષ્ટિની ખામી :				
	ડાબી				
	જમણી				
૯	અન્ય (વિગતો આપવી)				

૫૧. ઉંચાઈ અને વજનની માહિતી

તારીખ-માસ-વર્ષ	ઉંચાઈ	જરૂરી વજન	ખરેખર વજન

એચ. સામાજિક માહિતી :

૫૨. બાળગૃહમાં પ્રવેશ પહેલાં કોની સાથે મિત્રતા હતી તેની વિગતો

૧. સાથી કાર્યકરો
૨. શાળા / વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ
૩. પડોશી
૪. અન્ય (વિગતો આપવી)

૫૩. મોટાભાગના મિત્રો

૧. ભણેલા
૨. અભણ
૩. સરખી ઉંમરના
૪. મોટી ઉંમરના
૫. ઉંમરમાં નાના
૬. એક જ જાતના (લિંગના)
૭. વિજાતીય

૫૪. જેમાં સભ્ય હોય તેવા જુથની માહિતી (વિગતો લખવી)

૧. સિનેચાલક જુથ સાથે જોડાણ
૨. ધાર્મિક જુથ સાથે જોડાણ
૩. રમત-ગમત અને આર્ટ ક્લબ સાથે જોડાણ
૪. કોઈ ગેંગ (ટોળકી) સાથે જોડાણ
૫. કોઈ સામાજિક, સ્વૈચ્છિક સેવા સંસ્થા સાથે જોડાણ
૬. અન્ય (વિગતો આપવી)

૫૫. જુથમાં બાળકનું સ્થાન

૧. નેતા
૨. દ્વિતીય કક્ષાનું નેતૃત્વ
૩. મધ્યમ કક્ષાના કાર્યકર
૪. સામાન્ય સભ્ય

૫૬. જુથમાં સભ્યપદ મેળવવાનો હેતુ

૧. સામાજિક સેવા માટે
૨. સમય પસાર કરવા
૩. આનંદ મેળવવા પ્રવૃત્તિમાં સામેલ થવું
૪. સામાન્ય કરતાં જુદી પ્રવૃત્તિઓ
૫. અન્ય (વિગતો આપવી)

૫૭. જુથનું વર્તન

૧. સામાજિક નીતિ-નિયમોને માન આપી તેને અનુસરવું
૨. ધોરણ-નિયમોનો ભંગ કરવામાં રસ (આવેશમાં આવી જઈને કરેલો નિયમભંગ; આયોજિત નહિ)
૩. નિયમોનો આવેગપુર્વક (આવેશમાં આવી જઈને કરેલો નિયમભંગ, આયોજિત નહી)
૪. સામાન્ય કરતાં જુદી પ્રવૃત્તિઓ
૫. અન્ય (વિગતો આપવી)

૫૮. જુથની મીટીંગ મળવાનું સ્થળ

૧. સામાન્ય રીતે એક જ જગ્યાએ
૨. જગ્યાની વારંવાર ફેરબદલી
૩. કોઈ કાયમી જગ્યા નહીં
૪. અનુકુળતા મુજબ મીટીંગના સ્થળની પસંદગી

૫૯. બાળક પ્રથમવાર કુટુંબની બહાર નીકળ્યું ત્યારે સમાજની પ્રતિક્રિયાઓ (વર્તન):

૧. સહકારભરી
૨. અસહકારભરી – (સ્વીકૃતિની)
૩. દુરુપયોગભરી
૪. ખરાબ વર્તન
૫. શોષણયુક્ત

૬૦. બાળક સાથે પોલીસનું વર્તન :

૧. સમજદારીભર્યું / હકારાત્મક
૨. ઘાતકી / કુર
૩. દુરુપયોગભર્યું (એબયુસીવ)
૪. શોષણયુક્ત
૫. ખરાબ વર્તન

૬૧. જનસમાજનું બાળક પ્રત્યેનું વર્તન :

બાળકના ભુતકાળનો સારાંશ :

૧. અભ્યાસ :
૨. આરોગ્ય :
૩. વ્યાવસાયિક તાલીમ :
૪. અભ્યાસક્રમ સિવાયની પ્રવૃત્તિઓ:
૫. અન્ય :

બાળ કલ્યાણ અધિકારીના સુચનો / બાળક કિશોરના સંસ્કરણ પછી પરિવિક્ષા અધિકારીના સુચનો અને સંસ્કરણ બાદ બાળકનો પ્રતિભાવ :

અનુકાર્યો(ફોલોઅપ) :

બાળ કલ્યાણ અધિકારી દ્વારા / પરિવિક્ષા અધિકારી દ્વારા / કેઈસ વર્કર દ્વારા/ સામાજિક કાર્યકર દ્વારા અનુકાર્યો :

વહીવટી સમિતિનું ત્રિમાસિક કેઈસ હીરટ્રી બાબતે મુલ્યાંકન.

નિરીક્ષક / કલ્યાણ અધિકારી /
પરીવિક્ષા અધિકારી

પત્રક-૨૧

(નિયમ ૫૧ (૧૨) (એ), ૫૫ (૧) (ઓ) અને ૮૮ (૧) (કે)

વ્યક્તિગત કાળજીનું આયોજન

દરેક બાળકની વ્યક્તિ કાળજી માટેનું આયોજન બાળકના ઇષ્ટતમ કલ્યાણના સિધ્ધાંતને અનુસાર તૈયાર કરવાનું રહેશે.

વ્યક્તિગત કાળજીનું આયોજન કરતી વખતે નીચે મુજબના ક્રમમાં વિકલ્પોની ધ્યાનમાં રાખી પસંદગી કરવાની રહેશે.

- (i) કુદરતી કુટુંબ સાથે સંપર્ક જળવાઈ રહે.
- (ii) સગપણ (સગાવહાલા સાથેના સંબંધો) ની કાળજી
- (iii) દેશમાં દત્તક વિધાન
- (iv) કાળજી ઉછેર માટેનું આયોજન
- (v) વિદેશમાં દત્તક વિધાન
- (vi) સંસ્થામાં કાળજી

કેશ / પ્રોફાઈલ નં. / વર્ષ ૨૦.....

મંડળ / સમિતિ

પ્રવેશ નં.

પ્રવેશ તારીખ :

એ. વ્યક્તિગત વિગતો

૧. બાળકનું નામ :
૨. ઉંમર
૩. જાતિ : પુરુષ / સ્ત્રી
૪. પિતા / માતાનું નામ :
૫. રાષ્ટ્રીયતા
૬. ધર્મ / જ્ઞાતિ
૭. શૈક્ષણિક સિધ્ધિ :
૮. ભુતકાળની ટુંકી યાદી
 - આરોગ્યલક્ષી જરૂરિયાત
 - લાગણી અને માનસિક ટેકાની જરૂરિયાત
 - શૈક્ષણિક અને તાલીમની જરૂરિયાત

- આરામ, સર્જનાત્મક શક્તિ અને રમત
- લગાવ અને સંબંધો
- ધાર્મિક માન્યતાઓ
- ઉપેક્ષા, ખરાબર સારવાર અને દરેક પ્રકારના દુરુપયોગ સામે રક્ષણ
- મુખ્ય ધારામાં સામાજિકીકરણ
- મુક્ત / પુનઃસ્થાપન પછીનું ફોલોઅપ.

બી. પરીવિક્ષા અધિકારીનો પખવાડિક પ્રગતિનો અહેવાલ

ભાગ-એક

૧. પરીવિક્ષા અધિકારીનું / કેસ વર્કનું નામ :
૨. કયા માસ માટે :
૩. નોંધણી નં.
૪. સક્ષમ સત્તામંડળ :
૫. પ્રોફાઈલ નં.:
૬. બાળકનું નામ :
૭. નિરીક્ષણના આદેશની તારીખ :
૮. બાળકનું સરનામું :
૯. નિરીક્ષણનો સમયગાળો :

ભાગ-બ

રૂબરૂ મુલાકાતના સ્થળો

.....

તારીખો

.....

૧. બાળક ક્યાં રહે છે?
૨. શૈક્ષણિક / તાલીમ વર્ગનાં કોઈ પ્રગતિ કરેલ છે.
૩. જો નોકરી કરતો હોય તો, તે / તેણી શું કરે છે અને તે / તેણીની સરેરાશ માસિક આવક કેટલી છે?

૪. ટપાલ ખાતામાં બચત રખાય છે?
૫. બચત બેંક ખાતામાં તે / તેણીનું નામ :
૬. તે / તેણીના સામાન્ય વ્યવહાર અને વર્તણુક અંગે નોંધ :
૭. મિલકતની યોગ્ય કાળજી લે છે ?

ભાગ-ત્રણ

૧. સક્ષમ સત્તામંડળ સમક્ષની કાર્યવાહી ચાલે છે અથવા
 - (એ) મુચટકાની શરતોમાં ફેરફાર
 - (બી) રહેઠાણ બદલાવેલ છે.
 - (સી) અન્ય બાબતો
૨. નિરીક્ષણ પુર્ણ કર્યાનો સમયગાળો તારીખે.
૩. નિરીક્ષણનું પરિણામ અને નોંધ (જો હોય તો)
૪. નિરીક્ષણનો સમય પુર્ણ થયા પછી કિશોર જેની સાથે રહેવાનો છે તે યોગ્ય વ્યક્તિ અથવા માતા / પિતા અથવા વાલીનું નામ અને સરનામું :

અહેવાલની તારીખ

સહી

પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસ વર્કર

સી. મુક્ત કર્યા પહેલાનો અહેવાલ

લાગુ પડતું હોય તો ✓ કરો.

કાયમી મુક્તિ

તબદિલ

૧. સ્થળેથી તબદિલ / મુક્ત કરવા માટેના જવાબદાર સક્ષણ સત્તામંડળ અને તબદિલીનું સ્થળ
૨. વિવિધ સંસ્થાઓમાં કિશોર / બાળકની ગોઠવણીની વિગતો.
૩. તાલીમની અને કુશળતા મેળવેલ હોય તેની બાબતો.
૪. જવાબદાર અધિકારી / પરિવિક્ષા અધિકારી / બાળ કલ્યાણ / અધિકારી / કેસ વર્કર / સામાજિક કાર્યકરનો અંતિમ પ્રગતિ અહેવાલ (બીડાણમાં લગાવવો)
૫. મુક્ત / તબદિલની તારીખ :
૬. પાછા મોકલવાની તારીખ :
૭. રક્ષણ માટે સશસ્ત્ર ટુકડીની જરૂરિયાતની માંગણી
૮. રક્ષણ માટે સશસ્ત્ર ટુકડીની ઓળખ
૯. પુનઃસ્થાપન અંગેની સંભવિત ગોઠવણી સાથેની ભલામણો

૧૦. સૌજન્ય દ્વારા ગોઠવણીની જરૂરિયાત અને તેનો અહેવાલ જો લાગુ પડતું હોય તો.
૧૧. મુક્ત થયા પછી ફોલો-અપ કરનાર પરીવિક્ષા અધિકારી / કેસ વર્કર / સામાજિક કાર્યકર્તા / બિનસરકારી સંગઠનની ઓળખ
૧૨. મુક્ત થયા પછી ફોલો-અપ માટે જે બિન-સરકારી સંગઠન ઓળખી કાઢ્યું છે. (નિયત કરેલ છે) તેની સાથેનું સમજૂતીની નોંધ (થયેલ કરાર) (મેમોરેન્ડમ ઓફ અંડરસ્ટેન્ડીંગ)
૧૩. સૌજન્ય દ્વારા ગોઠવણીનું તંત્ર / વ્યક્તિગત સૌજન્ય આપનારની ઓળખ; જો કોઈ હોય તો, તંત્ર (એજન્સી) દ્વારા
૧૪. સૌજન્ય ગોઠવણી અને વ્યક્તિગત સૌજન્ય ગોઠવણીનો કરાર (મેમોરેન્ડમ ઓફ અંડરસ્ટેન્ડીંગ)
૧૫. બાળકનો બચત ખાતાનંબર જો હોય તો
૧૬. બાળકની આવક અને તેની વસ્તુઓની વિગત જો હોય તે,
૧૭. બાળકના ઇનામો / વિગતો જે બાળકને આપવાના થતા હોય તે,
૧૮. બાળકનું મંતવ્ય
૧૯. અન્ય બીજી માહિતી

નોંધ : કિશોર / બાળકને મુક્ત થતા પહેલાનો અહેવાલ મુક્ત / તબદીલના ૬ માસ પહેલા બનાવવો જેમાં છેલ્લો અહેવાલની પુનઃવિચારણા અને બીજી જરૂરી બાબતોનો સમાવેશ કરવો.

ડી. મુક્ત કર્યા પછીનો અહેવાલ

૧. બેંક ખાતાની સ્થિતિ : બંધ / તબદિલ કરેલ છે.
૨. બાળકની આવકો અને તેની વસ્તુઓ તેને અથવા તેના / તેણીના માતા-પિતા / વાલીને સુપ્રત કરેલ છે. હા / ના
૩. બાળકને મુક્ત કર્યા પછી ફોલો – અપ માટે જેમને નિયત કર્યા છે તેવા પરીવિક્ષા અધિકારી / બાળકલ્યાણ અધિકારી / કેસ વર્કર / સામાજિક કાર્યકર / બિનસરકારી સંગઠનનો પ્રથમ વાર્તાલાપ / ક્રિયા પ્રતિક્રિયા નો અહેવાલ
૪. કિશોર / બાળકની ગોઠવણ બ્લે હોય તો
૫. બાળક તરફ કુટુંબનું વર્તન
૬. બાળકની આજુબાજુનું સામાજિક વાતાવરણ, ખાસ કરીને પડોશીઓનું / સામુદાયિક વલણ
૭. બાળક મેળવેલ કુશળતાનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરે છે?
૮. બાળકને શાળા અથવા વ્યવસાયલક્ષી તાલીમમાં દાખલ કરવામાં આવેલ છે ? તારીખ અને શાળા / સંસ્થા / અન્ય તંત્રનું નામ આપો.
૯. બે માસ પછી બાળક સાથે કરેલ બીજી આંતરક્રિયા / વાર્તાલાપ અને છ માસ પછી ત્રીજી ફોલોઅપની આંતરક્રિયા / વાર્તાલાપનો અહેવાલ.

પત્રક-૨૨

(નિયમ ૬૬ (૨))

સશસ્ત્ર ટુકડી માટે આદેશ

કેસ નં. ના બાબતે પુરુષ / સ્ત્રી બાળક જેની ઉંમર આશરે વર્ષ છે. જેનો સંપૂર્ણ હવાલો જુવેવાઈલ જસ્ટીસ એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ ૩૩ (૩) નીચે છે.

આ પુરુષ / સ્ત્રી બાળકના માતા-પિતાનું રહેઠાણનું સરનામું આ મુજબ છે.....

..... આ માટે તે / તેણીને યોગ્ય પોલિસ / બિન સરકારી સંગઠન દ્વારા, રક્ષણ માટે સશસ્ત્ર ટુકડીથી સ્થળે મોકલવાનો છે.

સદરહુ બાળકના ઉપર જણાવેલ સરનામે અથવા બીજુ સ્થળ જે બાળક દ્વારા બતાવવામાં આવે તે શોધી કાઢી તેના માતા-પિતા અથવા નજીકના સગાને સોંપણી કરવાની છે. જો આમા જણાવેલ માતા-પિતા સોંપણી અથવા સગા ન મળે અથવા તેઓ પુરુષ / સ્ત્રી બાળકનો હવાલો લેવાની ના પાડે તો, આ બાળકને બાળકોના ગૃહના નિરીક્ષકને હવાલો સોંપી આગળના આદેશ માટે સંબંધિત બાળ કલ્યાણ સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરવાનો રહેશે.

રક્ષણ માટે શસ્ત્ર ટુકડીની વ્યવસ્થા થાય ત્યાં સુધી સદરહુ બાળક, બાળકોના ગૃહ કે જ્યાં હાલ તે રહે છે, ત્યાં રહેશે. રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા પોલિસ વિભાગ અથવા બિન-સરકારી સંગઠન / ચાઈલ્ડ લાઈન તત્કાલિક સકારાત્મક રીતે, આ આદેશ મળ્યાથી ૧૫ દિવસથી ઓછા નહિ તેટલા સમયમાં સદરહુ બાળકને તે / તેણીના રહેઠાણના સ્થળે મોકલવાની ગોઠવણી કરવાની રહેશે.

આજ રોજ તારીખ માસ ૨૦૦

ચેરપર્સન / સભ્ય

બાળ કલ્યાણ સમિતિ

નકલ રવાના :

૧. નિરીક્ષક, બાળકોનું ગૃહ
૨. રાજ્ય / જિલ્લા બાળ સુરક્ષા એકમ અથવા બિન-સરકારી સંગઠન અથવા ચાઈલ્ડ લાઈન

સંદર્ભ :

૧. સગીરને પ્રવેશ આપ્યાનો આદેશ, જન્મતારીખ..... અને ના રોજ પ્રોફાઈલ નં.

ગુજરાતના રાજ્યપાલના નામ અને આદેશથી

સરકારના નાયબ સચિવ